
Život između smrti i ponovnog rođenja

GA 140

RUDOLF STEINER

ŽIVOT IZMEĐU SMRTI I PONOVOG ROĐENJA

GA 140

I	Istraživanja o životu između smrti i ponovnog rođenja 1	<i>Milano, 26 listopada 1912</i>
II	Istraživanja o životu između smrti i ponovnog rođenja 2	<i>Milano, 27 listopada 1912</i>
III	Čovjekovo putovanje kroz planetarne sfere i značaj znanja o Kristu	<i>Hanover, 18 studenog 1912</i>
IV	Zadnji rezultati okultnog istraživanja o životu između smrti i ponovnog rođenja	<i>Beč, 3 studenog 1912</i>
V	Život između smrti i novog rođenja 1	<i>München, 26 studenog 1912</i>
VI	Život između smrti i novog rođenja 2	<i>München, 28 studenog 1912</i>
VII	Rad karme u životu nakon smrti	<i>Bern, 15 prosinca 1912</i>
VIII	Između smrti i novog rođenja	<i>Beč, 21 siječnja 1913</i>
IX	Život poslije smrti	<i>Linz, 26 siječnja 1913</i>
X	Antropozofija kao ožvljenje osjećaja i života	<i>Tübingen, 16 veljače 1913</i>
XI	Misija zemaljskog života kao tranzicijski stupanj za dalje	<i>Frankfurt, 2 ožujak 1913</i>
XII	Život između smrti i ponovnog rođenja 1	<i>München, 10 ožujka 1913</i>
XIII	Život između smrti i ponovnog rođenja 2	<i>München, 12 ožujka 1913</i>
XIV	Dodatne činjenice o životu između smrti i ponovnog rođenja	<i>Breslau, 5 travnja 1913</i>
XV	Općenje s umrlima	<i>Düsseldorf, 27 travnja 1913</i>
XVI	Život nakon smrti	<i>Strasbourg, 13 svibnja 1913</i>

PREDAVANJE I

Istraživanja o životu između smrti i ponovnog rođenja 1

Milano, 26 listopada 1912

Moj će zadatak ovdje biti objasniti vam neke osobitosti iz istraživanja duhovnog svijeta, i naznačiti koje su posljedice takvog znanja na život u cjelini. Onaj tko ima zadatak od duhovnog svijeta prenijeti izvjesne stvari svojim drugovima ne može previše često iskušati njihovu točnost i apsolutnu duhovnu ispravnost. Moj cilj je pružiti nešto od takvog verificiranog znanja s obzirom na život duše između smrti i novog rođenja. Nedavno, bio sam u mogućnosti testirati istraživanje koje se može poduzeti na ovom polju. Osobitosti ovih temeljitih istraživanja biti će dane u drugom dijelu predavanja. Ovome treba dati uvod nekim preliminarnim objašnjenjima koja se tiču dostignuća duhovnog znanja.

Posebna narav duše je neophodna za prikupljanje duhovnog znanja, ona kojoj je uobičajena narav svakodnevnog života na zemaljskom planu radikalno suprotna. U vanjskom životu, posebno u današnje vrijeme, duša je u kontinuiranom stanju nemira. Tijekom dana duša je stalno izložena novim impresijama, i pošto se identificira s ovim impresijama živi u stanju kontinuiranog nemira.

Mora doći do sasvim suprotnog ako će se prodrijeti u duhovni svijet. Prvi uvjet neophodan za uzlaženje u duhovni svijet i za razumijevanje iskustva stečenog u toj oblasti potpuni je unutarnji predah i mirnoća duše. Ovu tišinu duše mnogo je teže postići nego to možda mislimo. Svaka strepnja, sva uzbuđenja i brige moraju prestati da bi postigli unutarnju mirnoću. U stvari, za vrijeme kojeg mislimo sebe uzdići u više svjetove svi interesi za vanjski život moraju biti ugašeni. Trebamo biti kao da stojimo u jednoj točki, opredijeljeni da se ne mičemo, tako da događaji duhovnog svijeta mogu proći ispred nas. U našem svakodnevnom životu na fizičkom planu mi idemo od jedne do druge stvari dok same stvari ostaju stacionarne. To nije tako u duhovnom svijetu gdje mi moramo stvari dovesti nama, u točku u kojoj smo fiksirani, pomoću aktivnosti mišljenja. Moramo, takoreći, izaći iz sebe, prodrijeti u stvari i zatim ih donijeti sebi izvana. To može dovesti do alarmantnih doživljaja za dušu.

Otkriti ćemo da za vrijeme našeg normalnog života na zemlji mi smo u mogućnosti promijeniti stvari, ispraviti što percipiramo ili radimo pogrešno. U duhovnom svijetu to više nije tako. Tamo shvaćamo da stvari predstavljaju sebe u pravom ili krivom aspektu u skladu s stanjem u kojem smo kada ulazimo u duhovni svijet. Prema tome, sva priprema za korektan uvid u duhovni svijet mora se odigrati prije ulaska u tu oblast, pošto jednom kada smo prešli prag nismo to više u mogućnosti ispraviti, već smo prisiljeni činiti greške konzistentne s naravi našeg vlastitog karaktera. Da bi izbjegli određene greške u budućnosti, moramo se vratiti na fizički plan, poboljšati našu narav, i onda se vratiti u duhovni svijet raditi bolje nego

prije. Iz ovoga ćete razumjeti važnost ispravne i pažljive pripreme prije prelaska praga duhovnog svijeta.

Ovo što sam rekao usko je povezano sa sadašnjim ciklusom ljudske evolucije, ali uvjeti za dušu nisu uvijek bili jednaki kao danas. U naše vrijeme prije bi se trebali plašiti nego iščekivati previše jako pojavljivanje vizionarskog svijeta pri ulasku u oblast duha. Kada počnemo naše vježbe da se uzdignemo u više svjetove zaista je moguće da vizionarski doživljaji prodru u nas. U naše vrijeme ima samo jedan osigurač od pravljenja grešaka u prisutnosti ovog vizionarskog svijeta, naime, reći sebi da se za početak iz tih vizija mogu samo učiti neke stvari o samom sebi. Pojava cijele gomile vizija oko nas ne bi trebali biti ništa više od zrcaljenja našeg vlastitog bića. Jer naša narav i zrelost duše, sve što mislimo i osjećamo, pretvara se u duhovnom svijetu u događaje koji se pojavljuju kao objektivne stvarnosti. Na primjer, kada vidimo događaj u astralnom svijetu koji nam izgleda objektivan, on može biti ništa više od refleksije vlastitih vrlina i mana, ili stvarno efekt glavobolje. Oni koji traže izvornu inicijaciju, posebno u naše vrijeme, moraju stremiti razumjeti mišljenjem sve što dopre do njih putem vizionarskog doživljaja. Prema tome, kandidat za inicijaciju neće stati dok nije razumio ono s čime se susreo u vizionarskom svijetu tako temeljito kao što razumije fizički svijet.

Sada kako mi pristupamo inicijaciji naša duša prolazi kroz iste doživljaje kao one za vrijeme perioda između smrti i novog rođenja. Nedavno se u mom okultnom istraživanju pojavilo slijedeće pitanje. Kakva je veza između vizionarskog svijeta kojeg se može naći kroz inicijaciju ili kao rezultat oslobađanja eterskog tijela zahvaljujući šoku, i oblasti u kojoj boravimo između smrti i novog rođenja? Pokazalo se da kada mi skrenemo našu pažnju na vrijeme između smrti i ponovnog rođenja, nalazimo, to jest, ostavljajući sa strane period kamaloke, da živimo u objektivnom svijetu koji se može usporediti s onim od posvećenika. To ne bi trebalo shvatiti, međutim, da to znači da mi odmah poslije smrti ne živimo u stvarnom svijetu. Mi živimo u potpuno stvarnom svijetu. Živimo tamo s onima s kojima smo bili povezani na Zemlji, i veze su vrlo stvarne. Ali baš kao što na Zemlji primamo našu percepciju pomoću osjetila, tako je nakon smrti primamo putem vizija.

Razmotrimo slijedeći primjer. Pretpostavimo da nakon smrti u duhovnom svijetu sretnemo nekog tko je umro prije nas. On je za nas tu u stvarnosti, stojimo ispred njega, ali moramo ga moći percipirati, moramo uspostaviti vezu s njim u vizionarskom svijetu, baš kao što bi u fizičkom svijetu uspostavili vezu s nekim pomoću naših očiju i ušiju. Sada se, međutim, susrećemo s teškoćom koja postoji u doživljaju posvećenika i također u životu između smrti i ponovnog rođenja. Kako je prije objašnjeno, svijet vizija na početku predstavlja samo refleksiju nas samih. Kada nas čovjek susretne u duhovnom svijetu pojavljuje se vizija, ali u početku ta vizija samo reflektira mjeru privlačnosti ili antipatije koju smo prema njemu osjećali na Zemlji, ili reflektira neke druge veze koje smo možda u prošlosti imali s njim. Mi se prema tome možemo naći u prisutnosti osobe u duhovnom svijetu i ne percipirati ništa više od onog što je bilo u našoj vlastitoj duši prije smrti. Može se dogoditi da

sretnemo osobu u duhovnom svijetu ali od nje ostanemo odsječeni zbog naših osjećaja ili sviđanja ili ne sviđanja koji nas okružuju kao vizionarski oblak. Ovakvi susreti nakon smrti praćeni su dubokim osjećajima, stvarnim unutarnjim iskustvom, i to je najvažnije. Mogli bi osjećati, na primjer, da nekog na zemlji nismo voljeli koliko smo trebali i sada poslije smrti, i pored svega toga što smo u njegovoj prisutnosti i želimo ga voljeti više, vidimo da možemo donijeti samo onoliko privlačnosti koliko smo za njega imali na zemlji. To je točno usprkos našoj ozbiljnoj želji da ga volimo više i nadoknadimo to što smo pogriješili na zemlji. Proživljavamo ovaj osjećaj ograničenosti, ovu potpunu nesposobnost razvoja unutarnje snage, kao neizmjernu težinu na duši nakon smrti.

Ovo me vodi do nekih mojih nedavnih istraživanja. Zemaljska iskustva za vrijeme perioda kamaloke sastoje se u biti od onog što je duša primila u odnosu sa svojim drugom prije smrti. Poslije izvjesnog vremena nakon smrti, na primjer, ne možemo se više pitati kako bi trebali voljeti osobu. Možemo se samo pitati kako smo je voljeli za vrijeme zemaljskog života, i kao rezultat kako ga volimo sada. Ovo stanje se postepeno mijenja pošto nakon smrti postepeno razvijemo sposobnost osjetiti rad bića duhovnog svijeta, hijerarhija, na viziji koja nas okružuje. Prema tome, situacija koju sam okarakterizirao izmijenjena je samo kao rezultat osjećaja koji se razvijaju malo po malo. Bića hijerarhija rade na izmaglici koja nas okružuje; oni sjaje kroz maglu kao što sunčeve zrake ozračuju oblake. Moramo uzeti sa nama izvjestan broj sjećanja iz našeg života prije smrti. Ona nas okružuju kao oblak i na osnovu njih morao razviti moć primanja svijetla od hijerarhija. Općenito govoreći gotovo svaka je duša u naše vrijeme pripremljena primiti utjecaje viših hijerarhija. Danas će svaka osoba koja umre i uđe u duhovni svijet dosegnuti stupanj gdje hijerarhije osvjetljavaju oblak njenih vizija.

Utjecaj hijerarhija, ovo davanje svijetla koje se javlja tijekom vremena, također je postepeno izmijenjeno. Mijenja se na takav način da mi malo po malo doživljavamo kako ovo prodiranje svijetla viših hijerarhija može zamagliti našu svijest. Zatim postajemo svjesni da očuvanje naše svjesnosti zavisi od izvjesnih specifičnih stvari koje su se dogodile prije smrti. Na primjer, svijest osobe s nemoralnom naravi duše dosta je lakše zamagljena. Pa je prema tome od krajnje važnosti da prijeđemo prag smrti s moralnom snagom, jer moralna svijest drži našu dušu otvorenom svijetlu hijerarhija. Nedavno sam bio u prilici ispitati stanje poslije smrti ljudi s moralnim osjećajima i također stanje onih s dušom nemoralne naravi, i u svakom slučaju se moglo ustanoviti da je osoba s moralnim dispozicijama duše mogla očuvati jasnu, sjajnu svijest nakon smrti, dok oni s nemoralnom konstitucijom duše tonu u neku vrstu mračne svijesti sumraka.

Netko može dobro pitati zašto je bitno ako će nakon smrti osoba pasti u takvu uspavanu svijest jer tada ne bi patila. Čak bi i izbjegla posljedice svog nemoralala. Taj argument nije održiv jer su, s takvim spuštanjem svijesti koje je rezultat nemoralnosti, povezana najstrašnija stanja straha. Poslije smrti nema većeg straha od ovog zatamnjenja svijesti.

Kasnije, nakon što prođe određeni vremenski period, osoba ima sasvim druge doživljaje. Uspoređuje, na primjer, razne osobe za vrijeme perioda između smrti i ponovnog rođenja, i otkriva da za vrijeme kasnije faze poslije smrti, kao dodatak moralnim osobinama duše ulogu igraju i religijske duševne osobine. Jednostavno je neupitna činjenica da duše kojima nedostaju religijske misli proživljavaju sniženje svijesti kao rezultat ovog manjka. Ne možete se osloboditi dojma kojeg dobijete promatranjem stanja čovjeka koji je imao samo materijalističke misli. Kratko nakon smrti njihova svijest je snižena, ugašena. Ova činjenica pokazuje da materijalističke misli, koliko se god uvjerljive mogu činiti, ne unaprjeđuju ljudski razvoj nakon smrti.

Ja sam dakle opisao dvije faze postojanja nakon smrti. U prvoj, vide se efekti moralnih principa, u drugoj, posljedice religioznih ideja. Iza toga slijedi treći period koji bi značio spuštanje svijesti za svaku dušu kada ne bi postojale izvjesne kozmičke mjere koje sprječavaju ovo zatamnjenje. U istraživanju ove treće faze treba biti uzeta u obzir potpuna evolucija cijelog čovječanstva kroz različite cikluse razvoja. U pred kršćanskim vremenima čovjek nije mogao na Zemlji dobiti ono što bi mu dalo svijest u ovom trećem periodu nakon smrti. Da ipak posjeduje svijest za vrijeme ovog trećeg perioda to je zbog činjenice da su od početka zemaljske evolucije određene duhovne sile poklonile čovjeku ono što mu omogućava sačuvati njegovu svijest. Te sile, koje je čovjek naslijedio od početka svijeta, bile su očuvane mudrim vodstvom iniciranih vođa. Moramo imati na umu da su u pred kršćanskim vremenima različiti ljudi u svijetu primili utjecaje svetosti inicijacija, i da je bilo mnogo načina na koje je duhovni život pritjecao ljudima od Misterija.

Ti impulsi su postajali čak i slabiji kako se ljudska evolucija približavala Misteriju na Golgoti. Vanjski dokaz za ovo može se vidjeti u pojavi velikog Bude u pred kršćanska vremena. Pažljivo izučavanje učenja Bude neće otkriti nikakvu pravu informaciju o prirodi duhovnog svijeta. U stvari, duhovni svijet je karakteriziran negativno u učenju o Nirvani, a ipak je točno da je Buda zahtijevao od onih koji su tražili ulaz u duhovni svijet da se oslobode od svake privrženosti fizičkom svijetu. Ali u cjelini Budinih učenja ne nalazimo nikakav detaljan opis svijeta duha kao što nalazimo, na primjer, u učenjima Brahmana koja još sadrže tradicije drevnih vremena. Treba biti naglašeno da su činjenice na koje se to odnosi manifestirale sebe u raznim ljudima do vremena kada su Grci doživjeli značenje Misterija na Golgoti. Jer je tijekom perioda grčke civilizacije svijest između smrti i ponovnog rođenja bila zatamnjena, Grci, koji su to znali, doživljavali su duhovni svijet kao oblast sjena. Na zemlji je čovjek mogao stvoriti ljepotu, umjetnost, harmonične socijalne uvjete iz svojih vlastitih snaga, ali nije mogao steći u fizičkom svijetu ono što bi mu dalo svijetlo za vrijeme treće faze života nakon smrti.

To je povezano s činjenicom da je u grčkoj epohi čovječanstvo doseglo točku u evoluciji gdje su drevni izvori tradicije bili ugašeni. Nije mogao naporom vlastitih snaga u fizičkom svijetu doći do sila potrebnih poslije smrti za održavanje opisane svijesti. U ovoj točki evolucije čovječanstvo mora iznutra primiti impuls pomoću kojeg može doći do svijesti tijekom ove treće faze. Čovjek je izgubio snagu nasljeđivanja

svijesti između smrti i ponovnog rođenja, ali može je ponovno steći okrećući svoje misli na ono što se zbilo u Misteriju na Golgoti. Stvari stoje kako slijedi. Ono što se moglo doživjeti za vrijeme grčke epohe tijekom Misterija na Golgoti osvjetlilo je ljudsku svijest u trećoj fazi između smrti i ponovnog rođenja. Razumijevanje Misterija na Golgoti je impuls za svijest u trećem periodu nakon smrti.

Ako sada razmotrimo grčko-latinski period, možemo reći da je za prvu fazu nakon smrti moralna dispozicija duše bila određujući faktor; za drugu, religijska sklonost; ali za treću, razumijevanje Misterija na Golgoti bila je od primarnog značaja. Onaj tko nije stekao razumijevanje pretrpio je gašenje svijesti u trećem periodu nakon smrti, baš kao što su je prethodno doživjeli i Grci. Misterij na Golgoti označava ponovno oživljavanje čovjekove svijesti upravo tijekom srednjeg perioda između smrti i ponovnog rođenja. Drevno duhovno nasljeđe koje je čovječanstvo izgubilo bilo mu je obnovljeno ovim događajem, i tako se Krist-događaj morao dogoditi zbog uvjeta koji su prevladavali u životima ljudi. Kako evolucija nastavlja čovječanstvo stalno prima nove snage. Za vrijeme prvog stupnja kršćanske evolucije bilo je razumijevanje Misterija na Golgoti kao nešto navedeno od onih koji su u to vrijeme živjeli, i kao isporučeno preko tradicije, što je dalo snagu održati svijest u trećoj fazi nakon smrti. Danas, kao rezultat daljnjeg razvoja čovjekovih sposobnosti, ponovno je neophodan nov odnos, i prema Misteriju na Golgoti i prema Krist biću.

Ako težimo razumjeti esenciju duše u našem vremenu, tada moramo shvatiti da najdublji dio čovjekove prirode može danas prodrijeti do znanja o ego. Takvo razumijevanje nije bilo moguće u bivšim vremenima. Kod ljudskih bića u većini nalazimo približavanje blizu ega u velikoj formi egoizma. To se manifestira u najvećoj raznolikosti stupnjeva dok ne dosegne stupanj filozofa. Kod proučavanja suvremene filozofije naći ćete da je sigurno stajalište dosegnuto jedino kada govori ljudski ego. U pred kršćanska vremena, kada je čovjek pokušavao steći znanje o svijetu okretao je svoju pažnju vanjskim fenomenima; drugim riječima, da bi filozofirao odlazio je od sebe. Danas čovjek gleda unutra, u sebe, i samo tamo, kada pronade ego, susreće čvrstu referentnu točku. Trebam samo spomenuti velikog Fichte-a i suvremenog filozofa Bergsona. Obojica se slažu da čovjek jedino nalazi dozu unutarnjeg mira kada otkrije ego. Razlog za to leži u činjenici da u ranija vremena čovječanstvo nije moglo iz vlastitih snaga doći do znanja o ego. Ovo iskustvo mu je poklonjeno za vrijeme grčko latinskog doba kroz Misterij na Golgoti. Krist je dao čovječanstvu uvjerenje da iskra božanstva živi u ljudskoj duši. Ona nastavlja živjeti u čovjeku, u njemu koji nije samo postao meso u fizičkom smislu, već koji je postao meso u kršćanskom smislu, i to znači da je postao „JA”. Mogućnost prepoznavanja božanstva u ljudskoj osobnosti, naime, Krista, čak je i više zatamnjena u naše vrijeme. To je zbog činjenice da današnji čovjek sve više prodire u svoj osobni ego i traži da nađe božansku iskru čak i više u samom sebi. Vidjeli smo da je u devetnaestom stoljeću ovakav način gledanja na ego intenziviran do točke da je poricana božanstvenost Krista. Božanstvo je razumijevano samo kao nešto apstraktno u cjelini čovječanstva. Tako je, na primjer, njemački filozof, David Friedrich Strauss, tvrdio da ne treba priznati jednog povijesnog Krista, već umjesto toga priznati

božansku prirodu koja animira cijelo čovječanstvo. Tada Uskrsnuće označava samo ono što je manifestirano u cijelom čovječanstvu kao buđenje božanskog Duha.

To je razlog zašto što više čovjek traži božanstvo unutar sebe, više gubi razumijevanje Misterija na Golgoti. Cjelokupna tendencija modernog mišljenja je tražiti refleksiju božanstva ekskluzivno u čovjeku. Zbog ovoga, stalno veće prepreke sprječavaju prepoznavanje da se Božanstvo inkarniralo unutar jedne osobnosti. Ovo ima stvarne posljedice za život između smrti i novog rođenja. Ako već u grčko latinskom periodu čovjek nije mogao vlastitom snagom održati svijest u trećem periodu poslije smrti, tada je to sve teže u naše vrijeme zbog općeg i filozofskog egoizma koji prevladava. U našem sadašnjem dobu, za vrijeme treće faze nakon smrti duša stvara sebi čak i veće prepreke u svom oblaku vizija nego za vrijeme grčko latinske epohe.

Ako razmatramo evoluciju čovječanstva u nešto novije vrijeme bez predrasuda, moramo potvrditi da je sv. Pavao rekao, „Ne ja, već Krist u meni”. Ali moderan čovjek kaže, „Ja u meni, i Krist onoliko koliko Mu priznajem. Krist vrijedi jedino onoliko koliko Ga priznajem kroz moju vlastitu snagu razuma”.

U našem sadašnjem periodu postoji samo jedan način održavanja jasne svijesti za vrijeme treće faze nakon smrti, to je, donoseći određena sjećanja iz prethodnih života u našu egzistenciju nakon smrti. U stvari, za vrijeme ovog perioda trebat ćemo zaboraviti sve osim ukoliko nismo u stanju to zadržati u jednom posebnom sjećanju. Ako smo na Zemlji doživjeli razumijevanje Krista i Misterija na Golgoti i uspostavili odnos s njima, to će nam usaditi misli i sile koje održavaju našu svijest za vrijeme ovog perioda nakon smrti. Činjenice jasno pokazuju da postoji mogućnost sjećanja nakon smrti onog što se na Zemlji razumjelo u odnosu na Misterij na Golgoti.

Jednom kada dođemo do ideja i osjećaja o Misteriju na Golgoti, trebali bi ih se moći sjetiti nakon smrti, a također i što je povezano s njima. Drugim riječima, nakon smrti moramo prenijeti našu svijest preko bezdana, i to se radi pomoću razumijevanja Misterija na Golgoti koje smo stekli na Zemlji. S ovim znanjem dobivenim iz našeg sjećanja za vrijeme ovog perioda, trebali bi moći surađivati u ispravljanju grešaka koje nosimo u našoj duši kao rezultat karme. Ako, međutim, nismo razvili razumijevanje i duboko ostvarenje riječi, „Ne ja, već Krist u meni”, tada je naša svijest ugašena i s njom mogućnost poboljšanja naše karme. Druge snage moraju poduzeti ispravljanje naših mana koje treba ispraviti u skladu s karmom.

Prirodno, svaki čovjek se vraća kroz novo rođenje na Zemlju, ali je od važnosti da li je svijest bila ugašena ili je ostala netaknuta preko bezdana. Ako dosegemo ovaj period nakon smrti s znanjem Misterija na Golgoti, u stanju smo pogledati natrag i sjetiti se da smo sa svime što je esencijalno ljudsko u nama, došli od Boga. Također doživljavamo da smo bili u mogućnosti sačuvati našu svijest zbog razumijevanja Misterija na Golgoti, i da možemo razvijati našu svijest dalje kako promatramo da ovaj Duh sada crta do nas. Tada dosežemo točku za vrijeme treće faze nakon smrti

kada se možemo sjetiti i reći sebi da smo rođeni od Duha, *ex Deo nascimur*. Onaj tko je dosegnuo određeni stupanj posvećenja nikada ne doživljava istinu riječi, „Rođen sam od Duha Svetog”, tako snažno kao kada se prenosi do ove posebne točke. U tom trenutku svaka duša koja je razvila razumijevanje Misterija na Golgoti to doživljava. Značenje riječi, *ex Deo nascimur*, shvaćeno je kada znamo da će njihovo puno značenje biti doživljeno jedino kada duša dosegne srednji period između smrti i ponovnog rođenja.

Kada poznajemo ove stvari objektivno, želimo da više ljudi u naše vrijeme zna da se esencija ovih riječi može jedino shvatiti kako je gore okarakterizirano. Ovu izreku smo napravili motom unutar našeg duhovnog ružokrižarskog pokreta upravo da bi probudili ono što treba živjeti u duši između smrti i novog rođenja.

Ne bi bilo teško ovo objašnjenje interpretirati kao unaprijed stvoreno mišljenje u korist kršćanskog načina života. Ako bi to bio slučaj, takvo gledanje bi bilo potpuno neantropozofsko. Znanost duha uzima objektivnu poziciju prema svom religijskom vjerovanju i proučava ga s jednakim interesom. Činjenice koje su ovdje dane o važnosti Misterija na Golgoti nemaju nikakve veze s bilo kojim oblikom kršćanske denominacije. One su jednostavno objektivne okultne realnosti. Ipak su nametnute optužbe protiv našeg Zapadnog duhovnog pokreta da govorimo pod znakom prednosti za kršćanstvo u usporedbi s drugim religijama. Ovdje se, međutim, Misterij na Golgoti tretira na isti način kao i bilo koja opipljiva činjenica kod prirodne znanosti. Reći da Misterij na Golgoti ne bi trebali smjestiti kao jedinstveni događaj u evoluciji čovječanstva jer druge religije nisu bile u mogućnosti potvrditi tu činjenicu pokazuje potpuno nerazumijevanje. Razmotrimo slijedeće. Danas imamo svete religijske knjige Indije i modernu Zapadnu koncepciju svijeta. Danas na Zapadu mi učimo kopernikanski sustav, i nitko ne predlaže da ne bi trebali učiti kopernikansku teoriju jer nije sadržana u svetim knjigama Indije! Iz istog razloga nitko ne može prigovoriti učenju Misterija na Golgoti jer se ne može naći u religijskim spisima drevnih Hindusa.

Iz ovoga vidimo kako je neutemeljena zamjerka da ovdje dana objašnjenja o Misteriju na Golgoti dolaze iz prednosti za kršćanstvo. Mi razmatramo objektivne činjenice, i ako bi pitali zašto nikada neću ni najmanje promijeniti važnost danu Misteriju na Golgoti, tada vam gornji razlozi daju odgovor.

Mi ne proučavamo znanost duha iz razloga znatiželje, niti zbog apstraktne želje za znanjem, već da bi snabdjeli dušu s neophodnim oblikom hrane. Pomoću razumijevanja Misterija na Golgoti, dajemo duši mogućnost razvoja onih osjećaja koje će trebati da bi prešla bezdan između smrti i ponovnog rođenja kako je upravo opisano. Onaj tko je shvatio da duša nakon smrti može pretrpjeti gubitak svijesti, tako težak za nositi u svim budućim ciklusima vremena, tražiti će svaku mogućnost da Misterij na Golgoti dovede do razumijevanja svojim bližnjima.

Iz tog razloga je Misterij na Golgoti jedna od najvažnijih činjenica koju moramo naučiti kroz proučavanje duhovne znanosti.

Što veći napredak napravimo u sadašnjoj epohi, više će različite religije morati prihvatiti činjenice koje smo danas prezentirali. Doći će vrijeme kada će sljedbenici kineske, budističke i brahmanske religije vidjeti da nije u suprotnosti s njihovom religijom prihvatiti Misterij na Golgoti više nego što je to prihvatiti sustav Kopernika. U budućnosti će biti smatrano kao vrsta religijskog egoizma ako ova činjenica ne bude priznata od religija koje nisu kršćanske.

Primijetiti ćete da smo u našim razmatranjima došli do Misterija na Golgoti premda su naša polazna točka bila uvjeti između smrti i ponovnog rođenja. Može se dati samo par indikacija u vezi s područjem kakvim smo se ovdje bavili, ali želio sam vam pružiti barem neke rezultate mojih nedavnih istraživanja.

Pošto će slijedeće predavanje biti povezano s sadašnjim, vjerojatno ćemo napraviti kratki pregled onog što je ovdje rečeno, zatim prijeći na daljnja razmatranja.

PREDAVANJE II

Istraživanja o životu između smrti i ponovnog rođenja 2

Milano, 27 listopada 1912

Naša razmatranja su nas dovela do točke gdje se svijest nakon smrti može održati jedino sjećanjem na Misterij na Golgoti. Do tog momenta postojanje nakon smrti sastoji se od zbroja sjećanja na život na Zemlji pomoću vizija, ne kroz osjetila. I za vrijeme ovog perioda također, stvarnosti duhovnog svijeta mogu se percipirati jedino kroz vizije.

Postepeno duša otkriva da je sve teže i teže održati sjećanja na zemaljski život i nastupaju uvjeti zaborava. Ako se nakon smrti sretne osoba koja se poznavala, u početku će biti spremno prepoznana. Kako vrijeme prolazi to postaje sve teže, i kasnije veza može biti prizvana jedino odnosom prema Misteriju na Golgoti. Što je netko više prožet s tim, lakše je prepoznati okruženje. Dosegnuvši stupanj gdje je da bi održali svijest potrebno sjećanje na Misterij na Golgoti, međutim, počinje velika transformacija. Više nismo u mogućnosti zadržati prethodne vizije. Na primjer, do ove faze možemo u ovoj oblasti govoriti o uvjetima fenomena astralne boje i o vizionarskim slikama bića u okruženju. Na pola puta između smrti i novog rođenja vizije i zbir sjećanja vene, gubimo našu vezu s njima, i one se odvajaju od našeg bića. Da bi točnije prikazali ovu fazu razmotrimo slijedeće, što nakon prvog slušanja može biti prilično šokantno.

Na ovom stupnju osjeća se odvlačenje od Zemlje. Zemlja je daleko ispod, i putovanjem u duhovni svijet osjeća se da se dosegnulo Sunce. Baš kao što se za vrijeme zemaljskog života osjećamo povezani s Zemljom, tako se sada osjećamo jedno sa Suncem s njegovim cijelim planetarnim sustavom. To je zašto se u našem modernom okultizmu toliko daje naglasak na to kako je Krist došao na Zemlju iz sfere Sunca. Esencijalno je dokučiti kako nas Krist vodi na Sunce kroz Misterij na Golgoti. Okultizam pokazuje da je Krist sunčevo biće koje nas može dovesti natrag na Sunce. Sada dolazi ono što može šokirati. Imperativ je ne samo razumjeti naš odnos s Kristom. Moramo dokučiti još nešto. Sada dolazi vrijeme kada se suočavamo, i trebamo razumjeti, biće poznato kao Lucifer. Osjećaj na Suncu nije onakav kao da smo okruženi strujama fizičkog svijetla, već boravljenja u čistom svijetlu duha. Od ovog trenutka nadalje, ne doživljavamo Lucifera više kao antagonističko biće. Upravo suprotno, javlja se sve više i više njegova potpuna opravdanost u svijetu. Sada se osjeća težnja, u daljnjem tijeku života nakon smrti, prepoznati Krista i Lucifera jednog do drugog kao jednako opravdane snage. Koliko god se može činiti čudna jednaka važnost Krista i Lucifera, takav uvid je dosegnut na ovom stupnju nadalje i dolazimo do gledanja na ove dvije snage više ili manje kao na braću. Objašnjenje za ovo vidjeti će se u doživljajima koje duša mora imati u daljnjem tijeku života nakon smrti.

Često sam opisivao uvjete života na Saturnu, Suncu i Mjesecu, i u njima imate duhovni put pokriven nakon smrti. Izvanredna je stvar da se ne doživljavaju događaji redom kozmičke kreacije: Saturn, Sunce i Mjesec, već prvo dolazi Mjesečeva egzistencija, zatim Sunčeva egzistencija, i konačno Saturnova egzistencija. Kada čitate opise koje sam dao u [Kozmičkom sjećanju](#) i zatim nastavite daleko natrag od Mjeseca, nalazite oblast koju duša doživljava na svom putovanju unatrag poslije smrti. Promatranje ovog direktno u duhovnom svijetu daje utisak sjećanja na život prije rođenja. U upravo okarakteriziranoj oblasti moralni element je od još veće važnosti za daljnji tijek života. U [Kozmičkom sjećanju](#), „Akasha kronici”, opisali smo kako se gubi interes, koji je do ovog stupnja bio veoma snažan, za sve zemaljske doživljaje. Naš interes za ljude s kojima smo bili povezani opada, i gubimo interes za stvari. Shvaćamo da su sjećanja koja još imamo u ovoj točki prenesena naprijed jedino pomoću Krista. Krist nam je pridružen, i kao rezultat sposobni smo zapamtiti. Ako nam se Krist ne bi pridružio, naša sjećanja na zemaljski život bi iščezla pošto je doživljaj jedinstva s Kristom ono što nas dalje od ove točke povezuje s Zemljom.

Tako kroz daljnji stupanj u duhovnom svijetu stječemo potpuno novi interes za Lucifera i njegovu oblast. Odvojeni od zemaljskih interesa, sada možemo doživjeti konfrontaciju Lucifera potpuno bezopasno. Dolazimo do iznimnog otkrića da nam je Luciferov utjecaj štetan jedino kada smo upetljani u zemaljske stvari. Sada se javlja kao biće koje osvjetljava ono što moramo proći kasnije u svijetu duha. U dugom isječku vremena osjećamo da moramo dobiti ono što nam Lucifer poklanja u ovim oblastima duhovnog svijeta.

Ponovno može biti šok govoriti o onom što je doživljeno samo subjektivno. Ipak ono što se čini šokantno možda se u ovom slučaju može najspremnije razumjeti, naime, da poslije nekog vremena postajemo stanovnici Marsa. Nakon što smo osjećali da boravimo na Suncu, ostavivši Zemlju iza nas, sada napuštamo sferu Sunca i doživljavamo sebe u našem kozmičkom realitetu kao stanovnike Marsa. U stvari, u ovoj se fazi čini kao da nam je Krist dao sve povezano s prošlošću i da nas Lucifer priprema za naše buduće utjelovljenje. Ako je ova sfera Marsa doživljena svjesno i kasnije na Zemlji može biti prizvana pomoću inicijacije, otkrivamo da nam Lucifer poklanja sva iskustva koja nemaju ishodište u zemaljskoj sferi što nosimo unutar sebe u širini kozmosa. Lucifer nam daje sve što nije povezano s Zemljom. Naš bivši ljudski interes postaje sve više i više kozmički. Dok smo prethodno apsorbirali na Zemlji što su nam dali minerali, biljke, životinje, zrak i voda, planine i doline, od ove točke nadalje sakupljamo doživljaje koji nas dosežu iz kozmosa. To je oblik percepcije koji je uvijek bio poznat, ali malo shvaćen, kao harmonija sfera. Sagledavamo sve kao harmoniju radije nego odvojene zvukove fizičkog svijeta.

U izvjesnoj točki mi doživljavamo sebe kao centar univerzuma. Sa svih strana opažamo kozmičke činjenice kroz harmoniju sfera. Sada napuštamo oblast Marsa, i okultist označava slijedeću oblast kao Jupiter. Kako nastavljamo harmonija sfera se povećava u opsegu. Konačno je toliko jaka da smo od nje ukočeni. Ošamućeni, dižemo se u harmoniju sfera.

Nakon što prođemo sferu Jupitera naše postojanje doseže Saturn, krajnju granicu sunčeva sustava. Ovim spajanjem prolazimo važno iskustvo prirode morala. Ako je Krist očuvao naše sjećanje na ranije uvjete na Zemlji i zaštitio nas od stanja straha proizašlog iz smanjenja svjesnosti, shvaćamo, posebno u našoj sadašnjoj konfiguraciji duše, kako je malo naš život na Zemlji u skladu s višim moralnim zahtjevima, veličanstvenosti cijele kozmičke egzistencije. Naš prošli život na Zemlji uzdiže se prijekorno. Iz nediferencirane tame, i ovo je od najveće važnosti, ukupan zbroj zadnje inkarnacije kako se karmički oblikovao za vrijeme tog života, javlja se pred dušom.

U stvari, cjelokupna slika vaše sadašnje inkarnacije odgovara onom što se sada uzdiže u vašoj duši na ovom stupnju nakon smrti, ali sve čemu se morate protiviti u vašoj zadnjoj inkarnaciji pronicljivo je doživljeno. Promatramo naš zadnji zemaljski život sa kozmičkog stajališta.

Od sada nadalje ni Krist princip niti Lucifer ne mogu održati našu svijest. Ukoliko se nije dogodila inicijacija u prethodnom zemaljskom životu, svijest je definitivno zamučena. To označava neophodne duhovne, spavanju slične uvjete, koji slijede svijest koja je do tada prevladavala. Ovo duhovno spavanje povezano je s još jednim čimbenikom. Pošto su svi osjećaji i sposobnost oblikovanja ideja bili prekinuti, ukupne kozmičke sile, s izuzetkom onih koje emaniraju iz sunčeva sustava, sada mogu djelovati direktno na čovjeka. Zamislite cijeli sunčev sustav van djelovanja te rade samo sile izvana. To će vam dati sliku utjecaja koji sada počinju biti operativni.

Tako smo došli do točke gdje smo jučer počeli naše razmatranje.

Sada razmotrimo važan odnos između druge faze života nakon smrti i perioda embrija. Znae da život embrija počinje s malim sferičnim zametkom. Okultno, napravili smo iznimnu opservaciju da u najranijoj fazi embrio predstavlja zrcalnu sliku svega što je ljudsko biće doživjelo iz kozmosa. Ovo je gore opisano. Na početku ljudski zametak nosi zrcalnu sliku kozmičke egzistencije iz koje je isključen njegov život u sunčevu sustavu. Izvanredno je da su za vrijeme kasnijeg razvoja embrija svi kozmički utjecaji odbačeni osim onih koji emaniraju iz sunčeva sustava. Njih embrij apsorbira. Nasljedne sile započinju svoju aktivnost na embriju na razmjerno kasnijem stupnju kada smo, tijekom života nakon smrti, ponovno prošli naše korake preko Saturna, Jupitera i Marsa. Prema tome može se reći da je zametak već pripremljen od čovjeka za vrijeme kozmičke egzistencije u uvjetima univerzalnog spavanja i prije perioda embrija.

Sada razmotrimo stupnjeve razvitka embrija koji se odvijaju tijekom perioda kozmičkog, univerzalnog spavanja. Na dijagramu naznačimo jedan za drugim prenatalne uvjete zametka ljudskog bića. Ovdje imamo zrcalnu sliku.

Zrcalo Zametak Rođenje

Začeće

rano kasno rano kasno

.....

.....

Onda kasniji embrijski uvjeti nalaze svoju zrcalnu sliku u ranoj fazi prenatalnog života, i rani uvjeti embrijske egzistencije nalaze svoju refleksiju u kasnijoj fazi prije začeća. Dakle dobijemo duhovnu zrcalnu sliku u obrnutom embrijskom razvoju. Ovdje je embrij u jednom smjeru, i za svaku fazu u jednom smjeru nalazim zrcalnu sliku u drugom. Dvije strane se odnose kao objekt i zrcalna slika, i začeće označava točku na kojoj se zrcalna slika pojavljuje. Ako bi sada išao predstaviti embrijski razvoj, on bi trebao biti prikazan malim. Ali njegova zrcalna slika u drugom smjeru trebala bi biti veoma povećana jer što ljudsko biće prolazi u deset lunarnih mjeseci prije rođenja doživljava se u svojoj refleksiji u nekoliko godina. Sada uzmite sve što čovjek proživljava u duhovnom svijetu do svoje reinkarnacije. U prvoj fazi svog života nakon smrti on uzima u sebe naknadne učinke svog života na Zemlji. Za vrijeme druge faze sakuplja doživljaje iz kozmosa.

Život između smrti i novog rođenja pun je sadržaja, ali jedna stvar nedostaje. Mi u stvari rekapituliramo sve što smo proživjeli od prošlih inkarnacija do sadašnje. Mi osjećamo kozmičko biće, ali tijekom prve faze života poslije smrti ne proživljavamo ono što se događalo na Zemlji između dviju inkarnacija. Dok ne dosegne sferu Sunca toliko smo preokupirani našim sjećanjima na život prije smrti da je naše zanimanje potpuno okrenuto događajima na Zemlji. Živimo s onim pojedincima koji također borave u duhovnom svijetu nakon smrti. Potpuno smo uključeni u veze koje imamo s njima na Zemlji i oblikujemo te veze da pristaju s njihovim krajnjim posljedicama. Za vrijeme ovog perioda naš interes je stalno odvrćen i time umanjen za one koji su još na Zemlji. Samo kada nas oni što su ostali na Zemlji traže svojim dušama može se kreirati veza s njima. Na ovo treba gledati kao važan moralni element koji baca svijetlo na veze između živih i mrtvih. Osoba koja je umrla prije nas i koju smo potpuno zaboravili, nalazi da je teško dosegnuti do nas ovdje u zemaljskom životu. Ljubav, stalna simpatija koju osjećamo za mrtve, kreira stazu na kojoj je ustanovljena veza s zemaljskim životom. Tijekom ranih stadija nakon smrti oni koji su prešli mogu živjeti s nama samo pomoću ove veze. Iznenadujuće je do koje mjere je kult komemoracije mrtvima potvrđen u svom dubljem značaju od okultizma. Oni koji su prešli mogu nas lako dosegnuti ako nađu misli i osjećaje usmjerene prema njima od Zemlje.

Situacija je drugačija kod drugog stadija između smrti i novog rođenja. Tada smo toliko duboko uključeni u kozmičke interese da postaje iznimno teško uspostaviti vezu s Zemljom za vrijeme drugog perioda. Odvojeno od interesa kojeg primamo u kozmosu, želimo sudjelovati u ispravnom oblikovanju naše slijedeće karme. Kao dodatak našim kozmičkim utiscima mi zadržavamo najbolje što moramo karmički

ispraviti, i pomažemo oblikovati slijedeći život koji će pomoći kompenzirati neizliječene karmičke dugove.

Mnogi ljudi kažu da ne mogu vjerovati u reinkarnaciju jer se ne žele vratiti u život na Zemlji. To je, na primjer, aktualna primjedba. Najmanje što želim je vratiti se natrag na Zemlju. Mnogi to kažu. Gornje razmatranje u vezi perioda između smrti i ponovnog rođenja ispravlja ovo gledanje. Za vrijeme ovog perioda želimo se svim silama vratiti u život da bi ispravili našu karmu. Sve previše lako zaboravljamo nakon opisanog kozmičkog spavanja, kada smo probuđeni u sadašnjost, da se u stvari želimo reinkarnirati. Beznačajno je da li je naša želja tijekom života na Zemlji da se ponovno inkarniramo. Bitno je da to želimo u periodu između smrti i ponovnog rođenja, i tamo to izričito želimo. U mnogim pogledima život između smrti i ponovnog rođenja vrlo je suprotan od onog što proživljavamo ovdje na Zemlji između rođenja i smrti. Baš kao što smo okrijepljeni kroz spavanje u zemaljskom životu i obdareni novim snagama, tako smo i kao rezultat opisanog kozmičkog spavanja opremljeni snagama za našu novu inkarnaciju.

Ovim razmatranjima može se odgovoriti na još jedno pitanje. Često je pitano, „Ako se tako često inkarnira, zašto ljudsko biće mora početi svaki puta od djetinjstva? Zašto ono ne dođe na svijet već opremljeno svime što treba učiti za vrijeme djetinjstva?” Odgovor leži u činjenici da mi ne proživljavamo ono što se dogodilo na Zemlji između naših inkarnacija. Na primjer, ako je osoba bila zadnji put inkarnirana na Zemlji prije otkrića tiskanja i danas se opet inkarnira, ona nije proživjela ono što se razvilo u interventnom periodu. U stvari, ako se pobliže istražuje materija iz kulturalno povijesnog aspekta, nalazimo da u svakoj inkarnaciji kao dijete treba učiti ono što se dogodilo na zemlji u interventnom periodu. Razmotrite, na primjer, što je dijete u dobi od šest moralo učiti u rimska vremena. To je bilo sasvim različito od onog što mora učiti danas. Vremenski isječak između dvije inkarnacije odgovara periodu potrebnom da se kulturni život na Zemlji potpuno izmijeni. Ne vraćamo se u inkarnaciju dok se uvjeti na Zemlji nisu promijenili tako da praktično nema sličnosti s uvjetima prethodne inkarnacije.

Ono što sam opisao odnosi se na prosječnu osobu. Na primjer, u jednom slučaju svijest nakon smrti može biti spuštena ranije nego u drugom, ili se uvjeti spavanja mogu postaviti brže, kako možete razumjeti iz onog što je prethodno rečeno. Ali kozmički zakon radi tako da kozmičko spavanje smanjuje period kojeg smo proveli u duhovnom svijetu nakon smrti. Onaj tko ulazi u uvjete nesvjesnosti ranije proživljava ih brže. Vrijeme prolazi za njega u bržem omjeru nego za onog čija svjesnost se širi dalje. Istraživanja o životu između smrti i ponovnog rođenja zaista otkrivaju da se neduhovni ljudi reinkarniraju relativno brže nego ostali. Osoba koja se odaje samo čulnim zadovoljstvima i strastima, koja živi snažno u onom što bismo mogli zvati animalna priroda, provesti će kratko vrijeme između inkarnacija. To je zbog činjenice da će takva osoba pasti relativno brzo u uvjete nesvjesnosti, ili spavanja. Stoga će brže putovati između perioda smrti i ponovnog rođenja.

Nadalje, opisao sam samo prosječni slučaj pošto sam samo uzeo u obzir ljude koji dosegnu normalnu dob u životu. U osnovi, postoji značajna razlika između duša koje umru nakon njihove trideset pete godine i onih koje umru ranije. Samo one koje su dosegle svojih trideset pet godina proživljavaju više ili manje svjesno različite opisane faze. Rana smrt dovodi do ubrzanih uvjeta spavanja između smrti i ponovnog rođenja. Moglo bi se primijetiti da, napokon, ne može se biti odgovoran za ranu smrt i prema tome je nevino uključen u raniji kozmički san. Ipak ova primjedba nije valjana. To nije tako jer je rana smrt bila pripremljena kao rezultat ranijih karmičkih uzroka, i daljnji razvoj se može odigravati upravo zato jer je duša ubrzano ušla u kozmičku oblast. Koliko god čudno i šokantno ovo moglo izgledati, mi znamo, kao rezultat objektivnih istraživanja kozmičke egzistencije, da se čovjek od određene točke nadalje širi u kozmos i prima utiske kozmosa, makrokozmosa. Baš kao što je čovjek najdublje uključen u zemaljske stvari tijekom srednjih godina fizičkog života, tako je i u srednjem periodu između smrti i ponovnog rođenja najdublje involviran u kozmosu.

Razmotrimo dijete. Pošto još ne živi potpuno na Zemlji. Ono živi sa svim naslijeđem iz ranijih perioda, i mora se postaviti u zemaljsku egzistenciju. Sada razmotrimo život čovjeka nakon smrti. On živi s onim što je odnio s Zemlje, i mora steći sposobnosti percepcije za život u kozmosu. U srednjem periodu naše zemaljske egzistencije najdublje smo upetljani u zemaljske uvjete, dok smo u srednjem stadiju između smrti i ponovnog rođenja najdublje involvirani u kozmičke uvjete. Što se više povlačimo kraju naše egzistencije na Zemlji, više se odričemo zemaljskih uvjeta u fizičkom smislu. Što smo dalje otišli iza srednje točke između smrti i novog rođenja, više se odričemo kozmosa i ponovno okrećemo životu na Zemlji.

Ono što sam upravo opisao kao analogiju nije temelj duhovno znanstvenih istraživanja. Analogija ove vrste javlja se okultistu tek nakon što je napravio neophodna okultna istraživanja i nastavio uspoređujući dostupne činjenice. Ovakva analogija također sadrži grešku. Pretpostavimo da se odnosimo prema prvom periodu nakon smrti kao onom od djetinjstva, i prema drugom periodu kao onom od starije dobi. Napravili bi grešku. Za vrijeme duhovne egzistencije između smrti i novog rođenja mi smo u stvari na početku stari, i postajemo djeca u odnosu na duhovni život za vrijeme drugog perioda. Duhovni život teče obrnutim redom. Za početak, mi nosimo greške i mane zemaljskog života u duhovni svijet. Zatim su postepeno za vrijeme kozmičke egzistencije one uklonjene.

Bio sam veoma iznenađen naći u drevnim tradicijama ne preciznu potvrdu, ali indiciju u vezi ovih činjenica. Na Zemlji za vrijeme naše fizičke egzistencije govorimo o postajanju starijim. U duhovnom svijetu između smrti i ponovnog rođenja moramo reći sasvim doslovno da rastemo mlađi. U stvari, što se tiče njegovog duhovnog bića, kada se netko rodi na određenom mjestu možemo reći da je tamo postao mlad.

Sada sasvim čudno, u drugom dijelu *Fausta* nalazimo riječi, „Postao je mlad u zemlji izmaglica”. Zašto je Goethe koristio izraz, „postati mlad” da bi izrazio fizičko

rođenje? Kada idemo natrag u prošlost nalazimo da je u čovječanstvu prevladavala tradicija koja izražava ideju da kod se duhovnog rođenja postaje mlad. U stvari, što više gledamo u proteklju evoluciju, više se susrećemo sa stanjem vidovitosti, kako se stalno naglašavalo u našem okultizmu. Potvrdu toga nalazimo svugdje.

Razmotrite, na primjer, ono što je spominjano jučer. Od trenutka smrti postepeno se oslobađamo od zemaljskih uvjeta, ali za vrijeme između smrti i ponovnog rođenja živimo potpuno unutar kozmičkih uvjeta. Njih doživljavamo kao vizije; one se javljaju umjesto čulnih utisaka. Objasnio sam kako na ono što doživljavamo pada svijetlo hijerarhija. Ovu situaciju možemo okarakterizirati na slijedeći način. Zamislite da vašu svijest nemate *unutar vas*, već vani u svom okruženju. Ne biste imali osjećaj da živite u svom tijelu, već izvan njega. Izvana bi osjećali da je ovo moje oko, moj nos, moja noga. Tada se morate odnositi prema onom što doživljavate vani u duhu. Također bi se morali odnositi prema biću Boga, pustiti da se reflektira u vama. Ovakav stadij se javlja nakon smrti kada zurimo natrag na čovjeka. Okruženje je reflektirano u njemu, čak i božanstvo.

Bi li bilo suviše drsko prihvatiti izjavu pjesnika koji je rekao da je život nakon smrti refleksija božanstva? Dobro je poznato da je Dante rekao da za vrijeme egzistencije u duhovnom svijetu dolazi trenutak kada se božanstvo promatra kao čovjeka. Ovakva napomena može se činiti neopravdana. Može se gledati i kao razigranost, ali onaj tko može gledati u dublje tajne čovječanstva neće imati takvo stajalište. U velikim poemama uvijek iznova nalazimo eho bivših stanja vidovitog znanja, i pomoću inicijacije ovakvi naknadni učinci su oživljeni i podignuti u ljudsku svijest.

Dao sam vam par rezultata nedavnih istraživanja o uvjetima života između smrti i novog rođenja, i nadam se biti još u mogućnosti u ne dalekoj budućnosti dalje govoriti o ovoj temi.

PREDAVANJE III

Čovjekovo putovanje kroz planetarne sfere i značaj znanja o Kristu

Hanover, 18 studenog 1912

Početi ćemo ovu studiju razmatranjem onog što zovemo ljudska svijest. Što je ljudska svijest? Na prvom mjestu, možemo reći da u stanju spavanja — od vremena kada navečer idemo spavati do buđenja slijedećeg jutra — nemamo svijesti. Nitko u posjedu svojih pet čula, međutim, ne sumnja da postoji dok ide spavati, i gubi svijest. Ako bi imao ovakvu sumnju držao bi krajnje nerazborito gledanje da za vrijeme spavanja sve što je proživio iščezne i mora doći u biće ponovno idućeg jutra. Svatko tko nema ovakav nerazuman pogled uvjeren je da se postojanje nastavlja za vrijeme spavanja. Svejedno, nema svijesti.

Za vrijeme spavanja mi nemamo mentalnih slika, ideja, želja, impulsa, strasti, nema boli ili patnje — jer ako bol postane toliko intenzivna da je spavanje spriječeno, razlog je da je svijest prisutna. Svatko tko može napraviti razliku između spavanja i budnosti također može shvatiti i što je svijest. Svijest je ono što ponovo ulazi u čovjekovu dušu svako jutro kada se probudi iz spavanja. Ideje, mentalne slike, emocije, strasti, patnje, i tako dalje — sve to ujutro ponovno ulazi u dušu. Sada što je to što posebno karakterizira svijest čovjeka? Činjenica je da je sve što čovjek može imati u svojoj svijesti praćeno s doživljajem „JA”. Ni jedna mentalna slika o kojoj ne možete misliti, *JA* to sebi predočavam; ni jedan osjećaj o kojem ne možete reći, *JA* osjećam; ni jedna bol o kojoj ne možete reći *JA* patim, ne bi bila originalni doživljaj vaše duše. Sve što doživljavate mora biti povezano, i zaista i jest, s konceptom „JA”. Ipak ste svjesni da ova veza s konceptom „JA” počinje tek u određenoj dobi u životu. U dobi otprilike od tri, kada dijete počinje doživljavati, više ne govori, „Karlo govori”, ili „Marija govori”, već „JA govorim”. Znanje o „JA” prema tome prvi puta zasvijetli u djetinjstvu. Sada se upitajmo „Kako se znanje o ‘JA’ postepeno budi u djetetu?”

Ovo pitanje pokazuje da na očito jednostavne stvari nije tako jednostavno odgovoriti, premda se može činiti da nam odgovor leži pri ruci. Kako dijete odvajajući ego ispunjene ideje i mentalne slike? Svatko tko iskreno proučava život u djetinjstvu može razumjeti kako se to događa. Jednostavno promatranje može svakog uvjeriti kako se ego svijest razvija i postaje u djetetu jaka. Pretpostavimo da udari glavom u rub stola. Ako pobliže promotrite da je osjećaj „JA” intenziviran nakon što se to dogodi. Drugim riječima, dijete postaje svjesno sebe, došlo je bliže znanju o sebi. Naravno, ne treba uvijek doći do stvarne ozljede ili ogrebotine. Čak i kada dijete stavi ruku na nešto postoji sudar malog razmjera koji ga čini svjesnim sebe. Morati ćete zaključiti da dijete nikada ne bi razvilo ego svijest kada ga otpor vanjskog svijeta ne bi

napravio svjesnim sebe. Činjenica da postoji svijet van njega čini mogućim otkrivanje ego svijesti, svijesti o „JA”.

U izvjesnoj točki u njegovom životu ova svijest o „JA” sviće u djetetu, ali ono što se odvija do te točke ne završava. To je jednostavno da je proces obrnut. Dijete je razvilo ego svijest postajući svjesno da postoje objekti izvan njega. Drugim riječima, on sebe razdvaja od njih. Jednom kada se ova ego svijest razvila, ono nastavlja dolaziti u kontakt sa stvarima. Ono zaista to mora činiti stalno. Gdje se događaju sudari? Entitet koji ništa ne dodiruje ne može imati znanje o sebi, ne, barem, u svijetu u kojem živimo! Činjenica je da od trenutka kada niče ego svijest, „JA” se sudara s vlastitom unutarnjom tjelesnošću, počinje se sudarati s vlastitim tijelom iznutra. Za ovo predočiti trebate samo misliti na dijete kako se svako jutro budi. Ego i astralno tijelo prolaze u fizičko i etersko tijelo i ego se sudara s njima. Sada čak i ako samo uronite ruku u vodu i pomičete je uzdužno, postoji otpor gdje god je vaša ruka u kontaktu s vodom. Jednako je kada ego ujutro zaroni dolje i nalazi vlastiti unutarnji život kako igra oko njega. Za vrijeme cijelog života ego je unutar fizičkog i eterskog tijela i sudara se s njima na svim stranama, baš kao kada zapljusnete svoju ruku u vodu i postanete svjesni vaše ruke sa svih strana. Kada se ego sruči dolje u etersko tijelo i fizičko tijelo svugdje nailazi na otpor, i to se nastavlja kroz cijeli život. Kroz svoj život čovjek se mora sručiti dolje u fizičko i etersko tijelo svaki puta kada se probudi. Zbog toga, događa se kontinuirani sudar između fizičkog i eterskog tijela na jednoj strani i ega i astralnog tijela na drugoj. Posljedica je da se entiteti involvirani u sudaru troše – ego i astralno tijelo na jednoj strani, fizičko i etersko tijelo na drugoj. Događa se upravo ista stvar kao kad postoji stalni pritisak između dva objekta. Oni habaju jedan drugog. To je proces starenja, postajanja istrošenim, koji nastupa tijekom čovjekova života, a također i razlog zašto umire kao fizičko biće.

Samo razmislite. Kada ne bi imali fizičko tijelo, ni etersko tijelo, ne bi mogli održavati našu ego svijest. Istina, možda bi mogli otkriti takvu svijest, ali ne bi je mogli održavati. Za to se moramo stalno sudarati s našom unutarnjom konstitucijom. Posljedica toga je iznimno važna činjenica da se razvoj našeg ega omogućen uništavanjem našeg vlastitog bića. Kada ne bi bilo sudaranja između članova našeg bića, mi ne bi mogli imati ego svijest. Kada se postavlja pitanje, „Koja je svrha destrukcije, starenja, smrti?” odgovor mora biti da je to da bi čovjek mogao evoluirati da se ego svijest može razviti na dodatni stupanj. Ako ne bismo mogli umrijeti, to je radikalna oblik procesa, ne bismo mogli biti istinski „čovjek.”

Ako duboko razmišljamo o implikacijama ovoga, okultizam nam može dati slijedeći odgovor. Da bi živjeli kao ljudi mi trebamo fizičko tijelo, etersko tijelo, astralno tijelo i ego. U ljudskom životu kakav je sada, trebamo ova četiri člana. Ali ako ćemo postići ego svijest, moramo ih uništiti. Moramo steći ove članove s vremena na vrijeme ponovo i onda ih uništiti. Stoga su neophodni mnogi ljudski životi da bi bilo moguće za ljudska tijela da budu opet iznova uništena. Time nam je omogućen razvoj na daljnje stupnjeve kao svjesnim ljudskim bićima.

Sada u našem životu na zemlji ima samo jedan član našeg bića na čijem razvoju možemo raditi u stvarnom smislu, i to je naš ego. Što to znači raditi na razvoju „JA?” Za odgovoriti na to pitanje moramo shvatiti što je to što čini taj rad neophodnim. Pretpostavimo da čovjek ide do drugog čovjeka i kaže mu, „Ti si nevaljao”. Ako to nije slučaj čovjek je rekao neistinu. Koja je posljedica za ego izustiti ovakvu neistinu? Posljedica je da je od ovog momenta vrijednost ega manja nego je bila prije nego je napravljena izjava. To je objektivna posljedica nemoralnog djela. Prije izricanja neistine naša vrijednost je veća nego poslije. Za sve vrijeme što dolazi u svim sferama, za svu vječnost vrijednost našeg ega je manja kao rezultat ovakvog djela. Ali za vrijeme života između rođenja i smrti određena sredstva su nam na raspolaganju. Uvijek se možemo ispraviti jer smo umanjili vrijednost našeg ega; možemo neistinu učiniti nevažecom. Onom koga smo nazvali nevaljalim možemo priznati, „Griješio sam; ono što sam rekao nije točno”, i tako dalje. Čineći tako obnavljamo vrijednost našeg ega i kompenziramo načinjenu štetu. U slučaju gdje je umiješan naš ego još je u našoj moći tijekom života napraviti neophodno podešavanje. Ako smo, na primjer, težili prikupiti znanje o nečemu ali smo sve o tome zaboravili, naš ego gubi vrijednost, ali ako se potrudimo možemo to prizvati u sjećanje i tako kompenzirati načinjenu štetu. Da sumiramo, možemo umanjiti vrijednost našeg ega ali je također možemo i uvećati. Tu sposobnost ispravljanja člana našeg bića, ispravljanja grešaka na takav način da unaprjeđujemo njegov razvoj, mi posjedujemo s obzirom na ego.

Čovjekova svijest se, međutim, ne proteže direktno u njegovu astralnu i etersku prirodu, i proteže se daleko manje u njegovu fizičku prirodu. Premda se stalna destrukcija ovih članova odvija cijelim tijekom života, mi ne znamo kako da je ispravimo. Čovjek ima moć popraviti štetu načinjenu egu, podesiti moralni nedostatak ili nedostatak sjećanja, ali nema moć nad onim što se stalno uništava u njegovom astralnom, eterskom i fizičkom tijelu. Ova tri tijela su stalno oštećena, i kako živimo na njih su stalni napadi. Mi radimo na razvoju ega, jer ako to ne radimo tijekom cijelog života između rođenja i smrti, neće biti napretka. Ne možemo raditi tako svjesno na našem astralnom, eterskom ili fizičkom tijelu kao što radimo na razvoju našeg ega. Ipak ono što se cijelo vrijeme uništava u tim trima tijelima mora biti napravljeno dobro. U vremenu između smrti i novog rođenja moramo ponovno steći u pravoj formi — kao astralno tijelo, etersko tijelo i fizičko tijelo — ono što smo uništili. U tom vremenu mora biti moguće ono što smo prethodno uništiti da bude popravljeno. To se može dogoditi samo ako nešto izvan naših moći radi na nama. Sasvim je očito da ako ne posjedujemo magične moći neće nam biti moguće nabaviti astralno tijelo kada smo mrtvi. Astralno tijelo mora biti kreirano za nas iz Velikog svijeta, makrokozmosa.

Sada možemo shvatiti pitanje, „Gdje je destrukcija koju smo uzrokovali u našem astralnom tijelu popravljena?” Mi trebamo ispravno tijelo kada smo ponovno rođeni u novoj tjelesnoj egzistenciji. Gdje se u univerzumu mogu naći sile koje popravljaju astralno tijelo? Mogli bi te sile tražiti na Zemlji sa svakakvom vrstom vidovitosti, ipak ih nikada ne bi tamo našli. Kada bi potpuno ovisilo o Zemlji, čovjekovo astralno tijelo nikad se ne bi moglo popraviti. Materijalističko vjerovanje da se svi uvjeti ljudske

egzistencije mogu naći na Zemlji krajnje je pogrešno. Čovjekov dom nije samo na Zemlji. Pravo promatranje života između smrti i novog rođenja otkriva da sile koje čovjek treba da bi popravio svoje astralno tijelo leže u Merkur, Veneri, Marsu, Jupiteru, Saturnu, to jest, zvijezdama koje pripadaju planetarnom sustavu. Sile koje emaniraju od ovih nebeskih tijela sve moraju raditi na popravku našeg astralnog tijela, i ako ne dobijemo sile od tamo, ne možemo imati astralno tijelo. Što to znači? To znači da nakon smrti, a to je također slučaj i u procesu inicijacije, moramo izaći iz fizičkog tijela zajedno sa silama našeg astralnog tijela. Astralno tijelo se širi u univerzumu. Dok smo inače suženi u malu točku u univerzumu, nakon smrti naše cijelo biće se u njemu širi. Naš život između smrti i novog rođenja nije ništa drugo nego proces povlačenja sila od zvijezda koje trebamo da bi član kojeg smo uništili bio obnovljen. Dakle od zvijezda mi u stvari primamo sile koje obnavljaju naše astralno tijelo.

U domeni okultizma — koristeći riječ u pravom smislu — istraživanje je teško i puno komplikacija. Pretpostavimo da čovjek s dobrim vidom ode u neki okrug u Švicarskoj, popne se na visoku planinu i onda vam, kada opet dođe dolje, dade točan opis onog što je vidio. Možete lako zamisliti da ako opet ode u taj okrug i popne se više na istu planinu, on će opisati što je vidio iz različite točke. Kroz opise dane iz različitih točaka očito je da će se dobiti točnija i preciznija ideja o krajoliku. Sada je za ljude zgodno vjerovati da ako je netko postao vidovit, on zna sve! To nikako nije tako. U duhovnom svijetu, istraživanja uvijek trebaju biti postepena — „malo po malo”, takoreći. Čak i u odnosu na stvari koje su istraživane s velikom točnošću, uvijek se mogu raditi nova otkrića. Tijekom zadnje dvije godine moje je zadatak bio istraživati uvjete između smrti i ponovnog rođenja čak i pobliže nego prije, i sada vam želim govoriti o onom što je nađeno u ovim nedavnim istraživanjima.

Vi ćete naravno shvatiti da je pravo razumijevanje moguće samo za one koji mogu duboko prodrijeti u ovakvu stvar, oni čija srca i umovi su spremni za ovakvo proučavanje. U jednom predavanju ne može se očekivati da će sve biti dokazano i potvrđeno. Ako se ono što je rečeno tijekom vremena strpljivo uspoređi i posloži, vidjet će se da nigdje u domeni okultizma proučavanog ovdje nema ničega što se ne slaže s ostatkom.

U nedavnim istraživanjima života između smrti i novog rođenja uvjeti koji prevladavaju u tom periodu vrlo jasno dolaze na svijetlo. U očima duha objelodanjuje se da ljudsko biće na Zemlji između rođenja i smrti, suženo na najmanji mogući prostor, izlazi iz njega kada ostavlja svoje fizičko tijelo i širi se sve više i više u univerzumu. Pošto je prošao kroz vrata smrti on raste stupanj po stupanj vani u planetarne sfere. Najprije, širi se do područja označenog orbitom Mjeseca; sfera naznačena pozicijom Mjeseca postaje tada njegova vanjska granica. Kada je ta točka dosegnuta, kamaloka je na kraju. Nastavljajući se širiti, on raste u sferu oblikovanu orbitom Venere. Tada kako se njegova magnituda povećava, njegova vanjska granica je označena očitim smjerom Sunca. Ovdje se ne trebamo zamarati kopernikanskom teorijom univerzuma. Trebamo samo zamisliti okolne sfere kako je bilo opisano na

predavanjima u Düsseldorf-u o duhovnim hijerarhijama. Dakle kako se čovjek uzdiže u duhovne svjetove širi se u planetarni sustav, prvo u sferu Mjeseca, i konačno u najviše vanjsku sferu, onu od Saturna. Sve je ovo neophodno da bi došao u kontakt s onim silama koje su potrebne njegovom astralnom tijelu, koje se mogu primiti jedino od planetarnog sustava.

Kada se promatraju različiti pojedinci postaju očite razlike. Pretpostavimo da nakon smrti promatramo čovjeka čije je držanje kroz život bilo moralno i koji je prema tome prenio kroz vrata smrti moralnu narav duše. Ovakvog čovjeka možemo usporediti s drugim, na primjer, koji je nosio sa sobom kroz smrt manje moralan zapis duše. To čini veliku razliku, i to postaje očito kada čovjek o kojem se radi dođe u sferu sila Merkura. Kakav oblik poprima ova razlika? Posredstvom percepcije koja mu je na raspolaganju kada je period kamaloke završen, čovjek postaje svjestan onih koji su mu u životu bili blizu i koji su mu prethodili. Da li su ta bića povezana s njim? Svakako, on ih sve sreće. Poslije smrti živi zajedno s njima, ali postoji razlika u tome kako živi zajedno s onima s kojima je bio povezan na Zemlji. Razlika je određena time da li je čovjek donio sa sobom kroz smrt veću ili manju moralnu dispoziciju duše. Ako mu je u životu nedostajao osjećaj za moral, on dolazi zajedno s članovima svoje obitelji i sa svojim prijateljima, ali njegova vlastita priroda kreira vrstu barijere koja ga sprječava da dopre do ostalih bića. Čovjek sa nemoralnom dispozicijom poslije smrti postaje pustinjak, izolirano biće koje uvijek ima vrstu barijere oko sebe i ne može prodrijeti kroz nju do drugih bića u čiju sferu je prešao. Ali duša s moralnom dispozicijom, duša čije ideje su izraz pročišćene volje, postaje društven duh i stalno nalazi mostove i veze s bićima u čijoj sferi živi. Da li smo izolirani ili društveni duhovi određuje naša moralna ili nemoralna dispozicija duše.

Sada ovo ima važne posljedice. Društveni duh, onaj koji nije zatvoren u ljusku vlastitog bića, već može imati kontakt s drugim bićima u svojoj sferi, plodonosno radi na napretku evolucije i cijelog svijeta. Nemoralan čovjek koji nakon smrti postaje pustinjak, izolirani duh, radi na destrukciji svijeta. Radi rupe, takoreći, u teksturi univerzuma razmjerno stupnju njegova nemoralna i konzekventne izolacije. Efekt nemoralnih djela ovog čovjeka za njega je, mučenje; za svijet, destrukcija.

Moralna dispozicija duše je prema tome od velikog značaja već kratko nakon perioda kamaloke. Ona također određuje sudbinu za slijedeći, period Venere. Tada dolaze u razmatranje različite kategorije ideja, ideja koje je čovjek razvio tijekom života i kojima se bavi kada ulazi u duhovni svijet. Ideje i koncepcije su religioznog karaktera. Ako je religija bila veza između prijelaznog i vječnog, život duše poslije smrti u sferi Venere različit je od onog ako nije bilo te veze. Ponovno, da li smo društveni ili izolirani, pustinjački duhovi zavisi o tome da li jesmo ili nismo bili religijskih shvaćanja tijekom života na Zemlji. Poslije smrti nereligiozna duša osjeća se kao zatvorena u kapsuli, zatvoru. Istina, ovakva duša je svjesna da postoje bića oko nje, ali osjeća se kao da je u zatvoru i ne može ih dosegnuti. Dakle, na primjer, članovi Monističke unije, utoliko što su iz jalove, materijalističke ideje isključili sve religijske osjećaje, neće nakon smrti biti ujedinjeni u novu zajednicu ili uniju, već će svatko od

njih biti ograničen u svom vlastitom zatvoru. Naravno, ovo nije mišljeno kao napad na Monističku Uniju. To je samo stvar napraviti neku činjenicu razumljivom.

U životu na Zemlji materijalističke ideje su greške, zablude. U oblasti duha one su stvarnost. Ideje, koje ovdje na fizičkom svijetu samo imaju efekt da se zatvaramo, utamniče nas u oblasti duha, čine nas zatvorenicima vlastite astralnosti. Kroz nemoralnu koncepciju života lišavamo se sila privlačenja u sferi Merkura. Kroz nereligijsku dispoziciju duše lišavamo se sila privlačenja sfere Venere. Ne možemo povući iz te sfere sile koje trebamo; što znači da ćemo u slijedećoj inkarnaciji imati astralno tijelo koje je u određenom smislu nesavršeno.

Ovdje vidite kako se oblikuje karma, tehniku oblikovanja karme. Ovi nalazi okultnog istraživanja bacaju iznimno svijetlo na izjavu koju je dao Kant premda instinktivno. Rekao je da su dvije stvari koje su inspirirali najveće čuđenje u njemu bile zvjezdana nebesa iznad i moralni zakon unutra. Ovo su očito dvije stvari, ali u stvari to je jedno te isto. Zašto nas osjećaj veličine, strahopoštovanja, obuzima kada gledamo zvjezdana nebesa? To je zato jer bez da to znamo, osjećaj doma naše duše budi se u nama. Budi se osjećaj: Prije nego si došao dolje u novu inkarnaciju ti si sam bio u tim zvijezdama, i od zvijezda dolaze najviše snage koje su u tebi. Tvoj moralni zakon ti je dan kada si boravio u ovom svijetu zvijezda. Kada prakticirate samospoznaju možete promatrati što vam je zvjezdano nebo poklonilo između smrti i novog rođenja — najbolje i najfinije snage vaše duše. Ono što promatramo u zvjezdanim nebesima to je moralni zakon koji nam je dan od duhovnih svjetova, između smrti i novog rođenja — najbolje i najfinije snage naše duše. Ono što promatramo u zvjezdanim nebesima to je moralni zakon koji nam je dan od duhovnih svjetova, jer između smrti i novog rođenja mi živimo u tim zvjezdanim nebesima. Čovjek koji želi otkriti izvor najviših kvaliteta koje posjeduje treba kontemplirati zvjezdana nebesa s osjećajima kakvi su ovi. Onaj koji nema želje pitati bilo što, već živi svoj život u stanju tupe apatije — njemu zvijezde neće reći ništa. Ali ako se netko pita, „Kako tamo ulazi u mene ono što nikada nije povezano s mojim tjelesnim čulima?” i zatim podigne pogled na zvjezdano nebo, biti će ispunjen osjećajem poštovanja i znati će da je to sjećanje na čovjekov vječni dom. Između smrti i ponovnog rođenja mi u stvari živimo u zvjezdanim nebesima.

Pitali smo kako je naše astralno tijelo ponovno izgrađeno u duhovnom svijetu, i isto se pitanje može pitati za naše etersko tijelo. Ovom tijelu, također, ne možemo pomoći uništavanju tijekom našeg života, i ponovno moramo od drugdje pribaviti sile koje nam omogućuju da ga ponovno izgradimo, učinimo ga podobnim izvršiti svoj posao za cijelog čovjeka tijekom života.

Bila su duga, duga vremenska razdoblja u ljudskoj evoluciji na zemlji kada čovjek uopće nije mogao pridonijeti u osiguravanju da njegovo etersko tijelo bude opremljeno dobrim snagama u slijedećoj inkarnaciji. Tada je čovjek još imao unutar sebe naslijeđe iz vremena kada je njegova egzistencija na zemlji počela. Koliko dugo se drevna vidovitost nastavila, bile su još preostale u čovjeku snage koje kod smrti

nisu bile iskorištene, rezervne snage, takoreći, pomoću kojih se etersko tijelo moglo ponovno izgraditi. Ali u samoj esenciji ljudske evolucije leži da sve snage prolaze i moraju biti zamijenjene novima. Danas smo došli do točke kada čovjek mora sam nešto napraviti da bi njegovo etersko tijelo moglo biti iznova izgrađeno. Sve što činimo kao rezultat naših uobičajenih moralnih ideja, kako god uzvratili religiji na Zemlji, ograničeno kako može biti kod određenih ljudi, sa svim tim mi prelazimo u planetarni sustav i od tamo vučemo snage za izgradnju našeg astralnog tijela. Postoji samo jedna sfera kroz koju prolazimo bez da od nje povlačimo ove određene snage — sama sfera Sunca. Jer od sfere Sunca naše etersko tijelo mora povući snage koje mu omogućavaju da opet bude izgrađeno.

Uvjeti u pretkršćanska vremena su bili takvi da kako se čovjek penjao po fazama u duhovni svijet nosio je sa sobom dio snaga eterskog tijela, i ove rezervne snage su mu omogućavale da povuče od Sunca ono što je trebao za izgradnju eterskog tijela u novoj inkarnaciji. Danas se to promijenilo. Sada se sve češće događa da čovjek ostane van utjecaja snaga Sunca. Ako propusti napraviti ono što je neophodno za njegovo etersko tijelo ispunjavajući dušu sadržajem koji može od Sunca povući snage potrebne za ponovnu izgradnju njegova eterskog tijela, on prođe kroz sferu Sunca bez da na njega utječe.

Sada utjecaj za koji se može osjetiti da emanira od jedne određene religijske denominacije za Zemlji ne može nikada dati duši ono što je neophodno da bi bila moguća egzistencija u sferi Sunca. Ono što možemo uliti u naše etersko tijelo, što tada trebamo da bi boravak duše u sferi Sunca mogao biti plodonosan — to može doći samo od elementa koji zajednički teče kroz sve religije čovječanstva. Što je to? Ako usporedite različite religije svijeta — i to je jedan od najznačajnijih antropozofskih zadataka studirati srž istine u različitim religijama — naći ćete da su sve religije uvijek ispravne na svoj način, ali ispravne za određeni narod, za određenu epohu. One pružaju tom narodu, toj epohi, ono što je esencijalno za taj narod i epohu da primi. U suštini stvari mi dosta znamo o onim religijama koje su mogle služiti određenom vremenu i ljudima držeći se egoistično oblika u kojem su originalno dane od izvora religioznog života.

Sada već više od deset godina studiramo religije, ali treba biti shvaćeno da jednom čovječanstvu treba biti dan impuls koji nadmašuje onaj od pojedinih religija i uključuje sve na što su one ukazivale. Kako će to biti moguće? To postaje moguće kroz religiju u kojoj nema ni jednog traga egoizma. Vrhovna vlast ove religije leži u činjenici da ne ograničava sebe na jedan narod ili epohu. Hinduizam, na primjer, je eminentno egoistična religija, jer čovjek koji nije Hindu ne može biti primljen u nju. Ova religija je posebno prilagođena Hindu narodu, a isto vrijedi i za druge teritorijalne religije; njihova originalna veličina leži u činjenici da su bile prilagođene određenim zemaljskim uvjetima. Oni koji ne priznaju da su religije bile prilagođene određenim uvjetima, već podržavaju da su svi religijski sustavi emanirali iz jednog nediferenciranog izvora, nikad ne mogu steći pravo znanje.

Govoriti samo o jedinstvu doseže do govorenja da su sol, papar, paprika i šećer na stolu, ali mi ne razmatramo svaku stvar pojedinačno. Ono što tražimo je jedinstvo koje je izraženo u ovim različitim supstancama. Naravno, može se ovako govoriti, ali kada treba preći na praktičnu stvarnost, prikladno koristiti svaku supstancu, razlike između njih će zasigurno postati očite. Nitko tko je koristio ove supstance neće tvrditi da nisu različite, samo stavite sol ili papar umjesto šećera u vašu kavu ili čaj, i uskoro ćete znati istinu! Oni koji ne prave stvarnu razliku između različitih religija, već kažu da sve dolaze iz istog izvora, čine jednako grubu grešku.

Ako želimo znati kako živa nit ide kroz različite religije prema velikom cilju, moramo pokušati razumjeti tu nit, i studirati i vrednovati svaku religiju za njenu određenu sferu. To je ono što smo zadnjih deset godina radili u našoj srednjoeuropskoj sekciji Teozofskog društva. Započeto je otkrivanje prirode religija koje nema ništa s razlikama u čovječanstvu, već jedino s esencijalnim čovjekom kao takvim, bez razlika u boji, rasi, i tako dalje. Kakav oblik je to uzelo? Može li se zaista reći da mi imamo „nacionalnu” religiju kakva se nalazi kod Hindusa ili Židova? Ako bi mi obožavali Wotana trebali bi biti u istoj poziciji kao Hindusi. Ali mi ne obožavamo Wotana. Zapad je priznao Krista, a Krist nije bio zapadnjak, već tuđinac s obzirom na njegovu lozu. Stav prema Kristu koji je usvojio Zapad nije egoistična ili nacionalistička privrženost vjeri. S ovdje dotaknutom domenom ne možemo se, naravno, iscrpno baviti u jednom predavanju. Moguće je govoriti jedino o određenim aspektima, i jedan aspekt je da je pristup usvojen od Zapada za svoju religiju bio apsolutno ne-egoističan.

Vrhovna vlast Krist principa pokazana je i na drugi način, također. Mislite na kongres gdje su se okupili učeni predstavnici različitih religija s ciljem uspoređivanja različitih religijskih sustava sasvim nepristrano. Ovakvom kongresu bi želio uputiti pitanje, „Ima li ijedna religija na Zemlji u kojoj jedno te isto kazivanje znači nešto drugo ako je napravljeno s dvije različite strane?” To je upravo ono što se javlja u kršćanstvu. Krist Isus govori duboke riječi u evanđelju kada kaže onima oko Sebe, „U svakom od vas je Božanstvo; zar vi onda niste bogovi?” On kaže s punom snagom i autoritetom, „Vi ste bogovi!” (Ivan 10:34). Krist Isus misli ovim riječima da u svakim ljudskim grudima leži iskra koja je božanstvo. Ova iskra mora biti zapaljena da bi mogli reći, „Budite kao bogovi.” Različit i zaista upravo suprotni efekt cilj je riječi izgovorenih od Lucifera kada pristupa čovjeku da bi ga povukao dolje iz oblasti bogova, „Biti ćete kao Bog” (Postanak 3:5) Ovdje je značenje sasvim različito. Ista izjava je dana jednom da bi se pokvarilo čovječanstvo na početku silaska u bezdan, i u drugom vremenu kao indikator za vrhovni cilj!

Potražite istu stvar u bilo kojoj drugoj denominacijskoj vjeroispovijesti, i jedna ili druga može se naći, ali nikada obje. Poblize ispitivanje će pokazati koliko duboko značenje leži u ovih nekoliko riječi koje su upravo izgovorene. Činjenica da su ove značajne izjave postale integralni dio kršćanstva jasno pokazuju da ono što je stvarno važno nije samo sadržaj riječi, već biće koje ih izgovara. Zašto je to tako? To je zato što kršćanstvo radi na postizanju ispunjenja principa koji daje izraz njegovoj samoj

srži, naime, da nije srodstvo samo između onih povezanih fizičkim spuštanjem, već između cijelog čovječanstva. Postoji nešto što je istinito bez obzira na rasu, nacionalnost ili vjeru, i doseže iznad svih osobina i vremenskih epoha. Kršćanstvo je tako intimno povezano s dušom čovjeka jer ono što ono može dati, ne treba biti strano ni jednom čovjeku. To se još ne priznaje svuda u svijetu, ali ono što je istina mora na kraju prevladati.

Čovjek još nije dosegnuo stupanj shvaćanja da Budist ili Hindu ne treba odbaciti Krista. Samo promislite što bi to značilo kada bi nam neki ozbiljni mislilac bio rekao, „Vi koji ste sljedbenici Krista ne bi trebali podržavati da Ga sve denominacije i vjere mogu priznati kao njihov najviši cilj. Radeći tako dajete prednost Kristu, i nije ispravno dati takvu izjavu”.

Ako bi ovo bilo kazano, mi bi trebali odgovoriti, „Zašto to nije u redu? Zato što bi Hindu mogao također zahtijevati da se daje poštovanje samo njegovim određenim doktrinama? Ne želimo nikako osuđivati te doktrine; poštujemo ih koliko i svaki Hindu. Bi li budist opravdano rekao da ne može opravdati Krista jer toga nema ničeg u njegovim spisima? Ima li nečeg esencijalnog u tome što istina nije nađena u određenim pisanjima i spisima? Bi li budist opravdano rekao da je protiv principa budizma vjerovati u istinu kopernikanske teorije univerzuma, jer se ne spominje u njegovim knjigama? Što se odnosilo na kopernikansku teoriju jednako se odnosi na zaključke modernih duhovno znanstvenih istraživanja u vezi Krist-bića, naime, pošto On nema ništa s bilo kojom određenom denominacijom, Krist može biti prihvaćen od Hindu ili sljedbenika bilo koje druge religije. Oni koji odbijaju ono što duhovna znanost ima za reći o Krist impulsu u odnosu na religijske denominacije jednostavno ne razumiju kakav treba biti ispravan stav prema religiji”.

Možda jednog dana dođe vrijeme kada će biti shvaćeno da ono što mi imamo reći o prirodi Krist impulsa i njegovom odnosu prema svim religijskim denominacijama i koncepcijama svijeta govori direktno srcu i duši, kao i da stremi baviti se konzistentno s određenim fazama stvari. Nije svakome lako shvatiti da se rade naponi povezivanja stvari koje mogu voditi do pravog razumijevanja Krist impulsa potrebnog čovjeku u sadašnjem ciklusu njegove egzistencije. Priznanje o vjerovanju u Krista nema u osnovi ništa s bilo kojom određenom religijom ili religijskim sustavom. Pravi kršćanin je jednostavno onaj tko je navikao gledati svako ljudsko biće kao da nosi Krist princip u sebi, koji traži Krist princip u Kinezu, u Hindusu, ili tko god da je. U čovjeku koji priznaje svoju vjeru u Krista ustanovljeno je shvaćanje da Krist impuls nije zatvoren u jedan dio Zemlje. Zamišljati da je zatvoren bila bi potpuna zabluda. Stvarnost je da od Misterija na Golgoti, Pavlova proklamacija regiji s kojom je bio povezan bila je istinita — Krist je također umro za pogane. Čovječanstvo mora učiti razumjeti da Krist nije došao zbog jednog određenog naroda, i određene epohe, već za sve narode na Zemlji, za *svih* njih!

Krist je posadio sjeme svog duha u svaku ljudsku dušu, i napredak se sastoji da duša čovjeka postane toga svjesna.

U bavljenju znanošću duha mi nije da samo elaboriramo teorije i gomilamo još koncepata za naše intelekate, već se mi nalazimo da bi to utjecalo na naša srca i duše. Ako se na ovaj način svijetlo razumijevanja može donijeti nad Krist impulsom, sam taj impuls će eventualno omogućiti svim ljudima da shvate duboko značenje Kristovih riječi, „Kada se dvoje ili troje nađu zajedno u Moje ime, tamo sam ja usred njih”. Oni koji rade zajedno u duhu ovoga nalaze most koji vodi od duše do duše. To je ono što će Krist impuls postići na cijeloj zemlji. Krist impuls mora konstituirati sam život naših grupa.

Okultizam otkriva da ako osjećamo nešto od stvarnosti Krist impulsa, u naše duše je prodrila snaga koja nam poslije smrti omogućava naći put kroz sferu Sunca i čini za nas mogućim primiti zdravo etersko tijelo u slijedećoj inkarnaciji. Možemo usvojiti duhovnu znanost na pravi način jedino primajući u sebe Krist impuls s dubokim razumijevanjem. Samo to će osigurati da naše etersko tijelo bude jako i energično kada uđemo u novu inkarnaciju. Eterska tijela će se sve više pogoršavati ako čovjek nastavi ignorirati Krista i Njegovu misiju za cijelu zemaljsku evoluciju. Kroz razumijevanje Krist bića spriječiti ćemo ovo kvarenje eterskog tijela i poslužiti se prirodom Sunca. Trebamo postati spremni primiti snage od sfere odakle je Krist došao na Zemlju. Od dolaska Krista možemo sa sobom sa Zemlje ponijeti snage koje nas vode u sferu Sunca. Tada se možemo vratiti na Zemlju sa snagama koje će u slijedećoj inkarnaciji učiniti naše etersko tijelo jakim. Ako ne primimo Krist impuls, naše etersko tijelo će postati sve manje i manje sposobno povlačiti od sfere Sunca snage koje ga grade i održavaju, omogućavajući mu da radi na pravi način ovdje na Zemlji. Zemaljski život stvarno nije zavisao od teoretskog razumijevanja, već od toga da li je naše biće sve više i više prožeto efektima događaja na Golgoti. Ovo se otkriva izvornim okultnim istraživanjem.

Okultno istraživanje također pokazuje kako se možemo pripremiti za primanje fizičkog tijela. Fizičko tijelo nam je dano prema načelu Oca. To je Krist impuls koji nam omogućava poslužiti se načelom Oca u smislu riječi, „Ja i moj Otac smo jedno ” (Ivan 10:30). Krist impuls vodi nas do božanskih snaga Oca.

Koji je najbolji rezultat što se postiže duhovnim produbljenjem? Možete zamisliti nekog od vas kako nakon predavanja izlazi i kaže na vratima, „Zaboravio sam do jednu riječ!” To bi, naravno, bio ekstremni slučaj, ali to zaista ne bi bila najveća nesreća. Jer mogu zamisliti da takva osoba usprkos tome nosi osjećaje koji su rezultat onog što se ovdje čulo, čak iako smo možda sve zaboravili! Ovaj osjećaj u duši je ono što je važno. Kada slušamo riječi moramo se potpuno predati da bi naša duša bila ispunjena velikim impulsom. Kada duhovno znanje koje smo sakupili pridonese poboljšanju naših duša, tada smo stvarno nešto i postigli. Iznad svega, kada nam duhovna znanost pomaže malo bolje razumjeti naše drugove, ispunila je svoju ulogu, jer je duhovna znanost život, neposredan život. Ona nije opovrgnuta ili potvrđena sa raspravom ili logikom. To je stavljeno na kušnju i njenu vrijednost određuje sam život, i ona će se utemeljiti jer može naći ljudska bića u čije duše će biti dopušteno ući.

Što može više nadahnuti nego znati da možemo otkriti izvor našeg života između smrti i ponovnog rođenja. Možemo otkriti našu srodnost s cijelim univerzumom! Što nam može dati veću snagu za naše obveze u životu od znanja da unutar sebe nosimo snage koje se izljevaju iz univerzuma i moramo sebe u životu tako pripremiti da te snage u nama mogu postati aktivne kada, između smrti i ponovnog rođenja, prelazimo u sfere planeta i Sunca. Onaj tko stvarno dohvaća ono što mu okultizam može otkriti o čovjekovom odnosu sa svijetom zvijezda može reći iskreno i s razumijevanjem molitvu koja bi mogla glasiti nekako ovako, „Što postajem više svjestan da sam rođen od univerzuma, dublje osjećam odgovornost da u sebi razvijem snage koje su mi dane od cijelog univerzuma, bolje ljudsko biće mogu postati”. Onaj tko zna kako izreći ovu molitvu iz dubine duše može se također i nadati da će ona u njemu postati ispunjen ideal. Može se nadati da će kroz snagu ovakve molitve zaista postati bolji i savršeniji čovjek. Dakle ono što primamo kroz pravu duhovnu znanost radi u najintimnijim dubinama našeg bića.

PREDAVANJE IV

Zadnji rezultati okultnog istraživanja o životu između smrti i ponovnog rođenja

Beč, 3 studenog 1912

Pričinjava mi veliko zadovoljstvo biti s vama večeras prigodom moje prisutnosti ovdje u Beču, koju su učinili nužnim neke druge okolnosti. Kako je ovo poseban sastanak, želio bih govoriti o intimnijim stvarima s kojima se možemo baviti samo u manjim grupama duže upoznatim sa znanošću duha.

U okultnom istraživanju stalno treba provjeravati činjenice koje su ponovno istraživane, i o kojima se govori, jer su to činjenice duhovnog svijeta koje nisu lako pristupačne i razumljive za čovjeka. Stalna je opasnost krive interpretacije na ovaj ili onaj način, i događaji mogu biti pogrešno gledani. To je razlog da se dobiveni rezultati moraju stalno provjeravati. Glavni događaji života u duhovnom svijetu bili su, naravno, poznati tisućama godina, a ipak ih je teško opisati. Duboko sam zahvalan da sam nedavno imao mogućnost ponovno se intimnije baviti s važnim aspektom okultizma, naime, oblasti života između smrti i novog rođenja. Nije to toliko da na svijetlo dolaze nove činjenice, već da se ima mogućnost prezentirati stvari na precizniji i točniji način. Tako bi danas želio govoriti o periodu koji je za nadčulnu percepciju od krajnje važnosti, odnosno, periodu između smrti i ponovnog rođenja. Neću se toliko baviti periodom koji neposredno slijedi smrti, kamaloka periodom, kojeg opis se može naći u mojim spisima, već sa slijedećim periodom, aktualnim boravkom čovjeka u duhovnom svijetu između smrti i ponovnog rođenja. Ovaj opis bit će započet s slijedećim kratkim napomenama.

O periodu između smrti i ponovnog rođenja uči se ili pomoću inicijacije ili prolazeći kroz vrata smrti. Uglavnom se ne uzima dovoljno ozbiljno razlika koja postoji između znanja stečenog u čulnom svijetu pomoću osjetila i intelekta i znanja stečenog o duhovnom svijetu, bilo kroz inicijaciju u fizičkom tijelu u ovom životu ili bez ovog tijela kada smo prošli kroz vrata smrti. U određenom smislu, u duhovnom svijetu je sve obrnuto. Uputiti ću na dvije osobine da bi pokazao kako su fundamentalno različiti duhovni svijet i uobičajeni svijet čula.

Razmotrimo našu egzistenciju u svijetu čula za vrijeme budne svijesti od jutra do noći. Dolaze nam objekti koje percipiramo pomoću naših očiju i ušiju. Jedino u višim oblastima života, takoreći, u sferama znanja i umjetnosti, moramo se naprezati da bi učestvovali u povlačenju stvari prema nama. Odvojeno od ovoga, sve ostalo što leži vani od jutra do noći što poseže za našim čulima i našim intelektom dovedeno je nama. Gdje god da idemo, na ulicu, u našem dnevnom obilasku u životu, svaki

trenutak je ispunjen impresijama, i za razliku od spomenutih iznimaka mi se ne naprežemo da do toga dođe. To dolazi iz njihovog vlastitog sklada.

To se razlikuje s obzirom što se kroz nas događa u fizičkom svijetu. Ovdje moramo biti aktivni, ići s jednog mjesta na drugo, biti u kretanju. Važna je osobina dnevnog života da nam ono što je prezentirano našoj percepciji dolazi bez naše aktivnosti. Koliko god groteskno izgledalo, suprotno je istina u duhovnom svijetu. Tamo se ne može biti aktivan, ne može se bilo što povlačiti prema sebi krećući se s jednog mjesta na drugo. Niti se bilo što može dovesti sebi jednostavno pokrećući udove – pokretom ruke, na primjer. Iznad svega, da bi se nešto u duhovnom svijetu dogodilo esencijalno je da postoji apsolutna smirenost duše.

Što smo tiši, više se toga može kroz nas dogoditi u duhovnom svijetu. Jednostavno ne možemo reći da se u duhovnom svijetu događa bilo što kao rezultat žurbe ili uzbuđenja. Trebamo razviti nježno učešće u raspoloženju duševnog mira za ono što će se dogoditi, i tada strpljivo čekati kako će se stvari odvijati. Za taj duševni mir, koji je u duhovnom svijetu kreativan, nema nešto sasvim odgovarajuće u uobičajenom fizičkom životu. To je slično višim nivoima zemaljske egzistencije u sferi znanja i umjetnosti. Tu imamo nešto analogno. Umjetnik koji je nestrpljiv neće moći kreirati ono najviše za što je sposoban. Zbog toga, treba strpljenje i duševni mir dok ne osvane pravi moment, dok ne dođe intuicija. Onaj tko želi kreirati po rokovniku proizvesti će samo radove nižeg kvaliteta. Onaj tko želi kreirati, makar i najmanje djelo, izazvan vanjskim stimulansom neće biti uspješan kao kada bi s nježnim posvećenjem mirno čekao trenutak inspiracije. Mogli bi reći trenutak milosti. Isto vrijedi za duhovni svijet. U njemu nema žurbe i uzbuđenja već samo smirenost duše.

U osnovi, ovo mora također biti put rasta našeg pokreta. Propagandne kampanje i želje da silom približimo znanost duha našim drugovima su beskorisne. Najbolje je ako možemo čekati dok ne sretnemo one koji iznutra žele čuti o duhu, koji su tome privučeni. Ne smijemo njegovati težnje da svakog dovedemo do znanosti duha. Vidjeti ćemo da što smo mirniji, više ljudi će doći nama, dok silna propaganda samo odbija ljude. Javna predavanja se drže samo da bi bilo rečeno ono što treba biti rečeno i da oni koji žele primiti ono što je preneseno to mogu učiniti. Naš stav unutar duhovno znanstvenog pokreta treba biti refleksija duhovnog tako da se može dogoditi ono što se i mora dogoditi i to je dočekano s unutarnjim mirom.

Razmotrimo posvećenika koji je iz duhovnog svijeta znao da će se u određeno vrijeme nešto dogoditi. Često sam privlačio pažnju na važan događaj kojeg je izvor u duhovnom svijetu ali koji još ne otkriva sebe na upadljiv način. Mislim na godinu 1899, završetak male Kali Yuge. Ta je godina donijela određeni impuls koji je bio da čovječanstvu da mogućnost unutarnjeg buđenja duše. U ranija vremena do toga je dolazilo pomoću vanjskog stimulansa iz duhovnog svijeta, obično označeno kao slučajne pojave.

Želio bih to povezati s određenim primjerom. U dvanaestom stoljeću živjela je određena osoba koja se zvala Norbert, koji je osnovao red. U početku je vodio svjetovan, raskalašen život. Onda ga je jednog dana pogodila munja. Ovakvi događaji u povijesti nisu nikako rijetkost. Bljesak munje može imati efekt da potrese fizičko i etersko tijelo. Njegov cijeli život se promijenio. Ovdje imamo primjer kako je vanjski događaj upotrijebljen da promijeni tijek čovjekova života. Ovakav slučajni fenomen nije neobičan. On potpuno potrese vezu između fizičkog i eterskog tijela i radikalno transformira pojedinca o kojem se radi. To je bio slučaj u ovom primjeru. To nije stvar koincidencije. Ovakvi događaji su pažljivo pripremljeni u duhovnom svijetu tako da dovedu do promijene u osobi. Od godine 1899, međutim, ovakva događanja su više intimnog karaktera. Manje su vanjski i ljudska duša se sve više produbljuje iznutra. U stvari, da bi se proizvela ovakva univerzalna revolucija kao ona od 1899, ne samo da sve snage i bića duhovnog svijeta trebaju surađivati, već također i posvećenici koji su živjeli na Zemlji. Oni ne kažu, "Pripremite se". Ne šapuću u uši ljudi, već djeluju na takav način da impuls dolazi iznutra tako da ljudi uče razumjeti ih iznutra. Tada ljudi ostaju unutar sebe mirni, zaokupljaju se ovakvim mislima, dopuste im da rade unutar duše, i čekaju. Što se ovakve stvari tiše nose u duši, jače se javljaju ovakvi duhovni događaji. Najvažnija stvar je čekati trenutak milosti, čekati za ono što će nam se dogoditi u duhovnom svijetu.

To je različito u odnosu na prikupljanje znanja u svakodnevnom životu. Ovdje moramo sakupiti stvari zajedno da bi radili i naprezati se da bi došli do njih. U fizičkom svijetu ruža koju nalazimo uz put razveseljava nas. To se neće dogoditi na duhovnom planu. Tamo se nešto slično ruži neće pojaviti ako se nismo naprezali ući u određenu oblast duha da bi je povukli prema sebi. U stvari, ono što moramo napraviti ovdje da bi djelovali, radimo u duhovnom svijetu da bi znali, i na ono što se mora dogoditi kroz nas moramo mirno čekati. Samo više aktivnosti čovjeka, gdje duhovni svijet tka u fizičkom, imaju mogućnost refleksije događaja u duhovnom svijetu. To je zašto je esencijalno, ako se želi iznutra razumjeti ono što daje znanost duha, razviti dvije osobine duše. Najprije, ljubav za duhovni svijet, koja vodi do aktivnog shvaćanja duha i najsigurniji je način koji nam omogućava dovoditi stvari duha prema nama, i drugo, unutarnji odmor, duševni mir, tišina bez taštine ili ambicije zabrinute za postizanje učinka, ali sposobna primiti milost, sposobna čekati inspiraciju. U stvarnim slučajevima ovo mirno očekivanje nije lako, ali postoji misao koja nam može pomoći da svladamo prepreke. Teško je prihvatiti jer tako duboko udara na našu taštinu. Ta misao je da u univerzalnom obrascu nema važnosti da li se nešto dogodilo preko nas ili preko druge osobe. To nas ne bi trebalo odvrćati od toga da radimo ono što treba biti napravljeno. Ne smije nas spriječiti u obavljanju naših dužnosti, ali treba nas spriječiti od žurenja amo tamo. Kako radosno svaki pojedinac osjeća da je *on* sposoban, da *on* to može. Određena rezignacija je za nas neophodna da osjećamo jednaku radost kada netko drugi može i radi nešto. Ne treba nešto voljeti jer smo to sami napravili, već voljeti to zato što je u svijetu beznačajno da li smo to napravili mi ili netko drugi. Ako opetovano mislimo ovu misao to će nas zasigurno voditi do nesebičnosti. Ovakva duševna raspoloženja su esencijalna za ulazak u duhovni svijet, ne samo kao istraživači već i da bi razumjeli ono što je otkriveno. Ovi unutarnji

stavovi su daleko važniji od vizija, premda one, također, moraju biti prisutne. Oni su esencijalni jer nam omogućavaju ispravno evaluirati vizije.

Vizije! Treba samo spomenuti tu riječ i svi znaju na što se misli. U stvari, cijeli naš život poslije smrti jednom kada je kamaloka završena sastoji se od vizija. Kada je ljudsko biće prošlo kroz vrata smrti i kamaloku i zatim ušlo u pravi duhovni svijet, ono živi u oblasti u kojoj je kao da smo okruženi sa svih strana samo vizijama, ali vizijama koje su zrcalne slike stvarnosti. U stvari možemo reći da baš kao što percipiramo fizički svijet pomoću boja koje oko priziva ispred za nas, i zvukova posredstvom uha, mi poslije smrti doživljavamo duhovni svijet pomoću vizija u koje smo umotani.

Sada, pošto želim intimnije govoriti o ovim stvarima, morati ću koristiti više opisnu formu. Neke stvari mogu zvučati prilično čudno, ali tako se otkrivaju izvornim duhovnim istraživanju.

Period kamaloke odvija se kako sam opisao u mojoj knjizi, Teozofija, ali to se može okarakterizirati također i na drugi način. Može se na primjer pitati, „Kada je osoba prošla kroz vrata smrti, gdje osjeća da se nalazi?” Može se odgovoriti protu pitanjem, „Gdje je čovjek za vrijeme svog perioda kamaloke?” To može biti izraženo prostorno s riječima koje opisuju naš fizički svijet. Zamislite prostor između Zemlje i Mjeseca, sferu koja je opisana kada se orbita Mjeseca uzme kao najudaljenija staza od Zemlje. Tada imate oblast u kojoj čovjek, opušten od Zemlje, boravi za vrijeme perioda kamaloke.

Može zvučati čudno, ali kada je period kamaloke završen, ljudsko biće napušta ovu sferu i ulazi u stvarni nebeski svijet. Također u vezi ovoga, točno i izvorno istraživanje pokazuje da su stvari obrnute u odnosu na fizički plan. Ovdje smo vezani izvana za Zemlju, okruženi fizičkim svijetom i odvojeni od nebeskih sfera. Poslije smrti Zemlja je odvojena od nas i mi smo ujedinjeni s nebeskim sferama. Toliko dugo koliko boravimo u sferi Mjeseca mi smo u kamaloki, što znači da još težimo biti povezani s Zemljom. Nastavljamo dalje kada smo kroz život u kamaloki naučili da se suzdržimo od strasti i stremljenja. Boravak u duhovnom svijetu treba zamisliti sasvim različito od onog što je uobičajeno na Zemlji. Tamo smo rašireni u prostoru, osjećamo se u cjelini prostora. To je zašto je doživljaj takav da, bilo od posvećenika ili od osobe nakon smrti, da se osjeća raširen u prostoru, šireći se nakon smrti (ili kao posvećenik) i bivajući ograničen orbitom Mjeseca kao s kožom. To je tako i nema koristi od riječi koje bi nam naši suvremenici lakše oprostili jer radeći tako ne bi ispravnije izrazili činjenice. U javnim predavanjima ovakve šokantne stvari treba izostaviti, ali onima koji su duže vrijeme zaokupljeni znanošću duha najbolje je stvari reći otvoreno.

Poslije života u kamaloki rastemo dalje u prostor. Ovo će zavisiti od određenih kvaliteta koje smo prethodno stekli na Zemlji. Veliki opseg naše evolucije nakon smrti, i naše sposobnosti širenja u slijedeću sferu, determiniran je moralnim obilježjem, etičkim konceptima i osjećajima koje smo razvili na Zemlji. Osoba koja je

razvila kvalitete suosjećanja i ljubavi — kvalitete koje obično nazivamo moralnim — živi u slijedećoj sferi tako da postaje upoznat s bićima te sfere. Čovjek koji donosi u ovu oblast nedostatak morala boravi u njoj kao pustinjač. Može se najbolje okarakterizirati kazujući da nas moralnost priprema da živimo socijalno zajedno u duhovnom svijetu. Osuđeni smo na strahom prepunu samoću, ispunjenu stalnom težnjom da upoznamo ostale bez da smo to u mogućnosti, kao rezultat nedostatka morala srca kao i uma i volje u fizičkom svijetu. Bilo kao pustinjač ili socijalno biće koje je u duhovnom svijetu blagoslovljeno, boravimo u ovoj drugoj sferi poznatoj u okultizmu kao onoj od Merkura. Danas je u standardnoj astronomiji to poznato kao sfera Venere. Kako je često spominjano, imena su obrnuta.

Sada se čovjekovo biće širi do orbita jutarnje i večernje zvijezde, dok se prethodno širilo samo do Mjeseca. Na ovoj se točki događa nešto čudno. Do sfere Mjeseca još smo uključeni u zemaljske stvari, nismo potpuno isključeni. Još uvijek znamo što smo radili na Zemlji, što smo mislili. Kao što pamtimo ovdje, tako znamo i tamo. Ali uspomene mogu biti bolne! Ako smo na Zemlji osobi napravili kakvu nepravdu ili je nismo voljeli koliko smo trebali, mi možemo ispraviti ove osjećaje. Možemo ići do njega i ispraviti stvari. To više nije moguće od sfere Merkura nadalje. Mi promatramo odnose u sjećanju. Oni ostaju ali ih ne možemo mijenjati.

Pretpostavimo da je osoba umrla prije nas. Prema zemaljskoj povezanosti trebali smo je voljeti, ali nismo koliko smo to trebali. Ponovno je srećemo jer smo prije bili povezani pošto nakon smrti nailazimo na sve ljude s kojima smo bili povezani. Za početak, to se ne može promijeniti. Prigovaramo sebi zašto je nismo dovoljno voljeli, ali nismo sposobni promijeniti našu dispoziciju duše tako da je volimo više. Ono što je uspostavljeno na Zemlji ostaje. To ne možemo izmijeniti. Ove činjenice koje počivaju na ispravnoj, nepromjenjivoj percepciji ljubavi napravile su jak utisak na mene za vrijeme mojih zadnjih istraživanja ovog ljeta. Dolazi na svijetlo mnogo toga što ljudi izbjegavaju. Želim vam to prenijeti.

Ove čudne činjenice se uče pomoću duhovne spoznaje. Živi se u sferi Merkura prema bivšim odnosima s ljudima, i oni se ne mogu promijeniti. Gleda se natrag i otvara se ono što je već razvijeno.

Premda sam se mnogo bavio Homerom, ipak mi je određeni pasus postao u potpunosti jasan za vrijeme nedavnih okultnih istraživanja kada su mi opisane činjenice snažno došle. To je pasus koji Homer naziva oblast nakon smrti, „zemlja sjena gdje se ništa ne može promijeniti”. Može se intelektom razumjeti što je pjesnik želio poručiti o duhovnom svijetu, kako govori kao prorok, to se saznaje jedino kada se naprave odgovarajuća otkrića pomoću duhovnog istraživanja. To je istina za svakog izvornog umjetnika. On ne treba razumjeti svakodnevnim sviješću ono što mu je došlo u inspiraciji. Ono što je čovječanstvo primilo kroz svoje umjetnike tijekom stoljeća neće izbljedjeti zbog širenja našeg duhovnog pokreta. Nasuprot tome, umjetnost će biti produbljena i čovječanstvo će sve više cijeniti svoje prave umjetnike kada se, kao rezultat okultnog istraživanja, dosegne duhovna oblast — oblast iz koje

su umjetnici vukli svoju inspiraciju. Naravno, oni koji su u nekom vremenu bili gledani kao važni umjetnici ali nisu uistinu veliki neće biti izdvojeni. Prolazne veličine će biti kao takve i prepoznate. One ne sadrže inspiraciju iz duhovnog svijeta.

Sljedeća sfera se u okultizmu naziva sfera Venere. Sada smo proširili naše biće do Merkura, koji je poznato kao okultna Venera. I u ovoj sferi je ljudsko biće ponovno pod jakim utjecajem prema onom što donosi. Onaj tko je nešto donio postaje socijalno biće, a onaj tko nema ništa dati osuđen je na samoću. Nedostatak religijskih sklonosti je užasno bolan. Što smo stekli religiozniju dispoziciju duše, više smo socijalni postali u ovoj sferi. Ljudi kojima nedostaje religijskih sklonosti sebe odstrane. Ne mogu izaći izvan korica ili ljuske koja ih okružuje. Dakle, mi smo svjesni prijatelja koji su pustinjaci, ali ne možemo ih dosegnuti. Stalno osjećamo kao da moramo probiti kroz ljusku ali to nismo u stanju. U sferi Venere, ako ne posjedujemo religijsku suštinu, to je kao da smo smrznuti.

Iza toga slijedi sfera u kojoj se, koliko god se to čudno može činiti, ljudska bića, i tako je za svakog poslije smrti, šire sve do Sunca. U ne tako dalekoj budućnosti biti će različiti koncepti o nebeskim tijelima od ovih kojima je astronomija danas privržena. Mi smo povezani sa Suncem. Postoji period između smrti i ponovnog rođenja kada postajemo bića Sunca. Ali sada je još nešto neophodno. U prvoj sferi trebamo sklonost moralu a u sferi Venere, religiozan život. U sferi Sunca esencijalno je da istinski poznajemo prirodu i biće duhova Sunca a iznad svega, vladajućeg Duha Sunca, Krista, i da smo uspostavili vezu s njim na Zemlji.

Dok je čovječanstvo još posjedovalo drevnu vidovitost, ovo je, u vezi Krista, bilo uspostavljeno živući u božanskoj milosti prošlosti. To je iščezlo i Misterij na Golgoti, pripremljen od Starog zavjeta, je bio tu da donese čovjeku razumijevanje bića Sunca. Od Misterija na Golgoti čovječanstvo se naivno nastojalo privući prema Kristu. Danas je to nedovoljno. U naše vrijeme znanost duha mora u svijet dovesti razumijevanje bića Sunca. To je prvi puta jasnije shvaćeno za vrijeme Srednjeg vijeka kada je Saga o Gralu našla svoj dublji izvor u Europi. Kroz razumijevanje dano pomoću znanosti duha ono što je doneseno od uzvišenog Duha Sunca, od Krista, Krista koji je sišao dolje i kroz Misterij na Golgoti postao Duh zemlje biti će ponovno vraćeno.

Impuls dan Misterijem na Golgoti ima sudbinu da kroz znanost duha ujedini sve religijske vjeroispovijesti u miru na cijeloj Zemlji. To ostaje osnovni izazov za znanost duha da tretira sve religije s jednakom pažnjom bez davanja prednosti bilo kojoj zbog vanjskih razloga. Pošto mi smještamo Misterij na Golgoti na točku oslonca evolucije svijeta, naš pokret je optužen da daje prednost kršćanskoj religiji. Ipak je ta optužba sasvim neopravdana. Pokušajmo shvatiti kako stvari stvarno stoje u vezi s tim optužbama. Ako bi nas budist ili brahman optužio za to mi bi rekli, „Zar je jedino u pitanju ono što se može naći u svetim spisima? Pružanje nečeg ne odbacuje religiju, zar je ono što se ne može naći u knjigama na štetu religije? Zar ne može svaki budist prihvatiti kopernikanski sustav a ipak ostati budist?“ Moći tako napraviti znak je

velikog napretka za čovječanstvo. Tako i znanje da Misterij na Golgoti stoji u središtu evolucije svijeta, bez obzira spominje li se u drevnim spisima ili ne.

Ako smo razumjeli Misterij na Golgoti, i shvatili što se tamo dogodilo, tada u sferi Sunca postajemo društveni duhovi. Čim smo išli dalje od sfere Mjeseca, mi smo duhovno okruženi vizijama. Susrećući pokojnog prijatelja nakon smrti mi ga susrećemo u obliku vizije, ali on boravi u toj stvarnosti. Oni su vizije, pa ipak, napravljene na osnovu sjećanja na ono što smo radili na Zemlji.

Kasnije, iznad sfere Mjeseca, to je još slučaj ali sada nas prosvjećuju duhovna bića viših hijerarhija. To je kao da je Sunce procvjetalo i izračilo oblake u sferu Sunca. Baš kao što upoznajemo duhovne hijerarhije u sferi Merkura ako imamo religioznih sklonosti, tako i u sferi Sunca moramo biti prožeti Jehova-kršćanskim raspoloženjem u duši. Vanjska duhovna bića nam pristupaju. Ponovno se događa nešto iznimno, potvrđeno objektivnim okultnim istraživanjem. Iznad Mjeseca ljudsko biće je kao oblak satkan od duha, i kada ulazi u sferu Merkura, obasjan je od duhovnih bića. Zato su Grci Merkur zvali glasnikom bogova. U ovoj sferi uzvišena duhovna bića osvjetljavaju čovjeka. Dobijemo moćne utiske kada otvorimo iz oblasti okultnog istraživanja ono što je dano čovječanstvu u obliku umjetnosti i mitologije.

Dakle, ispunjeni Kristom, živimo u sferi Sunca. Kako nastavljamo mi ulazimo u oblast gdje je Sunce sada ispod nas, kao što je prije bila Zemlja. Gledamo natrag prema Suncu, i to je početak nečeg čudnog. Postajemo svjesni da moramo prepoznati još jedno biće, duh Lucifera.

Priroda Lucifera ne može se ispravno evaluirati nakon smrti ukoliko to nismo prethodno učinili pomoću znanosti duha ili inicijacije. Jedino kada dođemo iza sfere Sunca prepoznamo ga kakav je bio prije nego je postao Lucifer, dok je još bio brat Krista. Lucifer se jedino promijenio tijekom vremena jer je zaostao iza i odvojio se od struje kozmičkog napretka. Njegov štetan utjecaj nije se proširio iza sfere Sunca. Iznad ovoga postoji još jedna sfera gdje se još može odvijati aktivnost Lucifera kakva je bila prije odvajanja. On tamo ne izvršava ništa štetno, i ako smo se ispravno ujedinili s Misterijem na Golgoti, mi nastavljamo putovanje vođeni Kristom i ispravno primljeni od Lucifera u još dalje sfere univerzuma. Ime Lucifer je bilo ispravno odabrano, kao što su u stara vremena imena bila mudro davana. Sunce je ispod nas a tako i svjetlost Sunca. Sada trebamo novog svjetlonošu koji osvjetljava našu stazu u univerzumu.

Tako, dolazimo u sferu Marsa. Toliko dugo koliko boravimo ispod Sunca, zurimo prema Suncu. Sunce je sada ispod nas, i mi gledamo vani u širine prostora univerzuma. Doživljavamo širine prostora univerzuma kroz ono što se često navodi ali malo razumije kao harmonija sfera, vrsta duhovne glazbe. Vizije u koje smo umotani imaju sve manje i manje značaja za nas. Raste značenje onog što duhovno čujemo. Nebeska tijela se ne pojavljuju kao u zemaljskoj astronomiji koja mjeri njihove relativne brzine. U stvari, brže ili sporije zajedničko odjekivanje proizvodi

tonove glazbe sfera. Unutra ljudsko biće povećano osjeća da mu u ovoj sferi ostaje jedino ono što je na zemlji primio od duha. To mu omogućava da se upoznaje s bićima ove sfere i zadrži svoju društvenost. Ljudi koji su sebe u sadašnjosti odsjekli od duhovnosti ne mogu ući u duhovni svijet usprkos njihovim moralnim sklonostima i religijskoj dispoziciji. U vezi toga se ne može napraviti ništa, premda je naravno moguće da se takvi ljudi približe duhu u slijedećem utjelovljenju.

Bez iznimke svi materijalizmu skloni ljudi postaju pustinjaci jednom kada se nađu iza Sunca u sferi Marsa. Može zvučati ludo, ipak je istina da Monistička unija neće preživjeti jednom kada njeni pristalice dosegnu sferu Sunca jer, kako je svaki od njih pustinjač, ne mogu se sresti.

Osoba koja je stekla duhovno razumijevanje na Zemlji imati će još jedno iskustvo na Marsu. Pošto danas govorimo intimnije, to ću ispričati. Pitanje se može postaviti unutar naše vlastite koncepcije svijeta koju smo razvili kao znanost duha u zapadnom svijetu. Što se dogodilo s Budom od njegove zadnje zemaljske inkarnacije? To sam spominjao i ranije. Buda je živio kao Gautama za vrijeme njegove zadnje inkarnacije šest stotina godina pr.Kr. Ako ste pažljivo proučili moja predavanja sjetit ćete se da je on radio i drugom prigodom kada se nije inkarnirao kao Buda, već samo duhovno radio na rođenju Luke Krist-djeteta. Duhovno je slao svoj utjecaj od viših sfera na Zemlju. Ali gdje je on? U Švedskoj u Norrköpingu ukazao sam na još jedan utjecaj Bude na Zemlju. Tijekom osmog stoljeća u Misterijskom centru Europe na Crnom moru, Buda je živio duhovno u jednom od svojih učenika. Taj učenik je kasnije postao Franjo Asiški. Dakle Franjo Asiški je bio u prethodnoj inkarnaciji učenik Bude i upio sve kvalitete koje su mu neophodne da bi kasnije radio onako kako je radio na izniman način. U mnogim stvarima njegovi sljedbenici ne mogu se razlikovati od onih od Bude, izuzev da su jedni bili učenici Bude a drugi kršćani. To je zbog činjenice da je u prethodnoj inkarnaciji on bio učenik Bude, duhovnog Bude. Ali gdje je stvarni Buda, onaj koji je živio kao Gautama? On je postao za Mars ono što je Krist postao za Zemlju. On je ostvario vrstu Misterija na Golgoti za Mars i donio iznimno iskupljenje za stanovnike Marsa. On boravi tamo s njima. Njegov zemaljski život je bio odgovarajuća priprema da bi iskupio stanovnike Marsa, ali njegov čin iskupljenja nije bio sasvim kao Misterij na Golgoti. Bio je nekako drugačiji.

Duhovno, čovjek živi u sferi Marsa kako je naznačeno. Tada nastavlja dalje i živi u sferi Jupitera. Njegova veza s Zemljom, koja se do sada još neznatno nastavila, postala je sasvim besmislena. Sunce još ima ograničeni utjecaj na njega, ali sada Kozmos počinje snažno raditi na njemu. Sve sada radi od vani, i čovjek prima kozmičke utjecaje. Cijeli Kozmos radi kroz harmoniju sfera, što podrazumijeva čak i druge forme što dalje istražujemo život između smrti i ponovnog rođenja. Nije lako okarakterizirati promjenu koja se javlja u harmoniji sfera. Pošto se ne može izraziti riječima, možemo koristiti analogiju. Harmonija sfera transformira se u prijelazu od Marsa na Jupiter kao što bi se orkestralna glazba promijenila u glazbu zbora. Jupiter kao orkestralna glazba promijenit će se u glazbu zbora. Postaje sve više ton, ispunjen značenjem, izraz njegovog stvarnog bića. Harmonija sfera prima sadržaj kako se

uspinjemo u sferu Jupitera, i u sferi Saturna poklonjen mu je pun sadržaj kao izraz Kozmičke riječi iz koje je sve kreirano i koja se nalazi u evanđelju sv.Ivana, „U početku bijaše riječ.” U ovoj Riječi zvuče kozmički red i kozmička mudrost.

Sada onaj tko je pripremljen nastavlja u druge sfere — duhovna osoba dalje, manje duhovna ne tako daleko — ali dolazi u sasvim različite uvjete od prethodne. Mogli bi ih okarakterizirati ovako. Iza Saturna počinje duhovni san, dok smo za vrijeme prethodnih stupnjeva duhovno budni. Od sada nadalje svijest je zamagljena, čovjek boravi u umrtvljenim uvjetima koji za njega čine mogućim da prođe još i druga iskustva. Baš kao što kod spavanja mi otklanjamo umor i sakupljamo nove snage, tako kao rezultat zamagljenja svijesti, kada smo postali potpuno raširena prostorna sfera, duhovne snage struje unutra iz kozmosa. Prvo smo ih osjetili, zatim smo ih čuli kao orkestar univerzuma. Zatim je naprijed pjevano i mi smo to percipirali kao Riječ. Zatim smo zaspali i to je prodrlo u nas. Tijekom ovog perioda mi ponovno putujemo kroz sve sfere, ali s zamagljenom sviješću. Naša svijest postaje još više zamagljena. Sada se skupljamo, brže ili sporije zavisno od naše karme, i za vrijeme tog procesa skupljanja još jednom dolazimo pod utjecaj sila koje emaniraju iz sunčeva sustava. Putujemo od sfere do sfere natrag kroz kozmos. Sada nismo osjetljivi na utjecaj sfere Mjeseca. Nastavljamo, van utjecaja, neometani, takoreći, i nastavljamo se skupljati dok se ne ujedinito s malim ljudskim zametkom koji prolazi kroz svoj razvoj prije rođenja.

Osim ako fiziologija i embriologija ne prime činjenice od okultnog istraživanja, ne mogu sadržavati istinu, jer embrij je refleksija prostranstva kozmosa. Cijeli kozmos je nošen unutar njega. Ljudska bića nose kao potencijalnu snagu unutar sebe ono što se događa fizički između začeca i rođenja, i također ono što prolazi za vrijeme perioda kozmičkog sna.

Ovdje smo se dotakli čudesne misterije. Ona je u stvari u naše vrijeme bila jedino naznačena ili naslikana od umjetnika. U budućnosti će biti bolje shvaćena. Doći ćemo do doživljaja što stvarno živi u priči o Tristanu, u Tristanovoj ćudi. Mi ćemo razumjeti da cijeli kozmos struji u ljubav Tristana i Isolde, i mi ćemo to zaista prepoznati kao tijek čovjekova razvoja između smrti i ponovnog rođenja. Ono što je sakupljeno od kozmosa, od Saturna, utječe na ljubavnike koji su se združili. Mnoge stvari su okrenute u kozmičke događaje. Ne treba ih analizirati intelektualno, već trebamo doživjeti ono što čovjeka vjerno povezuje s cijelim kozmosom. Zato će znanost duha sigurno uspjeti u razvoju novog osjećaja posvećenosti, prave religije u ljudima, jer će oni razumjeti da često najmanje stvari imaju svoj izvor u kozmosu. Učimo ispravno i mudro povezati ono što živi u ljudskim grudima sa svojim izvorom kada razmatramo povezanost s kozmosom. Dakle, od duhovne znanosti impuls se može izliti na cjelinu života, na cijelo čovječanstvo, prema stvarno novom pristupu koji će doći. Umjetnici su to pripremili, ali pravo razumijevanje mora najprije biti stvoreno kroz duhovnu sklonost.

Želio sam prenijeti ove napomene na temelju obnovljenih, intimnih istraživanja života čovjeka između smrti i novog rođenja. Nema ničeg u duhovnoj znanosti što nas neće dotaći u našim najdubljim osjećajima. Kada se ispravno shvati ništa ne ostaje samo apstraktni prikaz. Cvijet kojeg gledamo daje više radosti nama nego kada ga botaničar cijepa na djeliće. Daleki zvjezdani svijet može pobuditi nejasan osjećaj u nama, ali realnost sviće jedino kada se možemo uspeti u nebeske sfere s našom dušom. Mi pljačkamo biljku našim seciranjem, ali ne i zvjezdani svijet kada se uzdignemo iznad biljke i upoznamo kako je duh s njom povezan.

Kant je dao izvanrednu izjavu o čovjeku koji razumije moral na jednostran način. Dvije stvari su ga duboko dirnule – zvjezdana nebesa gore i moralni zakon unutra. Oboje je isto. Primamo ih u sebe jedino iz nebeskih oblasti. Ako smo rođeni sa sklonošću moralu, to znači da nam je na povratnom putovanju tijekom stanja spavanja sfera Merkura mogla mnogo pokloniti. To je bila sfera Venere, ako smo obdareni religijskim osjećajima. Kao što se svakog jutra na zemlji budimo ojačani i osvježeni s novim snagama, tako smo i osnaženi snagama danim od kozmosa, i primamo ih u skladu s našom karmom. Kozmos može pokloniti snage koje su predispozicija od rođenja u tolikoj mjeri koliko karma dopusti.

Život između smrti i ponovnog rođenja odvija se u dva dijela. U prvom redu to je nepromjenjivo. Mi se dižemo, bića nam pristupaju. Ulazimo u stanje sna i tada može nastupiti promjena. Sada ulaze snage s kojima smo rođeni. Razmotrimo evoluciju čovjeka na ovaj način, vidimo da ljudsko biće nakon smrti živi u svijetu vizija. Samo uči kasnije prepoznati ono što on stvarno je kao duševno-duhovno biće. Bića nam prilaze izvana i obasjavaju nas kao što jutarnja zlatna svjetlost obasjava stvari u vanjskom svijetu. Tako se mi uspinjemo i duhovni svijet prodire u nas. Ne živimo u duhovnom svijetu izvana dok nismo postali dovoljno zreli da doživimo ono što mi jesmo u našem vizionarskom svijetu, dok ne susretnemo bića duhovnog svijeta koja nam pristupaju sa svih strana kao zrake.

Prenesite se u duhovni svijet kao da ga možete promatrati. Tamo se čovjek javlja, u formi vizionarskog oblaka, kakav je stvarno. Tada bića mogu pristupiti i obasjati ga izvana. Ne možemo vidjeti ružu kada je tamno. Palimo svijetlo i pošto svjetlo pada na ružu možemo je vidjeti onakvu kakva je. Tako je kada ljudska bića uzlaze u duhovni svijet. Svijetlo duhovnih bića ocrtava se blizu njega. Ali ima jedan trenutak kada je jasno vidljiv, obasjan svijetlom hijerarhija tako da reflektira natrag cijeli vanjski svijet. Cijeli kozmos se sada pojavljuje kao reflektiran od čovjeka. Možete zamisliti proces. Prvo živite kao oblak koji nije dovoljno osvjetljen, zatim zračite natrag svjetlo kozmosa i onda se rastvarate. Postoji trenutak kada čovjek reflektira natrag kozmičko svjetlo. Sve do ove točke može se uspinjati. Dante kaže u svojoj *Božanstvenoj komediji* da se u određenom dijelu duhovnog svijeta gleda Boga kao čovjeka. To treba uzeti doslovno, inače ne bi uopće imalo smisla. Može se naravno ovo prihvatiti kao predivnu misao, kao što to esteti rade, i propustiti shvatiti njen unutarnji sadržaj. To je ponovno instanca gdje nalazimo duhovni svijet zrcaljen u djelima velikih umjetnika i pjesnika. To je također slučaj i s velikim muzičarima

novijeg vremena, kod Beethovena, Wagnera i Brucknera. Nekom se može desiti ono što se meni desilo prije nekoliko dana, kada sam se morao opirati određenom dijelu znanja jer mi je bio suviše zapanjujući.

U Firenci nalazimo Kapelu Medici gdje je Michelangelo kreirao dvije memorijalne statue za Medicije i četiri alegorijske figure koje predstavljaju “Dan” i “Noć,” “Zoru” i “Sumrak.” Lako je govoriti o hladnoj alegoriji, ali kada se pogledaju ove četiri figure izgledaju sve samo ne hladne alegorije. Jedna od figura predstavlja “Noć.” U stvari, istraživanje u ovoj domeni nije posebno prosvjetljeno, jer ćete naći da se svugdje spominje za dvije Medici statue koje oslikavaju Lorenza i Giuliana, da je Lorenzo mislilac. Ali okultna istraga potvrđuje da je točno suprotno. Onaj za koga povjesničari umjetnosti kažu da je Lorenzo je Giuliano, i obratno.

To se može povijesno dokazati s obzirom na prirode ovih dviju osobnosti. Statue stoje na pijedestalu, i vjerojatno su tijekom vremena zamijenjene. Ali to nije ono što u stvari želim reći. Na ovo sam skrenuo pažnju jedino da bi pokazao da su vanjska istraživanja promašila metu!

Figura “Noć” može biti objekt fine umjetničke studije. Gesta, položaj odmaranja tijela s poduprtom rukom, ruka smještena na nozi — u stvari cijeli aranžman figure se može proučavati artistički. Mi možemo sumirati kazavši da ako je netko želio portretirati ljudsko etersko tijelo pri punoj aktivnosti, tada ga je mogao predstaviti jedino u obliku ove figure. To je vanjska gesta koja izražava ljudsko biće koje odmara. Kada čovjek spava, etersko tijelo je najaktivnije. U figuri “Noć” Michelangelo je kreirao odgovarajuću poziciju. Naslonjena figura predstavlja najekspresivniji izraz aktivnog eterskog ili životnog tijela.

Sada prijedimo na “Dan” koja leži na suprotnoj strani. Ovo predstavlja najavršeniji izraz ega; figura “Zora,” astralnog tijela; “Sumrak,” fizičkog tijela. To nisu alegorije, već istine uzete iz života, ovjekovječene izvanrednom umjetničkom penetracijom. Izbjegavao sam ovo znanje, ali što sam preciznije proučavao, jasnije je postajalo. Nisam više začuđen nad legendom koja se u to vrijeme pojavila u Firenci. Ona kaže da je Michelangelo imao moć nad “Noći” i kada je bio sam s njom u Kapeli ona je mogla stati i hodati okolo. Kako ona predstavlja etersko tijelo, to nije iznenađujuće. Spominjem ovo jedino da bi pokazao kako sve više jasno i razumljivo sve postaje što više gledamo s aspekta okultizma.

Najveći doprinos razvoju duhovnog života i kulture biti će ostvaren kada se ljudska bića sretnu na takav način da svaki pretpostavlja i zatim osjeti okultnost skrivenu u drugom. Tada će prave veze biti uspostavljene od čovjeka prema čovjeku, i ljubav će prožeti dušu na istinski human način. Čovjek će sretati čovjeka na takav način da će se u drugom osjetiti sveta misterija. Jedino se u takvom odnosu može kultivirati pravi osjećaj ljubavi.

Znanost duha neće trebati stalno naglašavati vanjsko kultiviranje opće ljudske ljubavi, već će preko izvornog znanja primiti snagu ljubavi u dušu čovjeka.

PREDAVANJE V

Život između smrti i novog rođenja 1

München, 26 studenog 1912

Često je objašnjavano da nije tako jednostavno istraživati i opisati oblast okultnog kako se obično misli. Ako se želi svjesno nastaviti u ovoj domeni, osjetiti će se neophodnim ponovno raditi svježja istraživanja u važnim poglavljima duhovnog istraživanja. Zadnjih mjeseci je to bio moj zadatak, između mnogih drugih stvari, napraviti nova istraživanja na temu o kojoj smo ovdje često govorili. Kao rezultat ovakvih istraživanja javljaju se novi aspekti.

Danas ćemo se ponovno baviti životom između smrti i ponovnog rođenja, premda se to može napraviti samo kao kratki pregled. To ne znači da ono što je prethodno bilo rečeno treba mijenjati na bilo koji način. Posebno u vezi ovog poglavlja to nije slučaj, ali kod proučavanja nadosjetilnih činjenica uvijek ih trebamo razmatrati sa što je moguće više točaka. Dakle danas ćemo razmatrati sa univerzalnog stajališta dosta od onog što je bilo prezentirano u mojim knjigama Teozofija ili Tajna znanost više s aspekta trenutnog ljudskog doživljaja. Činjenice su iste, ali ne trebamo misliti da smo potpuno upućeni u njih ako su bile opisane samo s jednog stajališta. Okultne činjenice su takve da se moramo kretati oko njih, takoreći, i ispitati ih sa svih stajališta. S obzirom na znanost duha uobičajena je greška da prosudbe iznose ljudi koji su čuli par izjava o temi bez da su imali strpljenja dopustiti da ono što se može reći s drugih aspekata radi na njima. Ipak istine duhovnog istraživanja mogu se razumjeti glasom zdravog razuma, kao što je jučer naznačeno na javnom predavanju.

Danas nećemo pridavati toliko pažnje stupnju nakon smrti gdje počinje život u kamaloki, već ćemo radije razmotriti točku na kraju kamaloke gdje život u duhovnom zapravo počinje. Taj period traje dok duša ne siđe u novu inkarnaciju i ponovno uđe u zemaljski život.

O ovim stvarima može se nešto prenijeti pošto, kao što znate, vidovita vizija vodi u istu oblast u kojoj ljudska bića borave između smrti i ponovnog rođenja. Kroz inicijaciju se doživljava, premda na drugi način, ono što se odvija između smrti i ponovnog rođenja. To objašnjava činjenicu da se o ovome nešto može prenijeti.

Za početak, želim spomenuti dvije osnovne točke vidovite percepcije što će također pomoći našem razumijevanju života nakon smrti. Uvijek je naglašavana velika razlika između života u nadosjetilnom svijetu i života u fizičkom, materijalnom svijetu. Na primjer, proces spoznaje je potpuno različit u nadosjetilnom svijetu od onog na Zemlji. U fizičkom svijetu objekti se predstavljaju našim čulima čineći utiske boje i svjetla na naše oči, čujne utiske na naše uši i druge utiske na ostale osjetilne organe. Da bi percipirali objekte moramo se kretati okolo u svijetu. Da bi percipirali

udaljeni objekt, moramo ići prema njemu. Ukratko, u osjetilnom svijetu moramo se kretati da bi percipirali stvari. Za nadosjetilnu percepciju vrijedi obrnuto. Što je tiša duša, što je više toga u unutaršnjem kretanju isključeno, što manje težimo privlačiti stvari prema nama, što smo duže sposobni čekati, to je sigurnije da će percepcija doći i istinitiji će biti doživljaj koji smo dobili. U nadosjetilnom svijetu moramo dopustiti da stvari pristupe nama. To je esencijalna stvar. Moramo razviti unutarnju tišinu. Tada će stvari doći nama.

Druga točka je ovo. Način na koji se nadosjetilni svijet suočava s nama zavisi o tome što nosimo sa sobom iz običnog čulnog svijeta. Ovo je važno. To može prouzročiti znatne duševne teškoće u nadosjetilnom svijetu. Na primjer, može biti iznimno bolno shvatiti u nadosjetilnom svijetu da osobu volimo manje nego što bi trebali, manje nego što zaslužuje da je volimo. U duhovnom zurenju ova činjenica stoji ispred onog koji je ušao u nadosjetilni svijet s daleko većim intenzitetom nego što to ikada može biti slučaj u fizičkom svijetu. Dodatno, još nešto može prouzročiti veliku bol onome s vidovitom sviješću. Ni jedna sila od onih koje možemo privući u nadosjetilnom svijetu nikako ne može promijeniti ili poboljšati odnos duše u fizičkom za koji shvaćamo da nije u redu. Ne može se popraviti silama privučenim iz duhovnog svijeta. Ovo iskustvo je beskonačno bolnije od bilo čega što doživimo u fizičkom svijetu. S time raste osjećaj nemoći prema nužnosti karme koja se može proživjeti jedino u fizičkom svijetu. S ova dva faktora suočava se učenik okultne znanosti već nakon samo malog napretka. Oni se pojavljuju odmah u životu između smrti i ponovnog rođenja. Pretpostavimo da kratko nakon smrti sretnemo osobu koja je umrla prije nas. Mi je prepoznajemo, i osjećamo potpuni odnos koji smo s njom imali ovdje na Zemlji. Mi smo zajedno s onim tko je umro prije, u isto vrijeme ili nakon nas, i mi osjećamo da je onako kako smo stajali s njim u životu. To je bio naš odnos s njim. Ali dok u fizičkom svijetu kada shvatimo da smo nekom napravili nešto nepravedno u osjećajima ili djelom, možemo napraviti neophodan popravak, nismo to u mogućnosti, direktno, u životu nakon smrti. Jasan uvid u prirodu odnosa je tu, ali unatoč punoj svjesnosti da smo trebali biti drugačiji, ništa nismo u mogućnosti promijeniti. Za početak, stvari moraju ostati onakve kakve jesu. Utučenost uzrokovana mnogim sjećanjima je zbog činjenice da smo jasno svjesni načina na koji odnos nije u redu ali mora ostati takav kakav je. Ipak osoba cijelo vrijeme osjeća da je trebala biti drugačija. Ovo duševno raspoloženje treba biti premješteno u cijeli život nakon smrti. Nakon smrti shvaćamo mnogo jače sve ono što smo pogrešno radili tijekom života na Zemlji ali ne možemo ništa promijeniti. Stvari moraju imati svoj tijek, bez obzira. Gledamo natrag na ono što smo napravili i moramo potpuno proživjeti posljedice naših akcija, znajući dobro da se ništa ne može promijeniti.

To nije samo s odnosom prema drugim ljudskim bićima, već s cijelom našom duševnom konfiguracijom nakon smrti, koja ovisi o brojnim faktorima. Za početak, portretirati ću život nakon smrti u formi imaginacija. Ako uzmemo riječi "Vizije" ili "Imaginacije" u smislu kako sam objasnio jučer, neće biti nerazumijevanja. Čovjek percipira fizički svijet kroz njegove čulne organe. Nakon smrti živi u svijetu vizija, ali te vizije su zrcalna slika stvarnosti. Baš kao što ovdje u fizičkom svijetu ne

percipiramo odmah unutarnju prirodu ruže, već vanjsko crvenilo, tako nemamo ni direktnu percepciju našeg prijatelja koji je otišao ili brata, već susrećemo vizionarsku sliku. Mi smo umotani u oblak naših vizija, takoreći, ali sasvim jasno znamo da smo zajedno s drugim bićem. To je stvarna veza, u biti mnogo stvarnija nego što odnos između dvije osobe može biti na Zemlji.

U prvom periodu nakon smrti mi percipiramo dušu kroz sliku. Također nakon perioda kamaloke vizije koje nas okružuju, i koje doživljavamo, pokazuju natrag, većim dijelom, na ono što smo doživjeli na Zemlji. Znamo, na primjer, da je mrtvi prijatelj tamo vani u duhovnom svijetu. Percipiramo ga kroz naše vizije. Osjećamo potpuno jedinstvo s njim. Znamo točno kako smo povezani s njim. Ono što uglavnom percipiramo je, međutim, ono što se dogodilo između nas na Zemlji. To se, u početku, oblači u našu viziju. Glavna stvar su posljedice našeg zemaljskog odnosa, baš kao da nakon perioda kamaloke živimo u posljedicama naše zemaljske egzistencije. Oblak vizija koji nas omotava potpuno je zavisn o tome kako smo proveli našu zemaljsku egzistenciju.

U prvom periodu kamaloke duša je odjevena, kao oblak, imaginacijama. U početku je oblak taman. Kada je nakon smrti proteklo neko vrijeme, imaginativna vizija postepeno percipira da taj oblak počinje svijetliti kao da je ozračen zrakama jutarnjeg Sunca. Kada je imaginativnoj spoznaji dodana inspiracija shvaćamo da živimo, za početak, u oblaku naših zemaljskih doživljaja. Obavijeni smo njima. Možemo se povezati samo s onima koji su umrli i s kojima smo bili zajedno na Zemlji, ili s onima još na Zemlji sposobnima uzdići svoju svijest u duhovni svijet. Ono kako smo karakterizirali imaginativnu spoznaju kao osvjetljenje oblaka naših vizija s jedne strane sa svjetlucajućim točkama kod pristupa hijerarhija u naše vlastito biće. Sada počinjemo živjeti u oblasti više duhovnosti. Prethodno, bili smo povezani samo sa svijetom kojeg smo donijeli sa sobom. Sada život viših hijerarhija počinje sijati prema nama, prodirati u nas. Ali da bi razumjeli ovaj proces, moramo steći neke uvide u odnose veličina percipiranih kroz imaginativnu spoznaju kako se duša izvlači iz fizičkog tijela.

To se stvarno događa kako prolazimo kroz vrata smrti. Naše biće se širi i postaje sve veće i veće. To nije jednostavan koncept ali to je ono što se u stvari događa. Samo na Zemlji mi doživljavamo sebe ograničenima s našom kožom. Nakon smrti širimo se u beskonačne prostore, stalno rastući. Kada smo došli do kraja perioda kamaloke, mi smo doslovno prošireni oko Zemlje do orbite Mjeseca. Jezikom okultista postajemo stanovnici Mjeseca. Naše biće je prošireno u tolikoj mjeri da se njegova vanjska granica podudara s krugom koji je Mjesec opisao oko Zemlje. Danas ne mogu ići u relativne položaje planeta. Objašnjenje onog što se očito ne slaže s ortodoksnom astronomijom može se naći u Düsseldorfskim predavanjima, *Duhovne hijerarhije i njihova refleksija u fizičkom svijetu: Zodijak, Planeti, Kozmos*.

Dakle rastemo daleko vani u kozmički prostor, u cijeli planetarni sustav, premda prvo u ono što okultist zove sfera Merkura. To će reći, nakon perioda kamaloke

postajemo stanovnici Merkura. Istinski osjećamo da nastanjujemo kozmički prostor. Baš kao što za vrijeme fizičke egzistencije sebe osjećamo kao stanovnike Zemlje, tako sebe osjećamo i kao stanovnike Merkura. Sada ne mogu opisati detalje, ali je prisutan slijedeći doživljaj svijesti. Sada nismo zatvoreni u tako maloj frakciji prostora kao za vrijeme naše zemaljske egzistencije već je široka sfera ograničena orbitom Merkura unutar našeg bića. Kako živimo u ovom periodu također zavisi od toga kako smo se pripremili na Zemlji — o silama koje smo upili na Zemlji da bi narasli u ispravan ili pogrešan odnos sa sferom Merkura.

Da bi razumjeli ove činjenice možemo pomoću okultnog istraživanja usporediti dvoje ili više ljudi ali mi ćemo uzeti dvoje. Na primjer, razmotrimo čovjeka koji je prošao kroz vrata smrti s nemoralnim držanjem i jednog koji je prošao kroz vrata smrti s moralnim stavom duše. Primjetna je značajna razlika i postaje očito da mi razmatramo odnos jedne osobe prema drugoj nakon smrti. Za čovjeka s moralnim stavom duše, slike su prisutne, omotavajući dušu i ona može svugdje imati određeni stupanj zajedništva s drugim ljudskim bićima. To je zbog njenog moralnog stava. Čovjek s nemoralnim stavom duše postaje vrsta pustinjaka u duhovnom svijetu. Na primjer, on zna da je drugo ljudsko biće također u duhovnom svijetu. On zna da je zajedno s njim ali ne može izaći iz zatvora njegovog oblaka imaginacija i pristupiti mu. Moral nas čini socijalnim bićima u duhovnom svijetu, bićima koja mogu imati kontakt s drugima. Nedostatak morala čini nas pustinjacima u duhovnom svijetu i prenosi u usamljenost. Ovo je važna kauzalna veza između smrti i ponovnog rođenja.

To je točno također i za daljnji tijek događaja. U kasnijem periodu, nakon što smo prošli kroz sferu Merkura, koju okultno zovemo sfera Venere, osjećamo se kao stanovnici Venere. Tamo između Merkura i Venere, gdje je naš oblak vizija izračen izvana, Bića viših hijerarhija mogu pristupiti ljudskom biću. Sada ponovno zavisi da li smo se pripremili na pravi način da budemo primljeni kao društveni duhovi u rang hijerarhija i imao prisnu vezu s njima, ili smo osuđeni da ih prođemo kao pustinjaci. Da li smo društveni ili usamljeni duhovi zavisi od još jednog faktora. Dok smo u prethodnoj sferi mogli biti društveni jedino ako je to bilo pripremljeno na Zemlji kao rezultat moralnosti, u sferi Venere snaga koja nas vodi u zajednicu, u vrstu društvenog života, dolazi uslijed našeg religijskog stava na Zemlji. Mi najsigurnije osuđujemo sebe da postanemo pustinjaci u sferi Venere ako smo propustili razviti religiozne osjećaje za vrijeme zemaljskog života, osjećaje o jedinstvu s beskrajnim, s božanstvom. Okultno istraživanje promatra da kao rezultat ateističkih tendencija u duši, ili odbijanja povezanosti naše konačne s našom beskonačnom prirodom, ljudska bića zaključaju sebe unutar vlastitog zatvora. Činjenica je da sljedbenici Monističke unije, s vjerom da ne promoviraju istinski religijski stav, pripremaju sebe za uvjete u kojima više neće moći formirati nikakvu Monističku uniju, već će svaki biti otpremljen u njegov vlastiti zatvor!

Ovo se ne misli kao princip za temeljiti prosudbe. To je činjenica koja sebe predstavlja kao posljedicu religijskih ili nereligijskih sklonosti duše tijekom zemaljskog života. Mnoge različite religije su uspostavljene na Zemlji tijekom

evolucije, sve one emaniraju esencijalno iz zajedničkog izvora. Njihovi utemeljitelji morali su računati s temperamentima različitih naroda, s klimom i drugim faktorima prema kojima religija treba biti podešena. Prema tome je u prirodi stvari da duše ne dolaze u sferu Venere s zajedničkom religioznom sviješću, već onom rođenom iz njihove određene vjere.

Određeni osjećaji za duhovno koji su obojani ovim ili onim religijskim vjerovanjem dovode do toga da u sferi Venere čovjek ima zajedništvo samo s onim sličnih osjećaja koji su dijelili istu vjeru tijekom zemaljskog života. U sferi Venere pojedinci su odijeljeni prema njihovim posebnim vjerama. Na Zemlji oni su dosada bili podijeljeni u rase prema vanjskim karakteristikama. Premda konfiguracije grupa u sferi Venere općenito odgovaraju grupiranjima naroda ovdje na Zemlji jer su rasne veze povezane s religijskim vjerovanjima, grupiranja ne odgovaraju sasvim jer su dovedeni zajedno prema njihovom razumijevanju određene vjere. Kao rezultat doživljaja povezanog s određenom vjerom, duše sebe zatvaraju unutar određenih granica. U sferi Merkura čovjek ima, iznad svega, razumijevanja za one s kojima je bio povezan na Zemlji. Ako je imao moralno držanje duše, imati će prave veze u sferi Merkura s onima s kojima je bio povezan tijekom zemaljskog života. U sferi Venere on je podignut u jednu od velikih religijskih zajednica kojoj je pripadao tijekom zemaljske egzistencije preko vrline konstitucije duše.

Sljedeća sfera je sfera Sunca u kojoj osjećamo sebe kao stanovnike Sunca u određenom periodu između smrti i ponovnog rođenja. Tijekom ovog perioda učimo o prirodi Sunca, koja je sasvim drugačija nego opisuje astronomija. Ovdje je ponovno pitanje ispravnog življenja u sferi Sunca. Sada imamo izvanredan doživljaj, i diže se u duši kao elementarna snaga, da sve diferencijacije između ljudskih duša moraju prestati. U sferi Merkura smo više ili manje ograničeni na krug onih s kojima smo bili povezani na Zemlji. U sferi Venere osjećamo se kod kuće s onima koji su na Zemlji imali religijska iskustva slična našima i još nalazimo satisfakciju jedino unutar ovih zajednica. Ali duša je svjesna velike usamljenosti u sferi Sunca ako nema razumijevanja za duše koje ulaze u ovu sferu, kao što je u slučaju s Felix Baldeom, na primjer. Sada u drevnim vremenima uvjeti su bili takvi da su se u sferi Venere duše mogle naći u provincijama različitih religija, nalazeći i dajući razumijevanje u njima. Pošto su sve religije proizašle iz zajedničkog izvora, kada su ljudska bića ušla u sferu Sunca imali su u sebi toliko od starog zajedničkog nasljeđa da su se mogle približiti svim drugim dušama u sferi Sunca i biti zajedno s njima, razumjeti ih, biti društveni duh među njima.

U ovim više drevnim periodima evolucije duše same nisu mogle mnogo napraviti da zadovolje težnje koje su se tamo javljale. Pošto je bez ljudske intervencije u čovječanstvu bio prisutan zajednički ljudski nukleus, za duše je bilo moguće da imaju vezu s drugima koji pripadaju različitim vjerama. U drevnom brahmanizmu, u kineskoj i drugim religijama na Zemlji, bilo je toliko od zajedničke jezgre religija da su se duše u sferi Sunca nalazile u tom prvobitnom domu, izvoru sveg religioznog života. To se promijenilo u srednjem periodu Zemlje. Veza s prvobitnim izvorom

religija je bila izgubljena i opet se može naći jedino preko okultnog znanja. Dakle, u sadašnjem ciklusu evolucije čovjek se također mora pripremiti za ulazak u sferu Sunca dok je još na Zemlji pošto se zajednica tamo ne stvara sama od sebe. Ovo je također aspekt značaja Misterija na Golgoti, kršćanstva. Zbog toga ljudska bića u sadašnjem ciklusu evolucije mogu tako pripremiti sebe na Zemlji da se postigne univerzalna zajednica u sferi Sunca. Za tu je svrhu Duh Sunca, Krist, morao doći dolje na Zemlju. Od Njegova dolaska, bilo je moguće za duše na Zemlji da nađu put do univerzalne zajednice u sferi Sunca između smrti i ponovnog rođenja.

Mnogo toga se može dodati da se podupre univerzalnost koja se rađa iz Misterije Krista kada se ispravno razumije. Mnogo je toga rečeno tijekom godina, ali Misterija Krista se može uvijek iznova osvijetliti s novih aspekata. Često je rečeno da posebno isticanje Krist Misterija stvara predrasude prema ostalim vjerama, i da je isturena jer se u našem Antropozofskom pokretu u Srednjoj Europi posebno to naglašava. Takav pristup je sasvim neinteligentan. Pravo značenje Krist Misterija iz okultnog aspekta tek je otkriveno u modernim vremenima. Ako bi budist rekao, “Smještate kršćanstvo iznad budizma jer pridajete posebnu poziciju Kristu koja nije naznačena u mojim svetim knjigama, i dakle imate predrasude prema budizmu,” to bi bilo jednako razumno kao kada bi budist tvrdio da kopernikanski pogled na univerzum ne može biti prihvaćen jer i on, također, nije naveden u njegovim svetim spisima. Činjenica da se stvari otkriju kasnijeg datuma nema ništa s jednakom opravdanošću religijskih vjerovanja.

Misterij na Golgoti je takav da ga se ne može gledati kao posebnu privilegiju. Duhovno znanstvena činjenica je da ga može prepoznati svaki religijski sustav baš kao što može i kopernikanski sustav. To nije pitanje ispravljanja nekog vjerovanja koje do sada nije razumjelo Misterij na Golgoti, već više pitanje dosezanja duhovno znanstvene činjenice Golgote. Ako je to neinteligentno, još je više govoriti o apstraktnoj usporedbi svih vjera i reći da trebaju prihvatiti apstraktne sličnosti među njima. Različite vjere ne bi trebalo uspoređivati s onim što je kršćanstvo postalo kao vjera, već s esencijom koja je sadržana u samom kršćanstvu.

Uzmimo Hindu vjeru. Nitko nije primljen u ovu vjeru tko nije Hindu. Ona je povezana s narodom, i tako je kod većine drevnih vjera. Budizam je probio kroz ovo ograničenje, ipak ako se ispravno shvatio, i on se također odnosi na određenu zajednicu. Ali sada razmotrimo vanjske činjenice. Ako bi u Europi imali vjeru sličnu, recimo, Hindu vjeri, trebali bi se zakleti na vjernost drevnom bogu, Wotanu. Wotan je bio nacionalni bog, bog povezan s određenim rasnim sojem. Ali što se u stvari dogodilo na Zapadu? To nije nacionalni bog koji je prihvaćen, već, utoliko što se tiče njegovog vanjskog života, tuđinska osobnost. Isus od Nazareta je bio prihvaćen izvana. Dok ostale vjere esencijalno imaju nešto egoistično u religijskom smislu i ne žele probiti kroz njihove granice, Zapad se jedini izdvojio činjenicom da je suzbio svoj egoistički religijski sustav — na primjer, drevnu Wotan religiju — i zbog njene unutarne supstance je prihvatio impuls koji nije iznikao iz vlastitog mesa i krvi. Utoliko što se tiče Zapada, kršćanstvo nije egoistička vjera kao ostale koje su bile za

različite narode. Faktor je od prilične važnosti da je također rođeno vanjskim događajem. To čini univerzalnost kršćanstva u još jednom aspektu ako kršćanstvo stvarno smješta Misterij na Golgoti u središte evolucije čovječanstva.

Kršćanstvo još nije napravilo veliki napredak u svom razvoju pošto čak i sada dva aspekta još nisu jasno razdvojena. Biti će razgraničeni samo polako i u stupnjevima. Tko je, u pravom smislu Misterija na Golgoti, kršćanin? Onaj tko zna da se nešto stvarno dogodilo u Misteriju na Golgoti, da je Duh Sunca živio u Kristu, da je Krist izlio Njegovo biće preko Zemlje, da je Krist umro za sve ljude. Premda je Pavao izjavio da je Krist umro ne samo za Židove već također i za pogane, te se riječi čak i danas malo razumiju. Dok se ne shvati da je Krist ispunio Čin na Golgoti za sva ljudska bića neće se razumjeti kršćanstvo. Jer prava snaga koja je tekla od Golgote jedna je stvar, a razumijevanje toga je druga. Treba težiti znanju o tome tko je stvarno Krist, ali od Misterija na Golgoti naš stav prema svakom čovjeku može se izraziti jedino na slijedeći način. Kakva god da je tvoja vjera, Krist je također umro i za tebe, i njegov značaj za tebe jednak je značaju za svako drugo ljudsko biće.

Pravo razumijevanje Misterija na Golgoti vodi nas do stava da se pitamo o svakoj osobi koju sretnemo, „Koliko u sebi ima od pravog kršćanstva, bez obzira na njena određena vjerovanja?” Pošto čovjek mora sve više stjecati svijest o tome što je stvarno u njemu znati nešto o Misteriji Krista je naravno uzvišeni ideal. To će biti više rašireno kao vrijeme prolazi, i tu spada potreba razumijevanja Misterija na Golgoti. Ali to je različito od koncepta kojeg bi neko mogao imati o Misteriju na Golgoti, o njegovoj univerzalnosti koja pruža dobro svim ljudskim bićima. Ovdje je esencijalna stvar za dušu da osjeti da nas to čini socijalnim bićima u sferi Sunca. Ako se osjećamo zatvoreni u nekoj vjeru, tamo postajemo pustinjaci. Mi smo socijalna bića u sferi Sunca ako razumijemo univerzalnost Misterija na Golgoti. Tada možemo naći vezu sa svakim bićem koje nam priđe u sferi Sunca. Kao rezultat uvida u Misterij na Golgoti koji stječemo tijekom zemaljskog života unutar našeg ciklusa evolucije, postajemo bića koja se mogu slobodno kretati u sferi Sunca.

Za što bi trebali biti sposobni za vrijeme ovog perioda između smrti i ponovnog rođenja?

Sada dolazimo do činjenice koja je iznimno važna za moderni okultizam. Ona ljudska bića koja su živjela na zemlji prije Misterija na Golgoti — ono što sada govorim je esencijalno ispravno, premda ne u detaljima — nalazili su Prijestolje Krista u sferi Sunca s Kristom na njemu. Mogli su Ga prepoznati jer je stara baština izvora svih religija još u njima živjela. Ali Duh Sunca je sišao dolje sa Sunca, i u Misteriju na Golgoti pretočio se u život na Zemlji. Napustio je Sunce, i samo se slika Krista u Akaši može naći u sferi Sunca između smrti i ponovnog rođenja. Prijestolje ne zauzima stvarni Krist. Moramo sa Zemlje donijeti koncept naše žive veze s Kristom da bi kroz sliku u Akaši imali živi odnos s Njim. Tada je moguće za nas da imamo Krista također i u sferi Sunca i za Njega da stimulira sve sile u nama koje su neophodne da prođemo sferu Sunca na pravi način.

Naše putovanje između smrti i novog rođenja nastavlja se još dalje. Od zemaljske oblasti izvukli smo snagu, preko moralnih i religijskih sklonosti duše, da živimo, takoreći, u ljudskim bićima s kojima smo bili zajedno na Zemlji, a zatim u višim hijerarhijama. Ali ova snaga postepeno iščezava, postaje slabija i slabija, i ono što ostaje je esencijalno snaga koju smo na Zemlji izvukli od Misterija na Golgoti. Da bi našli naš put u sferi Sunca tamo se pojavljuje novi Svjetlonoša, Biće koje moramo upoznati u njegovoj prvobitnoj moći. Mi donosimo s nama sa Zemlje razumijevanje Krista, ali da bi razvili slijedeći stupanj tako da možemo nastaviti vani u univerzum od sfere Sunca do Marsa, trebamo prepoznati drugo Prijestolje koje stoji pored Prijestolja Krista u Suncu. To je moguće jednostavno svojstvom činjenice da smo ljudske duše. Sa ovog drugog Prijestolja sada učimo o dugom Biću koje nas, zajedno s Kristom, vodi naprijed. To drugo biće je Lucifer. Učimo o Luciferu, i pomoću snaga koje nam on može dati mi idemo u dalje putovanje kroz sfere Marsa, Jupitera i Saturna.

Širimo se čak i dalje u kozmički prostor, ali kako izađemo iza sfere Saturna naše stanje svijesti je promijenjeno. Ulazimo u vrstu kozmičkog sumraka. To ne možemo zvati kozmički san, već kozmički sumrak. Sada po prvi puta snage cijelog kozmosa mogu na nama raditi. One rade sa svih strana, i mi ih primamo u naše biće. Dakle nakon što smo se proširili u sfere, postoji period između smrti i novog rođenja kada snage cijelog kozmosa struje u naše biće sa svih strana, iz cjeline zvjezdanih oblasti, takoreći. Tada se opet počnemo zajedno izvlačiti, prolazimo različite sfere dolje do sfere Venere, uvlačimo i postajemo stalno manji dok ne dođe vrijeme da se opet ujedinito s zemaljskim ljudskim zametkom.

Kakva smo vrsta bića kada se ujedinito s zametkom? Mi smo bića koja smo opisali, ali smo u nas primili snage iz cijelog kozmosa. Što primamo tijekom vanjskog putovanja zavisi od mjere u kojoj smo se za to pripremili, i naša karma je formirana u skladu s načinom na koji smo živjeli zajedno s ljudskim bićima koja smo sretali tijekom života na Zemlji. Snage putem kojih se odvija prilagodba za novi zemaljski život izgrađene su kao rezultat toga što smo bili zajedno s tim ljudskim bićima nakon smrti. To da se pojavljujemo kao ljudska bića, da smo iznutra sposobni imati karmu prožetu s kozmičkim snagama, počiva na činjenici da smo primili snage iz cijelog kozmosa za vrijeme određenog perioda između smrti i novog rođenja. Pri rođenju biće koje se saželo do sićušnih dimenzija, ali je u sebe povuklo snage širokog opsega iz cijelog kozmosa ujedanjuje se s fizičkim ljudskim zametkom. Unutar nas nosimo cijeli kozmos kada se ponovno inkarniramo na Zemlji. Može se reći da mi nosimo taj kozmos unutar nas na način na koji se može sjediniti sa stavom da smo ga, u skladu s našom ranijom zemaljskom egzistencijom, donijeli s nama u našim dušama na vanjskom putovanju kada smo se širili u sfere.

Mora doći do dvostrukog prilagođavanja. Prilagođavamo se cijelom kozmosu i našoj bivšoj karmi. Činjenica da postoji također i prilagođavanje na bivšu karmu koja mora biti harmonizirana u kozmosu došla mi je na izvanredan način tijekom istraživanja zadnjih par mjeseci u vezi s pojedinačnim slučajevima. Kažem, naročito,

u pojedinačnim slučajevima jer ne želim time iznijeti opći zakon. Kada osoba prođe kroz vrata smrti ona umre pod određenom konstelacijom zvijezda. Ova konstelacija je značajna za budući život njene duše pošto tamo ostaje kao otisak. U njenoj duši tamo ostaje težnja da se uđe u tu istu konstelaciju kod novog rođenja, da bi bili pravedni još jednom prema snagama primljenim u trenutku smrti. Zanimljivo je da ako radimo konstelaciju kod smrti i usporedimo je s konstelacijom kasnijeg rođenja, nalazimo da se u visokom stupnju podudara s konstelacijom prijašnje smrti. Treba imati na umu da je osoba rođena na drugoj točki na zemlji koja odgovara ovoj konstelaciji. U stvari, ona je prilagođena na kozmos, učlanjuje sebe u kozmos, i tako je u duši uspostavljen balans između individualnog i kozmičkog života.

Kant je jednom predivno rekao da postoje dvije stvari koje ga posebno ushićuju — zvjezdana nebesa iznad njega i moralni zakon unutar njega. To je divna izjava u tome što je potvrđena od okultizma. Oboje je isto — zvjezdana nebesa iznad nas i ono što nosimo kao moralni zakon unutar nas. Jer kako rastemo u kozmički prostor između smrti i novog rođenja, uzimamo zvjezdana nebesa u sebe, i onda nosimo u duši kao moralni stav zrcalnu sliku zvjezdanih nebesa. Ovdje se dotičemo jedne od točaka gdje se antropozofija može jedino razviti u osjećaje za opći moral. Što se čini kao teorija odmah se transformira u moralne impulse duše. Ovdje ljudska bića osjećaju punu odgovornost prema vlastitom biću, jer shvaćaju da je između smrti i novog rođenja cijeli kozmos radio u njihovom biću, i oni su sakupili zajedno ono što su izvukli od kozmosa. Ona su odgovorna cijelom kozmosu, jer u stvari nose cijeli kozmos unutar sebe.

Napravljen je pokušaj izražavanja ovog osjećaja u pasusu *Iskušenja duše*, u monologu Capesiusa, gdje kaže, „U tvom mišljenju misli svijeta tkaju . . .” Privučena je pažnja na značaj za dušu kada osjeća da je čovjekova sveta dužnost iznjedriti snage koje je dobio od kozmosa, i njegov najveći grijeh dopustiti da te snage leže jalove.

Konkretno istraživanje je pokazalo da mi u naše biće primamo cijeli kozmos i ponovno ga iznjedrimo u našoj zemaljskoj egzistenciji. Od snaga koje čovjek nosi sa sobom, samo neke imaju svoj izvor na Zemlji. Mi proučavamo čovjeka u vezi sa silama koje rade u fizičkom, eterskom i astralnom tijelu, i u egu. Naravno, sile koje djeluju u našem fizičkom tijelu dolaze nam od Zemlje, ali ne možemo povlačiti direktno od Zemlje sile koje trebamo za naše etersko tijelo. Te snage nam mogu pristupiti jedino između smrti i ponovnog rođenja za vrijeme perioda u kojem se širimo u planetarne sfere. Ako netko zauzima nemoralno držanje duše u ovim sferama, neće moći privući prave snage tijekom vremena između smrti i novog rođenja. Čovjek koji nije razvio religiozne impulse ne može privući prave snage u sferi Venere, i tako snage koje su potrebne u eterskom mogu biti osakaćene. Ovdje vidimo karmičku vezu koja postoji između kasnijeg i ranijeg života. Ovo naznačuje kako znanje koje steknemo kroz okultizam mogu postati impulsi u životu naše duše i kako nas svijest o tome što smo mi može voditi do stalnog dizanja u više duhovni život.

Ono što je pripremljeno od Misterija na Golgoti neophodno je u našem sadašnjem ciklusu evolucije tako da čovjek može na pravi način živjeti u sferi Sunca između smrti i novog rođenja. Znanost duha mora postići da ljudska bića budu u poziciji narasti čak i iza sfere Sunca s univerzalnom ljudskom, duhovnom socijalnom svijješću koja je tamo potrebna. Utoliko što se tiče same sfere Sunca, veza koja je doživljena Misterijem na Golgoti je dovoljna. Ali da bi nosili univerzalno ljudsko osjećanje i razumijevanje iza sfere Sunca, moramo moći dohvatiti, u antropozofskom smislu, odnos različitih religija jedne s drugom. Moramo narasti iznad usko ograničene vjere sa svojim određenom sjenama osjećaja i razumjeti svaku dušu, bez obzira na njeno vjerovanje. Iznad svega, jedna stvar vezana s Krist impulsom je ispunjena između smrti i ponovnog rođenja. To je sadržano u riječima, „Gdje se dvoje ili troje nađu zajedno u moje Ime, tamo sam JA usred njih.” Sakupljanje dvoje ili troje nije vezano s Kristom s ovim ili onim vjerovanjem. Mogućnost da je On među njima je dana ukoliko su oni ujedinjeni u Njegovo Ime.

Ono što se godinama kultiviralo, kroz izvođenje Misterijskih drama, posebno zadnje (Čuvar praga), treba dati duhovno-znanstveno razumijevanje onoga što je esencijalno u našoj epohi. U jednu ruku, moramo steći odnos s Krist impulsom, u drugu, s Snagama koje stoje nasuprot Njemu —impulsima Lucifera i Ahrimana. Moramo shvatiti da čim izađemo iz Maye, imamo posla sa Silama koje otkrivaju snage u kozmosu. Stalno se približava vrijeme u evoluciji čovječanstva kada moramo naučiti raspoznati esencijalno biće radije nego učenje. To nije nigdje tako očito kao u vezi s Misterijem na Golgoti. Biće je esencijalno, ne sam sadržaj riječi.

Volio bih za sljedeće da se sasvim točno ispita. U stvari, najlakše je imati posla s ljudima koji stave na test ono što je rečeno od okultnih izvora. Nema ništa slično u ni jednoj drugoj vjeri prema dubinama koje se otkrivaju kroz Misterij na Golgoti.

Određena predrasuda danas još prevladava. Ljudi govore kao da se stvari u svijetu moraju dogoditi prema onome što rade u školi, kao da sve zavisi od svjetskog učitelja. Ali Krist nije svjetski učitelj već svjetski izvršitelj, Onaj koji je ispunio Misterij na Golgoti, i Čije biće treba biti prepoznato. U tome je stvar. Koliko je to malo stvar samih riječi, ili samog doktrinarnog sadržaja, učimo od divnih riječi koje je izjavio Krist, „Vi ste Bogovi!” (Ivan 10:34). To znamo također iz činjenice da je On više puta naznačio da čovjek postiže najviše kada shvati božanstvenost u vlastitoj prirodi. Ove riječi Krista odjekuju u svijetu, „Budi svjestan da si kao Bogovi!” Može se reći da je to veliko učenje!

Isto učenje, međutim, odjekuje od drugog izvora. U Bibliji, gdje je opisan početak evolucije Zemlje, Lucifer kaže, „Vi ćete biti kao Bogovi!” Isti doktrinarni sadržaj je izjavljen od Lucifera i od Krista, „Vi ćete biti kao Bogovi!” ali ove dvije izjave znače za čovjeka suprotno. Zaista, razoran poziv se čuje u ovim riječima izgovorenim jednom od Izazivača i drugi puta od Njega koji je Iskupitelj, Spasitelj i Obnovitelj bića čovjeka.

Između smrti i ponovnog rođenja sve zavisi od znanja o Biću. U sferi Sunca najveća opasnost je zamijeniti Lucifera za Krista pošto oboje koriste isti jezik, takoreći, dajući isto učenje, i od obojice se čuju iste riječi. Sve zavisi o Biću. Činjenica da govori ovo Biće ili ono Biće — to je bitno, ne doktrinarni element jer ono što je bitno su stvarne sile koje pulsiraju svijetom. U višim svjetovima, i iznad svega u onom što se odigrava u zemaljskim sferama, riječi razumijemo ispravno jedino kada znamo od kojeg Bića dolaze. Ne možemo nikada prepoznati rang Bića samo pomoću riječi, već samo znanjem o cijeloj povezanosti s tim Bićem. Primjer riječi da su ljudi kao Bogovi je potpuna potvrda toga.

Ovo su značajne činjenice evolucije. One su izražene ne na račun njihova sadržaja — i u ovom slučaju, također, ne toliko na ovaj račun — već na račun duha kojeg nose, tako da se u dušama mogu javiti osjećaji koji bi trebali proizaći iz ovakvih riječi. Ako osjećaji ostaju s onima koji su apsorbirali ovakve istine, čak i ako su stvarne riječi zaboravljene, nije mnogo izgubljeno, nakon svega. Uzmimo radikalniji slučaj. Pretpostavimo da je među nama bio netko tko bi zaboravio sve što je upravo rečeno, jedino bi preostao osjećaj koji može proisteći iz ovakvih riječi. Ovakva osoba bi, ipak, u antropozofskom smislu, primila dovoljno onog što se s njima mislilo.

Napokon, mi moramo koristiti riječi, i riječi ponekad izgledaju teoretske. Moramo učiti gledati kroz riječi u esenciju i primiti to u dušu. Ako je antropozofija dohvaćena u njenoj esenciji, svijet će učiti razumjeti mnoge stvari, posebno u vezi s evolucijom čovječanstva. Ovdje želim citirati dva primjera koja su povezana izvana, više nego iznutra, s mojim nedavnim okultnim istraživanjima. Ona su me začudila jer su pokazala kako istina koja je ustanovljena okultno odgovara onome što se pojavilo u svijetu kao rezultat nadahnutog čovjeka i može se ponovno otkriti u onom što već postoji u svijetu.

Dosta sam se bavio Homerom. Napokon činjenica da se nakon smrti ništa ne može promijeniti, da odnosi ostaju isti, došla je jasno pred moju dušu. Na primjer, ako je u životu netko bio nekako povezan s osobom i nije je volio, to se ne može promijeniti. Ako, imajući ovo na umu, sada čitamo pasuse iz Homera gdje opisuju svijet iznad kao mjesto gdje život postaje nepromjenjiv, počinjemo shvaćati dubinu ovih riječi o regiji gdje se stvari ne mijenjaju. Predivno je iskustvo usporediti vlastito znanje s onim što je izneseno kao značajna okultna istina od „slijepog Homera,” vidovnjaka, u tom epu!

Jedna druga stvar me začudila, i premda sam joj se opirao jer je izgledala nevjerovatna, vidio sam da je to nemoguće. Mnogi od vas znaju Kapelu Medici od Michelangela u Firenci, s kipovima Giuliana i Lorenza de Medici i četiri alegorijske figure. Umjetnički element u ovim figurama se obično previđa. One se gledaju kao jalove alegorije. Sada ove figure s jednom iznimkom, nisu bile sasvim završene, i ipak ne daju utisak da su samo alegorijske. U vodičima nam kažu da kip Giuliana stoji na jednoj strani a onaj od Lorenza na drugoj. U stvari, oni su bili obrnuti. Kip za kojeg je rečeno da predstavlja Lorenza je onaj od Giuliana, a onaj od Giuliana je kip Lorenza.

To je ispravno, ali u gotovo svakoj knjizi povijesti umjetnosti i u Baedekeru, dane su krive činjenice. Opisi se zasigurno ne podudaraju i očito su kipovi jednom bili preokrenuti. Ne stoje više ondje gdje ih je Michelangelo originalno stavio. Ali želim uglavnom govoriti o četiri alegorijske figure. Ispod nogu jednog od Medici kipova imamo figure „Noć” i „Dan;” ispod nogu druge, „Zora” i „Sumrak.”

Kao što sam rekao, u početku sam se opirao ovom što želim o njima reći. Počnimo s figurom „Noć.” Pretpostavimo da uronimo u sve što vidimo, u svaku gestu (knjige komentiraju više besmisleno da je ovo poza kojoj se osoba koja spava ne može prilagoditi.) Ako se, prostudiravši svaku gestu, svaki pokret uda, upitamo kako bi umjetnik portretirao ljudsku figuru ako bi želio prenijeti najveću moguću aktivnost eterskog tijela u snu, tada bi to morao napraviti iz umjetničkog instinkta upravo kako je to Michelangelo napravio u svojoj figuri. Figura „Noć” odgovara stavu eterskog tijela. Ne sugeriram da je Michelangelo bio toga svjestan. Jednostavno je to napravio.

Sada pogledajmo figuru „Dan”. To nije jalova alegorija. Predočite niže članove ljudskog bića više pasivne, a ego pretežito aktivan. To imamo izraženo u figuri „Dan.” Ako bi sada držanjem izrazili akciju astralnog tijela kako slobodno radi dok su ostali članovi smanjene aktivnosti, tada to trebamo naći u takozvanoj alegoriji „Zora.” A ako težimo izraziti uvjete gdje se fizičko tijelo nije u cijelosti raspalo, već postaje mlitavo kao rezultat povlačenja ega i astralnog tijela, to je predivno portretirano figurom „Sumrak”. U ovim figurama imamo žive opise četiri čovjekova omotača. Možemo lako razumjeti jednom raširenu legendu o figuri „Noć”. Govorilo se da kada je Michelangelo sam s ovom figurom ona oživi, digne se i hoda okolo. To je razumljivo ako znamo da ona ima držanje eterskog ili životnog tijela, i da u takvom položaju etersko tijelo može biti potpuno aktivno. Ako se to osjeti, tada se zaista čini da figura ustaje, i znamo da bi mogla hodati okolo da nije isklesana od mramora. Kada bi etersko tijelo bilo stvarno tamo aktivno, tada ga ništa ne bi moglo spriječiti da se kreće okolo.

Mnoge tajne su sadržane u radovima čovjeka i mnogo toga postaje po prvi puta razumljivo kada se ove stvari proučavaju s izoštrenom okultnom percepcijom. Da li mi, međutim, razumijemo umjetničko djelo dobro ili manje dobro, nije povezano s univerzalnim čovjekom. Ono što je bitno je nešto sasvim drugo. Ako su naše oči izoštrene na ovaj način počinjemo razumjeti dušu drugog ljudskog bića, ne kroz okultnu percepciju, koja, napokon, ne može pomoći gledanju u duhovni svijet, već kroz percepciju oživljenu pomoću duhovne znanosti. Duhovna znanost dosegnuta zdravim ljudskim razumom razvija u nama znanje o onom što srećemo u životu, i, iznad svega, o dušama naših drugova. Trebamo pokušati razumjeti svako ljudsko biće.

Kod ovog razumijevanja se, međutim, misli na sasvim drugačiji način od uobičajenog. Nažalost, u životu je ljubav prečesto potpuno egoistična. Obično čovjek voli ono čemu je posebno privučen zbog nekih okolnosti ili nečeg drugog. Za ostalo, ispunjava sebe univerzalnom ljubavlju, općom ljubavi za čovječanstvo. Ali što je to?

Mi bi trebali moći razumjeti svaku ljudsku dušu. Nećemo svugdje naći izvrsnost, ali tu nema štete jer u stvari ne možemo napraviti veću povredu nekih duša nego sipanjem slijepe ljubavi i ulagivanja preko njih.

Dalje ćemo govoriti o ovoj temi na predavanju prekosutra.

PREDAVANJE VI

Život između smrti i novog rođenja 2

München, 28 studenog 1912

Prekjučerašnje predavanje o uvjetima između smrti i novog života pokazuje kako tijesno je cijelo čovjekovo biće povezano s univerzalnim životom u kozmosu. Zaista su samo za vrijeme ovog zemaljskog života ljudska bića fiksirana za jedno mjesto, zauzimaju mali prostor, dok su tijekom perioda između smrti i novog rođenja dio planetarnog sustava a, kasnije nakon smrti, čak i svijeta iza planetarnog sustava. U svom razvoju između rođenja i smrti ljudska bića su izraz mikrokozmičke slike makrokozmosa, dakle između smrti i novog rođenja ona su makrokozmička; ona su prelivena u makrokozmos. Ona su makrokozmička bića, i moraju iz makrokozmosa povući snage potrebne za novu inkarnaciju.

Za vrijeme prvog perioda poslije smrti čovjek još nosi ljusku zemaljskog života oko sebe. On je povezan s onim što mu je dao zemaljski život i mogao s njim napraviti. Ovaj period je posebno blizu potrebama i interesima srca. Okultna vizija promatra nekog tko je napustio fizički plan prije relativno kratkog vremena u sferi kamaloke, koja se prostire u makrokozmičkom smislu do orbite Mjeseca. Čovjekova duša i duh su se proširili na takav način da on boravi u cijeloj sferi Mjeseca. Za vrijeme ovog perioda on još nije razdvojen od zemaljskog svijeta. Želje, prohtjevi, interesi, simpatije, antipatije koje je prethodno formirao vuku ga natrag u zemaljski svijet. Tijekom perioda kamaloke on je zatvoren unutar atmosfere vlastite astralne prirode stečene na Zemlji. Još želi imati ono što je želio imati na Zemlji. Zanima se za stvari koje su ga zanimale na Zemlji. Smisao ovog perioda kamaloke je da može odbaciti ove interese, i utoliko što su zavisni o fizičkim organima, a to je točno za sva čulna zadovoljstva, oni ne mogu biti zadovoljeni. Postepeno se odvikne od njih upravo zato jer ne mogu biti zadovoljeni. Razumljivo da se to odnosi na individualnost čovjeka u najužem smislu, dijelu astralnosti ljudskog bića koje treba biti uništeno, uklonjeno.

U još jednom pogledu čovjek nosi svoje zemaljske veze sa sobom u kamaloku, jer bića ili događaji s kojima će se tamo susresti zavise od prirode njegova unutarnjeg života, dispozicije njegove duše. Na primjer, razmotrimo čovjeka koji ide kroz vrata smrti i drugog s kojim je imao bliske veze koji je kroz vrata smrti prošao nešto ranije. Oboje su u kamaloki i mogu se naći. Okultno istraživanje pokazuje da se čovjek ne bavi samo vlastitim razvojem — procesom rješavanja svojih želja i interesa, na primjer — već je ubrzo nakon smrti, nakon kratkog embrijskog perioda sna, ujedinjen s onim individualnostima s kojima je bio usko povezan na Zemlji. Ipak, govoreći općenito, mala je mogućnost da čovjek nađe sve one koji su s njim u kamaloki. Prostorni i vremenski odnosi, posebno prostorni, tamo su sasvim različiti. Nije da ne pristupa takvim bićima. Čovjek im može doći blizu ali ih ne primijetiti pošto se percepcija tamo rađa iz bliskosti veze u životu. Dakle, kratko nakon smrti u periodu kamaloke, čovjek se nađe u okruženju onih s kojima je bio usko povezan u životu, i tako u početku teško da bilo koje drugo biće dođe u obzir. Odnosi nakon smrti su još

u skladu s onim što smo prije bili razvili. U kamaloki povezani smo s drugima upravo na isti način kao što smo bili na Zemlji osim što ne možemo napraviti ono što je ovdje još moguće, to jest, promijeniti odnos. To ostaje kako je bilo na Zemlji. Ovdje možemo razviti mržnju za nekoga koga smo jednom voljeli, ili ljubav za nekog koga smo jednom mrzili. Možemo težiti promjeni našeg odnosa. To u kamaloki nije moguće.

Recimo da dođemo nasuprot osobe koja je umrla prije nas. Na početku se osjećamo povezani s njom na način koji odgovara zadnjem odnosu koji smo s njom imali na Zemlji. Tada, kao što znate, živimo unatrag u vremenu. Ako smo prije imali drugačiji odnos, to se ne može umjetno napraviti. Moramo mirno živjeti unatrag i dosegnuti odgovarajući period vremena gdje ponovno možemo doživjeti odnos koji smo prije imali s njom. Ovo se opet ne može promijeniti. To se izražava onako kako je bilo na Zemlji. Možete biti spremni zamisliti da je to iznimno bolno iskustvo, i to je u izvjesnom smislu točno. To je kao da se želimo pomaknuti, ali smo prikovani za tlo. Osjećamo se duhovno ograničeni odnosom koji je uspostavljen na Zemlji. Osjećamo doslovno stanje prinude. Naravno, ako je ovo stanje prinude dovoljno jako, odnos će biti bolan. Sada da bi ispravno shvatili ovo stanje i osjetili ga iz srca, ne smijemo samo misliti da je bolno. U mnogim pogledima je tako ali mrtvi nisu svjesni samo bolnog aspekta. Oni su zasigurno svjesni da su ovi uvjeti neophodni, i da bi izbjegavanje ovakve boli samo značilo stvarati buduće prepreke na njihovom putu.

Što se događa kao rezultat ovog procesa? Zamislite da nakon smrti doživljavamo odnos koji smo s drugom osobom formirali u životu. Kroz fiksno zurenje naše percepcije, kroz doživljaj odnosa, u našoj duši se oblikuju snage, u početku u njihovim duhovnim prototipovima. One su potrebne tako da nas naša karma može ispravno voditi u budućnost, tako da se možemo naći zajedno s drugom osobom u slijedećoj inkarnaciji na takav način da može doći do karmičkog poravnanja. Snage neophodne za to karmičko poravnanje zavaruju se zajedno tehnički, takoreći.

Za početak, mrtvi teško mogu dovesti do bilo kakve promjene u njihovom okruženju, a ipak se povremeno za to javi instinktivna težnja. Neispunjene želje stječu veliki značaj ali najviše one koje u životu ne dolaze uvijek na površinu svijesti. U vezi toga iznimno je važno obratiti pažnju na slijedeće. U svakodnevnom životu na fizičkom planu svjesni smo naših simpatija i od njih pravimo mentalne predstave, također, ali ispod toga leži podsvijest. Ona se ne uzdiže snažno u našu gornju svijest, u pravu ego svijest. Kao rezultat, nešto nepotpuno uzdiže se u svijest ljudskog bića. Zaista, mi teško da ikad živimo kao potpuno svjesno biće u životu. Naš duševni život je iznimno složen. Čovjek je rijetko stvarno svoj. Može se dogoditi da zbog predrasuda, indolencije ili nekog drugog razloga, čovjek u svojoj uobičajenoj svijesti ima jaku odbojnost ili čak mrzi nešto, dok u njegovoj podsvijesti postoji snažna težnja baš za tim što mrzi u svojoj gornjoj svijesti. Nadalje, duša često pokušava sebe obmanuti u ovakvim stvarima.

Uzmimo za primjer. Dvoje ljudi žive zajedno. Jedno dođe do antropozofije i oduševljeno je s time, drugo ne dijeli taj entuzijazam. U stvari, što prvi više postaje zainteresiran za antropozofiju, drugi više bjesni protiv znanosti duha i kleveće je. Sada je moguće slijedeće, jer je ljudski duševni život kompliciran. Onaj koji kleveće antropozofiju postao bi nakon nekog vremena sam antropozof ako njegov prijatelj ili osoba povezana s njim nije postala antropozof. Onaj koji živi s njim prepreka je da on postane antropozof. Ovo se zasigurno može dogoditi. Onaj koji kleveće antropozofiju, iznoseći svakakve stvari protiv nje pri svojoj ego svijesti, može imati najjače težnje prema njoj u svojoj podsvijesti ili astralnoj svijesti. Zaista, što više kleveće znanost duha jače su njegove želje za njom. Može se sasvim dogoditi da čovjek kleveće one stvari u svojoj gornjoj svijesti koje se sve jače javljaju u njegovoj podsvijesti.

Smrt, međutim, transformira neistine u istine. Tako možemo promatrati ljudsko biće kako prolazi kroz vrata smrti, koje je iz indolencije ili sličnih razloga klevetalo znanost duha, a ovo je primjenjivo na mnoge druge stvari, kako nakon smrti doživljava duboke težnje kojih nije bilo svjesno za vrijeme života. Tako možemo promatrati ljudska bića prolazeći kroz vrata smrti koja očito ne pokazuju želju za neku određenu stvar, i u kojima se, ipak, nakon smrti javlja najjača želja za tim. Tijekom naših iskušenja u periodu kamaloke je dakle beznačajno da li su naše želje, prohtjevi ili strasti prisutni u našoj gornjoj ego svijesti ili borave u našoj astralnoj podsvijesti. Oboje radi kao gorući faktor nakon smrti, ali one želje i prohtjevi koje smo tijekom života prikrivali čak su i aktivnije nakon smrti.

Treba imati na umu da zbog same prirode duše sve što je povezano s njom će, u svim okolnostima, napraviti utisak na nju. Pažljivo je bilo istraženo slijedeće i dobro je ako uzmemo primjer u vezi antropozofije. Pretpostavimo da dvoje ljudi živi na Zemlji zajedno. Jedno od njih je žarki antropozof, drugi ne želi čuti za znanost duha. Sada pošto je duhovna znanost u njegovom okruženju, ovaj drugi ne ostaje bez utjecaja od nje na njegovo astralno tijelo. Stvari od priličnog značaja i kojih nismo svjesni stalno se događaju našim dušama. One rade duhovnim putem i postoje utjecaji koji transformiraju naš duševni život.

Dakle teško ćemo naći nekoga tko je živio u okruženju antropozofa, koliko god je tvrdoglava njegova opozicija, koji u svojoj podsvijesti ne pokazuje sklonost prema znanosti duha. Upravo se među oponentima antropozofije nakon smrti može naći manifestirana sfera želja strastvenih težnji za znanošću duha. To je zašto je praksa koja je unutar nas postala uobičajena dokazala da je tako blagotvorna za mrtve, odnosno, čitati onima koji tijekom života nisu željeli primiti mnogo antropozofije. To se pokazuje iznimno korisno za duše o kojima se radi. To treba raditi živo predstavljajući lice osobe koja je umrla kakvo je bilo u zadnjem periodu života na Zemlji. Tada se uzme knjiga i mirno ide od rečenice do rečenice s mislima usmjerenim prema mrtvoj osobi kao da sjedi ispred. Ona će to objeručke primiti i mnogo dobiti s tim.

Ovdje dolazimo do točke gdje antropozofija ulazi u život na praktičan način. Ovdje se materijalizam i duhovnost ne samo teoretski sudaraju već kao stvarne sile. U stvari, pomoću duhovnosti stvoreni su mostovi komunikacije između ljudi bez obzira da li su živi ili mrtvi. Pomoću aktivnog duhovnog života možemo pomoći mrtvima na ovaj ili mnoge druge načine o kojima ćemo govoriti kada bude prilike.

Ako ne stojimo unutar duhovnog života, međutim, rezultat nije samo nedostatak znanja. To također znači da boravimo unutar ograničenog prostora egzistencije zaokruženog jedino fizičkim svijetom. Materijalistički sklona osoba odmah gubi vezu s onim tko je prošao kroz vrata smrti. To pokazuje kako je važno za jedan svijet da radi u drugom. Ako se, na primjer, mrtva osoba, koja ima jaku težnju da nauči nešto od duhovne mudrosti, mora suzdržati od te želje, to će joj ostati teret. Uglavnom, može biti moguće, premda je čak i u kamaloki to malo vjerojatno, da će susresti drugu osobu koja je umrla i sa kojom je na Zemlji imala takvu vezu da će iz same prirode odnosa naći neko ograničeno zadovoljenje. U stvari je to teško zamisliti u usporedbi s značajnom uslugom i djelom milosrđa koje živi mogu izvršiti za mrtve.

Razmotrite situaciju jednog umrlog. On ima neku intenzivnu želju. U periodu nakon smrti ta želja ne može biti zadovoljena pošto je ono što nosimo u duši nepromjenjivo utvrđeno, ali sa Zemlje može teći struja u ovu inače fiksiranu težnju. To je u stvari jedini način na koji se stvari koje se odvijaju u našoj duši mogu promijeniti. Prema tome, tijekom prvog perioda nakon smrti, doživljaji mrtve osobe mnogo zavise o vrsti duhovnog razumijevanja koja se otkriva kod živih koji su bili blisko povezani s njom.

Djelujući u skladu s onim što se može naučiti kroz znanost duha, u životu se mogu formirati sasvim različite veze, veze koje rade iz jednog svijeta u drugom. U vezi ovog još nema mnogo napretka, posebno u pravljenju antropozofije živom snagom. Toliko toga još treba napraviti u razvoju antropozofije tako da izniknu prave snage. Dobro se prema tome upoznati s istinama znanosti duha i zatim usmjeriti cijeli život u skladu s njima. Ako bi antropozofija bila shvaćena u ovom dubljem smislu, pulsirala bi kao krv života i bilo bi manje rasprava i nesloga u svijetu o duhovnim teorijama. Trebamo zapamtiti da je ne samo naša egzistencija na Zemlji već cijeli život čovječanstva transformiran kroz znanost duha. Kada antropozofija postane, putem razumijevanja ideja, više stvar srca, ljudi će djelovati i ponašati se u duhu antropozofije, da kažem trivijalno. Tada će se ovakve međusobne veze javljati sve češće.

Sada moramo načeti stvar koja nije tako lako prihvatljiva, iako se to može shvatiti ako se zaroni u to. Čovjekovo znanje na fizičkom planu je iznimna zabluda. To je zaista velika obmana jer čovjek na fizičkom planu ne zna više od činjenica i veza koje promatra. Dok je za obične matematički nastrojene znanstvenike ovo sve što jest i kraj svega onoga što on naziva stvarnost, to predstavlja samo sitnicu duševnog života.

Dat ću vam očito paradoksalan primjer. Bez sumnje se sjećamo Schopenhauerovih riječi da se istina mora crvenjeti jer je paradoksalna. Čovjek je svjestan činjenica i

kombinira ih intelektualno. On zna, na primjer da je sati sedam i trideset. Izlazi iz kuće i prelazi ulicu. U osam sati je negdje došao. To zna pomoću čulne percepcije, preko intelektualnog kombiniranja, ali u većini slučajeva ne shvaća zašto nije otišao iz kuće dva ili tri minuta kasnije nego je namjeravao. Malo ljudi će brinuti o takvoj činjenici kao što je odlazak par minuta prije ili poslije. Ipak, to može biti značajno.

Uzeti ću groteskni primjer, ali primjeri ovakve vrste u minijaturi stalno se događaju u životu, čovjeku koji tri minute kasni. Da je napustio kuću točno bio bi pregažen i ubijen, i nije ubijen pošto je tri minute kasnio. Nije vjerojatno da se događaji dogode na ovaj groteskni način, a ipak se cijelo vrijeme pojavljuju na više-manje ovakav način, ali ljudi ih nisu svjesni. Čovjek je krenuo tri minuta kasnije, i baš kao što je točno da bi bio mrtav da je napustio kuću točno u osam sati, točno je i da je sada živ. Njegova karma ga je spasila od smrti jer je krenuo tri minuta kasnije. Sada ovo može izgledati nevažno, ali nije tako. U stvari, osoba je indiferentna prema ovakvom događaju u mjeri u kojoj nije svjesna prave stvarnosti. Kada bi znala, ne bi više bila indiferentna.

Da ste bili svjesni činjenice da bi bili mrtvi da ste izašli točno ne bi bili ravnodušni prema tome. To bi u stvari napravilo duboki utisak na vas i duboki utjecaj bi zračio u vašu dušu kao rezultat te svjesnosti. Trebate se samo sjetiti značaja ovakvog događaja za naš duševni život kada se ovakav događaj stvarno dogodi. Ali zar to nije jednako kao reći da stalno idemo kroz život čvrsto zatvorenih očiju? To je u stvari točno.

Čovjek zna što se vani događa ali nije svjestan o tome što bi mu se dogodilo da su se stvari odvijale samo malo različito. To znači da je znanje o različitim mogućnostima uskraćeno od njegove duše. Duša živi indiferentno, bez obzira da li će znanje o raznim mogućnostima skrhati ili uzdići našu unutarnju svjesnost. Čovjek zna samo sitnice o postojećim vezama. Zna jedino do čega dolazi zbog okolnosti. Kao rezultat, život duše je siromašan, i ono što bi inače bilo izraženo to nije. Možda ne bi dali ovakvu naizgled paradoksalnu izjavu ako to ne bi bilo zbog činjenice da ne obraćamo pažnju na istraživanja života poslije smrti. Među mnoge stvari koje se javljaju u duši moramo uključiti i ono što je upravo opisano. Nakon smrti se mnoge stvari pojavljuju živo ispred duše o kojima nije ni slutila da ste u tim trenucima bili u opasnosti za život ..... u to i to vrijeme odbacili ste svoju sreću ..... ovdje ste bili lijeni, i da niste bili ležerni mogli ste napraviti nešto dobro. Nakon smrti se suočavamo s gomilom stvari koje nismo zapazili. Ono što se čini smiješno nakon smrti postaje stvarnost. Pojavljuje se cijeli svijet kojeg u životu nismo bili svjesni.

Zar stvari o kojima smo govorili nisu stvarno tamo? Uzmimo opet primjer u kojem smo krenuli tri minuta kasnije nego smo namjeravali, i time smo izbjegli smrt. Toga nismo svjesni. Materijalista činjenicu da nešto nismo znali gleda kao nevažnu. Inteligentna osoba ne pridaje nepotrebnu važnost činjenici da nešto znamo ili ne zato jer shvaća da su stvari jednostavno tamo, bili ih mi svjesni ili ne. Djelovanje i opozicija sila je bila tamo a tako i mi. Svi pripremni uvjeti za našu smrt su bili prisutni. Sile su radile jedna prema drugoj. Prošle su blizu, i ipak se približile jedna

drugo. Ima mnogo ovakvih slučajeva u životu. Nešto je stvarno tamo. Mi to ne percipiramo, ali je svejedno oko nas.

Ako u našem sadašnjem ciklusu evolucije ljudi stalno stječu razumijevanje za duhovni svijet, stvari koje ne mogu postojati za čulnu percepciju ali su ipak u našem okruženju raditi će na nama na određeni način. To nas vodi do iznimno zanimljive činjenice. Pretpostavimo da se događaji dogode kako je opisano, i da smo izbjegli smrt jer smo tri minute kasnili. To na materijalista neće ostaviti bilo kakav utisak. Ali u čovjeku koji postepeno otvara razumijevanje u svom srcu za ovakve veze biti će promjena. Zapamtite da je razvoj antropozofije tek samo početak. Ako je netko razumio i živio u antropozofiji, ne samo sakupio vanjsko razumijevanje već stvarno živio s njom sa srcem i umom, tada će njegov doživljaj biti različit. On je mogao krenuti tri minute kasnije, tako izbjeci smrt, ali u trenutku kada je smrt mogla udariti, da su okolnosti bile drugačije, on će unutar sebe osjetiti nešto što će se manifestirati kao osjećaj za različite mogućnosti. To će biti rezultat kada antropozofija postane krv života duše.

Što će se dogoditi kada mi postepeno otvorimo ovakve osjećaje, kada ljudska priroda usmjerava sebe prema duhovno znanstvenom razumijevanju? Trenutci u kojima nam se nešto moglo dogoditi na kratko vrijeme nas podižu u neku vrstu medijumskog stanja za vrijeme kojeg možemo pustiti da duhovni svijet zasja u našoj svijesti. Ovakvi trenutci mogu biti iznimno plodonosni kada osoba svjesno zna nešto od djelovanja mrtvih na njoj. Trenutci kada se događaji koji se nisu dogodili doživljavaju na opisani način, bude impresije iz duhovnog svijeta. Cijela čudna oblast svijeta suptilnih čula otkriti će se u onima koje privlači antropozofija.

Čovječanstvo evoluiralo, i samo tupa osoba će podržavati da je ljudska rasa uvijek bila obdarena istim duševnim snagama.

Duševne snage se mijenjaju, i premda je ispravno reći da je današnji čovjek primarno opremljen za vanjsku percepciju prema kojoj radi sa svojim mišljenjem, jednako je tačno da će kroz iskustva kakvo je bilo opisano on evoluirati u period gdje će se razviti duševno-duhovne snage. U tom smislu, također, imamo mogućnost da znanost duha postane stvarna sila koja se kreativno miješa u život. Ranije smo razmislili kako utjecaji sa fizičkog plana mogu biti izvršeni na život poslije smrti, a sada smo vidjeli gdje se mogu kreirati vrata i prozori tako da se doživljaji mrtvih mogu percipirati ovdje u zemaljskom životu. Želio sam vam također dati i ideju kako se pojavljuju mogućnosti za uspostavljanje komunikacije između dva svijeta.

Između mnogih stvari koje se mogu kazati o životu između smrti i ponovnog rođenja, a mi ćemo ih upoznavati kako vrijeme ide, ovo ću danas samo spomenuti. Za vrijeme života između smrti i novog rođenja vidimo da esencijalno tri snage — mišljenja, osjećanja i volje ili želje — dolaze do izražaja u duši. Snage mišljenja ili intelekta izražavaju se na takav način da je naša svijest ili jasna ili maglovita; snage osjećanja u tome da smo više ili manje osjećajni ili beščutni, više ili manje religiozni

ili nereligiozni u našem držanju; snage volje i želje u tome da su naša djela više ili manje egoistična. Tako ove tri vrste sila ističu sebe. Svaka od ovih duševnih snaga ima različito značenje za život nakon smrti.

Razmotrimo intelektualne snage. Kako nam one pomažu nakon smrti? One pomažu izraziti naše svjesno iskustvo perioda između smrti i novog rođenja posebno jasno. U stvari, što više nastojimo misliti jasno i vjerno tijekom naše fizičke egzistencije, što su veći naši naponi da steknemo pravo znanje o duhovnim realitetima, svjetlija i jasnija će biti naša svijest između smrti i novog rođenja. Govoriti ću ovdje sasvim konkretno. Čovjek, na primjer, koji je neistinit u svojim intelektualnim kvalitetama, kojem nedostaje interesa za stjecanje pravog znanja o uvjetima koji su u duhovnom svijetu, naći će da, premda se svijest razvija, polako postaje zamagljen. Premda se može činiti čudno, ovo zamagljenje svijesti nakon smrti uzrokuje da prođemo određeni period brže. Brže prolazimo kroz duhovni svijet što smo više uspavani. Ako je, prema tome, čovjek tup u svom intelektu, premda će neko vrijeme zadržati svijest, neće je moći održati iza izvjesne točke. Njegova zatupljenost dovesti će do uvjeta sumraka, i od tada nadalje njegov će život u duhovnom svijetu prolaziti brzo i relativno brzo će se vratiti u fizičko tijelo.

Različito je sa snagama volje i želje. One nam pomažu da iz okruženja makrokozmosa između smrti i ponovnog rođenja povučemo jake ili slabe sile koje su potrebne za izgradnju naše slijedeće zemaljske egzistencije. Čovjek koji u ove makrokozmičke uvjete uđe s nemoralnim duševnim držanjem neće moći privući snage koje su esencijalne za ispravnu izgradnju astralnog i eterskog tijela, koja će tada biti osakaćena. To dovodi do boležljivosti ili slično. Dakle to je moral što daje sposobnost povlačenja snaga iz viših svjetova za slijedeću inkarnaciju. Intelektualnost i moralnost su usko povezani s onim što čovjek postaje kao rezultat boravka u nadosjetilnom svijetu između smrti i ponovnog rođenja.

Snage srca i osjećaja, najdublje snage u ljudskoj duši, dolaze pred nas nepristrano u odgovarajućem periodu između smrti i novog rođenja. One su izvan nas. To je značajno. Onaj tko je sposoban za ljubav i suosjećanje živi kroz svoj život između smrti i novog rođenja okružen slikama koje predstavljaju život i sreću koja odgovara mjeri njegovog suosjećanja. To dolazi pred dušu kao njeno okruženje. Slike mržnje dolaze pred onog tko je mrzio.

Na određenom stupnju perioda između smrti i novog rođenja promatramo kao vanjske kozmičke slike ono što smo u našem najdubljem biću. Nema boljeg slikara od ovih snaga, i nakon smrti je nebeski svod ispunjen s onim što mi stvarno jesmo u srcu i umu. Promatramo ovu najdublju živu sliku baš kao što ovdje na Zemlji promatramo nebeski svod svemira. Tako između smrti i novog rođenja imamo nebeski svod, i on ostaje s nama. To je uvjetovano s tim da li smo primili Misterij na Golgoti u najdubljoj dubini naše duše u prije naznačenom smislu kao što je izraženo u riječima Sv. Pavla, „Ne JA već Krist u meni.“ Ako doživljavamo Krista u nama, tada imamo mogućnost tijekom naše Sunčeve egzistencije doživjeti u okolnom slikovnom svijetu

Akashi, Krista u Njegovoj najčudesnijoj formi, u Njegovoj manifestiranoj slavi, kao element u kojem živimo i boravimo. Ova misao ne mora imati samo egoističko značenje. Može također biti objektivnog značaja jer je u našoj daljnjoj egzistenciji ova raširena slika ponovno uzeta u dušu i donesena dolje u našu slijedeću inkarnaciju. Kao rezultat, mi ne samo da pravimo sebe boljim ljudskim bićima, već također boljom snagom u evoluciji Zemlje.

Dakle napori koje radimo da transformiramo naše snage srca intimno su povezani s našim sposobnostima u idućem životu, i vidimo tehniku koja je na djelu u transformiranju snaga našeg srca u veliku kozmičku panoramu, kozmički nebeski svod između smrti i novog rođenja koji je tada ponovno inkorporiran u naše biće, dajući nam veće snage nego prije. Dakle sveukupni proces jačanja je rezultat činjenice da u periodu između smrti i novog rođenja promatramo ono što je iznutra proživljeno u životu.

Ponovno smo razmatrali stvari velike važnosti u odnosu prema uvjetima egzistencije između smrti i novog rođenja. One su značajne jer na Zemlji mi nismo ništa drugo osim onog što je život između smrti i novog rođenja od nas napravio. Nadalje, ako ih ignoriramo, moći ćemo sve manje steći pravo znanje o našem vlastitom biću. Ako ignoriramo uvjete postojanja između smrti i novog rođenja, nećemo biti sposobni za pravo djelovanje i mišljenje u vremenima koje dolaze. Ove studije su dio šire materije koja se može spomenuti u odnosu prema životu između smrti i novog rođenja. Želio sam početi sa sadržajem koji će sve više postajati supstanca znanosti duha.

PREDAVANJE VII

Rad karme u životu nakon smrti

Bern, 15 prosinca 1912

Danas proslavljamo petu godišnjicu ogranka u Bernu. Također je i prva prigoda u kojoj smo se okupili u ovoj prostoriji. Nadajmo se da će ponuditi dobar okvir za naš duhovni rad i stremljenja u ovom gradu. Činjenica da možemo održati naše intimnije sastanke okruženi ovakvim arhitektonskim oblicima značajna je za naše duhovne težnje. Znamo da na brojnim različitim mjestima težimo za ovakvim sobama i da već postoje. S obzirom na dvostruko svečanu prirodu ovog događaja, primjereno je reći par uvodnih riječi o značaju ovakvih oblika.

U našim stremljenjima mi stalno dolazimo do trostrukosti u ovom ili onom smjeru što se može nazvati svetim trojstvom. Brzo ga otkrivamo u ljudskoj duši kao mišljenje, osjećaje i volju. Ako razmotrimo mišljenje naći ćemo da se u našoj aktivnosti mišljenja moramo usmjeriti na objektivne nužnosti. Ako tako ne napravimo, bilo u mišljenju o stvarima na fizičkom planu ili o duhovnim stvarima, napraviti ćemo grešku i nećemo doći do istine. U odnosu na našu volju, također, moramo se orijentirati u skladu s određenim vanjskim moralnim pravilima. Ovdje, također, moramo djelovati u skladu s nužnostima. U stvari, s obzirom na oboje, naše mišljenje i našu volju, nužnosti viših oblasti djeluju na fizičkom planu.

Čovjek se osjeća istinski slobodan jedino u oblasti svojih osjećaja. To je sasvim različito od mišljenja i volje. Najviše se osjećamo kod kuće u sferi osjećaja i senzacija kada nismo prisiljeni ni mišljenjem ni voljom, već se možemo predati onom što se čisto osjeća. Zašto je to tako? Osjećamo da je naše mišljenje povezano s nečim, da je ovisno. Također osjećamo ovisnost i u našoj volji. U našim osjećajima, međutim, potpuno smo svoji i tu živimo potpuno unutar vlastite duše, takoreći. Zašto je to tako? Zato jer su naposljetku naši osjećaji zrcalna slika snage koja leži daleko iza naše svijesti. Misli treba smatrati za slike onoga što predstavljaju. Svoju volju moramo razviti tako da izražava naše dužnosti i odgovornosti. U sferi osjećaja možemo slobodno doživjeti što govori našoj duši pošto, gledano okultno, osjećaji su zrcalna slika oblasti koja nije ušla u našu svijest. Leži iza naše svijesti i božanstveno duhovne je prirode.

Možemo reći da bogovi teže podučiti čovječanstvo kroz mišljenje i volju. Preko osjećaja bogovi nam dopuštaju da participiramo u njihovom vlastitom kreativnom radu, premda na misteriozan način. U osjećajima imamo nešto odmah prisutno u našim vlastitim dušama u čemu sami bogovi uživaju.

Sada pomoću formi kakve su ovdje kreirane, našim proučavanjima mogu se pridružiti osjećaji koji nas približavaju duhovnim svjetovima. Ova intimnost s

duhovnim svijetom treba biti rezultat svih naših razmatranja. Zato možemo pridati određeni značaj formama koje nas okružuju i pokušati prodrijeti u ono što mogu za nas značiti. Gledamo u svim smjerovima i osjećamo snagu svjetla i boje, što za nas može postati otkrivenje onog što živi u duhovnom svijetu. Ono što trebamo reći svakako može biti shvaćeno u jalovim, užasnim dvoranama nažalost tako prevladavajućim danas svugdje. Ali do prave topline duše u duhovnim studijama može doći jedino kada smo okruženi formama kao što su ove. Da to može biti tako nakon prvih pet godina našeg rada ovdje u Bernu može se gledati kao na dobru karmu koja blagoslivlja i prati našu aktivnost. Prema tome, mi ćemo posvetiti ovu prigodu koja je na dvostruki način svečana razmatranju značaja znanosti duha, duhovnog znanja, za modernog čovjeka.

O dosta toga što ćemo danas razmatrati bilo je već prije govora ali ćemo danas diskutirati s novih aspekata. Duhovni svjetovi mogu postati potpuno shvatljivi ako ih razmotrimo s različitih gledišta. Život između smrti i novog rođenja opisan je na mnoge različite načine. Danas će se naša razmatranja baviti uglavnom onim što me nedavno zanimalo u sferi duhovnog istraživanja.

Sjećamo se da čim smo prošli kroz vrata smrti doživljavamo period kamaloke tijekom kojeg smo još intimno povezani s našim osjećajima i emocijama, sa svim aspektima našeg duševnog života u zadnjem zemaljskom utjelovljenju. Mi se postepeno oslobađamo ove veze. Zaista, mi nakon smrti više nemamo fizičko tijelo. Ipak, kada su fizičko i etersko tijelo ostavljeni po stani, naše astralno tijelo još posjeduje sve osobitosti koje je imalo na Zemlji, a te osobitosti astralnog tijela, koje su sakupljene pošto je živjelo u fizičkom tijelu, također treba ostaviti po strani. To zahtjeva određeno vrijeme i to označava period kamaloke. Period kamaloke slijede doživljaji u duhovnom svijetu ili devahanu. U našim spisima to je bilo karakterizirano više iz aspekta onog što čovjek proživljava kroz različite elemente raširene oko njega. Sada ćemo razmotriti period između smrti i novog rođenja s druge strane. Počnimo s općenitim pregledom.

Kada je čovjek otišao kroz vrata smrti ima slijedeći doživljaj. Za vrijeme života na Zemlji zatvoren je unutar svoje kože, a vani je prostor sa stvarima i bićima. Nakon smrti nije tako. Naše cijelo biće se širi i osjećamo da stalno postajemo veći. Osjećaj biti ovdje u mojoj koži sa prostorom i stvarima koje me vani okružuju iskustvo je kakvo poslije smrti nemamo. Nakon smrti mi smo unutar objekata i bića. Širimo se unutar određenog prostora. Za vrijeme perioda kamaloke mi se kontinuirano širimo, i kada to širenje dođe do kraja, veliki smo kao prostor unutar orbite Mjeseca. Činjenica boravka unutar prostora, koncentriranost u jednoj točki, nakon smrti ima sasvim različito značenje nego tijekom fizičke egzistencije. Sve duše koje simultano borave u kamaloki ispunjavaju isti prostor ograničen orbitom Mjeseca. One međusobno penetriraju jedna drugu. Ipak ova među penetracija ne znači zajedništvo. Osjećaj da smo zajedno određen je sasvim drugim faktorima nego što je ispunjavanje zajedničkog prostora. Moguće je za dvije duše koje su nakon smrti unutar istog prostora da budu sasvim udaljene jedna od druge. Njihov doživljaj može biti takav da

ne trebaju znati za postojanje one druge. Ostale duše, u drugu ruku, mogu imati bliske, intimne veze i osjećati međusobnu prisutnost. To potpuno zavisi od unutarnjeg odnosa i nema ništa s vanjskim prostornim vezama.

U kasnijim fazama kada kamaloka dođe do kraja, prodiremo u još veću oblast. Stalno se širimo. Kada se faza kamaloke približava završetku, čovjek iza sebe ostavlja kao uklonjeno sve što je tijekom fizičke egzistencije bio izraz njegovih sklonosti, težnji i želja za zemaljski život. Čovjek sve to mora proživjeti ali to također treba ostaviti u sferi Mjeseca ili kamaloki. Kako čovjek dalje živi nakon smrti, i kasnije se prisjeća doživljaja u sferi Mjeseca, naći će tamo upisane sve zemaljske emocije i strasti, odnosno, sve što se razvilo u duševnom životu kao rezultat njegovog pozitivnog privlačenja za tjelesnu prirodu. To je ostavljeno iza u sferi Mjeseca i tamo ostaje. Ne može se tako lako izbrisati. Mi to nosimo sa sobom kao impuls ali to ostaje upisano u sferi Mjeseca. Izvještaj dugova, takoreći, koje ima svaka osoba zapisan je u sferi Mjeseca.

Kako se dalje širimo ulazimo u drugu oblast koja se u sferi okultizma naziva Merkur. Nećemo to predstavljati u obliku dijagrama, ali sfera Merkura je veća od sfere Mjeseca. Nakon smrti ulazimo u ovu sferu na najrazličitije načine. Pomoću znanosti duha to se može precizno istražiti. Osoba koja je u životu imala nemoralne ili ograničene moralne dispozicije živi u sferi Merkura na potpuno različit način od onoga tko je bio sklon moralu. U sferi Merkura onaj prvi nije u stanju naći ljude koji su umrli u isto vrijeme, kratko prije ili nakon što je umro on, i koji su u duhovnom svijetu. On tako ulazi u duhovni svijet da nije u mogućnosti naći one koje voli s kojima teži biti zajedno. Ljudi kojima na Zemlji nedostaje moralna dispozicija duše u sferi Merkura postaju pustinjaci. Moralni ljudi, međutim, postaju ono što bi mogli nazvati socijalna bića. Tamo će naći iznad svega ljude s kojima su bili blisko unutarnje povezani na Zemlji. To određuje da li je netko zajedno s nekim. To ne zavisi od prostornih odnosa, jer svi ispunjavamo isti prostor, već o duševnim sklonostima. Postajemo pustinjaci kada s nama donosimo nemoralnu dispoziciju, a društvena bića, ako posjedujemo moralne sklonosti.

Susrećemo druge poteškoće u vezi s društvenošću u sferi Mjeseca tijekom kamaloke ali uglavnom da li čovjek postaje pustinjač ili socijalno biće tamo također zavisi o dispoziciji duše. Okorjeli egoist na zemlji, onaj koji zadovoljava samo vlastite nagone i strasti, neće u sferi Mjeseca lako naći ljude s kojima je bio povezan na Zemlji. Čovjek koji je strastveno volio, međutim, čak i ako je to bilo samo fizički, ipak neće biti potpuno sam, već će naći i druge pojedince s kojima je bio povezan. U objema ovim sferama općenito nije moguće naći ljudska bića osim onih s kojima je bio povezan na Zemlji. Ostali nam ostaju nepoznati. Uvjet za sretanje drugih ljudi je da smo morali biti s njima na Zemlji. Da li sebe nalazimo s njima ili ne zavisi o faktoru morala. Pređa to vodi do veze s onima s kojima smo se poznavali na Zemlji, čak nas ni moralna stremljenja neće odvesti mnogo dalje iza ove oblasti. Odnosi s ljudima koje srećemo nakon smrti karakterizirani su s činjenicom da se ne mogu promijeniti.

To trebamo predstaviti kako slijedi. Tijekom života na Zemlji uvijek imamo mogućnost promijeniti odnos s kolegama. Pretpostavimo da u nekom periodu vremena nismo nekog voljeli kako je zaslužio. U trenutku kada toga postanemo svjesni možemo voljeti ispravno, ako imamo snage. Poslije smrti nemamo tu mogućnost. Kada tada susretnemo osobu mnogo jasnije nego na Zemlji percipiramo da li smo je voljeli premalo ili nekorektno, ali ne možemo napraviti ništa da to promijenimo. To mora ostati onako kako je. Životne veze nose naročitu kvalitetu izvjesne postojanosti. Pošto su trajne prirode, u duši je formiran impuls putem kojeg je u karmu doveden red. Ako smo nedovoljno voljeli osobu u periodu od petnaest godina, toga ćemo nakon smrti postati svjesni. Za vrijeme tog iskustva dobivamo impuls da djelujemo drugačije u našoj sljedećoj inkarnaciji na Zemlji. Time kreiramo impuls i volju za kompenzaciju karme. To je tehnika karme.

Iznad svega, treba nam biti jedna stvar jasna. Za vrijeme ranijih faza života nakon smrti, naime tijekom perioda Mjeseca i Merkura (i također tijekom perioda koji slijede što će ukratko biti opisano), mi boravimo u duhovnom svijetu na takav način da naš duhovni život zavisi od toga kako smo živjeli na Zemlji u fizičkom svijetu. To nije samo pitanje naše zemaljske svijesti. Naši nesvjesni impulsi također igraju ulogu. U našem normalnom stanju na Zemlji živimo u našem ego. Ispod ego svijesti leži astralna svijest, sfera podsvijesti. Djelovanje ove sfere je ponekad različito od naše normalne ego svijesti bez da smo toga svjesni.

Uzmimo stvarni primjer koji se javlja dosta često. Dvoje ljudi imaju prijateljski odnos. Jedan razvija poštovanje za znanost duha dok drugi, koji se prethodno činio zadovoljan s time, počinje mrziti znanost duha. Taj animozitet ne treba prožeti cijelu dušu. Može biti smješten samo u ego svijesti te osobe, ne u astralnoj svijesti. Što se tiče njene astralne svijesti, osoba koja dalje pothranjuje svoj animozitet može u stvari imati težnje i ljubav za duh koje nije svjesna. To je sasvim moguće. U ljudskoj prirodi postoje ovakve kontradikcije. Ako osoba istražuje svoju astralnu svijest, svoju podsvijest, može lako naći skrivenu simpatiju za ono za što u svojoj budnoj svijesti izjavljuje da mrzi. To je od posebne važnosti nakon smrti jer tada, u ovoj stvari, čovjek postaje zaista svoj. Čovjek se može dovesti do toga da u životu mrzi duhovnu znanost, da je odbija i sve povezano s njom, a ipak može za to imati ljubav u svojoj podsvijesti. Može imati plamteću želju za duhovnu znanost. Činjenica da ne znamo ili nismo u mogućnosti formirati misli iz naše memorije može rezultirati akutnom patnjom tijekom perioda kamaloke pošto za vrijeme prve faze nakon smrti čovjek živi uglavnom u svojim sjećanjima. Njegovu egzistenciju tada ne određuje samo tuga ili radost onog što živi u njegovoj ego svijesti. Ono što se razvilo u podsvijesti također igra ulogu. Dakle čovjek postaje zaista onakav kakav jest.

Ovdje vidimo da je ispravno shvaćena znanost duha osuđena da radi plodonosno u svim sferama života. Osoba koja je otišla kroz vrata smrti ne može donijeti bilo kakvu promjenu u odnosu s onima oko sebe, a isto vrijedi i za druge u odnosu prema njemu. Nastupa postojanost u vezama. Ali ostaje sfera promjena koja je u odnosu mrtvih i živih. Utoliko što su bili na Zemlji povezani s onima koji su umrli, živi su

jedini koji mogu ublažiti bol i olakšati muku onih koji su prošli kroz vrata smrti. U mnogim ovakvim slučajevima, čitanje mrtvima se pokazalo plodonosno.

Osoba je umrla. Za vrijeme života iz ovog ili onog razloga nije se bavila znanošću duha. Onaj koji je ostao iza na Zemlji može pomoću znanosti duha znati da umrli ima goruću žeđ za znanošću duha. Ako se sada onaj koji je ostao iza bavi mislima duhovne prirode kao da je umrli tu s njime, pravi mu veliku uslugu. Mi stvarno možemo čitati mrtvima. To omogućava da se jaz između živih i mrtvih premosti. Dva svijeta, fizički i duhovni, odvojeni su materijalizmom. Razmislite kako će njihova unija podržati sam život! Kada znanost duha ne ostane samo teorija već postane životni impuls kao što bi trebala, neće biti odvajanja već neposredne komunikacije. Čitajući mrtvima možemo ući u neposrednu komunikaciju s njima i pomoći im. Onaj tko je izbjegao znanost duha i dalje će osjećati muku težnje za njom ukoliko mu mi ne pomognemo. Možemo mu pomoći sa Zemlje ako je takva težnja uopće prisutna. Na ovaj način živući mogu pomoći mrtvima.

Također je moguće za mrtve da ih živući percipiraju, premda u naše vrijeme živući malo rade da uspostave ovakve veze. Znanost duha će također i u ovom smislu podržati život, postati pravi životni eliksir. Da bi razumjeli na koji način mrtvi mogu utjecati na žive kao polaznu točku uzmimo slijedeći primjer. Što čovjek zna o svijetu? Izvanredno malo ako samo uzmemo u obzir stvari na fizičkom planu samo sa budnom sviješću. Čovjek je svjestan onog što se događa vani ispred njegovih čula i što može protumačiti svojim intelektom u odnosu na ta događanja. Sve drugo ignorira. Općenito on vjeruje da ne može znati ništa osim ono što promatra čulnom percepcijom. Ali ima mnogo onog što se nije dogodilo a ipak je vrlo značajno. Što to znači?

Pretpostavimo da imamo naviku ići na posao svakog jutra u osam sati. Jednom prilikom, međutim, kasnimo pet minuta. Osim činjenice da smo došli pet minuta kasnije očigledno se ništa neobično nije dogodilo. Ipak, nakon bližeg razmatranja svih uključenih elemenata, možemo postati svjesni da upravo tog dana, da smo izašli u točno vrijeme mi bi bili pregaženi. To znači da smo izašli u pravo vrijeme više ne bi bili živi.

Ili što je još moguće i možda se dogodilo je da je osoba možda bila od prijatelja spriječena da zaplovi Titanikom. Mogao je osjećati da će ako zaplovi sigurno biti potopljen! Da je to bilo karmički planirano druga je stvar. Ali promislite, ako razmišljate o životu na ovaj način, koliko ste malo u stvari svjesni. Ako se ništa od onog što se moglo dogoditi nije dogodilo, tada jednostavno toga niste svjesni. Ljudi ne obraćaju pažnju na bezbrojne mogućnosti koje postoje u svijetu stvarnih događaja.

Možete naravno reći da ovo nije važno. Za vanjske događaje je malo bitno, ipak je važno da niste poginuli. Želio bih privući vašu pažnju na činjenicu da smo mogli znati da postoji velika mogućnost da poginemo. Da, na primjer, nismo propustili vlak koji je bio uključen u veliku nesreću. Ne mogu se spomenuti svi mogući slučajevi a ipak se

stalno događaju na manjoj mjeri. Sigurno, za vanjski tijek događaja trebamo znati samo ono što se može promatrati.

Pretpostavimo da sigurno znamo da bi se nešto dogodilo da nismo propustili vlak. Takvo znanje ostavlja unutarnji utisak na nas, i mogli bi reći da smo bili spašeni na izvanredan način jer smo sretni. Razmotrite mnoge mogućnosti s kojima se ljudi suočavaju. Koliko bi naš duševni život bio bogatiji ako bi znali sve stvari koje igraju ulogu u životu a ipak se ne događaju! Danas ljudi uzimaju u obzir samo osiromašenu posljedicu onog što se u stvari pojavilo.

To je kao da uzmemo u obzir polje s mnogo klasja pšenice i odrazimo to s time da će relativno mali broj sjemenja biti zasijan. Bezbrojni drugi neće niknuti i otići će u drugom smjeru. Ono što nam se može dogoditi u odnosu je na ono što nam se stvarno događa kao što su mnoga zrna pšenice koji ne niknu u odnosu s onima koja niknu i donesu klasje. To je doslovno tako, jer su mogućnosti u životu beskonačne. Trenutci u kojima se u svijetu vjerojatnosti odvijaju posebno važne stvari za nas također su posebno pogodni trenutci da se mrtvi približe. Pretpostavimo da je osoba izašla pet minuta ranije, i kao rezultat njen život je sačuvan. U određenom trenutku spašena je od nesreće ili se može također dogoditi da joj na takav način pobjegne radosni događaj. Snolika slika koja sadrži poruku mrtvih može u ovakvim trenucima ući u život. Ali ljudi žive banalno. Kao pravilo, finiji utjecaji koji konstantno djeluju u životu prolaze neuvaženo. S obzirom na to, znanost duha oplemenjuje osjećaje i senzacije. Kao rezultat, čovjek će osjećati utjecaj mrtvih i doživjeti vezu s njima. Jaz između živih i mrtvih premošten je znanošću duha koja postaje pravi životni eliksir.

Slijedeća sfera nakon smrti je takozvana sfera Venere. U ovoj sferi postajemo pustinjaci ako smo na Zemlji imali bezvjernu dispoziciju. Postajemo društveni duhovi ako s nama nosimo religijske sklonosti. Ukoliko u fizičkom svijetu možemo osjećati privrženost Svetom Duhu, tako ćemo i u sferi Venere naći sve sa sličnim sklonostima prema božansko duhovnom. Ljudi su grupirani prema religijskim i filozofskim sklonostima u sferi Venere. Na Zemlji je tako da oboje i religijske težnje i religijsko iskustvo još igraju dominantnu ulogu. U sferi Venere grupiranje je čisto prema vjeroispovijesti i filozofskim pogledima. Oni koji dijele istu koncepciju svijeta uvelike su zajedno, snažne zajednice u sferi Venere. Oni nisu pustinjaci. Pustinjaci su samo oni koji nisu uspjeli razviti nikakve religijske osjećaje i iskustvo.

Na primjer, monisti, materijalisti našeg doba, neće biti društvena, već usamljena bića. Svaki će u sferi Venere biti kao u kavezu. Neće biti govora o Monističkoj uniji jer je zahvaljujući monističkoj koncepciji svaki član osuđen na usamljenost. Činjenica da je svatko zaključan u svom kavezu nije bila promišljena. To je spomenuto tako da duše mogu doći do svijesti o stvarnosti u usporedbi prema nestvarnim teorijama monizma koje su elaborirane na Zemlji. Općenito možemo reći da dolazimo zajedno s onima iste koncepcije svijeta, iste vjere kao što smo sami. Ostale vjeroispovijesti je u sferi Venere teško razumjeti.

Iza ovoga slijedi sfera Sunca. Samo ono što premošćuje razlike između različitih religijskih vjeroispovijesti može nam pomoći u sferi Sunca. Ljudima nije lako graditi mostove od jedne vjeroispovijesti do druge jer su toliko utvrđene u njihovim vlastitim gledanjima. Istinsko razumijevanje za onog tko misli i osjeća drugačije posebno je teško. U teoriji ovakva razumijevanja su često tražena, ali stvari su sasvim različite kada je to pitanje stavljanja teorije u praksu.

Nalazimo, na primjer, da mnogi koji pripadaju Hindu religiji govore o zajedničkoj jezgri svih religija. Oni u stvari, ipak, samo referiraju na zajedničku jezgru Hindu i budističke religije. Sljedbenici Hindu i budističke religije govore s pogledom na određeni egoizam. Uhvaćeni su u grupni egoizam.

Ovdje bi mogli umetnuti divnu Estonsku legendu o grupnom egoizmu koja govori o porijeklu jezika. Bog je čovječanstvu želio uručiti dar jezika pomoću vatre. Velika vatra je trebala planuti a različiti jezici su trebali doći tako da bi ljudi slušali osobitosti zvuka vatre. Tako je božanstvo pozvalo sve narode na Zemlji da se okupe tako da svaki može učiti svoj jezik. Prije okupljanja, međutim, Bog je Estoncima dao prednost i naučio ih božanski-duhovni jezik, uzvišeniji način govora. Onda su se približili ostali i bilo im je dopušteno slušati gdje je gorjela vatra, i kako bi je čuli naučili bi razumjeti različite zvukove. Izvjesni narodi preferirani od Estonaca su došli prvi dok je vatra još sasvim jako gorjela. Kada je vatra dosegla svoj kraj na red su došli Nijemci, jer Estonci nisu bili posebno skloni Nijemcima. U slabom pucketanju vatre neko je čuo, "*Deutsch, peitsch; deutsch, peitsch*" (Njemački, bič). Zatim su slijedili Laponci kojima su Estonci bili još i manje skloni. Samo se čulo, "*Lappen latchen*" (Laponski, bič). Do tada se vatra smanjila do samog pepela, i Laponci su, dobili najgori jezik od svih pošto su Estonci i Laponci smrtni neprijatelji. Takvi su razmjeri Estonskog grupnog egoizma.

Sličan grupni egoizam vrijedi za mnoge narode kada govore o prodiranju do esencijalne jezgre zajedničke za sve religijske vjeroispovijesti. U vezi toga, kršćanstvo nikako nije jednako kao ostale vjere. Ako bi, na primjer, stav na Zapadu bio usporediv s onim Hindu religije, tada bi stari Wotan još vladao kao nacionalni bog. Zapad nije priznao vladajuće božanstvo koje se može naći unutar vlastitog područja, već ono izvana. To je važna razlika između njega i hinduizma i budizma. U odnosu na mnoge stvari, zapadno kršćanstvo nije prožeto religijskim egoizmom. Religijski je više nesebično nego istočne religije. To je također i razlog zašto pravo znanje i doživljaj Krist impulsa može dovesti čovjeka u pravi odnos s kolegama, bez obzira koju vjeroispovijest priznaju.

U sferi Sunca između smrti i ponovnog rođenja to je stvarno pitanje razumijevanja što nam omogućava ne samo da budemo s onima slične vjere, već i da formiramo odnos s čovječanstvom u cjelini. Ako je dovoljno široko shvaćeno u vezi s religijom Starog zavjeta, kršćanstvo nije jednostrano. Privučena je pažnja prethodno na nešto od velike važnosti što treba biti prepoznato. Sjetit ćete se da je jedna od najljepših izreka Krista, „Vi ste Bogovi,“ podsjećanje na Stari zavjet. Krist ukazuje na činjenicu

da božanska iskra, bog boravi u svakom ljudskom biću. Vi ste svi bogovi; vi ćete biti u rangu s bogovima.

Uzvišeno učenje Krista ukazuje čovjeku na njegovu božansku prirodu, da može postati kao Bog. Možete postati kao Bog, predivno i duboko dirljivo učenje Krista! Još jedno biće je koristilo iste riječi, i indikativno je za kršćansku vjeru da je i drugo biće tako učinilo. Na otvaranju Starog zavjeta Lucifer pristupa čovjeku. On zauzima početnu točku – i u tome leži iskušenje – s riječima, „Vi ćete biti kao bogovi”. Lucifer na početku iskušenja u raj u i kasnije Krist Isus koriste iste riječi! Ovdje se dotičemo jednog od najdubljih i najvažnijih aspekata kršćanstva jer ovo naznačuje da nije samo stvar sadržaja riječi, već od kojeg su bića u kozmičkom kontekstu izgovorene. U zadnjoj Misterijskoj drami trebalo je pokazati da iste riječi imaju potpuno različito značenje u odnosu na to da li ih izgovara Lucifer, Ahriman ili Krist. Ovdje se dotičemo duboke kozmičke misterije, i važno je da dođemo do razumijevanja riječi, „Vi ste bogovi” i „Vi ćete biti kao bogovi,” izgovorene u jednoj prigodi od Krista, u drugoj od Lucifera.

Moramo uzeti u obzir da između smrti i novog rođenja mi također boravimo u sferi Sunca gdje je pravo razumijevanje Krist impulsa esencijalno. Moramo donijeti ovo razumijevanje skupa s nama sa Zemlje, jer Krist je jednom boravio na Suncu ali se, kao što znamo, spustio sa Sunca i ujedinio s Zemljom. Trebamo ga nositi do perioda Sunca, i tada možemo postati socijalna bića kroz Krist impuls i učiti da ga razumijemo u sferi Sunca.

Moramo naučiti razlikovati između Krista i Lucifera, a u naše vrijeme to je moguće samo pomoću antropozofije. Razumijevanje Krista koje nosimo sa sobom od Zemlje vodi nas daleko do sfere Sunca. Tamo djeluje kao vodič, takoreći, od čovjeka do čovjeka, bez obzira na vjeru ili vjeroispovijest. Ali u sferi Sunca mi susrećemo još jedno biće koje izgovara riječi koje virtualno imaju isti sadržaj. To biće je Lucifer. Moramo na Zemlji steći razumijevanje o razlici između Krista i Lucifera, jer Lucifer je sada tu da nam se pridruži kroz dalje sfere između smrti i ponovnog rođenja.

Dakle vidite, mi idemo kroz sfere Mjeseca, Merkura, Venere, i Sunca. U svakoj sferi se susrećemo, u početku, s onim što odgovara unutarnjim snagama koje nosimo sa sobom. Naše emocije, nagoni, strasti, čulna ljubav, ujedinjuje se s nama u sferi Mjeseca. U sferi Merkura susrećemo sve što je uslijed naših moralnih nesavršenosti; u sferi Venere zbog svih naših religioznih mana; u sferi Sunca, svega što nas odvaja od čiste ljudskosti.

Sada nastavljamo u druge sfere koje okultist naziva sferama Marsa, Jupitera i Saturna. Ovdje je Lucifer naš vodič i mi ulazimo u oblast koja nam dodjeljuje nove snage. Baš kao što ovdje imamo Zemlju ispod nas, tako i tamo u kozmosu imamo Sunce ispod nas. Dižemo se u božanski-duhovni svijet, i kako to radimo moramo čvrsto držati u memoriji ono što smo sa nama donijeli od Krist impulsa. To možemo steći jedino na Zemlji i što smo to dublje napravili, dalje to u kozmos možemo nositi.

Sada nam pristupa Lucifer. Vodi nas vani u oblast koju moramo prijeći da bi bili spremni za novu inkarnaciju. Ima jedna stvar koju ne smijemo izostaviti ukoliko nam Lucifer neće postati prijatelja, a to je razumijevanje Krist impulsa, ono što smo čuli o Kristu tijekom našeg života na Zemlji. Lucifer nam za vrijeme perioda između rođenja i smrti pristupa samoinicijativno, ali Krist mora biti primljen tijekom zemaljskog života.

Onda rastemo u druge sfere iza Sunca. Stalno postajemo veći, da tako kažemo. Ispod nas imamo Sunce a iznad, moćan, ogroman prostor zvjezdanih nebesa. Rastemo u veliku kozmičku oblast sve do izvjesne granice, i kako rastemo prema vani kozmičke sile rade na nama iz svih smjerova. Primamo snage iz moćnog zvjezdanog svijeta u naše rasprostranjeno biće.

Dosežemo granicu, onda se počinjemo sužavati i ponovno ulazimo u oblasti kroz koje smo prije putovali. Idemo kroz sfere Sunca, Venere, Merkura i Mjeseca dok opet ne dođemo u susjedstvo Zemlje i dok se sve što smo donijeli iz kozmičkih širina nije opet koncentriralo u embrij nošen zemaljskom majkom.

To je misterija čovjekove prirode između smrti i novog rođenja. Nakon što je prošao kroz vrata smrti stalno se širi od malog prostora zemlje do oblasti Mjeseca, Merkura, Venere, Sunca, Marsa, Jupitera i Saturna. Tada smo narasli u kozmički prostor, poput divovskih sfera. Nakon što smo kao duše primili snage univerzuma, zvijezda, ponovno se skupljamo i nosimo snage zvjezdanog svijeta unutar nas. Ovo objašnjava od znanosti duha kako se u koncentriranoj strukturi mozga može naći otisak ukupnih zvjezdanih nebesa. U stvari, naš mozak sadrži važnu tajnu.

Imamo još jednu misteriju. Čovjek je sakupio sebe na okup, inkarnirao se u fizičko tijelo u koje je došao preko svojih roditelja. Toliko je putovao tijekom svoje ekspanzije u kozmički prostor da je tamo zapisao svoje posebne karakteristike. Dok zurimo od Zemlje gore prema nebesima, tamo nisu samo zvijezde već također naše karakteristike iz prethodnih inkarnacija. Ako smo, na primjer, u prethodnom zemaljskom životu bili ambiciozni, tada je ta ambicija zapisana u zvjezdanom svijetu. Zapisana je u Akasha kronici, i kada ste ovdje na Zemlji na određenoj točki, ova ambicija vam dolazi s odgovarajućim planetom u određenoj poziciji i čini da se njen utjecaj osjeća.

To objašnjava činjenicu da astrolozi ne samo da razmatraju zvijezde i njihova kretanja već će vam reći da je tu vaša taština, tamo vaša ambicija, vaši morali propusti, vaša indolencija; nešto što ste zapisali u zvjezdama sada radi iz zvjezdanih svjetova na Zemlju i određuje vašu sudbinu. Ono što živi u našim dušama zapisano je u prostranstvima svemira i to djeluje natrag iz svemira tijekom našeg života na Zemlji dok putujemo ovdje između rođenja i smrti. Ako ih stvarno razumijemo, ove stvari nas intimno diraju, i omogućavaju da objasnimo mnoge stvari.

Dosta sam se bavio Homerom. Zadnjeg ljeta tijekom mojih istraživanja o uvjetima između smrti i ponovnog rođenja došao sam do nepromjenjivosti veza nakon smrti. Ovdje, u određenom pasusu, morao sam sebi reći da su Grci zvali Homera slijepim pjesnikom jer je bio tako veliki vidovnjak. Homer spominje da se život nakon smrti odvija u zemlji u kojoj nema promjena. Predivno pogodan opis! Ovo razumjeti učimo jedino kroz okultne misterije. Što više koračamo u ovom smjeru, više uviđamo da su drevni pjesnici bili najveći vidovnjaci i da mnogo toga što potajice prožima njihova djela traži značajnu količinu razumijevanja.

Želio bih spomenuti nešto što mi se dogodilo prošle jeseni i što je dosta karakteristično. U početku, opirao sam se tome jer je bilo previše zapanjujuće, ali to je jedan od onih slučajeva gdje objektivnost pobjeđuje. U Firenci nalazimo grobnice Lorenza i Giuliana de Medici od Michelangela. Dva brata su portretirani zajedno s četiri alegorijske figure. Te figure su dobro poznate, ali pri prvom posjetu činilo mi se da nešto nije sasvim ispravno s tom grupom. Bilo mi je jasno da je onaj opisan kao Giuliano u stvari Lorenzo, i obratno. Figure, koje se mogu micati, očito su bile zamijenjene u nekoj prigodi i to je prošlo neopaženo. To je zašto je za statu u od Giuliana rečeno da je ona od Lorenza, i obratno. Ali mene ovdje stvarno zanimaju četiri alegorijske figure.

Prvo se pozabavimo predivnom statuom, „Noć.” Ne može je se jednostavno razumjeti u smislu alegorije. Ako, međutim, znamo za etersko tijelo i zamišljamo ga u njegovoj punoj aktivnosti, upitali bi se, „Koja je najkarakterističnija gesta koja odgovara eterskom tijelu kada je ono slobodno od astralnog tijela i ega?” Odgovor bi bio gesta kakvu je Michelangelo dao u „Noći”. U stvari, „Noć” je tako oblikovana da savršeno predstavlja slobodno, nezavisno etersko tijelo, izraženo pomoću formi fizičkog tijela kada su astralno tijelo i ego van njega. Ova figura nije alegorija, već predstavlja kombinaciju fizičkog i eterskog tijela kada su astralno tijelo i ego van njih. Tada se razumije pozicija figure. Povijesno je to najtočniji izraz životnosti eterskog tijela.

Počinjemo gledati figuru „Dan” kao ekspresiju ega kada je najaktivniji i najmanje na njega utječu astralno, etersko i fizičko tijelo. To je portretirano s čudnom gestom i pozicijom Michelangelova „Dana”. Dobijemo gestu figure „Zora” kada je aktivno astralno tijelo, nezavisno od fizičkog i eterskog tijela i ega, i „Suton” kada je aktivno fizičko tijelo bez druga tri člana.

Dugo sam se borio protiv djelića znanja i za početak s mišlju da je sasvim apsurdno; ipak što se više u to ulazi, više smo prisiljeni prepoznati istinu u rukopisu koje sadrže ove figure. Nije da je Michelangelo toga bio svjestan. To je izviralo iz njegove intuitivne kreativne snage. Također razumijemo značenje legende koja kaže da kada je Michelangelo bio sam u studiju, figura „Noć” postala bi obdarena životom, i slobodno bi išla okolo. To je posebna ilustracija činjenice da imamo posla s eterskim tijelom. Duh radi u svemu u umjetnosti kao i u evoluciji čovječanstva. Učimo razumjeti svijet čula samo ako shvatimo kako duh radi u čulnoj stvarnosti.

Postoji divna izreka od Kanta. On kaže, „Postoje dvije stvari koje su napravile posebno duboki utisak na mene, zvjezdana nebesa iznad mene i moralni zakon unutar mene”. Posebno je impresivno kada shvatimo da su oboje jedna te ista stvar. Između smrti i ponovnog rođenja mi smo rašireni preko zvjezdanih oblasti i primamo njihove snage u sebe, a tijekom našeg života u fizičkom tijelu snage koje smo sakupili aktivne su unutar nas kao moralni impulsi. Gledajući gore u zvjezdana nebesa mogli bi reći da boravimo između snaga koje su tamo vani aktivne tijekom perioda između smrti i ponovnog rođenja. Sada to postaje vodeći princip našeg moralnog života. Zvjezdana nebesa vani i moralni zakon unutra jedna je te ista stvarnost. Oni tvore dvije strane te stvarnosti. Proživljavamo zvjezdane oblasti između smrti i ponovnog rođenja, moralni zakon između rođenja i smrti.

Kada smo ovo dohvatili, duhovna znanost izrasta u moćnu molitvu. Jer što je drugo molitva osim ono što povezuje našu dušu s božansko-duhovnim što prožima svijet. To moramo učiniti našim vlastitim kako prolazimo kroz doživljaje svijeta čula. Podjednako kao što svjesno stremimo prema ovom cilju, ono što učimo postaje samoinicijativno molitva. Ovdje je duhovno znanje odmah transformirano u osjećaje i doživljaj, i tako i treba biti. Koliko god znanost duha radila s konceptima i idejama, one će ipak biti transformirane u čistu senzaciju i molitvene osjećaje. To je ono što naše sadašnje vrijeme traži. Naše vrijeme treba doživjeti kozmos živeći u razmatranju duha u kojem samo proučavanje poprima prirodu molitve. Dok proučavanje vanjskog fizičkog svijeta stalno postaje suho, akademsko i apstraktno, proučavanje duhovnog života postajat će iskrenije i dublje. Uzeti će kvalitetu molitve, ne u jednostranom sentimentalnom smislu već vrlinom svoje vlastite prirode. Tada će čovjek znati ne samo kao rezultat apstraktnih ideja, da je božanstvo koje prožima univerzum također i u njemu. Kako napreduje u znanju shvatiti će da je to zaista doživio tijekom života između posljednje smrti i novog rođenja. Znati će da je ono što je tada doživio sada u njemu kao unutarnje bogatstvo njegovog života.

Ovakva razmatranja, povezana s nedavnim istraživanjem, pomažu nam da dođemo do razumijevanja našeg vlastitog razvoja. Tada će se znanost duha biti sposobnija transformirati u pravi duhovni krvotok. Češće ćemo o ovim stvarima govoriti u budućnosti.

PREDAVANJE VIII

Između smrti i novog rođenja

Beč, 21 siječnja 1913

Zadnji puta kada sam ovdje govorio, ukratko sam se bavio značajnom fazom čovjekova života između smrti i ponovnog rođenja. Tu fazu se ne može tretirati kao da takoreći nema važnosti za našu fizičku egzistenciju. Trebala bi nam biti jasna činjenica da snage koje nam trebaju za život ne dolaze samo iz oblasti fizičkog tijela. One esencijalno emaniraju iz nadosjetilnog svijeta kojem pripadamo između smrti i ponovnog rođenja. To se može razumjeti samo ako smo u stanju formirati mentalne slike života između smrti i ponovnog rođenja.

Čovjek je uglavnom umotan u vrstu sanjajućih-spavajućih uvjeta. Oni koji idu kroz dnevnu rutinu bez razmišljanja o događajima koje proživljavaju u stvari spavaju u životu, a oni koji se bave s onim što leži iza materijalne egzistencije oni su koji su budni u fizičkom životu. U odnosu na naša ranija razmatranja, sjetit ćete se da je, ispravno shvaćena, znanost duha sposobna potpuno ući u sve aspekte ljudske egzistencije. Toliko koliko znanost duha bude prožela našu civilizaciju, čovječanstvo će u životu biti probuđeno iz spavanja. Mnoge stvari koje pristupaju ljudskim bićima čine se čudne i misteriozne, ali one predstavljaju zagonetku više za osjećaje nego za suhi intelekt. Majka koja stoji kraj mrtvačkog kovčega djeteta, ili obratno, takav je slučaj. U razmatranje ljudske egzistencije treba se potpuno upustiti da shvatimo kako ljudi postaju svjesni zagonetke života. Ljudi koji su izgubili sestru, muža, ili ženu dolaze mi i kažu, „Nikada nisam razmišljao o smrti, nikada brinuo o tome što se poslije može dogoditi, ali otkada mi je oduzeta ta bliska osoba to je kao da je ona još ovdje, i to me dovelo da se bavim znanošću duha”. Život će dovesti ljude znanosti duha. Ono što se događa kao rezultat biti će bogato nagrađeno pošto znanost duha može prožeti život s određenim impulsima koje samo ona može dati.

Kada osoba nije više fizički prisutna, pojavljuje se zagonetka što se s njom zbiva nakon smrti. Vanjska znanost ne može dati odgovor jer ona samo promatra s očima, a one, također, istrune. Fizički mozak također istrune, i jasno je da ne može biti od koristi za ono što čovjek doživljava bez svog fizičkog omota. Ipak moćno pitanje o onom iza ostaje. U vezi ovog općeg odgovora su malo od koristi i bolje je razmotriti stvarne primjere koji mogu prodrijeti direktno u život.

Uzmimo život na Zemlji kao početnu točku. Možda ste došli ispred osobe koja je, kroz duboke unutarne težnje, kroz dispoziciju vlastite duše, dovedena do znanosti duha, dok druga možda ima antagonizam prema tome. Jedan postaje dublje involviran u znanost duha, dok je njegov prijatelj razvio još veće neprijateljstvo prema tome. Život nam ne predstavlja samo mayu u prirodi već također i u našim neposrednim vezama s drugima. U stvari, ono što je upravo stavljeno u odnos može

biti potpuna obmana. Onaj koji je uvjerio sebe da je sve to besmislica može za to, u dubinama svoje duše o kojima ostaje nesvjestan, razviti tajnu ljubav. Ljubav u donjem sloju može se izraziti kao mržnja. U životu nalazimo takve slučajeve. Kada je osoba otišla kroz vrata smrti, svi tajni duševni impulsi i težnje koje su suspregnute tijekom njegove zemaljske egzistencije dižu se na površinu i postaju sadržaj perioda katarze. Promatrali smo ljude koji su prošli kroz vrata smrti koji su na Zemlji bili neprijatelji znanosti duha i koji su nakon smrti razvili intenzivnu težnju za njom. Ovakvi antagonisti tada streme prema znanosti duha. Kada bi tijekom njihova zemaljskog života došli do njih s knjigom o znanosti duha, možda bi nas u bijesu otjerali. Nakon smrti ne možemo im napraviti veću uslugu nego im čitati. Čitanje s mislima na mrtve može na njih imati najveći dodatni efekt.

Postoje mnogi primjeri unutar našeg duhovnog pokreta u kojima oni povezani s mrtvim osobama su im čitali i tako im pomogli. Mrtav prima ono što mu se daje s krajnjom zahvalnošću, i na ovaj način se može razviti predivna veza. To pokazuje što znanost duha može sasvim praktično značiti. Znanost duha nije samo teorija. Mora se držati života i srušiti zid koji odvaja žive od mrtvih. Tako može biti premošten jaz. Mnogo dobra se može napraviti dovodeći znanost duha u život s ispravnim stavom. Ne može se dati bolji savjet od čitanja mrtvima pošto je čudna činjenica da odmah nakon smrti nismo u stanju praviti nove veze. Prisiljeni smo nastaviti sa starima.

Javlja se pitanje dali mrtvi mogu ili ne naći duhovna bića iza praga koja bi ih podučila. To nije moguće! Za početak, mogu se imati veze samo s bićima s kojima smo imali vezu prije prolaska kroz vrata smrti. Pri susretanju bića koja na Zemlji nismo znali, samo prolazimo kraj njih. Na Zemlji, također, ne bi prepoznali genija ako bi bio obučen kao kočijaš. Imamo kontakt samo s pojedincima koje smo poznavali na Zemlji. Mogu se sresti mnoga bića koja bi mogla biti od pomoći, ali ako nije bilo prethodne veze, ne mogu nam pomoći. Znanost duha je na svom ranom stupnju i pošto je tek počela imati utjecaj na ljudska bića, živi mogu napraviti najveću uslugu mrtvima pomažući im na ovaj način. To je primjer utjecaja koji se na druge može primijeniti iz našeg svijeta. Ali moguće je i obratno — mrtvi mogu djelovati u fizičkom svijetu. U mjeri u kojoj je znanost duha u skladu s životom, doći će do suradnje između dvaju svjetova. Mrtvi mogu također utjecati na živuće.

Ljudi o svijetu znaju izvanredno malo. Najčešće, dohvaćaju samo ono što se dogodi tijekom vremena. Mnogi misle da ostalo nije značajno. Ali ono što se stvarno pojavljuje samo je najmanji dio onog što vrijedi znati. Znajući samo ono što se događa izvana, u stvari ignoriramo život. Ujutro idemo na posao. Vjerojatno mislimo da stvari koje se tada dogode vrijedi znati. Jednog dana otiđemo tri minuta kasnije nego obično i dogodi se nešto iznenađujuće. Da smo, na primjer, napustili kuću u točno vrijeme mogli smo biti pregaženi, ali bili smo zaštićeni. Ili smo možda trebali ići na izlet i propustili vlak. Tada je baš taj vlak uključen u ozbiljnu nesreću. Što možemo izvući iz ovakvih razmatranja?

Ima mnogo toga što se u životu ne dogodi, a ipak trebamo takve događaje ubrojiti u mogućnosti. Zna li pojedinac koliko mnogo ovakvih mogućnosti izbjegne svaki dan? Zamislite sve stvari koje se mogu dogoditi od kojih je zaštićen! Mi ih previdamo jer su za hladni, apstraktni pogled na život one sasvim besmislene. Ali razmotrimo efekt na dušu osobe koja je spašena od opasnosti očitom koincidencijom. Čovjek iz Berlina je namjeravao otići u Ameriku i već platio svoju kartu. Prijatelj ga savjetuje da ne plovi *Titanikom!* Zamislite osjećaje ovog čovjeka. Nije otplovio, i onda je čuo o potapanju *Titanika*. To ima potresan efekt na njegove osjećaje. Kakvi dojmovi bi se pojavili u nama kada bi mogli promatrati sve stvari kojih smo tijekom dana pošteđeni! Kada se osoba počne baviti znanošću duha razvija daleko veću osjetljivost za kompleksnost života, za ono što se događa tijekom uobičajenog dana.

Sada ako smo stekli osjetljivost duše i duhovno smo pripremljeni, u ovakvim trenucima možemo primiti utisak od duhovnog svijeta, poruku od mrtvih koja nam dolazi kao čin milosti. Vrata su otvorena od mrtvih. Oni mogu govoriti onima koji su razvili osjetljivost. Mogu biti priopćene važne stvari. Mrtva osoba nam, na primjer, može naložiti da izvršimo nešto što ona nije. Tako je jaz premošten. Kada znanost duha prodre u praktični život, a to će tako biti u budućnosti, moći ćemo s mrtvima komunicirati u oba smjera. Dovedi će nadosjetilni svijet u neposrednu sadašnjost.

Može se javiti slijedeće pitanje. Kada čitamo duhovno-znanstvenu knjigu na određenom jeziku, mogu li mrtvi razumjeti taj jezik? Za vrijeme perioda katarze mrtvi razumiju jezik koji su govorili na Zemlji. Tek kasnije, tijekom prijelaza u devachan, ne mogu više razumjeti riječi već samo misli. Transformacija općenja s mrtvima događa se nakon određenog perioda godina. Ako je onaj koji je ostao na Zemlji osjetljiv, osjetit će da je s njim onaj tko je umro i da misle isto. To može trajati godinama i onda se odjednom gubi veza. To je trenutak kada mrtvi prelazi u devachan. Tijekom perioda katarze još se sjeća zemaljskog života, još se drži za te uspomene.

Što je zemaljski jezik? Svaki jezik ima značenje samo za zemaljski život i usko je povezan s ustrojstvom osobe, s klimom i s formacijom grla. U Europi mi ne govorimo isti jezik kao u Indiji. Ali misli nisu oblikovane u skladu s zemaljskim uvjetima. Mrtvi razumiju jezik samo dok su u kamaloki. Kada medij priopći poruku od mrtvog u određenom jeziku, može doći samo od onog tko je nedavno prošao kroz vrata smrti.

Fundamentalno smo mi već unutar viših svjetova svaki puta kada idemo spavati, jer kod spavanja nesvjesno ulazimo u istu oblast u koju ulazimo nakon smrti.

Želio bih postaviti slijedeće pitanje. Može li netko tko još ne može vidjeti nadosjetilnom percepcijom ipak znati o ovim stvarima? Čovjek koji spava, naravno, živi. On je nekako kao biljka. Mogli bi se sjetiti da je znanstvenik, Raoul Francé, pisao da su biljke obdarene osjećajima i mogu se diviti. Ipak biljke nemaju element duše. Spavajući ljudski organizam je u istim uvjetima kao biljka. Zrake Sunca moraju pasti na biljku ako će živjeti. Zemlja je prekrivena biljkama jer ih Sunce poziva. Bez Sunca nema biljaka i tijekom zime one ne mogu nicati.

Kada čovjek spava, gdje je njegovo Sunce? Ono što leži na krevetu također ne možemo zamisliti bez Sunca. To Sunce izvan čovjeka je ego. Tamo ego treba raditi na uspavanom organizmu kao Sunce na biljkama. Ali ne igra samo Sunce ulogu u podizanju i održavanju vegetacije. Igra također i Mjesec. Bez utjecaja s Mjeseca biljke isto ne bi rasle, ali efekt lunarnih utjecaja znanstvenici potpuno ignoriraju.

Svjetlost Mjeseca utječe na biljke. Lunarne sile određuju širinu biljke. Biljka koja raste visoko i tanko pod slabim je utjecajem Mjeseca. Čak je i cijeli kozmos uključen u rast biljaka. Ego radi u fizičkom i eterskom tijelu kao što Sunce utječe na rast biljaka. Slično, astralno tijelo je u odnosu s Mjesecom. Ego je Sunce za fizičko tijelo, astralno tijelo je duhovno njegov Mjesec. Naš ego kreira zamjenu za utjecaje Sunca, naše astralno tijelo za one od Mjeseca. To potvrđuje ono što posvećenik misli kada kaže da je čovjek formiran kao ekstrakt snaga kozmosa. Kao što je Sunce središnja točka svijeta biljaka i zrači svoju svjetlost u svim smjerovima, na isti način svjetlo mora prožeti fizičko i etersko tijelo. Svjetlost Sunca nije samo fizičke, također je i duševno-duhovne prirode izdvojene od kozmosa i postaje „JA” ili ego. Čovjekovo astralno tijelo sadrži ekstrakt svijetla Mjeseca. U ovom je sadržana najveća mudrost.

Da je čovjekov ego još bio vezan za Sunce, čovjek bi jedino mogao naizmjenično mijenjati spavanje i budnost kao biljke. Ako bi imali samo solarni utjecaj nikada ne bi mogli spavati tijekom dana. Spavali bi jedino noću. Ali naš cijeli kulturalni život zavisi od emancipacije od ovih uvjeta. Mi nosimo vlastito Sunce unutar nas i ego je ekstrakt solarnog utjecaja. Čovjekovo astralno tijelo ekstrakt je lunarnog utjecaja. Tako tijekom spavanja u duhovnom svijetu ne zavisimo o kozmičkom solarnom utjecaju. Naš ego radi ono što bi inače Sunce. Obasjani smo vlastitim egom i astralnim tijelom.

Drevna okultna vizija prodirala je do ove točke samo povremeno. Znanost duha daje nam slijedeću sliku čovjeka koji spava. Iznad njega sije Sunce, njegov ego, bez kojeg ne bi mogao biti kao biljka za vrijeme spavanja. Iznad njega sjaji Mjesec, njegovo vlastito astralno tijelo.

Sada, možemo također zamisliti da tijekom jeseni kada se utjecaj Sunca smanjuje, vegetacija vene. Kod čovjeka koji je budan astralno tijelo i ego su unutar fizičkog i eterskog tijela. Povratak u tijelo je u izvjesnoj mjeri kao zalazak Sunca i Mjeseca, i također označava kraj egzistiranja kao biljka. Vegetativni uvjeti koji prevladavaju za oživljavanje naših snaga tijekom spavanja mnogo su manje aktivni tijekom budnog života. Snage vegetativnog rasta opadaju kako se čovjek budi. Utoliko što smo kao biljke, mi umiremo svako jutro. Ovo baca značajno svjetlo na uzajamno djelovanje između duše i tijela. Neki ljudi se osjećaju aktivni i stimulirani kratko nakon buđenja. To su oni koji mogu jače živjeti u sferi duše. Ljudi koji imaju tendenciju više živjeti u tjelesnoj prirodi često ujutro osjećaju izvjestan umor. Što je manje osoba ujutro umorna, može biti aktivnija. Ipak naš budni život može se usporediti s procesom umiranja biljaka zimi. Svakog dana povlačimo snage smrti unutar našeg organizma. One se akumuliraju i zbog ovog procesa mi eventualno umiremo. Fundamentalni razlog za smrt leži u sferi svijesti. Iz ovoga možemo zaključiti da je svjesna aktivnost

ega unutar našeg dnevnog života uništavač našeg fizičkog i eterskog tijela. Umiremo jer živimo svjesno.

Bilo je mnogo pokušaja objašnjavanja prirode spavanja. Spavanje bi trebalo biti stanje iscrpljenosti i rečeno je da postoji da bi se rastjerao umor. Ali spavanje nije u stvari stanje iscrpljenosti. Malo dijete, na primjer, spava manje nego itko. Spavanje je dio cjeline života. Dolazi u ritmu padanja u san i buđenja. Slično, kao što vidimo da priroda zimi vene, tako i u nama nešto umire za vrijeme budnog života.

Kada prolazimo kroz vrata smrti, ostavljamo naše fizičko i etersko tijelo iza a naš ego i astralno tijelo sada iskrsavaju kao Sunce i Mjesec koji nemaju što obasjati. Prema tome, ego i astralno tijelo mogu nastaviti svoju egzistenciju usprkos činjenice da nemaju što obasjavati. Kada oni prožmu tijelo, svjesnost se diže. U duhovnom svijetu također, čovjek mora nešto prožeti ako želi steći svjesnost, inače bi postojao bez svijesti.

Tjelesna priroda je bila najjače obasjana tijekom grčko-latinskog perioda. Tada je izreka, „Radije prosjak na zemlji nego kralj u oblasti sjena”, imala stvarnost. U to vrijeme je boravak u podzemlju značio imati mizernu egzistenciju. Prije rođenja Krista život poslije smrti je bio slabo razvijen. Mi, u drugu ruku, pripadamo dobu koje karakterizira činjenica da se takve snage više ne upotrebljavaju na tjelesnoj prirodi. Čovjek, utoliko što spava, u opadanju je. Tjelesna priroda je bila u silasku od vremena Krista. Vegetativne snage su najjače prevladavale tijekom grčke epohe. Na kraju evolucije čovječanstva tjelesna priroda će biti najoskudnija. U ranijim epohama čovjek je bio vidovit i duša je bila visoko razvijena. Kroz duševno-duhovno opadanje, tjelesna priroda doseže vrhunac kako je izraženo u grčkoj umjetnosti. Ali kako idemo u budućnost sva stremljenja za ljepotom se suočavaju sa zamkom u kojoj vanjska ljepota nema budućnost. Ljepota mora postati unutarnja kvaliteta i na taj način mora otkriti svoj karakter.

Toliko koliko se taj proces uvenuća pojačava, unutarnja priroda Sunca i Mjeseca postajati će sve više veličanstvena. Oni koji kultiviraju duh i dušu kroz znanost duha imaju više razumijevanja za budućnost od onih ljudi koji teže oživjeti grčke igre. Što čovjek više ostavlja svoju duševno-duhovnu prirodu u podsvijesti, jadnija je sudbina s kojom će se susresti između smrti i novog rođenja. Nazadak tijela nema ništa s životom poslije smrti, ali ako nije razvijeno ništa od duševno-duhovne prirode, tada se nema ništa za prenijeti u duhovni svijet. Što je osoba više otvorena za primanje duhovnog sadržaja, bolju će imati popudbinu nakon smrti. Čovječanstvo će sve više učiti da postane nezavisno od onog što je ograničeno fizičkim tijelom.

Znanost duha neće zadržati sadašnji oblik. Riječi jedva mogu prenijeti što ona želi isporučiti. U znanosti duha više će ovisiti o tome *kako* su stvari kazane, nego na onom *što* je kazano. To je internacionalni element i može živjeti u svakom jeziku. Naučit ćemo se slušati kako su stvari izražene. Na ovaj način može se ući u kontakt sa stanovnikom devachana. Danas smo se okupili zajedno i govorimo o znanosti duha.

Mi ćemo proći kroz vrata smrti i nastaviti se razvijati u više budućih inkarnacija. Tada ćemo imati misli nezavisne od danas zemljom ograničenog jezika. Duh će ući u naš život i moći ćemo komunicirati s umrlima.

Vanjski kulturni život ide prema svom padu. Doći će vrijeme kada će neba biti ispunjena avionima. Život na zemlji će uvenuti, ali ljudska duša će rasti u duhovnom svijetu. Na kraju zemaljske evolucije čovjek će napredovati tako da više neće biti oštre podjele između živih i mrtvih. Zemlja će ponovno prijeći u duhovno stanje jer će se čovjek produhoviti. To će vam dati osnovu za ispravan odgovor kada ljudi pitaju, „Smrt i rođenje se ponavljaju ali hoće li se to uvijek nastaviti?” Neće biti ovakve razlike između živih i umrlih jer će za ljudsku svijest sve biti produhovljeno. Uzlazni razvoj cijelog čovječanstva vodi do stanja koje će biti doživljeno na Jupiteru.

Govoreći o životu između smrti i ponovnog rođenja otvorili smo dalekosežnu oblast. Tu je, također, sve podložno promjeni i transformaciji, uključujući općenje živih s umrlima. Mi ćemo postepeno dublje prodirati u prirodu čovjekove egzistencije, u uzajamno djelovanje između tjelesne i duhovne prirode.

PREDAVANJE IX

Život poslije smrti

Linz, 26 siječnja 1913

Koji su naši ciljevi kada sakupljamo duhovno znanstvene studije? Mnogi pitaju to pitanje jer oni koji su povezani sa znanošću duha posvećuju dio svojih snaga razmatranjima koja za ostale danas ne dolaze u pitanje. Stvarno, razmatramo oblasti koje za većinu ljudi jednostavno ne postoje. Ipak okupljanje za ovakav rad nije samo težnja za „idealom” u smislu drugih ideala koji prevladavaju u naše vrijeme.

Duhovno znanstveni „ideal” je različit u tome jer teži odgovoriti na poziv, koji se u naše vrijeme samo slabo čuje od nekolicine ali koji će u svijetu postati sve više čujan. Danas postoje oni koji mogu jasno reći da je znanost duha potreba a drugi to čine iz neodređenog osjećaja. Ali iz kakvih dubina duše to izranja? Sigurno netko slijedi ono što bi više ili manje mogli nazvati duhovni instinkt, težnja, koju uopće ne može dovesti do pune svijesti. Ipak takva težnja odgovara ispravno usmjerenom volji. To se može vidjeti kada istražujemo duhovni život.

Moja je namjera u ovoj prigodi ne da otkrivam općenite teorije već da se bavim stvarnim primjerima. To je posebno neophodno ako želimo odgovoriti na gornje pitanje.

Vidovnjak koji može gledati u duhovne svjetove također postepeno stiče uvid u život između smrti i ponovnog rođenja. Ta egzistencija se odvija u duhovnim oblastima koje nas stalno okružuju, kojima pripadamo najboljim dijelom našeg duhovnog života. Čovjek živi čisto u duhovnom svijetu kada je prošao kroz vrata smrti i ostavio svoje fizičko tijelo sa strane. Dok koristi svoja fizička osjetila i intelekt, duhovni svijet ostaje za njega skriven. Vidovnjak, međutim, može slijediti različite stupnjeve života između smrti i ponovnog rođenja.

Temeljna pitanja, koja su važna u odnosu na naše ideale, proizlaze u stvari iz razmatranja života između smrti i novog rođenja. Netko može lako pretpostaviti da taj život nema nikakve veze s našim životom ovdje na fizičkom planu, ali u dubljem smislu oni su usko povezani. Postajemo posebno svjesni toga kada gledamo dušu koja je prošla kroz vrata smrti. Uzmimo stvarnu instancu i razmotrimo odnos takve duše s onima koji su još u fizičkom tijelu.

Čovjek je prošao kroz vrata smrti i ostavio iza ženu i djecu. Nakon što je prošao određeni period, moguće je za onog koji može gledati u duhovne svjetove da nađe ovu dušu i otkrivena je bolna egzistencija. Duša je oplakivala gubitak žene i djece. To se izražava približno slijedećim riječima, ali trebamo imati na umu da su zemaljske riječi korištene za izraziti ono što duša želi prenijeti samo aproksimacija i slične su odjeći. Naravno da se ne može prenijeti jezik mrtvih pomoću zemaljskih riječi. To je različito i treba ih prevesti.

Dakle ova je duša oplakivala, „Živio sam s onima koje sam ostavio iza. Prije dok sam boravio u fizičkom tijelu i došao nakon posla navečer kući, pridružio bih im se, i ono što je sijalo iz njihovih duša bilo je kao svjetlost Sunca. Sve što sam doživljavao u njihovom društvu ublažavalo je teret fizičke egzistencije. Tada jednostavno nisam mogao zamisliti život u fizičkom svijetu bez moje žene i djece. Mogu se sjetiti našeg života kakav je bio u svakom detalju. Ali kada sam se nakon smrti probudio u duhovnom svijetu, nisam mogao naći moju ženu i djecu. Za mene oni nisu tamo. Ostala su samo sjećanja. Znam da su oni dolje na Zemlji, ali njihov duševni život kakav se odvija u mišljenju, osjećajima i volji od jutra do noći je kao da su ugašeni. Ne mogu naći svoje voljene bez obzira koliko se trudim”.

To je izvorni doživljaj, i dijele ga mnoge duše koje su prešle prag smrti u naše današnje vrijeme. U evoluciji čovječanstva nije uvijek bilo tako. U drevna vremena je bilo drugačije. Čovjek bi prešao prag smrti na drugačiji način ali također ni u fizičkom tijelu nije bio kao što je danas.

Razlika leži u činjenici da je u ranija vremena čovjek još posjedovao duhovno nasljeđe preko kojeg je bio povezan s duhovnim svijetom. Što dalje idemo natrag u drevne periode kada su na Zemlji već bile prisutne duše koje se danas inkarniraju, više otkrivamo da je čovjek tada bio ispravno povezan s duhovnim svijetom. Čovjek je u velikoj mjeri izgubio staro duhovno nasljeđe, i danas živimo u periodu kada postoji radikalna promjena u evoluciji čovječanstva.

Razjasnimo ovu stvar prije nego prijedemo na duboke prethodno opisane činjenice. U naše vrijeme postoje ljudi koji znaju nešto više o zvjezdanim nebesima, na primjer, od onog što je danas uobičajeno znanje. Istina, ima još onih koji izlaze za vedrih noći i uživaju u veličini i slavi zvjezdanih nebesa, ali su takvi ljudi u manjini. Ima sve više i više ljudi koji ne mogu razlikovati između planeta i zvijezde stajačice ali to nije najvažnije. Čak i kada ljudi izlaze gledati nebesa, samo vide zvijezde izvana u njihovoj fizičkoj pojavi. Tako nije bilo u drevnim vremenima. nije bilo tako za duše koje su danas ovdje ali koje su u drevnim vremenima boravile u drugim tijelima. Iste duše koje sada vide samo fizičke zvijezde prije su promatrale, kada su kontemplirale zvjezdana nebesa, ne toliko fizičko svijetlo zvijezda već ono što je s njima bilo duhovno povezano. Duhovna bića su povezana sa svim zvijezdama. Ono što danas u znanosti duha nazivamo više hijerarhije bilo je gledano vidovito od duša drevnih vremena – od svih vas ovdje i od svih ljudi vani. Čovjek nije vidio samo fizički svijet već je također promatrao i duhovni svijet. Tada bi bila čista ludost poricati duhovni svijet, kao kada bi sada osoba poricala postojanje ruža i ljiljana. Duhovni svijet nije se mogao poricati pošto je bio percipiran. Da je čovjek izgubio neposrednu vezu s duhovnim svijetom označava, u izvjesnom smislu, korak naprijed. Umjesto toga dobio je veći stupanj nezavisnosti i slobode.

U bivšim vremenima ljudska je duša živjela u vanjskom duhovnom svijetu. Ta je oblast postepeno izgubljena ali gubitak treba zamijeniti iznutra. Prema tome, danas se duša koja se oslanja samo na percepciju vanjskog svijeta osjeća jalovo i prazno.

Koliko duša ima danas u naše vrijeme koje idu svijetom potpuno nesvjesne činjenice da je cijeli prostor ispunjen prisutnošću duhovnih bića! Ipak se može doći do razumijevanja duhovnog promatrajući samo vanjski svijet. To je moguće prodirući u dubine duše. Mnogi ljudi, međutim, to ne žele, uključujući obitelj o kojoj sam prije govorio.

Čovjek o kojem se radi boravio je u duhovnom svijetu, u oblasti u kojoj živimo između smrti i novog rođenja. Težio se ponovno ujediniti s dušama s kojima je živio na Zemlji, ali za njega one nisu postojale. Zašto? Zato jer duše koje su ostale iza nisu tražile duhovni sadržaj, pošto su bile u stanju manifestirati svoju prisutnost pomoću fizičkog tijela. Težio je da nešto zna o ovim dušama koje su mu prije bile kao zrake Sunca, i vidovnjak koji je bio upoznat s njim prije nego je prošao kroz vrata smrti nije ga čak mogao utješiti na bilo koji poseban način. Jer utjeha kao što je slijedeća bila bi u osnovi nečasna. „Duše koje su za tebe ugašene kasnije će ti se pridružiti ako budeš imao strpljenja čekati. Tada ćeš ih ponovno imati kao što je bilo na Zemlji”. To ne bi bilo sasvim točno, pošto su ove duše bile daleko od bilo kojeg oblika penetracije u duhovni život. Oni će, također, nakon što prođu kroz vrata smrti imati plašljive težnje da budu ujedinjeni s onima koje su poznavali na Zemlji. Duše koje su lišene bilo kog oblika duhovnog života nailaze na mnoge prepreke.

Dosegnuli smo stupanj u ciklusu evolucije čovječanstva kada duše koje borave u fizičkom tijelu moraju učiti jezik duha. Moramo steći znanje o višim svjetovima ovdje. Mnoge duše u naše vrijeme preziru znanje koje bi mogli nazvati teozofija u doslovnom smislu riječi. To je stvarno jezik kojeg moramo moći govoriti nakon smrti ako želimo onako kako treba biti tamo u duhovnom svijetu. Nakon smrti ne možemo nadoknaditi ono što smo trebali naučiti kao jezik teozofije ili znanosti duha.

Da se čovjek na kojeg se ovo odnosi zanimao za znanost duha zajedno sa svojom obitelji, imao bi sasvim drugačije doživljaje, drugi oblik svjesnosti nakon smrti. U stvari, znao bi da se tamo mogu doživjeti duše. Čak i da je odvojen jazom od njih jednog dana bi mu se pridružili. Oni bi mogli naći jedni druge pošto su dijelili zajednički duhovni jezik. Inače ne bi bio ujedinjten s njima kao što bi trebao nakon smrti. Susreo bi ih jedino kao što se na Zemlji sreću ljudi koji su nijemi, koji žele nešto izreći ali to nisu sposobni.

Iskreno treba priznati da su ove činjenice neugodne, i mnogim našim suvremenicima se to ne sviđa, ali istina je ono što je bitno, a ne dali zvuči ugodno ili ne.

U ranijim periodima ljudske evolucije duše su mnogo primale jer su bile još u svom djetinjstvu i prihvale su religiozne tradicije i ideje o duhovnom svijetu u maniri djece. Kao rezultat, posjedovale su jezik za duhovni život i mogle su živjeti u zajednici s duhovnim bićima. Čovjek je sada pozvan, posebno u našem dobu, da postaje nezavisniji u svom odnosu prema duhovnom životu.

Znanost duha nije došla u svijet na proizvoljan način. Ne može se širiti uobičajeno dostupnim sredstvima i zajedničkom praksom društava koje teže širenju svojih posebnih ciljeva.

Oni koji se osjećaju pozvani da prenose duhovne ideje u suvremeni kulturni život doživjeli su bolan plač duša nakon smrti koje ne mogu naći one koje su ostavili iza jer su duhovno prazni. Plač mrtvih je poziv koji donosi ideje duhovne znanosti.

Onaj tko ulazeći u duhovni svijet može doživjeti agoniju, težnje, odricanja, ali također i beznadnost koja ispunjava duše koje su prošle kroz vrata smrti, znaju razlog za naša sakupljanja. On također zna da ne može drugačije nego predstavljati ovaj duhovni život. To je stvar od najveće ozbiljnosti i proizlazi iz najdubljih težnji čovječanstva.

Danas postoje duše koje osjećaju, čak i iz najskrivenijih instinkta da žele doživjeti nešto od duhovnog svijeta! One su pioniri budućnosti kada će doći duše koje će smatrati da je važno kultivirati duhovni život temeljen na spoznaji duhovnih svjetova. Duhovni život mora biti kultiviran na Zemlji u smislu nove znanosti duha, jer će inače čovječanstvo sve više ulaziti u drugi svijet duhovno tup, s nedostatkom sposobnosti da se ispravno otvore.

Također je zabluda i vjerovati da možemo čekati dok ne pređemo prag mrtvih da bi tamo doživjeli nešto od duhovne prirode. Da bi doživjeli nešto ove vrste treba steći mogućnost percepcije. Ali ta se sposobnost ne može razviti nakon smrti ukoliko nije stečena ovdje na Zemlji. Ne živimo uzalud u materijalnom svijetu! Nije bez razloga da se naše duše spuštaju u fizički svijet. One silaze da bi mi mogli steći ono što se može steći samo ovdje, naime, duhovnu spoznaju.

Ne možemo gledati Zemlju samo kao dolinu očaja u koju su premještene naše duše, da tako kažem. Trebamo razmišljati o Zemlji kao o mjestu pomoću kojeg možemo steći mogućnost da se duhovno razvijemo. To je njegova istina.

Ako dalje propitujemo vidovnjaka u vezi prirode života nakon smrti, on bi odgovorio da je to sasvim različito od tijeka života na Zemlji. Ovdje mi putujemo svijetom; vidimo nebeski svod raširen iznad nas, Sunce koje sjaji. Gledamo vani i vidimo planine, jezera, stvorenja različitih carstava prirode. Idemo kroz svijet i nosimo naše misli, senzacije, strasti, želje unutar nas. Tada prođemo kroz vrata smrti, ali ovdje su stvari različite. Onim koji nisu upoznati s duhovno znanstvenim promatranjima, to sve izgleda paradoksalno. Schopenhauer je točno rekao, da „čista istina” mora nositi činjenicu da je paradoksalna.

Misli i mentalne slike koje nam izgledaju kao da pripadaju unutarljivoj oblasti nakon smrti nam se javljaju kao naš vanjski svijet. Nakon smrti sve naše misli i mentalne predstave javljaju se pred dušom kao moćna panorama. Ljudi koji idu kroz život nepromišljeno putuju kroz svijet između smrti i ponovnog rođenja na takav

način da ono što bi trebalo biti doživljeno ispunjeno mudrošću i misaonim sadržajem javlja im se kao prazno i jalovo. Osjećaju se ispunjeni sadržajem između smrti i novog rođenja samo oni koji su stekli sposobnost promatranja kako se misli šire vani u zvjezdane oblasti. Ova sposobnost se stječe između rođenja i smrti razvijajući misaoni sadržaj unutar duše.

Ako ovdje na Zemlji nismo ispunili dušu s onim što nam mogu dati fizička čula, to je kao da smo bili na putovanju stazom od smrti do ponovnog rođenja kao onaj koji nema uši pa ne može čuti zvuk, kao onaj tko nema očiju i ne može percipirati pojedinačnu boju. Sunce na nebesima sve obasjava, ali kada zađe, okruženje nestaje iz našeg pogleda. Slično, stvari koje su u životu vanjske javljaju se nakon smrti kao unutarnji svijet.

Razmotrimo još jedno stvarno iskustvo vidovnjaka. Kada kontempliramo ljude koji žive između smrti i ponovnog rođenja i pokušamo prevesti na naš jezik ono što njih muči, oni nam kažu slijedeće. „Nešto živi u meni što uzrokuje da patim. To izlazi iz mog vlastitog bića. Slično je glavobolji u fizičkom svijetu, osim što je bol doživljena iznutra. Sam ja sam onaj koji uzrokuje bol”. Ljudsko biće se nakon smrti može žaliti na mnogo unutarnjeg bola, unutarnje patnje.

Ako sada vidovnjak prati porijeklo unutarnje patnje koja napada duše nakon smrti, otkriva da dolazi od načina života ovih ljudi ovdje na Zemlji. Pretpostavimo da je osoba osjećala sasvim neopravdano gnušanje za drugo ljudsko biće. Tada onaj koji je mrzio osjeća unutarnju bol nakon smrti, i sada on pati iznutra ono što je nanio drugome.

Dok nam naše mišljenje omogućava da promatramo vanjski svijet nakon smrti, tako i ono što doživljavamo na Zemlji kao naš vanjski moralni svijet, kao osjećanje odnosa s drugim ljudima, nakon smrti postaje naš unutarnji svijet. Zaista, zvuči groteskno a ipak je istinito da baš kao što ovdje možemo osjećati bol u našim plućima, našem stomaku ili našoj glavi, tako nakon smrti može boljeti moralna nepravda. Ono što je ovdje unutarnje tamo je vanjsko, a što je vanjsko ovdje tamo je unutarnje. Dosegnuli smo stupanj u razvoju čovječanstva kada se mnogo toga može doživjeti samo nakon smrti.

Osoba koja nije spremna priznati stvarnost karme, ili ponavljanje zemaljskih života, nikada ne može stvarno prihvatiti činjenicu da mu pripada sudbina. Kako osoba prolazi kroz svijet? Jedna osoba mu napravi ovo, druga ono; njemu se jedna sviđa, druga ne. On ne zna da je on sam uzrok onog s čime se susreće, bolnog iskustva koje je nanijela druga osoba. To mu se ne čini tako, jer bi inače osjećao, „Sam si do toga doveo!”

Ako se čovjek tijekom života spreman nositi s ovakvim mislima, tada će barem imati osjećaj o porijeklu bola kojeg nakon smrti treba otpjeti.

Znanje o karmi u životu između smrti i ponovnog rođenja olakšava bol, jer bi inače očajničko pitanje o tome zašto treba patiti ostalo neodgovoreno. U naše vrijeme moramo počinjati biti svjesni ovih stvari jer se bez znanja o njima evolucija čovječanstva neće moći nastaviti.

Još jedna stvar se otkriva vidovnjaku. Postoje ljudi koji, između smrti i ponovnog rođenja, moraju ispuniti najneugodnije zadatke. Ne smijemo misliti da nemamo što raditi između smrti i novog rođenja. Moramo izvršiti najrazličitije zadatke prema našim individualnim sposobnostima. Vidovnjak nalazi, na primjer, da postoje duše koje su nakon smrti prisiljene služiti biće kao što je Ahriman.

Čim uđemo u oblast iza fizičke, Ahriman nam se javlja sasvim jasno kao posebno biće. Sve što je portretirano kao domena Ahrimana i Lucifera u drami, *Čuvar praga*, stvarno je. Ahriman ima izvršiti mnoge zadatke. Vidovnjak otkriva duše koje su postavljene u oblasti Ahrimana i to bića moraju služiti. Zašto su bili osuđeni služiti Ahrimanu? Vidovnjak istražuje kako su ti ljudi živjeli između rođenja i smrti, razmatra glavne karakteristike takvih duša i otkriva da su sve stradale od jednog općeg zla, ljubavi za udobnošću. Ljubav za udobnošću i komforom su među najraširenijim karakteristikama suvremenog čovječanstva.

Ako bi propitali razlog zašto većina ljudi propusti nešto napraviti, odgovor je nepromjenjiv, ljubav za udobnošću! Bilo da usmjerimo pažnju na najvažnije stvari u životu ili samo sitnice, sve ih prožima ljubav za udobnošću. Držati se starog, ne moći to otresti, oblik je udobnosti. U pogledu toga ljudi nisu loši kao što bi netko bio sklon vjerovati. Nije iz loše namjere da su Giordano Bruno i Savonarola zapaljeni na lomači ili je Galileo bio maltretiran onako kako je bio. Nije iz zloće da veliki duhovi nisu dobro primljeni za vrijeme njihova života, već prije iz ljubavi za udobnošću! Treba proći dosta vremena prije nego ljudi budu mogli misliti i osjećati na novi način, a to je samo zbog ljubavi za udobnošću! Ljubav za udobnost i komfor su široko raširene osobine, i čine mogućim da budemo nakon smrti u službi u vrsti Ahrimana, jer je Ahriman, odvojeno od njegovih drugih funkcija, duh prepreka. Gdje god se pojavljuju prepreke Ahriman je gospodar. On koči život ljudskih bića.

Oni koji su na Zemlji podanici ljubavi za udobnošću postati će agenti za usporavanje procesa svega što dolazi iz nadčulnog. Tako ljubav za udobnošću vezuje ljudske duše između smrti i ponovnog rođenja za duhove koji su, pod Ahrimanom, osuđeni služiti snage opozicije i smetnje.

Kod mnogih ljudi nalazimo sklonost koju u svakodnevnom životu označavamo kao nemoralnu karakteristiku, a to je nedostatak savjesti. U glasu savjesti imamo predivan regulator za život duše. Nedostatak savjesti, nemogućnost slušanja upozoravajućeg glasa savjesti, isporučuje nas još i drugim silama u periodu između smrti i novog rođenja. Vidovnjak otkriva duše nakon smrti koje su postale sluge posebno zlih duhovnih bića.

Ovdje na Zemlji se javljaju bolesti, i pojavljuju se na mnogo različitih načina. Znamo, na primjer, da su u starija vremena epidemijske bolesti kao kuga i kolera poharale Europu. Materijalistička znanost može ukazati na vanjske uzroke ali ne može dosegnuti unutarnje duhovno porijeklo. Ipak sve što se događa ima duhovni temelj. Ako bi netko rekao da znanost ima zadatak otkriti fizičke uzroke događaja, tada se uvijek može dodati da znanost duha ne isključuje stvarnost vanjskih uzroka kada je to opravdano. Znanost duha daje duhovne uzroke pojavama.

Jednom je netko pitao slijedeće pitanje u vezi s duhovnim uzrocima. „Zar ne možemo objasniti Napoleonovu strastvenu sklonost vođenju bitaka činjenicom da kada ga je majka nosila često bi išla šetati po bojnim poljima? Zar to nije slučaj fizičkog nasljeđa?” Ima nešto u tome, ali Napoleon je našao put do svoje majke; on joj je usadio to sviđanje.

Na primjer, netko može reći, „Ovdje je čovjek. Zašto je živ?” Materijalista bi mogao odgovoriti, „Jer diše”. Drugi bi mogao odgovoriti, „Ali ja znam bolje. Danas ne bi bio živ da ga nisam povukao iz vode prije tri mjeseca!” Ipak da li je ova zadnja izjava korektna usprkos prvoj? Previše se lako zamišlja da su rezultati prirodne znanosti odbačeni od znanosti duha. Čak i ako se može dokazati da čovjek duguje neku sposobnost ocu i djedu putem nasljeđa, ipak je točno da je on sam kreirao odgovarajuće uvjete.

Prema tome moguće je proučavati uzroke bolesti na čisto znanstvenoj osnovi. Također se može sasvim izvana pitati zašto je ova ili ona osoba umrla mlada. Ali i to, također, ima svoj izvor u duhovnom svijetu. Da bi se bolesti manifestirale na Zemlji, određeni duhovni entiteti ih moraju usmjeriti iz duhovnog u fizički svijet.

Duhovni istraživač je suočen sa slamajućim iskustvom kada okrene svoje duhovno zurenje prema dušama koje su umrle prerano u svijetu mladosti, bilo kao rezultat bolesti, nesreće ili tegoba tijekom njihovog života. Ima mnogo takvih sudbina. Vidovnjak promatra ogroman prostor bolesti i smrti u potpunosti upravljanim od određenih zlih duhova koji donose bolest i smrt dolje na Zemlju. Ako sada pokušavamo pratiti trag tijeka egzistencije onih duša kojima je na Zemlji nedostajalo savjesti, nalazimo da su one bile prisiljene postati sluge zlih duhova smrti, bolesti i tegoba koji donose preuranjene smrti i velike nesreće. To je povezanost.

Život postaje razumljiv jedino ako razmatramo ukupnu sliku, ne samo mali segment između rođenja i smrti. Jer taj period je opet usko povezan s onim što se odigralo za vrijeme stanja nerođenosti, tijekom prenatalnog postojanja u čisto duhovnom svijetu. Naše cijelo biće je zavisno od toga što se prethodno događalo u duhovnom svijetu. To se najpotpunije može razumjeti ako se pojava proučava pomoću nadčulne spoznaje što se mnogima može činiti kao zamjerka duhovnom istraživanju kao takvom.

Ima ljudi koji kažu, „Ti tražiš tragove sposobnosti i sudbine ljudskih bića u prethodnim zemaljskim životima, Ali uzmite u obzir obitelj Bernoulli u kojoj je bilo osam matematičara! Sigurno je da to jasno pokazuje da se određene sposobnosti prenose od generacije na generaciju putem nasljeđivanja”.

Ako je, međutim, ovakva pojava pažljivo proučena pomoću nadčulne spoznaje, došlo se do slijedećeg rezultata. Sve što se manifestira na Zemlji u nekoj umjetničkoj formi, što prožima ljudsko biće s osjećajem za duhovno — a umjetnost to uvijek čini — ima svoje porijeklo u nadčulnom svijetu. Osoba koja u svijet nosi umjetničke darove radi to zbog prethodnih zemaljskih života, ili zahvaljujući posebnom činu milosti za vrijeme perioda prije rođenja, prije začeca, kada je na poseban način živio u oblasti harmonije sfera. Sada on manifestira određenu sklonost prema kojoj fizičko tijelo može obdariti sposobnošću koju je spoznao i izraziti je u zemaljskom životu.

Ni jedna duša neće tražiti da se inkarnira u tijelu u takvoj obitelji gdje su muzički darovi u nasljednoj struji ukoliko u prijašnjem zemaljskom životu nije stekao baš sposobnosti potrebne za tu umjetnost, ukoliko nije prošao kroz period između smrti i ponovnog rođenja da bi se ponovno rodio u muzičkom tijelu. Jer se samo najprimitivnije predispozicije mogu naći u nasljednoj struji. Dobro muzičko uho je naslijeđeno. Organi su transformirani prema određenim sposobnostima duše tijekom perioda embrija ili nakon rođenja. Prvi instrument na kojem čovjek svira njegov je vlastiti organizam, i to je uistinu najkompleksniji instrument. Božanska duhovna bića su trebala cijeli Saturnov, Sunčev i Mjesečev period evolucije da oblikuju taj instrument. Mi u svijet dolazimo s mudrošću koja daleko nadmašuje ono što smo sposobni kasnije steći.

Čovjek zamišlja da je dosegnuo značajan stupanj mudrosti kada počne biti sposoban misliti. Ali mudrost koju razvijemo kada počnemo misliti je u stvari daleko manja u usporedbi s velikom mudrošću koju smo bili stekli ali i izgubili u određeno vrijeme. Kod rođenja naš mozak je još mekan. Vezne karike koje idu od mozga do različitih organa još nisu razvijene, i mi smo tijekom djetinjstva obdareni mudrošću kako bi „projektirali” organe, instrument.

Trenutak na koji gledamo natrag kao na prvu priliku u kojoj smo bili svjesni sebe označava vrijeme kada smo izgubili sposobnost svirati na našem instrumentu. Ta sposobnost je mnogo veća u ranom djetinjstvu nego kasnije. Duboka mudrost je iskorištena da nas dovede do točke na kojoj mi postajemo taj zapetljani instrument. Ova nas činjenica može prožeti s dubokim osjećajem divljenja za ono što smo toliko dugo dok počivamo unutar utrobe božanske duhovne mudrosti. Tada postajemo svjesni da u stvari dolazimo u život s mnogo većom mudrošću nego se obično shvaća. Tada možemo također zamisliti veličinu mudrosti koja nas okružuje u našoj egzistenciji koja prethodi stupnju embrija. To je od krajnje važnosti, jer svijest posvećenika percipira da što dalje idemo natrag veća je mudrost i sposobnost čovjeka.

Sada nadčulnom percepcijom razmotrimo dušu individue koja je postala sluga zlog duha bolesti ili smrti. Takva duša nam omogućava vidjeti kako je mudrost za koju je čovjek sposoban bila ugašena, kako je sebe srozala. Takva duša nudi zastrašujući aspekt. Jednom predodređena da razvije najuzvišeniju mudrost, sada je toliko degradirana da je postala sluga ahrimanskih bića! Čovjek tijekom inkarnacije kada se je okružio fizičkim tijelom ima alternativu ili da primi duhovni svijet u sebe, da participira u duhovnom životu, da animira svoju dušu tako da nakon smrti oko sebe doživi duhovni svijet, ili da sebe zatupi. Takve duše su sebe zatupile jer su između rođenja i smrti propustile primiti ono što bi im omogućio percipirati duhovni svijet oko njih.

Dakle vidimo kako su individualne duše povezane s duhovnim životom svijeta u cjelini. Dakle vidimo sebe kao učlanjene u ukupnost života na Zemlji. Dakle također razumijemo koliko je važno da ne dopustimo da naše urođene duhovne snage uvenu, već da ih kultiviramo da ne bi postepeno bili izbrisani iz svijeta. Osoba može podržavati, međutim, da želi sebe izbrisati iz svijeta koji je okružuje jer za nju život nema smisla. Gašenje sebe na ovaj način nije destrukcija. To samo predstavlja gašenje sebe u odnosu na okolni svijet. Premda je čovjek ipak tamo zbog sebe. Ugasiti sebe u svijetu znači biti osuđen na samoću u duhovnom svijetu. To je kao da je netko živio u krajnjoj samoći, odsječen, uskraćen za bilo koji oblik komunikacije. To je što se postiže ako se isključimo iz duhovnog svijeta.

Možete dobro iskoristiti slijedeću sliku. Neka se utisne u vas jer se može smatrati čvrsta osnova za meditaciju.

Što osoba više napreduje u evoluciji svijeta, postaje slobodnija. Živjeti će sve više i više kao otok i njegovi apeli, njegovo razumijevanje treba ići od otoka do otoka. Ljudska bića koja žele učestvovati u budućnosti duhovnog života čovječanstva moći će jedno drugo razumjeti, to jest, one koji žive u slobodi na drugim otocima. Oni koji, u drugu ruku, uzmiču duhovnom životu naći će se na njihovim vlastitim otocima, i kada pokušaju komunicirati s onima koje su prethodno znali, neće to moći. Glas koji poziva u njima će biti ugušen. Svaki će osjetiti, „Tamo preko na onim otocima su oni koje poznajem, s kojima sam bio povezan”. Ali ništa neće doprijeti do njih i oni će slušati ali ništa neće čuti.

Znanost duha osigurava jezik koji će u budućnosti omogućiti čovjeku da stekne mogućnost premostiti jaz usamljenosti i da dođe do razumijevanja. Izjave koje nam dođu od okultnih spisa često su dublje nego to mislimo. Kada se dogodio Misterij na Golgoti, čovječanstvo je primilo prvu objavu koja mu je potrebna da bi došlo do razumijevanja od jednog otoka do drugog.

Druga objava je putem antropozofske znanosti duha, koja teži sve više razjasniti Krist misteriju za dušu čovjeka. Stvarne riječi Krista su naznačene u mnogim njegovim izrekama. Među najdublja je, „Kada se dvoje nađu u moje ime, Ja ću biti među njima”. Naučiti ćemo razumjeti njegovo Ime tek kada ovladamo jezikom duha.

U ranoj fazi kršćanske objave još se to moglo naći na naivan način. U budućnosti znati će Krista samo one ljudske duše koje Ga prepoznaju putem znanosti duha.

Mnogima se može činiti smiješno da se znanost duha naziva duhovni jezik koje čovječanstvo treba tako da ljudi ne budu izolirani nakon smrti, već da nađu mogućnost putovanja od jednog otoka na drugi.

Tema kojom smo se danas bavili dati će vam i razlog zašto smo se okupili da bi kultivirali znanost duha. Onaj tko svjesno radi za znanost duha slijedi taj poziv, taj glas. Slijedi ga i onaj tko samo osjeća težnju da nešto čuje o duhovnom svijetu. Ovi glasovi, ovi pozivi dolaze iz duhovnog svijeta, a tako i potreba koja se u duhovnom svijetu osjeća kada se čuju oni koji tamo borave između smrti i novog rođenja. A glasovi raznih hijerarhijskih bića također se mogu čuti.

Ti će glasovi kako dođu do nas probuditi u našim dušama ono što će voditi čovječanstvo da sve više kultivira duhovni život što se također njeguje u našim grupama. Može se i ovdje nastaviti vjerno kultivirati.

To je želja koju bih vam želio izraziti na kraju ovih razmatranja, moja je najdublja nada da to može stalno jačati, ozariti vaše duše tako da rad duhovne znanosti može uzeti plamen i nositi ga naprijed s pravom antropozofskom toplinom.

PREDAVANJE X

Antropozofija kao ožvljenje osjećaja i života

Tübingen, 16 veljače 1913

Ako predahnemo s našim antropozofskim razmatranjima i postavimo pitanje o tome što nas privlači duhovnom pokretu kao što je naš, tada naravno možemo dati odgovor sa raznih aspekata. Jedan od najvažnijih aspekata koji najdublje pokreće naše osjećaje, premda nije i jedini, razmatranje je života ljudske duše između smrti i novog rođenja. U stvari, događaji koji se odvijaju za vrijeme dugog perioda između smrti i ponovnog rođenja zaista nisu manje značajni od događaja između rođenja i smrti. Sada možemo razmotriti samo nekoliko najznačajnijih događaja koje proživljavamo. Ali mogli bi dodati da kod ovakvih razmatranja imamo najdublje uvjerenje da se čovječanstvo približava periodu kada treba znati i doživjeti nešto iz nadčulnih svjetova.

Raspravimo ovu stvar konkretno. Kada se vidovnjak koji može percipirati život između smrti i ponovnog rođenja sretne sa slijedećim događajem, to mu je samo po sebi dovoljno da osjeća dužnost baviti se spoznajom duhovnog svijeta. Osoba je umrla. Vidovnjak ga pokušava naći nakon nekog vremena pošto je prošao kroz vrata smrti. Na način na koji se može komunicirati s umrlim od njega se može dobiti slijedeće. Navodim stvarni primjer, „Ostavio sam ženu iza na zemlji; Znam da je još tamo”. Očito je da to nije prenijeto zemaljskim riječima. „Kada sam s njom živio u fizičkom svijetu bila mi je uvijek kao sunčev sjaj pošto bi se vratio s posla. Doživljavao sam njene riječi kao blagoslov i nisam mogao zamisliti život bez svjetlom ispunjene prisutnosti moje ljubljene družice. Onda sam prošao kroz vrata smrti i nju ostavio iza, a sada se žudim vratiti. Nedostaje mi sve što sam imao. Žudeći u duši tražim put do moje životne družice ali je ne mogu naći. Ne mogu prodrijeti u njenu prisutnost. To je kao da nije tamo. Kada povremeno osjetim kao da je tamo, kao da sam ja s njom, tada se čini da ne može govoriti. To se može usporediti sa dvoje ljudi, jedno koje bi željelo da drugi kaže par riječi, ali drugi je nijem i ne može ništa reći. A tako i duša koja mi je bila blagoslov tijekom dugo vremena fizičke egzistencije postala je nijema”.

Ako sada istražujemo temelj za ove činjenice nalazimo slijedeći odgovor. U ovom slučaju jednostavno nema zajedničkog jezika između onog tko je umro i onog tko je ostao na Zemlji. Nema ničeg što može prožeti dušu sa takvom supstancom pomoću koje bi mogao ostati primjetan. Pošto nema zajedničkog jezika, ove se dvije duše osjećaju odvojene jedna od druge. To nije uvijek bilo tako.

Ako idemo natrag u evoluciji čovječanstva, nalazimo da su duše posjedovale duhovno nasljeđe koje im je omogućavalo da ostanu primjetni, bez obzira da li su bili oboje na fizičkom planu ili je jedan u fizičkom a drugi u duhovnom svijetu. To duhovno nasljeđivanje je danas iscrpljeno. Nije više prisutno, i upravo opisani bolni

slučajevi se javljaju kada se nakon smrti duša onog koga se voli ne može naći jer u duši onog tko je ostao na zemlji nema ničeg što je može učiniti primjetnom za onog tko je umro. Ono što stvari može biti viđeno od mrtvih je duhovno znanje, osjećaji i iskustvo. To je veza duša ovdje na zemlji s duhovnim svijetom. Ako se duša koja je ostala iza na zemlji okupira sa znanjem o duhovnim svjetovima, dopušta takvim mislima da joj prolaze umom, tada se takve misli mogu primijetiti od onog tko je umro. Religijski osjećaji prošlosti nisu više dovoljni da daju duši ono što joj treba da bi je mrtvi mogli opaziti.

Ako u stvarima idemo dalje, vidovnjak otkriva da čak i kada su ove duše otišle kroz vrata smrti, one imaju samo maglovitu percepciju jedno drugog. Zajedničko razumijevanje će moći postići jedino sa znatnim teškoćama, ili uopće ne, jer nedostaje zajednički jezik.

Vidovnjak shvaća što je antropozofija u dubljem smislu. To je jezik koji će govoriti živi i mrtvi, oni koji žive u fizičkom svijetu i oni koji borave između smrti i ponovnog rođenja.

Duše koje su ostale iza i stekle misli o nadčulnim svjetovima umrli mogu vidjeti. Ako su prije smrti zračile ljubavlju, mogu to također i nakon smrti. To nosi uvjerenje da je antropozofija jezik koji čini mogućim za one u nadčulnim oblastima da percipiraju događaje fizičkog svijeta.

Izgledi koji stoje pred čovječanstvom su da će duše postajati sve usamljenije, neće moći naći most jedna do druge, ukoliko nije skovana veza od duše do duše pomoću duhovnih koncepata. To je stvarnost antropozofije, jer to nije teorija.

Teoretsko znanje je najmanje važno. Ono što uzimamo u sebe je pravi duševni eliksir, stvarna supstanca. Ta supstanca omogućuje duši koja je otišla kroz vrata smrti da percipira dušu koja je ostala iza. U stvari, vidovnjak koji je stekao uvid u ovakvu situaciju, gdje onaj tko je umro ne može naći one koji su ostali iza jer se obitelj nije povezala sa znanošću duha, zna da ne može slijediti ni jedan kurs osim drugovima govoriti o duhovnoj mudrosti. Vidi tugu s kojom je duša bremenita ovakvim nedostatkom komunikacije. Zna da je došlo vrijeme kada duhovna mudrost mora zaživjeti u ljudskim srcima.

Oni čija misija govoriti o nadčulnom potječe iz znanja o duhovnim svjetovima, doživljavaju je kao goruću neophodnost kojoj se ni na jedan način ne mogu protiviti. Bio bi to najveći grijeh ako bi tako postupili. Osjećaju kao neophodnost proklamirati otkrivenja o nadčulnim svjetovima.

Iz ovog što je upravo rečeno možete doći do neizmjerne ozbiljnosti povezane s proklamacijom duhovnih otkrivenja. Postoji, međutim, još jedan aspekt razumijevanja između živih i mrtvih. U vezi toga još nismo daleko napredovali ali do

toga će doći. Da bi došli do toga kako će živi postepeno razviti razumijevanje za mrtve, razmotrimo slijedeće.

Čovjek malo zna o fizičkom svijetu. Kako dolazi do znanja o ovom svijetu? Koristi svoja čula, dovodi svoju imaginaciju da rađa, ima izvjesne senzacije koje mu je prenio vanjski svijet. Ali to je samo najsićušniji dio sadržaja svijeta. Ima nešto sasvim drugo što je u njemu sadržano.

Želio bih da shvatite da ima nešto daleko važnije od čulne realnosti. Ne mislim na nadčulni svijet, već na nešto drugo.

Zamislite na trenutak da imate naviku napustiti dom svako jutro u osam da bi otišli na posao. Jednog dana odjednom primijetite da odlazite tri minuta kasnije. Idete kroz određeno mjesto gdje stoji vrsta stropa, krov koji je poduprt stupovima. Kada ste tamo došli tri minute kasnije od uobičajenog shvatite da ukoliko bi bili došli na vrijeme, bili bi zgnječeni palim krovom. Zamislite to sasvim živo! Događa se da osoba propusti vlak koji je kasnije imao nesreću. Da je uhvatila vlak bila bi ubijena. Ako se takve stvari ne dogode na njih ne obraćamo pažnju. Ako postanete dramatično svjesni ovakvog događaja, on na vas čini izvjestan utisak. Slične stvari, koje vas promaše tijekom dana, mogu se dogoditi od jutra do noći. Ne može ih se pregledati. Ovakvi događaji se mogu činiti kao „pametna pretpostavka”, a ipak pripadaju najvažnijim aspektima života.

Uzmimo drugi primjer, dobijete određeni osjećaj kada uzmete u obzir da je čovjek u Berlinu već imao kartu za *Titanik*. Sreće prijatelja koji se zauzima da ne plovi *Titanikom*. Prijatelj ga uspije nagovoriti da ne plovi tim brodom. *Titanik* potone, i on izbjegne smrt. To čini trajni utisak na osobu o kojoj se radi!

To je poseban slučaj, a ipak se ovakve stvari stalno događaju bez da se zamijete. Kada ih netko postane svjestan one ostavljaju utisak na srce i um.

Razmotrimo ovu stvar s drugog aspekta. Koliko nam impresija srca i uma pobjegne jer nismo bili svjesni da smo bili zaštićeni od opasnosti! Ako bi bili svjesni mnogih stvari od kojih smo stalno sačuvani, išli bi svijetom s potpuno različitim okvirom uma. Nadalje, vidovnjak otkriva slijedeću mogućnost. Pretpostavimo da su se stvari dogodile na opisani način. Došli ste tri minuta kasnije na tu točku. To je najpogodniji trenutak za osobu koja je umrla na bude primjetna vašoj duši. Mogli ste imati osjećaj, „Odakle je došlo to što se pojavilo u mojoj duši?” To se ne mora javiti u ovakvom posebnom slučaju kako je navedeno. Može uzeti različite forme. Bit će napravljen početak kada ljudi počnu paziti ne samo na svijet vanjske stvarnosti već također i na sferu vjerojatnosti. Znatan broj haringa u oceanu je stvarnost. One postaju moguće jer je položen ogroman broj jaja. Na ovaj način beskonačan broj mogućnosti formira osnovu života.

Duboki utisak na vidovnjaka čini također kada dosegne granicu dva svijeta. On osjeća, „Kako je duhovni svijet beskonačno bogat mogućnostima. Samo sićušan dio njega postaje stvarnost u našem čulnom svijetu!” To je praćeno osjećajem, „Ogromna količina leži skrivena u samoj osnovi bića”. Ovi osjećaji rastu kako se bavimo antropozofijom. Razvija se osjećaj da u svakoj točki gdje se nešto izvana događa nešto skriveno leži iza toga. Svaki cvijet, svaki dah zraka, svaki kamen i kristal skriva beskrajni broj mogućnosti. Konačno će taj osjećaj dovesti do rastućeg osjećaja posvećenosti prema onom što je skriveno. Kako se taj osjećaj razvija, sasvim je prirodno da postajemo svjesni da u takvim momentima možemo komunicirati s onim tko je za zemaljski život mrtav. U budućnosti će se sasvim normalno događati da će osoba imati osjećaj da su mrtvi govorili njegovoj duši. Postepeno će shvatiti od koga je došla komunikacija, odnosno, tko je u njemu govorio. Samo zato jer ljudi nisu svjesni beskrajne, nedokučive oblasti mogućnosti, oni ne mogu čuti ono što bi umrli govorili srcima živućih.

Ovo dvostruko razmatranje naznačiti će radikalnu promjenu do koje će doći za cijelo čovječanstvo širenjem antropozofije. S jedne strane, misli antropozofa mrtvi će moći percipirati. S druge strane, mrtvi će moći govoriti srcima onih koji su razvili duhovnu senzibilnost. Biti će sagrađen most između ovog svijeta i svijeta iznad. U stvari, život između smrti i ponovnog rođenja također će biti drugačiji. To neće biti samo teorija, već stvarnost. Biti će postignuto razumijevanje između takozvanih živih i umrlih, koji su u stvari daleko više živi. Duše na Zemlji će također osjećati što je za mrtve plodonosno. Zaista im ne možemo napraviti život plodnim osim ako osjećamo kakvu ogromnu uslugu činimo mrtvima čitajući im.

Razmotrimo ekstreman slučaj. Bez sumnje će se doći u odnos sa drugim ljudima. Netko živi sa sestrom, roditeljem, mužem ili ženom. Što više osjeća težnju približiti se antropozofiji, to ostali više razvijaju jak animozitet prema njoj. Kako se često to može doživjeti! To može imati takav oblik u svijesti, ali ne mora biti tako u samoj duši. Tamo se može odvijati nešto drugo.

Nesvjesno radi u astralnom tijelu. Može biti da što ječe osoba ogovara i žesti se protiv znanosti duha, to dublje u nesvjesnom gaji nagon, težnju, upoznati znanost duha.

Kada idemo kroz vrata smrti susrećemo istinu. Tamo se ništa ne može prikriti. Ovdje na zemlji se može lagati i glumiti ali nakon smrti stvari dobivaju pravu boju. Stvari se otkrivaju onakve kakve stvarno jesu.

Bez obzira koliko netko bio preneražen i klevetao znanost duha tijekom života, nakon smrti je primjetna težnja prema njoj. Javlja se patnja jer se ta težnja ne može zadovoljiti. Ali sada se živući može zamisliti u prisutnosti umrlog, može misliti duhovne misli i umrli će razumjeti. Čak i ako onaj koji je umro nije bio antropozof, umrli će ipak moći percipirati onog živog koji se okupira duhovnim mislima.

Postoji određena sklonost na strani umrlog prema jeziku koji je koristio za vrijeme života, pošto je tijelom rane faze nakon smrti još povezan s određenim jezikom. Pa je prema tome preporučljivo zaogrnuti misli u jezik koji je umrli koristio. Ali nakon pet, šest, osam godina, i u ranijim prilikama, nalazimo da je jezik duha takav da vanjski jezik ne predstavlja nikakvu prepreku. Umrli može također razumjeti duhovne misli na jeziku kojeg nije poznao tijekom svog života.

U bilo kojoj mjeri, posljedica čitanja mrtvima, čak i ako nisu bili antropozofi, dokazala se kao posebno lijepa. Pokazala se kao specijalna usluga i kao jedno od najvećih djela ljubavi koje se može izvršiti.

Da bi postigli naše ciljeve nije samo u pitanju vanjsko širenje antropozofije — to se mora napraviti i to je važno — ali antropozofija također treba biti kultivirana krotkije unutar zabačenih mjesta duše. Duhovna mjesta odgovornosti mogu biti kreirana preko čega se mnogo može postići za razvoj duše nakon smrti. Neki misle da je to gotovo nemoguće.

Vidovnjak također vidi duše između smrti i ponovnog rođenja koje su prisiljene izvršavati zadatke koje one same ne razumiju. Na primjer, vidovnjak može u toj oblasti otkriti duše koje su na neko vrijeme sluge snaga smrti i bolesti. To se ne odnosi na standardnu pojavu smrti već na događaje povezane s ljudima koji su odvedeni u cvijetu mladosti. Bolesti su fizičke prirode. One su uzrokovane, međutim, od snaga koje djeluju iz nadčulnih oblasti. Epidemijske bolesti mogu se pratiti natrag do djela nadčulnih bića i izvjesnih duhova koji imaju zadatak dovesti do prerane smrti. Sada ne možemo raspravljati kako to može biti potvrđeno kao dio mudrog vođenja, ali je važno primijetiti da su određene duše podjarmljene od ovakvih bića. Premda se vidovnjak morao naviknuti na određenu staloženost, ovakve situacije su bolne i potresne za promatrati. Ovakve duše su prisiljene služiti i čovječanstvu donijeti smrt i bolest.

Ako vidovnjak pogleda natrag na živote ovakvih duša prije smrti, otkriva zašto su osuđene služiti kao sluge duhova smrti i bolesti. Uzrok leži u nedostatku svijesti ovakvih duša tijekom njihova zemaljskog života. Shodno mjeri njihovog nedostatka svijesti oni sebe osuđuju da postanu sluge onih zlih bića. Zaista kao uzrok i posljedica dobiven u slučaju udaranja biljarskih kugli, tako, također, moraju ljudi koji nemaju svijesti postati sluge ovih zlih bića. To je zaista potresno!

Vidovnjak promatra još jednu činjenicu. Duše koje su pod jarmom ahrimanskih bića moraju pripremiti duhovni izvor svega što se pojavljuje na Zemlji kao prepreke, smetnje našim djelima. Ahriman također ima taj zadatak. Sve prepreke koje se javljaju ovdje na Zemlji upravljane su iz duhovnog svijeta. Oni su sluge Ahrimana. Zašto su te duše osudile sebe na ovakvo služenje? Jer su za vrijeme njihovih života na Zemlji oni zadovoljavali ljubav za udobnošću i komforom. Ako samo uzmete u obzir koliko je postala široko rasprostranjena ljubav za udobnošću i komforom, naći ćete da Ahriman ima značajan broj regruta. Ljubav za udobnošću je danas u životu

dominantna. Moderni ekonomisti ne računaju samo s egoizmom i konkurencijom, već također i s komforom ljudskih bića. Ljubav za udobnošću i komforom je važan faktor.

Sada, postoji razlika u tome da li netko tko ima takva iskustva može shvatiti zašto ih ima ili da li ih doživljava sasvim nesvjesno bez da shvaća zašto mora služiti ovakve duhove. Ako netko zna zašto je podčinjen duhovima koji dovode do epidemija, također shvaća i vrline koje se moraju razviti u slijedećem životu da bi se izvršila kozmička kompenzacija. Ako netko ostane neupućen u razlog, u stvari kreira istu karmu, ali do kompenzacije može doći tek u drugoj inkarnaciji. Stvarni napredak je prema tome odgođen.

Važno je, prema tome, da čovjek uči o ovim stvarima na Zemlji. Doživjeti ćemo ih nakon smrti ali orijentirati se učimo ovdje dolje. Ovdje imamo još jednu činjenicu koja čini esencijalnim da dođe do novog osjećaja ili orijentacije širenjem duhovnih istina. Stari načini orijentacije nisu više dostupni.

Možemo pitati, „Zašto smo mi antropozofi?“ Možemo dati odgovor iz samih duhovnih činjenica koje govore direktno našim osjećajima radije nego našem intelektu. Tako antropozofija sve više postaje univerzalni jezik. Ona postaje jezik koji će učiniti mogućim porušiti pregradu koja stoji između različitih svjetova u kojima živimo, jedanput u fizičkom tijelu, drugi puta bez fizičkog tijela. Tako će se zid između fizičkog i duhovnog svijeta raspasti kada se znanost duha zaista uvuče u duše ljudi. Trebali bi to osjetiti. To nam može dati pravi unutarnji entuzijazam za znanost duha.

Skrenuti ću vam pažnju na drugu stvar. Za vidovnjaka za vrijeme života duša u periodu između smrti i ponovnog rođenja postoji trenutak koji se otkriva kao posebno važan. Također je važan i drugima nakon smrti. Za neke ova točka leži ranije, za druge, kasnije. Ako netko promatra život pri spavanju s nadčulnom spoznajom, vidi ljudsko biće s njegovim astralnim tijelom i egom vani iz fizičkog tijela. Gledajući natrag, dobije se dojam da fizičko tijelo polako umire.

Samo od prvih godina djetinjstva dok dijete ne razvije razumijevanje, do trenutka dok ne počne sjećanje, tijelo se za vrijeme spavanja javlja kao da cvijeta, napreduje. Sporni proces uvenuća u fizičkom tijelu javlja se kratko nakon što počne život. Smrt je samo zadnja pojava u ovom procesu umiranja. Spavanje je tu da bi kompenziralo snage koje su iscrpljene ali je kompenzacija nepotpuna. Svaki puta tamo ostane mali ostatak snaga smrti. Kada se akumulira toliko ostataka da su snage izgradnje nedorasle zadatku, nastaje fizička smrt. Prema tome, kako razmatramo ljudsko fizičko tijelo vidimo kako se smrt postepeno ostvaruje. U stvarnosti mi polako umiremo od rođenja nadalje. To čini svečani utisak kako postajemo svjesni činjenica.

Između smrti i ponovnog rođenja javlja se trenutak kada se u duši počinju razvijati snage koje vode u slijedeću inkarnaciju. Pokušati ću objasniti što mislim pomoću primjera. Postoje brojne knjige koje se bave Goetheovom predispozicijom.

Jedna ispituje Goetheove pretke da bi dokučila nasljedni izvor neke kvalitete. Izvori su se vidjeli unutar fizičke linije nasljeđivanja. Ja se ne svađam oko činjenice da se one tamo mogu naći, ali onaj tko može pratiti život duše između smrti i ponovnog rođenja otkriva slijedeće.

Uzmimo dušu Goethea. Dugo vremena prije rođenja duša je radila na svojim precima iz nadčulnog svijeta, i zbog vlastitih snaga, razvila odnos sa svojim praočevima. Duša je čak radila u tom opsegu dovodeći zajedno one muškarce i žene koji su kroz dugi period vremena mogli dati odgovarajuće predispozicije potrebne toj individualnosti. To nije lagan zadatak jer su u taj proces uključene mnoge duše. Predstavite sebi da se od duša šesnaestog do osamnaestog stoljeća spuštaju ljudska bića. Sve te duše su morale već surađivati, i iz toga ćete zaključiti da je ovakav zajednički rad od velike važnosti. Duše rođene u osamnaestom i devetnaestom stoljeću morale su već postići uzajamno razumijevanje u šesnaestom stoljeću da bi moglo doći do kompletne mreže odnosa.

Treba mnogo napraviti između smrti i ponovnog rođenja. Ne treba samo izvršiti objektivne zadatke kao što je privremeno služenje koje treba dati duhovima opozicije, već moramo raditi na snagama koje nam u stvari omogućavaju da se reinkarniramo. To znači da moramo oblikovati opću formu arhetipski. To čini suprotni dojam od onog što vidovnjak gleda kada promatra spavajuće fizičko i etersko tijelo. Fizička i eterska tijela se u spavanju javljaju kao da venu, ali izgradnja arhetipa i njegovo spuštanje u fizičku oblast čine utisak cvjetanja.

Važan trenutak između smrti i ponovnog rođenja leži u točki između sjećanja na raniju egzistenciju i perioda tranzicije gdje se čovjek počinje pripremati tako da njegov fizički organizam može doći u postojanje. Ako sada sebi predstavite fizičku smrt i usporedite je s ovim trenutkom, tada imate suprotni pol fizičke smrti. Fizička smrt označava prijelaz od postojanja u ne-postojanje. Gore opisani trenutak je tranzicija od ne-postojanja u stanje postojanja. Ovaj trenutak se doživljava sasvim različito ako ga se razumije nego ako ga se ne razumije.

Koncept polarne suprotnosti smrti, trenutak koji se javlja između smrti i novog rođenja, treba postati osjećaj u duši antropozofa. Ne smije se samo intelektualno razumjeti, već treba postati unutarnji doživljaj. Tada ćemo moći osjetiti koliko nam je obogaćen život kada se ovakve misli prime u duši.

Postoji još jedan aspekt, naime, da duša postepeno razvija osjećaj za sve što je u svijetu. Ako, nakon što smo meditirali o konceptima koje sam upravo spomenuo, idemo u šetnju kroz šumu u proljeće, naći ćemo da nismo toliko daleko, pod pretpostavkom da smo pažljivi, od doživljaja da duhovna bića tkaju unutar fizičkih pojava. Doživjeti duhovni svijet u stvari ne bi uopće trebalo biti teško ako ljudska bića ne bi kreirali vlastite prepreke. Treba pokušati prevesti ono što se primi u formi koncepata u iskustvo doživljaja, probuditi živo unutar sebe. Takvo stremljenje može dovesti do gledanja duha. Pitanja koja sam danas načeo namijenjena su kao prilog za

oživljavanje impulsa prema znanosti duha. Kada god netko govori o ovakvim stvarima, osjeća da je to samo mucanje jer naš jezik pripada fizičkom svijetu. Treba napraviti značajan napor, preko posebnih opisnih značenja, da bi evocirali barem ograničeni koncept o ovim stvarima. Ali govoriti baš o ovim stvarima na ovaj način može iz naših srca osloboditi ono što možemo antropozofski zvati kao snaga osjećaja.

Znanost duha za nas treba postati ono što oživljava osjećaje i život. Stjecanje duhovnih koncepata ne bi nam trebala postati manje važna stvar. Trebali bi je rado raditi. Ipak bi se trebali uzdržati od toga da smatramo koncepte od glavnog značaja, već radije ono što antropozofija može napraviti od nas kao ljudskih bića.

PREDAVANJE XI

Misija zemaljskog života kao tranzicijski stupanj za dalje

Frankfurt, 2 ožujak 1913

Danas još ima dosta ljudi koji drže da život duha-duše može nakon smrti postojati, ali se čude zašto se mi sada brinemo oko toga. Možemo jednostavno živjeti na Zemlji sa svime što ona nudi te jednostavno čekati i vidjeti da li će doći do drugog oblika egzistencije nakon smrti!

Znanost duha pokazuje, međutim, da se tijekom života između smrti i ponovnog rođenja čovjek susreće s određenim bićima. Baš kao što se ovdje srećemo s mnogim bićima različitih carstava prirode, tako i nakon smrti srećemo bića viših hijerarhija i određena elementarna bića. Ako osoba ide kroz život bez ikakvog osjećaja za prosudbu, to je zbog činjenice da između smrti i ponovnog rođenja nije mogao sresti ona bića koja bi mu mogla dati odgovarajuće snage da u ovom životu bude moralno i intelektualno djelotvoran. Ali mogućnost i sposobnost određenih bića između smrti i ponovnog rođenja zavisi o zadnjem životu. Ako se za vrijeme zemaljskog života ne zaokupljamo s mislima koje se odnose na nadčulno, ako smo tijekom našeg života bili potpuno uronjeni u vanjski čulni svijet, ako smo živjeli samo u našem intelektu koji je bio usmjeren na fizički svijet, tada smo napravili da je za nas nemoguće između smrti i novog rođenja susresti izvjesna bića i od njih primiti sposobnosti za slijedeći život. Gornja oblast ostaje za nas zamagljena i tamna, i u tami ne možemo naći snage viših hijerarhija. Čovjek, između smrti i novog rođenja, tada prolazi kraj tih bića od kojih je trebao primiti snage za slijedeći zemaljski život.

Odakle dolazi svijetlo pomoću kojeg možemo osvijetliti tamu između smrti i ponovnog rođenja? Gdje ga nalazimo? Između smrti i ponovnog rođenja nitko nam ne daje nikakvo svijetlo. Bića su tamo i mi ih možemo dosegnuti ako smo upalili svijetlo u našem zadnjem zemaljskom životu preko našeg interesa za duhovni svijet. Nakon smrti mi ne možemo prodrijeti u tamu ukoliko nismo svijetlo ponijeli sa sobom kroz vrata smrti.

To pokazuje koliko je netočna izjava da se ne trebamo zamarati stvarima duhovne prirode, već da si možemo priuštiti čekati i vidjeti što će biti. U stvari, ako čekamo i gledamo, susresti ćemo samo tamu!

Zemaljski život nije samo tranzicijski stupanj. On ima misiju. On je neophodan za ono otraga, a to je zaista otraga za zemaljsku egzistenciju. Svijetlo za život iza, mora se donijeti gore sa Zemlje. Može se također dogoditi da ovdje dolje ljudi ostanu tupi za nadčulni svijet, da jednostavno propuste priliku da razviju određene sposobnosti, da propuste kreirati instrumente za slijedeću inkarnaciju.

Osoba kojoj je tijekom života nedostajalo određenih sposobnosti u ovoj ili onoj sferi prolazi kroz vrata smrti. Sada vidite kako to čini situaciju beznadnom. Ako se ništa nije umiješalo, osoba će postati još manje sposobna. Jer ako je osoba u jednoj inkarnaciji namjerno zatupila sebe prema duhovnom svijetu, biti će još manje sposobna pripremiti organe za sebe u slijedećem životu. Ako se ništa drugo nije dogodilo, stvari će ići u smjeru stalno strmijeg pada.

Nešto se drugo, međutim, umiješa. Čovjeku koji u jednoj inkarnaciji ide kroz život sa namjernom tupošću pristupa Lucifer sa svojim snagama u duhovnom svijetu nakon drugog zemaljskog života. Da mu u toj točki nije pristupio Lucifer, zapeo bi kroz najgušću tamu. Pošto je živio kao na opisan način, može mu pristupiti Lucifer i osvijetliti snage i bića potrebna za slijedeću zemaljsku inkarnaciju. Rezultat je taj da su obojana luciferskom svjetlošću. Sada slijedeći tupu egzistenciju, nakon što ga je između smrti i novog rođenja vodio Lucifer, ulazi u novu zemaljsku egzistenciju. Sada je potpuno opremljen talentima i sposobnostima koje su pripremile njegove organe tako da je svugdje otvoren luciferskim iskušenjima na zemlji.

Sada takva osoba može biti pametna, ali ta pamet je hladna i proračunata; iznad svega će biti prožet sebičnošću, egoizmom. To se vidovnjaku manifestira u mnogim slučajevima gdje su ljudi pametni ali u stvari hladni i sebični u svojoj aktivnosti. Kada ih sretnemo oni uvijek gledaju svoju korist i čine sve što mogu da se smjeste u centar pažnje. Razmatranja o ovakvim ljudima pokazuju da su u duhovnom svijetu bili vođeni od Lucifera. U prethodnoj inkarnaciji vodili su tupu egzistenciju kojoj je nakon smrti slijedilo poniranje u tamu a tome je prethodio još jedan život na Zemlji tijekom kojeg su sebe namjerno zatvorili za duhovni svijet.

Ovakav uvid otkriva loše izgleda za materijaliste. Naši suvremenici koji su skloni materijalizmu i odbacuju svaki interes za duhovni svijet i smatraju da duševni život završava smrću, mogu očekivati upravo opisanu egzistenciju. Mala je korist apstraktno sakupiti određene misli o međuovisnosti različitih zemaljskih života. Precizan, konkretan pregled otkriva najrazličitije veze između prijašnjih i kasnijih zemaljskih života i života u duhu koji slijedi svaku inkarnaciju. Trebali bi se držati činjenice da je život na Zemlji od velike važnosti za život nakon smrti.

Život na Zemlji ima još jedan značaj. Samo na Zemlji možemo sresti određena bića, čovjek iznad svega pripada među njih. Ukoliko nije uspostavljena veza između čovjeka i čovjeka na Zemlji, ne može se dogoditi u svijetu duha. Odnosi između ljudskih bića su iskovani ovdje i nastavljaju se u duhovnom svijetu. Ako propustimo šansu sresti određene osobe na Zemlji koje su bile predodređene da budu inkarnirane, to ne možemo napraviti za vrijeme perioda između smrti i ponovnog rođenja.

Uzmimo primjer Gautama Bude. On je bio ljudska osobnost koja je živjela tijekom šestog stoljeća pr.n.e kao sin kralja, i koji se uzdigao u njegovoj dvadeset devetoj godini iz ranga bodhisattva u rang Buda. To znači da je postao Buda i više se nije

trebao inkarnirati u fizičku ljudsku formu. Gautama Buda je dakle ostvario svoj zadnji zemaljski život. Značajan broj ljudi je sreo ovu osobnost na Zemlji tijekom tog vremena, a također su i u ranijim inkarnacijama ljudi bili u kontaktu s Bodhisattvom. Sve ove veze mogu kasnije u duhovnom svijetu biti nastavljene. Veza sa Gautama Budom, koja nosi karakter odnosa učenik-učitelj, mogla se nastaviti u duhovnom svijetu. Ali postojale su duše koje tijekom evolucije čovječanstva nikada nisu napravili vezu s Gautama Budom na Zemlji. Te duše, čak i ako su sada dosegle značajan stupanj razvoja, uopće ne mogu lako doći u kontakt u duhovnom svijetu s bićem Bude, s dušom onog koji je bio inkarniran kao Gautama Buda. Za Gautama Budu javlja se ono što bi mogli nazvati zamjena; on ima zamjenu za onog tko ne može napraviti vezu s njim na Zemlji.

Buda je imao posebnu sudbinu pošto se uzdigao do kape bude i nije se više trebao vratiti na Zemlju tako nastavivši boraviti u čisto duhovnoj regiji. Ostao je u kontaktu sa zemaljskim zbivanjima, međutim, i radio iz duhovnih svjetova dolje u zemaljsku sferu. Znamo da je biće Gautama Bude zračilo u dijete Isusa o kojem se govori u evanđelju sv. Luke. Nadčulno biće Bude strujalo je u astralno tijelo lukinog djeteta Isusa. Radio je iz nadčulnog dolje u zemaljske oblasti. Ljudska bića na Zemlji nisu više mogla naći put do njega. Kontakt s bićem Gautama mogli su napraviti samo oni koji su, kao Franjo Asiški, na primjer, prošli kroz viši oblik razvoja. Prije nego je ušao u život na Zemlji, i prethodni također do zadnjeg života između rođenja i smrti, biće Franje Asiškog je živjelo u misterijskom centru smještenom na jugoistoku Europe. U ovom centru nije bilo fizičkih učitelja, već učitelji koji pripadaju nadčulnom hijerarhiji od koje je Buda, ili preciznije, od koje je duša koja se bila inkarnirala kao Buda, bila jedno. Učenici u ovakvim misterijskim centrima imali su već razvijene uzvišene sposobnosti za promatranje nadčulnog svijeta. Ovakve učenike su mogli podučavati učitelji koji rade samo iz duhovnog svijeta. Tako je Buda podučavao u tom misterijskom centru, a Franjo Asiški je u bivšoj inkarnaciji bio vjeran i posvećen učenik. U to je vrijeme Franjo Asiški apsorbirao sve što mu je kasnije omogućilo da primi svijetlom ispunjene impulse viših hijerarhija, i to mu je onda omogućilo da se pojavi u inkarnaciji kao veliki mistik koji je izvršio tako jak utjecaj na svoje doba. To je sve zbog činjenice da je duša Franje Asiškog, kroz više sposobnosti koje je imao u to vrijeme, mogla uspostaviti vezu s Gautama Budom nakon što je Buda mogao raditi dolje na njemu iz nadčulnog svijeta.

Za obična ljudska bića koja su ovisna o životu kako se otkriva kroz čula i intelekt, ovakav susret nije moguć. U tom slučaju vrijedi ono što je ranije rečeno. Ne možemo u duhovnom svijetu susresti osobu ukoliko je prije nismo sreli na Zemlji.

Odstupanje koje smo upravo razmatrali u odnosu na Budu donosi još jedno. Premda je nemoguće za obične pojedince da u duhovnoj oblasti sretnu druge s kojima prethodno na Zemlji nisu imali kontakt, ipak ako je osoba primila Krist impuls i prožela sebe s njim, ipak može sresti Budu nakon smrti. Jer je položaj ovog bića poseban.

Početak sedamnaestog stoljeća jedan drugi planet je bio uključen u krizu razvoja sličnu onoj na Zemlji kada se dogodio Misterij na Golgoti. Kao što se Krist pojavio na Zemlji iz viših oblasti u vrijeme Golgote, tako se Buda pojavio na Marsu tijekom krize na Marsu u sedamnaestom stoljeću. Nakon što je Buda završio svoja utjelovljenja nije više bilo neophodno da se vrati na Zemlju, već je nastavio svoje aktivnosti u drugim oblastima. Buda je od zemaljskih poslova odlutao u oblast Marsa. Do tada je Mars bio izabrani centar snaga koje su Grci označavali kao plašljivo ratoborne. Misija Marsa je završila u sedamnaestom stoljeću. Postao je neophodan drugi impuls i Buda je tamo izvršio razapinjanje Bude. Buda misterija na Marsu nije imala isti tijek kao Krist misterija na Zemlji, ali Buda je, Princ Mira, koji je, tijekom zadnjeg života širio mir i ljubav gdje god je išao, bio premješten u ratobornu oblast Marsa. Činjenica da je biće koje je potpuno prožeto snagama mira i ljubavi bilo premješteno u oblast razdora i nesklada može se u određenom smislu gledati kao raspinjanje. Vidovnjak dva događaja promatra zajedno na predivan način. Netko promatra, u drugu ruku, osamdeset godišnjeg umirućeg Budu, i ta smrt ima duboko dirljiv, duboko poticajan kvalitet. Buda je umro 483 okružen srebrenim zrakama u predivnoj noći okruženoj mjesecinom, zračeći mirom i suosjećanjem. To je bio njegov zadnji zemaljski sat. I tada je ponovno bio aktivan na opisani način. Vidovnjak ga otkriva kako pali suosjećajno, srebrnasto svjetlo morala Bude na Marsu početkom sedamnaestog stoljeća. Ova dva predivna događaja su duboko povezana u tijelu svjetske povijesti.

Ljudske duše koje su ovdje na Zemlji u sebe na odgovarajući način primile Krist impuls nakon smrti putuju kroz kozmički univerzum. Mi svi idemo kroz ove kozmičke oblasti. Za početak, idemo kroz planete našeg planetarnog sustava. Proživljavamo period Mjeseca, period Merkura, period Venere, period Sunca, period Marsa, period Jupitera i period Saturna. Nakon toga idemo u okruženje našeg planetarnog sustava i onda započinjemo naše povratno putovanje. Sada se susrećemo s onim silama i bićima od kojih moramo primiti ono što trebamo za izgradnju našeg slijedećeg zemaljskog života. Onaj tko je na Zemlji primio Krist impuls može također primiti ono što struji od Bude u njegovom prolazu kroz sferu Marsa. To spada u iznimni slučaj u kojem duše koje nisu bile skupa s Budom u ranijim inkarnacijama ipak imaju mogućnost sresti ga u periodu između smrti i ponovnog rođenja.

Nadčulna spoznaja otkriva da brojne osobnosti koje su živjele u sedamnaestom stoljeću duguju svoje iznimne talente činjenici da su tijekom njihova prenatalnog života u duhovnom svijetu primili impuls od Bude. Sada je sposobnost primanja ovakvih talenata još ograničena unutar ljudskih bića pošto je tek relativno nedavno Buda izvršio Misterij na Marsu. U budućnosti, ljudska bića će biti sve više sposobna primiti impuls Bude iz sfere Marsa. Ali u devetnaestom stoljeću je već bilo nekih osobnosti — i to je otkriveno onima koji to mogu spoznati — koje su mogle razviti svoje sposobnosti ovdje na Zemlji kao rezultat utjecaja koje su primili od Bude kroz njihov prolaz u sferi Marsa. Tijek života između smrti i ponovnog rođenja je zaista kompleksan i predivan.

Ukoliko čovjek nije sposoban ponijeti sa sobom svjetlo da osvijetli svoje iskustvo između smrti i ponovnog rođenja, spotiče se u mraku. To također vrijedi i za ovaj posebni slučaj. Osobe koje odlaze od Zemlje kroz vrata smrti bez da su u sebe primili Krist impuls, koji ne žele znati ništa o tome, neće imati ni najmanju objavu utjecaja tijekom njihovih budućih života u duhovnom svijetu dok prolaze kroz sferu Marsa. Za njih je to kao da Buda nije prisutan. Treba imati na umu da mi srećemo bića viših hijerarhija, ali da li ih opažamo ili ne i uspostavljamo s njima pravu vezu zavisi od toga da li smo upalili svjetlo u našoj zadnjoj zemaljskoj egzistenciji tako da ne prolazimo kraj njih i možemo od njih primiti impulse. Zato je potpuna zabluda držati da se nije neophodno baviti s onim iza za vrijeme zemaljske egzistencije.

Zaključiti ćete iz navedenog da iz višeg aspekta život na Zemlji stvarno čini poseban slučaj. Živimo utjelovljeni na Zemlji unutar posebnog organizma između rođenja i smrti. Odvojeno od zemaljske inkarnacije može se govoriti o "utjelovljenju" između smrti i ponovnog rođenja, ili radije o „uduševljenju". Ono što sam elaborirao u vezi duhovnog svijeta također vrijedi i za Zemlju. Razmotrite da ljudsko biće živeći između smrti i ponovnog rođenja može proći kroz sferu Marsa bez da uđe u najmanju vezu s bićima koja nastanjuju Mars. On ih ne vidi, i oni njega nisu svjesni. To također vrijedi i za Zemlju. Bića koja pripadaju drugim planetima, baš kao što čovjek pripada Zemlji, stalno prolaze kroz sferu Zemlje. Stanovnici Marsa provode normalan tijek njihova života na Marsu, i tijekom njihova iskustva, koje na Marsu odgovara periodu između smrti i novog života ali ipak je različito, oni prolaze kroz planetarne sfere. Tako da u stvari stanovnici drugih planeta stalno prolaze kroz našu zemaljsku sferu. Ljudska bića ne mogu uspostaviti nikakav kontakt s njima jer oni žive pod sasvim različitim uvjetima i pošto uglavnom neće napraviti ni najmanju vezu s ovim bićima na Marsu.

Koji bi bili neophodni uvjeti da bi sreli bića s drugih planeta dok prolaze kroz zemaljsku sferu? Trebali bi razviti točku kontakta s njima u njihovim vlastitim planetarnim oblastima, ali to je moguće jedino ako je netko na Zemlji već dosegnuo stupanj da može kontaktirati druga bića osim ovih na Zemlji kao rezultat razvoja nadčulnih snaga.

Tu je mogućnost za one koji su se podvrgli višem razvoju da sretnu bića iz drugih planeta koja slobodno tamaraju. Može zvučati čudno ali ipak je tako, da onima koji su općili s lutalicama s Marsa i upoznali prirodu tog planeta, čudne teorije koje fizičari i astronomi pletu o stanovnicima Marsa izgledaju vrlo komično, jer su činjenice sasvim drugačije.

Iznio sam ove stvari da možete proširiti vaše poglede od zemaljske egzistencije u druge oblasti koje se šire iza vidljivih bića koja nas okružuju do bića koja ne možemo percipirati ukoliko nismo razvili organe za njihovo promatranje. Ali između smrti i ponovnog rođenja također ne možemo uspostaviti vezu sa stanjima koja pripadaju misiji na Zemlji ukoliko ih prije nismo kontaktirali putem Zemlje.

Što je znanost duha ili antropozofija iz kozmičkog aspekta? Oni koji tkaju teorije mogu lako misliti da je znanost duha nešto što može biti podučavano i naučeno u oblastima kozmosa, ali to nije isto. Svaka oblast ima svoj poseban zadatak i on se ne ponavlja u drugim oblastima. Kreativne snage su Zemlju tako napravile da se neke stvari mogu pojaviti samo ovdje. Znanost duha se može pojaviti samo na Zemlji. Nigdje drugdje se ona ne može učiti. To je otkrivenje nadčulnog svijeta ali u takvom obliku da se može pojaviti samo ovdje na Zemlji.

Netko može dobro reći da pretpostavivši da je sve ovo točno, zacijelo se mogu dobiti instrukcije o nadčulnom u duhovnom svijetu u drugom obliku nego što je ovaj od znanosti duha! Netko to zacijelo može misliti, ali to nije točno. Jer ako je osoba uopće predisponirana da stekne izvornu vezu s višim svjetovima, to može jedino preko znanosti duha. Ako propusti doći blizu znanosti duha ili antropozofiji na Zemlji, ni jedna druga forma egzistencije neće mu pomoći da je upozna. Ni jedan drugi oblik egzistencije mu neće pomoći da stekne izvornu ljudsku vezu s nadčulnim svjetovima, također.

Ne treba nas bacati u očaj to što mnogo ljudi još odbija bilo što znati o antropozofiji. Oni će se vratiti i uspostaviti vezu s njom na kasnijem stupnju. Antropozofija je utemeljena na Zemlji na takav način da daje ljudima ono što treba znati o nadčulnim svjetovima u skladu s prirodom čovjeka. Samo je jedan način komunikacije moguć i to je preko ljudskih bića. Ako osoba ide kroz vrata smrti bez da je na Zemlji išta čula o znanosti duha, može se s njom upoznati preko činjenice da je poznavala osobu koja je bila povezana sa znanošću duha. To je put naokolo ali je moguć.

Uzmimo za primjer dvoje ljudi koji su na Zemlji bili u prijateljskim odnosima. Jedan se povezao s antropozofijom, drugi nije. Ovaj drugi umre. Prvi mu može značajno pomoći čitajući mu, čineći ga upoznatim s onim što ga nakon smrti okružuje. Osoba može čitati važan rad znanosti duha s umrlim i, kao što će vidovnjak potvrditi, umrli sluša pažljivo.

Također je činjenica da jednostavna osoba koja je samo došla u dodir sa znanošću duha može bolje čitati pokojniku koga je izvorno voljela nego vidovnjak koji, premda sposoban naći dušu mrtvog, nije imao odanu povezanost s njom u ovom životu. Povremeno se može dogoditi da vidovnjaci daju sebi zadatak čitanja dušama mrtvih kojima nisu bili poznati. Ipak se češće nego što to nije slučaj ne može čitati mrtvoj osobi s kojom nismo prethodno bili na Zemlji povezani.

Ove činjenice će vam utisnuti važnost duhovnih zajednica kao što je antropozofska jer ovdje u izvjesnoj mjeri imamo zamjenu za ono što bi mogli nazvati vrstom zajedničkog življenja i ostajanja u vezi.

Kada ovakve zajednice ne bi postojale, svaka duša bi se nakon smrti trebala potpuno oslanjati na to da joj čitaju bliski ljudi. Samo ovakve duhovne zajednice gdje

se uobičajeno gaje duhovne ideje mogu proširiti tu sferu. Tako se može a i događa se da netko sretne antropozofa koji, zbog onog što je prethodno naučio, može na poseban način, čitati duhovni sadržaj s mnogo koncentracije ili pustiti da takve misli prođu kroz njegovu dušu. Netko mu može pristupiti, spomenuti mu da je osoba koja je umrla također bila antropozof, pripadala istom društvu, i pokazati mu uzorke pisanja pokojnika. Može biti dovoljno da pogledavši rukopis ili poslušavši omiljeni stih pokojnika, može takvoj duši čitati na plodonosan način, premda ga na zemlji nije poznavao. To je zaista lijep zadatak za duhovnu zajednicu da tako snažno premosti jaz između živih i mrtvih.

Danas antropozofi još imaju na umu mnoge zadatke koji leže samo na fizičkom planu pošto među njima još prevladava materijalistički način mišljenja, premda su teoretski možda apsorbirali znanost antropozofije. Pravi duhovni zadaci pojaviti će se kada znanost duha bude dublje prodrila u duše. Naći će se ljudi koji će uzeti zadatak pomaganja mrtvima tako da oni mogu evoluirati. S time se započelo unutar našeg pokreta i ono što je već postignuto čini nam veliko zadovoljstvo.

U stvari, pod određenim okolnostima kada antropozof ide kroz vrata smrti noseći sobom duhovne misli, mogao bi služiti umrlima i postati njihov učitelj. To je, međutim, kompliciranije nego se obično zamišlja. To je lakše učiniti sa Zemlje jer zajednice koje su formirane nakon smrti potpuno zavise o grupama koje su bile formirane prije smrti.

Ako je dvoje ljudi, na primjer, živjelo zajedno na Zemlji, jedan antropozof a drugi ne, onaj koji je imao averziju prema znanosti duha težiti će za njom nakon smrti. Može se dogoditi da se antropozof koji je ostao iza na Zemlji bavi do svoje smrti dušom pokojnika čitajući joj. Sada nakon određenog vremena antropozof također ide kroz vrata smrti. On je tada ponovno ujedinjen s drugim u duhovnom svijetu. Sada se osjeća eho ranije veze na Zemlji, i to predstavlja poteškoću. Nema poteškoće toliko dugo dok je jedan na Zemlji a drugi u duhovnom svijetu. Ponovno se javljaju disonance kao što su bile u zemaljskoj vezi sada kada su opet ujedinjeni. Baš kao što na Zemlji nije željela znati ništa o duhovnoj znanosti, to opet postaje slučaj i u svijetu iza. To pokazuje u kojoj mjeri odnosi nakon smrti zavise o prethodnim zemaljskim vezama. Ove stvari su iznimno kompleksne i ne mogu biti samo intelektualno promišljane.

Ovakvi primjeri jasno otkrivaju misiju znanosti duha. Jaz između živih i umrlih treba biti premošten. Pod izvjesnim uvjetima umrli mogu također raditi u zemaljskoj sferi, kao što živi mogu slati svoj utjecaj u duhovni svijet, i mi možemo istražiti kako umrli rade u fizičkom svijetu.

U stvari, ljudi malo znaju o onom što ih na Zemlji okružuje. Kako oni vide život? Događaji u životu kako se otkrivaju nanizani su na niti, takoreći. Za neke se smatra da su uzroci, druge efekti, ali iza ovoga mali se značaj pridaje toj stvari. Može čudno zvučati da aktualne stvari koje se dogode čine najmanji dio sadržaja stvarnog života.

One predstavljaju samo vanjski sadržaj. Postoji još jedna sfera života osim stvari koje se dogode, i nije od manjeg značaja za život.

Uzmimo primjer. Osoba ima naviku napustiti dom svakog jutra točno u osam. Ide određenim putem, preko trga. Jednog dana su okolnosti takve da on izlazi tri minuta kasnije nego uobičajeno. Sada na trgu primjećuje nešto čudno, pod stupovima gdje je išao svaki dan. Strop kolonade se urušio! Da je izašao u uobičajeno vrijeme, padajući krov bi ga zasigurno ubio.

Postoji mnogo takvih primjera u životu. Često nalazimo da ako su okolnosti bile drugačije, ovo ili ono je moglo ići sasvim drugim smjerom. Mi smo zaštićeni od mnogih opasnosti. Mnogo od onog što se moglo dogoditi ne dogodi se. U životu razmatramo vanjske realitete, ne unutarnje mogućnosti. Ipak te mogućnosti stalno leže skrivene iza aktualnih događaja. Događaji nekog određenog dana čine samo vanjsku stvarnost života. Iza njih leži cijeli svijet mogućnosti.

Uzmimo za primjer more. U njemu živi mnoštvo haringa ali da bi se one pojavile, nije dovoljno da bude prisutno onoliko jaja koliko ima haringi. Bezbrojna jaja su uništena. Pojavi se samo relativno mali broj haringi. Tako je sa cijelim životom. Ono što doživimo od ujutro do navečer čini samo dio enormnog broja mogućnosti. Mi smo stalno vođeni pored određenih mogućih događaja koji se u stvari nisu dogodili. Kada određeni događaj prođe pokraj nas, to za nas označava poseban trenutak. Razmotrimo slučaj čovjeka. Da je svoju kuću napustio u uobičajeno vrijeme bio bi ubijen od krova kolonade. Takve mogućnosti nas stalno prate u životu. Takav trenutak, kada bi čovjek bio pogođen da je došao tri minute ranije, označava suprotnu, priliku za duhovni svijet da zasja u njemu. On bi tada mogao imati iskustvo koje ga može dovesti zajedno s umrlima. Danas ljudi još nisu svjesni ovakvih mogućnosti jer u osnovi žive samo na površini života.

Znanost duha cilja na to da postepeno postane životni eliksir. Čovjek tada neće samo gledati vanjsku stvarnost već će obratiti pažnju na poticaje u njegovom duševnom životu. Tamo će često naći glasove umrlih koji još žele nešto od živih.

Kao što imamo primjer kako živi mogu utjecati na umrle čitajući im, tako također vidimo kako umrli mogu utjecati na živuće. Doći će vrijeme kada će čovjek duhovno razgovarati s mrtvima. Ljudi će mrtvima govoriti, i mrtve će slušati. Smrt samo označava promjenu u vanjskoj formi čovjeka; njegova duša se dalje razvija. U sadašnje vrijeme mi prolazimo najnesavršenije stanje čovječanstva utoliko što čovjek ne može komunicirati s drugim ljudima koji borave u drugom obliku života. Kada znanost duha ne bude više teorija već bude prožela duše, zajedništvo živih i umrlih će stalno biti moguće. U stvari, stanja, koja u današnje vrijeme doseže samo vidovnjak, postepeno će postati zajedničko naslijeđe cijelog čovječanstva.

Možete reći, „Dobro, to može biti tako za vidovnjaka. On između smrti i ponovnog rođenja može naći ljudska bića”. U stvari, tu se danas javljaju značajne teškoće zbog

općeg nedostatka vjere u duhovni svijet, nedostatak veze s duhom, također stvara smetnje i onima koji bi mogli uspostaviti vezu s duhovnim svijetom.

Postoje stvari koje se mogu neometano dogoditi jedino ako spadaju u zajedničko vlasništvo čovječanstva. Čovjek može biti izvanredno nadaren graditelj. Ako ga nitko ne angažira, neće moći graditi. To može biti slučaj i kod vidovnjaka. On može imati sposobnosti da se duhovno uzdigne u oblast umrlih ali ako je taj proces ometan zbog činjenice da je spajanje s mrtvima nemoguće za većinu ljudi, vidovnjak će jedino moći uspjeti u uspostavljanju kontakta u nekoliko iznimnih slučajeva.

Moji dragi prijatelji, želio sam vam pokazati kako znanost duha može biti impuls koji daje život. Više od bilo čega što možemo teoretski naučiti, važno je kultivirati osjećaj za zadatak znanosti duha u odnosu na budućnost čovječanstva. To omogućava svakom tko pripada antropozofskom pokretu da dobije utisak o tome što zaista radi. Dobiva utisak o ogromnom zadatku koji treba biti izvršen od znanosti duha ili antropozofije. To također omogućava nekom da se sa duhovnom znanošću poveže ozbiljno i dostojno, ne na mlak način, kao s nečim što je osvježenje već kao s impulsom koji će stalno postajati važniji kako čovječanstvo napreduje u budućnost. S današnjim razmatranjima želio sam za to pobuditi osjećaj.

PREDAVANJE XII

Život između smrti i ponovnog rođenja 1

Veza između fizičkog i nadčulnog svijeta

München, 10 ožujka 1913

U materijalističkim krugovima trenutno je u uporabi fraza koja, premda sasvim razumna s vanjskog aspekta, izgleda potpuno drugačije kada se gleda u svijetlu znanosti duha. Prevladavala je u vrijeme kada je cvjetao teorijski materijalizam i stekla je široku popularnost. Ipak, ta fraza se čak i danas koristi: Pod pretpostavkom da postoji život nakon smrti, ne trebamo se brinuti oko toga sve dok tamo ne dođemo, jer kada prijeđemo prag smrti vidjet ćemo što će biti. Kao i za našu fizičku egzistenciju, dovoljno je uroniti u nju, i možemo se nadati, ako zaista postoji život iza, da smo samim time adekvatno pripremljeni da tamo uđemo.

U svijetlu nadosjetilne spoznaje sposobne promatrati oblast u koju čovjek prijeđe između smrti i ponovnog rođenja, ovakav način govora je čista besmislica. Kada prijeđemo prag smrti mi smo, u početku, zaokupljeni ostacima, sjećanjima i vezama našeg zadnjeg zemaljskog utjelovljenja. Jer desetljećima tijekom prvih stupnjeva nakon smrti, pojedinac gleda natrag u retrospektivi smisao svoje zadnje inkarnacije. On je još uključen u ono što je ostalo u njegovom astralnom tijelu kao sile iz zadnjeg zemaljskog života ali sve više ulazi u sferu koju smo u prethodnoj prigodi opisali s kozmičkog aspekta. On postepeno ulazi u oblast gdje dolazi u kontakt s bićima viših hijerarhija. Čovjek mora susresti ova bića jer mu to omogućava da prikupi sile koje treba kada kasnije, preko rođenja, opet ulazi u fizičku egzistenciju.

Ljudsko biće treba donijeti sa sobom dvije stvari koje su bile razrađene i osnažene između smrti i ponovnog rođenja. Mora donijeti sa sobom snage koje mu, kada se jednom povezao sa strujom nasljednosti, omogućuju da plastično oblikuje svoj tjelesni oblik iznutra prema vani za mnoge godine koje dolaze, da bi tjelesna konstitucija mogla biti potpuno prilagođena individualnosti koju je prenio iz prethodnih zemaljskih života. Ono što smo dobili putem predaka u fizičkoj nasljednoj struji odgovara individualnosti samo toliko koliko smo privučeni mješavinom unutar struje nasljeđivanja, takoreći, koja se javlja zbog prirode naših predaka. Čovjek je privučen potencijalima unutar fizičke nasljedne struje, ali ono što prima kao svoje vanjske korice prolazeći kroz rođenje, prvo treba biti oblikovano u finijim aspektima. To je moguće pomoću izvanredno složene strukture sila koju nosi sa sobom od duhovnog svijeta i prima u takvom obliku da neki određeni hijerarhijski poredak daruje ove, drugi one, snage. Da bi to izrazili na slikovit način mogli bi reći, čovjek između smrti i ponovnog rođenja prima od bića viših hijerarhija one darove koji mu trebaju da bi svojoj individualnosti prilagodio ono što je dobio pomoću nasljednosti.

To je jedan aspekt koji moramo uzeti u obzir u inkarniranom ljudskom biću. Drugi je da čak i ako ostaje nesvjestan toga, mora raditi na razradi i oblikovanju svoje sudbine. Mnogo toga što se u životu čini kao slučajnost u stvari je uvjetovano pomoću

sila koje je stekao između smrti i ponovnog rođenja i koje omogućavaju da u životu dođe upravo do onoga što leži u njegovoj karmi. To ukazuje kako čovjek prima darove od bića hijerarhija koja susreće između smrti i novog rođenja.

Nadosjetilna percepcija potvrđuje da ljudska duša može putovati kroz oblast između smrti i novog rođenja na dvostruki način. Za dušu je moguće da luta kroz oblast viših hijerarhija kao da posrće u tami bez da je sposobna primiti odgovarajuće darove od viših hijerarhija zbog unutarnjih sklonosti. Da bi primio darove od viših hijerarhija između smrti i ponovnog rođenja treba moći promatrati, svjesno se suočiti s tim bićima. Slikovito govoreći, netko može lutati u tami, bez svijetla (duhovnog svijetla, naravno) kroz ovu oblast, kroz doživljaje koje bi trebao imati u prisutnosti bića viših hijerarhija.

Putovanje se može izvršiti i na takav način da, u skladu s potrebama naše karme, darovi budu osvjetljeni tako da ih primimo na pravi način. Svjetlost koja osvjetljava tako da kroz oblast viših hijerarhija ne tapkamo u mraku ne može nikako biti upaljena kada smo jednom prošli kroz vrata smrti, ukoliko je ne donesemo sa sobom preko vrline osjećaja i misli prema višim svjetovima koje smo razvili na Zemlji. Mi je sami moramo pripremiti u ovom životu prije naše fizičke smrti. Svjetlo je pripremljeno pomoću misli i osjećaja koje usmjeravamo, makar samo privremeno, prema nadosjetilnim svjetovima. To svjetlo može sijati samo od nas samih — svjetlo koje nam omogućava proći kraj bića viših hijerarhija tako da nam ona mogu ispravno uručiti darove, tako da ne propustimo dohvatiti ono što trebamo primiti.

Dakle vidimo da je izreka da možemo čekati bez da se bavimo nadosjetilnim svijetom sve dok ne umremo potpuno neistinita. To je apsolutno neispravno zbog načina na koji nam hijerarhije pristupaju. Da li ćemo se susresti s njima tako da možemo primiti snage koje trebamo za slijedeći život zavisi od naše sposobnosti da osvjetlimo određeno područje duž našeg putovanja između smrti i novog rođenja. Ostajemo u tami ako smo poricali ili se potpuno okrenuli od ideje o duhovnom svijetu do trenutka fizičke smrti.

Prihvaćeno gledanje može se činiti vjerodostojno, ali u svijetlu viših svjetova to više nije valjano. Nadosjetilna percepcija često otkriva da osoba koja se propustila zanimati za više svjetove, koja se od njih okrenula i živjela s mislima i osjećajima ekskluzivno usmjerenim prema fizičkom svijetu, ide kroz tamu i propušta darove koje je trebala primiti od viših hijerarhija. Kada ovakva duša kroz rođenje ulazi u novu zemaljsku egzistenciju nedostaju joj određene snage koje bi joj omogućile oblikovati tjelesnu konstituciju, da je plastično oblikuje iznutra tako da je može odgovarajuće opremiti u skladu sa svojom karmom. Ako je osoba u prethodnoj inkarnaciji sebe na opisani način zaglupljivala za nadosjetilni svijet tada će u slijedećoj inkarnaciji biti boležljiva i slaba. Ako propusti oblikovati snage u svojoj fizičkoj konstituciji koje bi trebala imati na raspolaganju tijekom slijedećeg zemaljskog života; izvjesne unutarnje formacije će nedostajati. Biti će u izvjesnom smislu retardirana u odnosu na ono što je mogla biti — na ono što bi trebala zaista biti. Bila je tupa u prethodnom životu i

nužno će u slijedećem postati tuplja nego to treba ili bi trebala biti. Neće moći razumjeti onoliko koliko bi inače dosegnula. Neće moći sudjelovati u životu svijeta kao što bi inače mogla i ostati će nezainteresirana za ono što bi je inače trebalo interesirati.

To može biti rezultat okorjele tuposti u prethodnoj zemaljskoj egzistenciji. Tako pojedinac može ponovno prijeći prag smrti s duševnim sadržajem koji je daleko ispod nivoa kojeg je mogao postići. Netko bi dobro pretpostavio da kada takva osoba ponovno ulazi u duhovni svijet i ponovno putuje između smrti i ponovnog rođenja, njene snage su čak i više zatupljene, postaje još više nesposobna i luta u još većoj tami. Mogli bi očajavati i misliti da takva osoba neće nikada ponovno naći put uspona ali to nije tako. Intervenira nešto drugo između smrti i ponovnog rođenja, drugi aspekt koji moramo razmotriti.

U egzistenciji koja slijedi život kada je pojedinac iz nužde zatupljen, Lucifer i njegove snage imaju posebno jak utjecaj, i sada je Lucifer onaj tko osvjetljava prostor između smrti i ponovnog rođenja. Sada mora primiti darove viših bića osvjetljen luciferskim snagama. Kao rezultat, ovi darovi su obdareni posebnim koloritom. Osoba koja nije otišla kroz tamu, a ipak nije sposobna nezavisno s vlastitim snagama osvjetliti određeno područje, sposobna je u slijedećem životu plastično formirati ono što prima kroz nasljeđivanje. Sve što tako oblikuje obojano je luciferski. Kada zatim promatramo takvu osobu tijekom njenog slijedećeg života nalazimo da nosi karakteristike mnogih ljudi koje srećemo, posebno u naše vrijeme. Te individue posjeduju prozaično suhu i egoističnu sposobnost prosudbe, i obdareni su sebičnim intelektom koji samo traži prednost za sebe. Te duševne karakteristike su rezultat onog što smo prethodno opisali. Pametni egoisti koji su jedino skloni staviti svoju pamet u službu vlastitih sebičnih motiva i uglavnom su to duše koje su putovale stazom koja je gore prikazana. Pošto ovakve duše nisu više tupe već su obdarene s raznim snagama iz ranijih inkarnacija, dana im je dodatna mogućnost da ponesu zraku od nadosjetilnog svijeta u njihovu novu zemaljsku egzistenciju.

Na taj način javlja se mogućnost za takve duše da budu ubačene sa znanjem o višim svjetovima. One ne trebaju biti uskraćene za daljnji ulazak u duhovni svijet, već imaju mogućnost ponovnog uzlaza. Ovdje imamo izvanrednu i važnu vezu između tri zemaljska života i dva među perioda između smrti i ponovnog rođenja.

Nadosjetilno opažanje otkriva — posebno kada se zurenje usmjeri prema suvremenicima za koje se kaže da su pametni, ali koji djeluju isključivo na vlastitu korist — da takve duše slijede određeni obrazac. Najprije, egzistencija tijekom koje se duša okreće od svih interesa za nadosjetilni svijet. Drugo, život ograničenih mogućnosti jer duši nedostaju potrebni unutarnji tjelesni organi da pobude interes u njenom neposrednom fizičkom okruženju (osim ako nije na neki način tako predisponirana). Treće, slijedi život koji služi samo sebičnom intelektu, egoistična inteligencija. Možemo slijediti stazu upravo ovakvih individualnosti jer je sebična inteligencija tako raširena u naše vrijeme. To nas vodi natrag u period u kojem

nalazimo mnoštvo ljudi koji su u prethodnoj inkarnaciji, zbog nedovoljne razvijenosti, manifestirali tupi interes za svoje okruženje. Zatim nalazimo treću inkarnaciju koja se za mnoge duše dogodila tijekom četvrtog post-atlantskog perioda kada je više ateizma i nedostatka interesa za duhovni svijet prevladavalo u mnogim dijelovima svijeta nego što se to danas vjeruje. Zbog posebnih okolnosti našeg vremena moguće je proučiti put razvoja duša koje su gore okarakterizirane, ali ta studija također jasno otkriva mnoge duše koje se u naše vrijeme namjerno same isključuju iz nadosjetilnih svjetova.

Niz od tri zemaljska života može se dogoditi na još jedan način. Može se pojaviti slijedeće. Promatramo duše koje, svladane određenim fanatizmom, zadovoljavaju vlastite težnje, koje otkrivaju religiozni, egoistički element. Danas nalazimo takve duše. Uvijek je bilo takvih duša tijekom evolucije čovječanstva na Zemlji, duša koje su instinktivno obdarene izvjesnom vjerom zbog unutarnjeg egoizma koji očekuje vrstu odmazde ili kompenzacije za zemaljski život u svijetu iznad. Ovakvo očekivanje može biti potpuno egoistično i povezano s fanatičnim jednoumljem u odnosu na ono što čovječanstvu daje duhovna znanost ili Misteriji. Danas postoje mnogi ljudi koji se čvrsto drže mogućnosti uvida u duhovni svijet, ali fanatički odbijaju, na jednouman način, sve što je suprotno konfesiji u kojoj su rođeni i odrasli. Takve duše obično previše lako idu naučiti bilo što o duhovnom svijetu i premda vjeruju u iznad, one gaje duboki egoizam.

Konfiguracija ove prirode ponovno naznačuje da duša ne može naći pravi put između smrti i ponovnog rođenja. Darovi bića viših hijerarhija ne mogu se ispravno primiti. One rade na takav način da premda mogu oblikovati svoju tjelesnu konstituciju i sudjelovati u oblikovanju svoje karme, ništa se ispravno ne uklapa. On postaje, na primjer, hipohondar, hipersenzibilna osoba koja je predodređena samom fizičkom organizacijom da na nju toliko utječe okruženje da kroz život ide s turobnom, zlovoljnom, nezadovoljnom dispozicijom. Život ga povrjeđuje i osjeća se stalno ranjeno. Razlog da je osoba hipohondar, patološki melankolična individua, može se naći u ovom što je opisano. To je pripremljeno i predestinirano kroz fizičku organizaciju. Kada takva duša opet ide kroz vrata smrti, nadosjetilna istraga otkriva da još jače pada pod utjecaj ahrimanskih snaga. Te snage sada oboje ono što čovjek sakuplja između smrti i ponovnog rođenja i u slijedećoj inkarnaciji bez njegove intervencije on je tako predodređen u svojim mislima i osjećajima da bude jednouman. Nesposoban je gledati na svijet na otvoren, nepristran način. Duše u našem okruženju koje pokazuju jednoumlje, koje su nesposobne u mišljenju ići iza određenih granica, koje su kao opremljene sljepoćom, koje su unatoč izvornim naporima ograničene, duguju svoju karmu gore opisanim uvjetima.

Da bi još dalje razjasnili što se mislilo, razmotrimo slijedeći slučaj. U proljeće, prvi broj *Kalendar slobodnih mislilaca* (Freidenkerkalender) se pojavio, posvećen religijskom obrazovanju djece. Čovjek odgovoran za to se čini dobronamjerman i bez sumnje potpuno uvjeren u istinu koju piše. Razvio je slijedeću teoriju. Djeci ne bi trebali davati religijsko obrazovanje jer je to neprirodno. Jer ako dopustimo djeci da

rastu bez da u njih ubacimo religijske koncepte i osjećaje, primjećujemo da na to ne dolaze kasnije sami. To bi trebalo pokazati da je neprirodno uliti takve ideje djeci jer one samo dolaze izvana.

Ne može biti sumnje da poklonici slobodno-mislećeg pokreta primaju ovakve ideje s entuzijazmom i čak ih smatraju dubokima. Ipak treba samo razmisliti o slijedećem. Poznato je da ako bi mlađe dijete sklonili na pusti otok prije nego nauči govoriti, i da tamo odraste bez da čuje ljudski glas, nikada ne bi naučilo govoriti! To jasno pokazuje da djeca ne uče govoriti dok govor ne dođe do njih izvana. Dobar slobodno-misleći propovjednik također bi trebao zabraniti svojim sljedbenicima da djecu uče govoriti, jer govor se također ne razvija sam od sebe. Dakle nešto što se čini eminentno logično, i na što se gleda kao duboko od značajne grupe ljudi, nije ništa drugo nego logička besmislica. Čim bolje razmislimo to ne drži vodu. To je tipičan primjer osobe koja nosi naočnjake (kao konj, nap.pr.).

Danas postoje mnogi takvi ljudi. Zaista se čini da imaju visoko razvijenu duševnu aktivnost ali čim trebaju ići iza određenog polja do kojeg su sami došli, sve se uruši. Krajnje su nesposobni ići iza njihovih rigidnih granica. Ako pogledamo natrag u prethodna utjelovljenja ovakvih ljudi, nalazimo dvije inkarnacije kao što je ranije opisano. To također može baciti svjetlo na mnoge duše koje, zbog ljubavi za komoditetom i egoizmom, zaključaju se u vjeri čije temelje nikada ne dovode u pitanje. Zar nije tako da se mnogi ljudi danas čvrsto drže vjere jer su u njoj rođeni i previše su ležerni da je propituju? Oni su — to je možda nemoguća misao — jednako dobri protestanti ili katolici kao što bi bili muslimani da im je karma sredila da se rode u islamu! Dosegli smo stupanj u evoluciji čovječanstva kada će duše zaostati iza, na neki način, i biti hendikepirane u budućoj inkarnaciji ukoliko nisu pripremljeni otvoriti oči za ono što danas može strujati iz duhovnih svjetova na različite načine.

Karmičke veze su zaista kompleksne ali svjetlo na njih baca razmatranje ovakvih primjera kakve smo raspravljali. Na mnoge druge načine život između smrti i ponovnog rođenja, i prema tome također i slijedeća inkarnacija, zavisi o onom što se prethodno dogodilo. Pomoću nadosjetilne spoznaje, na primjer, možemo u duhovni svijet slijediti duše koje imaju posebne zadatke između smrti i ponovnog rođenja. Mi ne vidimo u svim zbivanjima na fizičkom planu kako nadosjetilne snage stalno igraju u njemu. Materijalizam je u pogledu toga najviše kratkovidna od svih ideologija. Dakle, sve terapeutske sile u zraku, ili sile liječenja u vodi, ili drugi terapeutski utjecaji u našem okruženju samo su djelomično objašnjeni sadašnjim materijalističkim terapeutskim teorijama. Način na koji ljekoviti utjecaji kao sile rasta i cvjetanja donose zdrav utjecaj na čovjekovo fizičko biće zavisi od toga da li više hijerarhije šalju svoje snage blagostanja iz nadosjetilnog u osjetilima percipirajući svijet. Do svih manifestacija rasta i cvjetanja, svakog udisaja zdravog zraka — to se može opaziti nadosjetilnom percepcijom — dolazi pomoću nadosjetilnih sila usmjerenih od bića viših hijerarhija. Vidovnjak može opaziti kako za vrijeme određene faze života između smrti i ponovnog rođenja ljudska duša postaje sluga tih bića viših hijerarhija čiji zadatak je slati ljekovite snage, snage rasta i liječenja, iz

nadosjetilnog u fizički svijet. Možemo opaziti mnoge duše neko vrijeme posvećene služenju ovakvih aktivnosti između smrti i ponovnog rođenja. Duše koje su pozvane služiti bića viših hijerarhija na ovaj način kao rezultat doživljavaju duboko blaženstvo.

Da li je ljudska duša pozvana da postane sluga dobrih snaga kako je gore opisano zavisi da li je duša o kojoj se radi izvršila određena specifična djela tijekom fizičke inkarnacije. Postoje ljudi koji u sebi reže na svaku akciju koju moraju izvršiti i pritišće ih jaram dužnosti. Mogu biti odgovorni, ipak u svemu što rade nedostaje prave posvećenosti, entuzijazma i ljubavi za trenutni zadatak. Drugi, nasuprot tome, unose toplinu i entuzijazam u svoja djela i prožeta su osjećajem da ono što rade ima socijalnu svrhu koja koristi čovječanstvu u cjelini.

U vezi ovoga treba razmotriti još jedan aspekt koji je važan, posebno u naše vrijeme i doba. U usporedbi s drevnim vremenima uvjeti su se radikalno promijenili. Aktivnosti koje nisu inspirirane entuzijazmom su u porastu. To je neophodan trend u napredovanju razvoja čovječanstva. Zaista, osoba se ne bi trebala bojati ispunjenja svoje dužnosti, čak i protiv svoje volje, ako je karma dovela u određenu situaciju. Ipak svaka osoba, ako zaista posjeduje volju, ili barem kada ima mogućnost za to, može tijekom svog života napraviti nešto s pravom posvećenošću pod pretpostavkom da njena karma to potpuno ne isključuje. Oni koji imaju uvid u ovakve stvari trebaju shvatiti da nose posebnu odgovornost u teškim socijalnim uvjetima našeg vremena. Trebaju napraviti sve u njihovoj moći da se posvete socijalnoj aktivnosti koja na neki način može olakšati breme onih čiji život nije inspiriran entuzijazmom. Dušama koje su otupljene prevladavajućom socijalnom tamom treba dati mogućnost, makar samo nakratko, da izvrše nešto s entuzijazmom, makar samo u sferi mišljenja. To je dovoljan razlog za stalno zadovoljstvo širenjem našeg antropozofskog pokreta, da se ukorjenjuje u socijalnoj sferi i vani ide kao poziv čovjeku na ulici koji bi inače mogao ići kroz život potpuno nesvjestan da može misliti i osjećati na takav način da može izvršiti nešto s entuzijazmom. Naš je zadatak da pobudimo u ljudima entuzijazam.

Naš rad će biti sve djelotvorniji u ovoj sferi kako vrijeme ide. Veza između zemaljske egzistencije i života između smrti i ponovnog rođenja baca posebno svjetlo na ovu misao. Sve što na Zemlji možemo postići s posvećenošću, s ljubavlju za zadatak koji radimo tako da smo potpuno uključeni u ono što radimo i shvaćamo da je ono što radimo vrijedno čovjeka, pridonosi da nakon smrti postajemo sluge duhovnih bića viših hijerarhija koja šalju ljekovite, konstruktivne sile iz duhovnog u fizički svijet. To pokazuje važnost entuzijazma u čovjekovim djelima ovdje u fizičkom svijetu. Ako će entuzijazam u fizičkom svijetu izblijedjeti, ako će ljubav umrijeti, čovječanstvo će u budućnosti ući u fizičku egzistenciju s manje ljekovitim i manje konstruktivnim silama iz nadosjetilne oblasti nego je to sada slučaj. Zbog onog što je često tu nesvjesni strah, ljudi koji okreću glavu od duhovne koncepcije svijeta danas radije ignoriraju vezu između fizičkog i nadosjetilnih svjetova. Ipak veza između morala i fizičkog svjetskog poretka postoji.

Treba također razmotriti i suprotnu situaciju. Nalazimo duše koje u određenom periodu između smrti i ponovnog rođenja moraju postati sluge duhovnih bića koja, baš suprotno, gaje bolesti i donose nesreću iz nadosjetilnog u fizički svijet. To je potresno iskustvo promatrati duše između smrti i ponovnog rođenja koje su prisiljene postati sluge zlih duhova bolesti i prerane smrti, zlih duhova jezive ljudske sudbine uvjetovane karmom pomoću vanjskih događaja. To da patimo takav usud zavisi od naše karme. Da su vanjske okolnosti, međutim, tako uređene u osjetilno-percipiranom svijetu da patimo takvu sudbinu — do toga dolazi pomoću sila usmjerenih iz nadosjetilnog svijeta. Tu se misli na bolesti i epidemije koje brišu svijet jer u odnosu na njihovo vanjsko pojavljivanje one su usmjerene od nadosjetilnih snaga, a tako su i prerane smrti.

Često smo govorili o smrti u staro doba koja se morala javiti s istom nužnošću kao kada listovi biljke moraju uvenuti kada je formirano sjeme za slijedeću biljku. Takva smrt dolazi nakon sazrijevanja, ali smrt može također pogoditi čovjeka i u njegovim ranim godinama. Kada smrt pogodi čovjeka u cvijetu života do uvjeta je došlo od određenih bića viših hijerarhija koja, za početak, služe nazadnom elementu. One u svijet šalju snage koje dovode do preranih smrti, bolesti i karmičkih nesreća. To je zaista, kako je već spomenuto, potresan pogled promatrati duše nakon smrti koje na određeni period služe bića koja donose bolest i smrt i zlu karmu u ljudsku egzistenciju. Ipak, premda takva kontemplacija uzrokuje tmurne, bolne osjećaje u nama, pored toga ipak osjećamo kompenzaciju kada pratimo natrag živote takvih duša i nađemo uzroke njihova stanja u ranijoj fizičkoj egzistenciji. Mi stvarno otkrivamo da duše koje su u prethodnom zemaljskom životu imale nedostatak svjesnosti i nisu se čvrsto držale istine postaju sluge bolesti i preranih smrti. To je jedan oblik kompenzacije, ali ipak tmuran.

Postoje još drugi oblici koji demonstriraju da tamne, tmurne, kompenzirajuće mjere koje su ispletene u mreži ljudske egzistencije imaju svoju opravdanost u sveobuhvatnoj mudrosti svijeta. Čak i ako nas obuzmu tiranski osjećaji kao rezultat određene pojave, ipak možemo osjetiti određeno olakšanje kada uzmemo u obzir njen odraz u ukupnoj strukturi egzistencije. Na primjer, kada osoba prerano umre kao rezultat nesreće ili zbog bolesti, nalazimo da su takve duše još nakon smrti prožete snagama koje bi inače podržavale njihov zemaljski omotač. One nakon smrti te snage nose gore u višu duhovnu oblast. Takve duše se susreću s nadosjetilnim svjetovima različito od drugih koje su proživjele svoju zemaljsku egzistenciju.

Važno je nakon smrti promatrati ove duše i slijediti njihovu dalju egzistenciju. Oni u više svjetove nose snage koje bi normalno služile fizičkoj zemaljskoj egzistenciji. Što se tim snagama događa?

Te snage se koriste za najljepši kraj u nadosjetilnom svijetu. Bića viših hijerarhija koja vode i određuju progresivni tijek evolucije prožeta su silama koje taj tijek čine mogućim. To nije zbog nesavršenosti u univerzumu već zavisi o izvjesnim drugim savršenim faktorima, jer sve snage, čak i one od viših hijerarhija su u nekoj mjeri

limitirane, nisu beskonačne. Otkrivamo da već danas postoje duše koje su, kada nakon smrti uđu u duhovni svijet, tako konstituirane da duhovi viših hijerarhija koji gaje progresivnu evoluciju ne mogu s njima ništa napraviti. Često sam naglašavao da danas ima duša koje nikako nisu sklone razviti razumijevanje o nadosjetilnim svjetovima u skladu s našim vremenom i dobom, koje su potpuno materijalističke i koje su sebe potpuno odsjekle od duhovnog svijeta. To su upravo takve duše koje nakon smrti prave teškoću bićima duhovnih hijerarhija da s njima bilo što naprave. Ta duhovna bića viših hijerarhija posjeduju snage predodređene za progresivni tijek evolucije. Duše koje su se potpuno zatvorile za progresivni tijek također su i preteške, toliko teške da u stvari bića viših hijerarhija ne mogu prevladati težinu. Ne trebamo danas očajavati u odnosu na ove duše. Stvarna opasnost će se javiti u šestoj post-atlantskoj epohi, i one će konačno biti potpuno odstranjene od progresivne evolucije tijekom perioda Venere. Ako, međutim, ništa drugo ne intervenira, ovakve duše će trebati biti ranije odstranjene iz progresivne evolucije jer bi bile potpuno beskorisne bićima viših hijerarhija.

U stvari se javljaju prepreke za izazov progresivne evolucije koje odjekuju u čovječanstvu. Značajan broj ljudskih bića u naše vrijeme još ne mogu naći duboku osjećajnu vezu sa Krist impulsom premda je Zemlja dosegla stupanj razvoja kada ljudska duša treba Krist impuls ako će ići kroz život između smrti i ponovnog rođenja na pravi način. Duše koje prođu kroz vrata smrti bez neke veze s Krist impulsom su u opasnosti jer vođe napretka, bića viših hijerarhija, ne mogu donijeti snage dušama koje su sebe isključile iz struje evolucije i koje, kao rezultat njihove čudne egzistencije, osuđuju sebe na propast. Bića viših hijerarhija u toj situaciji mogu nešto napraviti jedino zahvaljujući činjenici da snage duša koje su prerano umrle teku prema višim hijerarhijama. Time snage koje nisu iskorištene, snage koje se još mogu koristiti na Zemlji ali više ne služe potrebi fizičke egzistencije jer je tijelo prerano izbačeno, utječu gore u duhovni svijet.

Uzmite u obzir koliko mnogo duša je ušlo u duhovni svijet kao rezultat katastrofa kao što je potapanje *Titanika* ili potres u Messini, uzmite u obzir značajan broj duša koje su u nedavna vremena umrle u svim dijelovima svijeta prije nego su proživjele svoj životni vijek u normalnim okolnostima. Zatim razmislite o mnogim snagama koje su mogle biti korištene za zemaljsku egzistenciju koje kao rezultat utječu gore u više svjetove! Te snage povećavaju moć viših hijerarhija, koja inače ne bi bila dovoljna da vodi duše koje su sebe isključile iz progresivnog tijeka evolucije natrag u progresivnu struju.

Moramo, naravno, živjeti našu karmu. U raspravama o ovim stvarima treba skrenuti pažnju na tu činjenicu. To bi bilo najgrešnije djelo protiv mudrošću ispunjenog vodstva univerzuma ako bi čovjek odlučio sam nešto napraviti kako bi postao sluga ljudskog napretka zahvaljujući neiskorištenim snagama tako da pomogne dušama koje su u opasnosti biti isključene. Čovjek u tom smjeru ne smije poduzimati ništa. Ako se, međutim, njegova karma ispunjava tako da umre prerano, time on postaje sluga bića viših hijerarhija na najplemenitiji, blagoslovljeni način. Te

neiskorištene snage mogu se tada uposliti da spase duše koje bi inače bile izgubljene. To je divan biljeg duša koje su umrle u cvijetu svoje egzistencije. Unatoč tuzi koja nas ispunjava kada doživimo nečiju preranu smrt, ovakve misli mogu donijeti utjehu. U takvim trenucima može steći širi uvid u mudrošću ispunjeno vodstvo univerzuma.

Zaista, kako je nevjerojatan ciklus događaja kada ga promatramo duhovno. S jedne strane imamo duše koje kroz nedostatak svijesti pripremaju sebe da šalju bolesti, prerane smrti i nesreće u svijet. S druge strane, one su duše koje obolijevaju, koje su pogođene preranom smrću i uključene su u nesreće. To daje mogućnost za karmu kojoj nedostaje svijest da preživi. Takva promatranja su teška za dušu i spadaju u najjezivije koje vidovnjak može imati kada prodre u dublje veze egzistencije.

Često se zamišlja uvid u duhovni svijet kao blagoslovljeno stanje. To je točno za određene oblasti ali kada se prodre u misterije još viših oblasti dosta od onog što se tamo promatra ispunjava osjećaj strave. Vidovnjak je najdublje ganut i to čini značajnu obvezu za njegove vlastite snage kada se njegovom nadosjetilnom zurenju otkrivaju karmičke veze ljudskih bića – pod pretpostavkom da su, naravno, ovakva istraživanja napravljena potpuno i savjesno bez ikakvih špekulacija.

Ali onda opet prepoznamo, čak i kada su uključene najjezovitije i najstrašnije stvari, kako je mudrošću ispunjeno globalno vodstvo!

Promatramo sudbinu duša s nedostatkom svijesti i kako to vodi do stanja bolesti i prerane smrti donesene iz duhovnog u fizički svijet. S druge strane, promatramo one koji pate, koji su upetljani u preranu smrt i koji time jačaju snage koje su predodređene za iscjeljivanje, za čuvanje čovječanstva, snage koje inače ne bi bile dostupne.

To je zaista divan, iskupljujući aspekt. U jednu ruku, mogućnost pogreške mora biti prisutna, zbog ljudske greške pristupiti opasnom stanju i biti izbačen iz struje evolucije. Da to nije bilo moguće, čovjek ne bi mogao izvršiti svoju misiju na Zemlji. U drugu ruku, druga mogućnost o kojoj smo danas govorili također postoji i također je dio zemaljske evolucije da određeni ljudi umru u cvijetu mladosti. Nadosjetilna vizija vidi da se bića viših hijerarhija oslanjaju na ovakve duše da šalju snage iscjeljenja i iskupljenja čovječanstva koje inače ne bi bile dostupne.

Možemo se osjećati izmireni s takvom činjenicom kada uzmemo u obzir da mudrošću ispunjeno kozmičko vodstvo treba izvjesne jezive situacije da bi izvršilo djela inspirirana od još uzvišenije mudrosti. Krajnja je besmislica pitati da zar nisu duhovne snage mogle kreirati ugodnije iskustvo za sve ljude i sva bića u univerzumu bez ovakvih skretanja s pravog puta. Onog tko ima ovakvu želju mogli bi usporediti s onim tko smatra djelo bogova sasvim nesavršeno jer su uredili da krug ne može biti kvadrat. Možda se odmah ne prepoznaje da obje izjave imaju u sebi istu vrijednost, a ipak je tako. Baš kao što ne može biti svijetla bez tame, tako isto ne može biti moćnog,

svjetlom ispunjenog impulsa koji struji gore u duhovni svijet od neiskorištenih snaga na Zemlji ukoliko karma određenih ljudi bez svjesnosti ne uzme svoj tijek.

Ovakva razmatranja čine jasnim da kada smo u iskušenju otkriti nesavršenosti u univerzumu ili u čovjekovu okruženju, trebamo se prožeti osjećajem da je traženje greške temeljeno na nedostatku uvida što nam ne dopušta pregled nad čitavom mrežom povezanosti. Kad god smo u iskušenju kritizirati nesavršenost egzistencije, radimo korak naprijed ako razmotrimo taj stav priznajući naše mane. Čak i ako doživljavamo tugu najbolje je u nečijoj patnji nikada ne pribjeći kritici mudrog vodstva univerzuma, već radije sebi reći da gdje se čini da u univerzumu nedostaje mudrosti to je zbog maye. Maya, velika iluzija koja širi veo jer nismo u stanju prodrijeti do pune stvarnosti o stvarima.

Dakle mnogo svijetla se može baciti na fizičku zemaljsku egzistenciju kada usmjerimo naše zurenje na područje koje čovjek prolazi između smrti i ponovnog rođenja. U fizičku egzistenciju ne prodiru samo nadosjetilni utjecaji, djela koje čovjek izvrši između smrti i ponovnog rođenja također struje dolje prema Zemlji. Mnogo toga što se događa na Zemlji, mnogo toga s čime se osoba susreće, dolazi na razne načine od snaga koje ljudska duša razvija između smrti i ponovnog rođenja. Aktivnosti duša koje idu kroz vrata smrti s neiskorištenim snagama, o kojima smo čuli su među najplemenitijima koje se mogu izvršiti.

PREDAVANJE XIII

Život između smrti i ponovnog rođenja 2

Čovjekovo putovanje kroz kozmičke sfere nakon smrti

München, 12 ožujka 1913

Tijekom mog zadnjeg posjeta ovdje govorio sam o čovjekovu životu između smrti i ponovnog rođenja i kako je taj život povezan s velikom oblasti kozmosa. Želio sam pokazati kako staza koju prolaze ljudska bića između smrti i novog rođenja u stvari vodi kroz kozmičke sfere. Rekapitulirajmo ukratko ono što je tada bilo kazano.

Prvi period nakon čovjekove smrti ispunjen je doživljajima koji su na neki način povezani s nedavnim životom na Zemlji. On iskrsava od, raste dalje od, njegova zadnjeg zemaljskog života, i tijekom prvog perioda nakon smrti, emocije, strasti i osjećaji koji su utjecali na njegovo astralno tijelo svi nastavljaju postojati. Pošto je tijekom fizičke inkarnacije čovjek svjestan tih osjećaja jedino kada je u stvari unutar svog fizičkog tijela, prirodno je da su njegovi doživljaji svih tih sila u astralnom tijelu esencijalno različiti kada prolazi kroz oblast egzistencije između smrti i ponovnog rođenja. U normalnim slučajevima, premda ima mnogo iznimaka, prisutan je osjećaj deprivacije tijekom prvog perioda nakon smrti. To je zbog činjenice da čovjek mora živjeti kroz doživljaje u njegovu astralnom tijelu bez da ima na raspolaganju svoje fizičko tijelo. Još teži za svojim fizičkim tijelom, i u normalnim slučajevima ta ga težnja drži natrag u sferi Zemlje u kraćem ili dužem periodu. Život u kamaloki odvija se u sferi između Zemlje i orbite Mjeseca, ali doživljaji u kamaloki koji su od esencijalne važnosti odvijaju se u oblasti bližoj Zemlji nego, recimo, orbiti Mjeseca.

Duše koje su razmotale samo neke osjećaje i sentimente u prekoračivanju stvari zemaljskog života ostaju povezane sa sferom Zemlje svojim žudnjama prilično vremena. Čak je i izvana lako razumjeti da čovjek koji je u svom životnom vijeku kultivirao samo takve osjećaje koji se mogu zadovoljiti pomoću tjelesnih organa i zemaljskih uvjeta može izvjesno vrijeme biti povezan s zemaljskom sferom. Impulsi i želje sasvim različiti od onih obično zamišljenih mogu također uzrokovati da duša ostane vezana za zemaljsku sferu. Ambiciozni ljudi, na primjer, koji gaje prekomjerne težnje za određenim stvarima unutar zemaljskih uvjeta i koji zavise od zahvalnosti drugih ljudi, time razviju emocionalni poremećaj u astralnom tijelu koji će rezultirati da su nakon smrti na duži period vezani za sferu Zemlje. Postoje mnogi razlozi zbog kojih se ljudske duše zadržavaju u sferi Zemlje. Daleko najviše komunikacije iz duhovnog svijeta od strane medija proizlazi iz takvih duša i u osnovi se sastoji od onog što se nastoji odbaciti.

Premda motivi koji vežu te duše za Zemlju u većini slučajeva nisu plemeniti, ne mora uvijek biti tako. To također može biti zbog strepnje za one koji su ostali iza na Zemlji. Briga za prijatelje, rodbinu i djecu može također djelovati kao vrsta gravitacije koja drži duše natrag u sferi Zemlje. Na to je važno obratiti pažnju jer uzimajući to u obzir možemo također i pomoći umrlima. Ako, na primjer, shvatimo da duša koja je

otišla osjeća strepnju za živu osobu — i mnogo toga možemo saznati u vezi toga — umrloj osobi će pomoći u daljem razvoju ako se oslobodi te strepnje. Olakšavamo život nekog tko je umro oslobađajući ga, na primjer, strepnje o djetetu kojeg je ostavio iza nespregnog. Napravimo li nešto za dijete, oslobađamo mrtvu osobu strepnje, i to je prava usluga ljubavi. Opišimo ovakvu situaciju. Mrtva osoba nema dostupna sredstva da se oslobodi strepnje. Iz njegove oblasti on može biti nesposoban da bilo što napravi što bi olakšalo situaciju djetetu, rođaku ili prijatelju. Ona je često osuđena — u mnogim je slučajevima to za vidovnjaka preteško — nositi strepnju dok se situacija koju je ostavio ne popravi sama ili zbog okolnosti. Prema tome, ako nešto napravimo za popraviti situaciju napravili smo pravo djelo ljubavi za umrlog.

Često je promatrano da osoba koja je planirala napraviti nešto određeno u životu umre i zatim nastavi prijanjati za plan nakon smrti. Pomažemo mu ako sami pokušamo napraviti ono što bi on volio. Ovakve situacije nisu teške za razumjeti. Moramo ih uzeti u obzir jer se podudaraju s vidovitim promatranjem.

Postoje mnoge druge činjenice koje mogu držati dušu u eterskoj sferi Zemlje. Na kraju ona raste iza ove sfere. Taj proces je djelomično već opisan. Naši koncepti se moraju promijeniti ako želimo doći do razumijevanja života između smrti i ponovnog rođenja. Nije stvarno nepodesno govoriti o umrlima s riječima uzetim iz uvjeta naše zemaljske egzistencije jer je naš jezik prilagođen ovim uvjetima. Premda se ono što se može izraziti riječima o životu nakon smrti podudara samo u slikovitom smislu, ne mora neophodno biti netočno.

Nikada nisu sasvim ažurni opisi koji prenose ideju da su mrtvi ograničeni na određenom mjestu kao bića koja žive u fizičkom tijelu. Ono što doživljavamo i nakon smrti i kod inicijacije je da izlazimo iz tijela i da se cijelo duševno biće širi. Kada pratimo dušu koja je dosegla sferu Mjeseca kako je zovemo, “tijelo” označava širenje opsega doživljavanja. U stvari ljudsko biće zapravo raste, u duhovnom smislu, do gigantskih dimenzija. Ono raste u sfere, ali sfere umrlih nisu odvojene jedna od druge kao u slučaju ljudi na Zemlji. One se prostorno isprepliću. Osjećaj odvojenosti se javlja jer je svijest razdvojena. Bića mogu biti potpuno isprepletana bez da išta znaju jedno o drugom.

Osjećaj bilo izolacije bilo zajedništva nakon smrti o kojem sam govorio tijekom mog zadnjeg posjeta vezan je s povezanošću svijesti. To nije kao da je mrtva osoba bila na nekom izoliranom otoku u prostornom smislu. Ona prožima druga bića čije egzistencije uopće nije svjesna premda zauzimaju isti prostor.

Sada razmotrimo do čega obično dolazi kada je period kamaloke završen. Kada pojedinac ulazi u svoju devahansku egzistenciju nakon prolaza kroz sferu Mjeseca, kamaloka još nije sasvim gotova. To ne isključuje činjenicu da je to u sferi Mjeseca gdje se odigrava podešavanje koje je značajno ne samo kao doživljaji kamaloke, već i za kasniji život pojedinca kada ponovno preko rođenja ulazi u egzistenciju. Ono što je dodano kamaloka doživljajima možemo karakterizirati na slijedeći način. Čovjek u

životu može biti toliko aktivan da svi njegovi talenti dolaze do izražaja. Ali postoje mnogi ljudi o kojima moramo reći, kada ih promatramo očima duše, da su prema njihovim sposobnostima i talentima mogli u životu postići nešto sasvim različito od onog što su u stvari postigli. Takvi ljudi su zaostali za svojim talentima.

Nešto drugo dolazi u razmatranje. Postoje ljudi koji njeguju veliki broj namjera tijekom njihova života. To ne mora biti stvar talenta, već namjera povezanih bilo s trivijalnim ili važnim ciljevima. Koliko toga u životu ostane samo na nivou namjere bez da se ostvari!

U ovoj kategoriji ima stvari koje ne treba smatrati pogrešnim. Da bi pokazao koliko značajne ove stvari mogu biti spomenuti ću primjer nekim prijateljima već poznat. Goethe se upustio u njegovu *Pandoru* na pjesnički način i u određenoj točki je došlo do zastoja. Jednom sam objasnio to što se desilo Goetheu pišući *Pandoru* na slijedeći način. Veličina kojom je zamišljen plan pjesme spriječila ga je u dovršenju djela. Nije bio sposoban otvoriti snagu s kojom se plan mogao ostvariti. To nije zbog mane već zbog veličine da je Goethe bio spriječen od završavanja *Pandore*. To je bio slučaj i kod nekih njegovih drugih radova, također. Ostavio ih je nezavršene. Dio *Pandore* pokazuje da je Goethe sebi postavio takve umjetničke zahtjeve da njegove snage, čak i u odnosu na vanjsku formu pjesme, jednostavno nisu mogle iznijeti čitavi moćni plan s jednakom lakoćom kao u dijelu u kojem je bio uspješan. To je očiti primjer neispunjene namjere.

Prema tome, u jednu ruku, čovjek može zaostati za svojim talentima zbog lijenosti ili mana u karakteru ili intelektu, ali druga mogućnost je da nije u stanju izvršiti svoje namjere u malim ili važnim stvarima. Postoji sada nešto veliko u pjesniku koji nije završio rad kakav je *Pandora*, ali svaku nesavršenost u čovjeku on upisuje u Akasha kroniku u sferi Mjeseca, i tako izobilje mana i nesavršenosti dolazi pred oči vidovnjaka u oblasti između Zemlje i Mjeseca. Ljudske nesavršenosti su, bile plemenite ili ne, tamo vjerno zabilježene. Mogu se naći primjeri u kojima bi, kroz tjelesno zdravlje, kroz tjelesnu konstituciju, obdaren dobrim temeljem za intelektualne darove, čovjek mogao postići određene stvari, ali to ne napravi. Ono što je mogao ali nije postao kada prolazi kroz vrata smrti — to je zapisano u Akasha kronici.

Nemojte misliti da je kraj *Pandore* na neki način zapisan u sferi Mjeseca. Ono što je zapisano ima veze s Goetheovim astralnim tijelom, naime, da je zamislio veliki, dalekosežni plan i ispunio ga samo dio. Sve ovakve stvari, uključujući trivijalne, zapisane su između sfera Zemlje i Mjeseca. Osoba koja formira odluku ali je ne ispuni prije svoje smrti, u toj sferi upisuje činjenicu neispunjenja. Sasvim točna karakterizacija se može dati o tome što je u ovoj oblasti otkriveno oku vidovnjaka. Obećanje koje nije ispunjeno, na primjer, zapisano je tek kasnije, u stvari tek kada se dosegne sfera Merkura. Neizvršena odluka, međutim, zapisana je u sferi Mjeseca. Sve što se tiče ne samo nas već i drugih nije zapisano odmah u sferi Mjeseca, tek kasnije.

Sve što se tiče nas kao pojedinaca, što nas drži iza našeg osobnog stupnja evolucije i tako označava nesavršenost u našem osobnom razvoju, zapisano je u sferi Mjeseca.

Važno je shvatiti da su naše nesavršenosti, posebno one koje nisu bile neizbježne, zapisane u sferi Mjeseca.

Ne treba misliti da je u svim okolnostima ovakav zapis strašna stvar. U određenom smislu može biti od najveće vrijednosti i značaja. Za koji trenutak ćemo govoriti o značenju i svrsi ovih zapisa u Akasha kronici. Prvo treba naglasiti da kako se osoba širi u druge sfere, tamo su zapisane sve njene nesavršenosti. Ona se širi od sfere Mjeseca u sferu Merkura; Govorim potpuno iz aspekta okultizma, ne od onog obične astronomije. Od nje je nešto zapisano u svim sferama, u sferi Merkura, sferi Venere, sferi Sunca, sferi Marsa, sferi Jupitera, sferi Saturna i čak i iza.

Najviše zapisa je, međutim, napravljeno u sferi Sunca, jer kako smo čuli na zadnjem predavanju, izvan sfere Sunca čovjek uglavnom mora poravnati stvari koje nisu samo prepuštene njegovoj vlastitoj individualnoj slobodi.

Tako nakon što je više-manje potpuno odstranio ono što ga još privlači Zemlji, čovjek putuje kroz planetarne sfere i čak i iza njih. Tako ostvareni kontakti s odgovarajućim silama snabdijevaju ga onim što treba u njegovoj evoluciji između smrti i novog rođenja. Kada sam u posljednjem predavanju govorio da čovjek dolazi u kontakt s višim hijerarhijama i prima darove koje dodjeljuju, to je bilo isto kao reći da se njegovo biće širi u kozmos. Kada je širenje bilo završeno on se opet sažima dok ne postane dovoljno sićušan da se kao duhovno sjeme sjedini s onim što dolazi od roditelja. To je zaista predivna misterija. Kada ljudsko biće prođe kroz vrata smrti ono samo postaje sfera koja se stalno širi. Njegovi potencijali duše i duha se šire. Ono postaje gigantsko biće i zatim se ponovno skuplja. Ono što imamo unutar nas je u stvari skupljeno od planetarnog univerzuma. Sasvim doslovno mi u sebi nosimo ono što smo proživjeli u planetarnom svijetu.

Kada sam bio ovdje na kraju sam rekao neke stvari o prolazu kroz sferu Merkura, sferu Venere i sferu Sunca. Danas želim govoriti o nekim aspektima prolaza kroz sferu Marsa. Kada čovjek prijeđe iz sfere Sunca u sferu Marsa, uvjeti egzistencije u koju ulazi su sasvim su različiti u našem sadašnjem dobu od onog što su bili prije relativno kratkog vremena. Očima vidovnjaka je sasvim evidentno da su bili dobri razlozi za izjave, proizašle iz vidovitosti koje je jednom imalo čovječanstvo, o nekoliko tijela koja čine naš planetarni sustav. Bilo je potpuno u skladu s činjenicama da se o Marsu razmatralo kao o članu našeg planetarnog sustava povezanim sa svim ratobornim, agresivnim elementima u evoluciji čovječanstva. Fantastične teorije današnje fizikalne astronomije o mogućem obliku života na Marsu su bez osnova. Priroda bića kojeg bi mogli nazvati "Marsijanac", ako želimo koristiti taj termin, potpuno je različita od one od čovjeka na Zemlji, i usporedba nije moguća. Do sedamnaestog stoljeća karakter bića Marsa nepromjenjivo je bio ratoborno agresivan. Zaraćenost je, ako možemo koristiti taj izraz, bila nerazdvojiva kvaliteta "kulture"

Marsa. Temelj za nju je formiran suparništvom i sukobima između duša koje se stalno bore jedna s drugom. Kako pojedinac prolazi kroz sferu Marsa između smrti i ponovnog rođenja, dolazi u kontakt s ovim silama agresije i one nalaze put u njegovu dušu. Ako ga kada je ponovno rođen njegove urođene tendencije čine posebno sposobnim razviti i dati izraz tim snagama, to treba pripisati prolazu kroz sferu Marsa.

Ova tema je puna komplikacija. Na Zemlji živimo među bićima tri carstva prirode, i među ljudima. Različitim načinima dolazimo u kontakt s dušama koje u njihovom životu nakon smrti još zadržavaju neku vezu s Zemljom ali također susrećemo bića koja su sasvim strana za Zemlju. Što je više posvećenik sposoban proširiti svoju viziju, nalazi više duša koje su na Zemlji stranci, i više se shvaća da kroz sferu Zemlje prolaze lutalice. Oni su bića koja nisu povezana s zemaljskim životom na normalan način. To za nas kao ljude Zemlje nije različito od onog za stanovnike Mjeseca kroz čiju sferu života mi također prolazimo između smrti i novog rođenja. Kada prolazimo kroz sferu Marsa, na primjer, mi smo duhovi, aveti, za stanovnike Marsa. Prolazimo kroz njihovu sferu kao stranci, kao tuđinska bića. Ali bića Marsa, također, na određenom stupnju njihove egzistencije, osuđeni su proći kroz našu zemaljsku sferu i onaj tko posjeduje određene sposobnosti posvećenika susreće ih kada su povoljni uvjeti.

Bića našeg planetarnog sustava stalno struje jedni pored drugih. Dok živimo na Zemlji, često zamišljajući da smo okruženi samo bićima različitih carstava prirode, postoje putnici iz svih drugih planeta našeg okruženja. Tijekom određenog perioda između smrti i novog rođenja mi smo, također, putnici među ostalim planetarnim „ljudima“, ako tako možemo reći. U našim životima na Zemlji moramo razviti glavne stvari naše posebne misije u sadašnjoj epohi kozmičke egzistencije. Drugim bićima su dodijeljeni drugi planetarni svjetovi, a između smrti i ponovnog rođenja mi moramo kontaktirati te svjetove, također. Prema tome, kada pravimo referencu na neku oblast života u devachanu, u stvari je slučaj, premda nije izričito navedeno, da se događaji odvijaju u nekoj oblasti našeg planetarnog sustava. To treba imati na umu. Tako u određeno vrijeme u životu između smrti i novog rođenja prolazimo kroz sferu Marsa.

Baš kao što je proces zemaljske evolucije proces silaska sve do vremena misterija na Golgoti, a od tada uzlaza, tako isto i drugi planeti prolaze evoluciju na svoj način. Od godine 33, datum je približno točan, Zemlja je ušla u uzlazni proces evolucije. Ta godina je bila od glavnog značaja za zemljinu evoluciju. Na Marsu je od glavnog značaja početak sedamnaestog stoljeća. Do tada, evolucija uvjeta na Marsu bila je silazna i od tada nadalje počeo je proces uspona jer se tada odigrao događaj od najvećeg značaja za planet.

U vezi s evolucijom Zemlje poznajemo iznimnu osobnost Gautama Budu. Bio je Bodhisattva dok se nije u dvadeset devetoj godini uzdigao na rang Bude i time bio predodređen da se nikada više ne inkarnira u fizičko tijelo na Zemlji. Iz ostalih predavanja čuti ćete, međutim, da je od tada Buda još radio u sferi Zemlje iz duhovnog svijeta. Slao je svoje snage u astralno tijelo djeteta Isusa iz Evanđelja po

Luki. Ali i na drugi način, također, utjecao je na zemaljski život bez da se inkarnira u fizičko tijelo. U sedmom i osmom stoljeću bila je škola misterija na jugoistoku Europe za one koji su u to vrijeme bili obdareni nekim stupnjem vidovnjaštva. Učitelji u toj školi nisu bili samo fizički inkarnirani pojedinci već je također bilo i onih koji rade iz duhovnih visina samo što se tiče eterskog tijela. Za više razvijene ljude moguće je da primaju upute od pojedinaca koji nisu više, ili nisu nikada, sišli u fizičko tijelo. Sam Buda je bio učitelj u školi misterija. Između njegovih tadašnjih učenika bila je osobnost koja se rodila kasnije u svojoj slijedećoj inkarnaciji kao Franjo Asiški. Mnoge kvalitete tako impresivno pokazane u tom kasnijem životu treba tražiti u činjenici da je Franjo Asiški bio učenik Bude.

Tu vidimo kako je Buda nastavio raditi iz duhovnih visina u sferi Zemlje nakon misterija na Golgoti, i kako je bio povezan s životom ljudi između rođenja i smrti.

Zatim, u sedamnaestom stoljeću, Buda se povukao iz zemaljske egzistencije i za Mars izvršio djelo koje, premda ne magnitude misterija na Golgoti, ipak na njega nalikuje i na Marsu odgovara onom što je misterij Golgote na Zemlji. Početkom sedamnaestog stoljeća Buda je postao iskupitelj, spasitelj Marsa. On je bio osobnost čija misija je bila uliti mir i harmoniju u agresivnu prirodu Marsa. Od tada se Buda impuls može naći na Marsu, kao što se Krist impuls od misterija na Golgoti može naći na Zemlji.

Sudbina Bude na Marsu nije bila smrt kao u misteriju na Golgoti. Ipak u izvjesnom smislu, je, također, bila vrsta razapinjanja utoliko što je ta predivna osobnost, koja je u skladu sa svojim životom na Zemlji zračila univerzalni mir i ljubav, bila premještena usred onog što mu je bilo potpuno strano, u agresivan, ratoboran element na Marsu. Budina je misija bila izvršiti smirujući utjecaj na Mars. Za zurenje vidovnjaka postoji nešto iznimno impresivno u slici dvaju kolateralnih događaja. Buda se uzdigao do najviše točke koju je mogao postići u njegovoj zemaljskoj egzistenciji, do ranga Bude, i kao Buda je živio na Zemlji pedeset godina. Zatim u njegovim osamdeset godinama, 13 listopada, 483 pr.n.e., u veličanstvenoj noći obasjanoj mjesečinom, izdahnuo je svoje biće u srebrnasti sjaj koji je svjetlucao preko Zemlje. Ovom događaju, koji čak i izvana izgleda kao manifestacija daha mira koji emanira od Bude, svjedoči činjenica da je postigao zenit u razvoju unutar zemaljske egzistencije. Duboko je impresivno kontemplirati njegov predivan događaj u vezi s trenutkom na početku sedamnaestog stoljeća kada je, sa svim svojim obilnim snagama mira i ljubavi, Buda otišao na Mars da bi te snage mogle od njega strujati u agresivnost koja tamo prevladava da postepeno inaugurira proces uzlazne evolucije Marsa.

Kada je duša prolazila kroz sferu Marsa u vremena prije Buda misterija, bila je prvenstveno obdarena snagama agresivnosti. Od Buda misterija duša prolazi esencijalno različite doživljaje ako je pogodne prirode da dobije nešto od snaga Marsa. Da izbjegnemo svaki nesporazum treba naglasiti da kao što je malo Zemlja već kristijanizirana, toliko je malo i Mars postao planet mira. Taj proces će trajati još

dugo vremena tako da ako duša ima ikakvog talenta za primanje elemenata agresivnosti još za to postoje obilne mogućnosti. Ipak, ne smijemo izgubiti iz vida, duhovno, događaj o kojem smo govorili. Što dublje Zemlja ulazi u fazu materijalizma, to će manje, svatko tko razumije proces evolucije, priznati da bi za čovjeka bilo u njegovom životu između rođenja i smrti prirodno slijediti Budu na način na koji su ga ljudi slijedili u predkršćanska vremena. Razvoj prirode kakva je Franje Asiškog postupno će postati sve manje i manje moguća na Zemlji, sve manje pogodna za vanjsku civilizaciju. Ipak, između smrti i ponovnog rođenja duša je sposobna proći kroz taj doživljaj. Može se činiti groteskno, ipak odgovara činjenicama, za određeni period između smrti i novog rođenja, tijekom prolaza kroz sferu Marsa, svaka ljudska duša ima mogućnost biti franjevac ili budist i primati sve snage koje mogu utjecati iz osjećaja i doživljaja te vrste. Prolaz kroz sferu Marsa može prema tome biti od velike važnosti za ljudsku dušu. Čovjek, međutim, upisuje svoje savršenosti i nesavršenosti u bilo koju sferu u koju uđe prema njenoj sklonosti s karakterističnim kvalitetama te sfere.

Između smrti i ponovnog rođenja naše savršenosti i nesavršenosti vjerno su zapisane u Akasha kronici. Određeni atributi su upisani u sferi Marsa, drugi u sferi Venere, neki u sferi Marsa, neki u sferi Merkura, neki u sferi Jupitera, i tako dalje. Kada se vraćamo u inkarnaciju u fizičko tijelo i naše se biće polako sažima, susrećemo se sa svime što je upisano u putovanju prema vani. Na taj je način pripremljena naša karma. Na putu povratka možemo u naše vlastito biće upisati zapis nesavršenosti koji smo sami prije upisali u Akasha kroniku. Zatim stižemo na Zemlju. Jer je u nama sve što smo u naše biće upisali na putu povratka, i obvezni smo upisati veliki dio ako ne i sve, zbog toga se naša karma ostvaruje. Tamo gore, međutim, sve još ostaje upisano.

Sada ti upisi rade zajedno na izvanredan način. Oni su ugravirani u sfere, u sferu Marsa, sferu Venere, i tako dalje. Te sfere su uključene u neka kretanja tako da se može dogoditi slijedeće. Recimo da je čovjek upisao jednu od svojih nesavršenosti u sferu Mjeseca. Dok je prolazio kroz sferu Marsa upisao je tamo kvalitetu svog karaktera preko činjenice da je u toj sferi priskrbio određeni element agresivnosti koji prethodno nije bio u njemu. Sada na povratnom putovanju opet prolazi kroz sferu Marsa i vraća se na Zemlju. Živi na Zemlji a u svoju karmu je primio ono što je upisao u sferi Marsa ali u isto vrijeme to stoji zapisano iznad njega. Tamo gore je Mars, u određenom odnosu s Mjesecom. (Vanjski planeti naznačuju relativne pozicije sfera.) Pošto Mars stoji u određenom odnosu prema Mjesecu, zapis agresivnog elementa i čovjekovih nesavršenosti je, takoreći, u istoj konstelaciji. Posljedica je da kada jedan planet stoji iza drugog oni rade u konjukciji. To je vrijeme kada će se pojedinac o kojem se radi uhvatiti u koštac sa svojim nesavršenostima s agresivnom osobinom stečenom od Marsa. Dakle pozicije planeta stvarno naznačuju ono što je sam čovjek prvo upisao u te sfere.

Kada u astrologiji dokučimo pozicije planeta i također njihove relativne pozicije u odnosu na zvijezde stajačice, to daje neke naznake o tome što smo sami upisali. Vanjski planeti su u ovom slučaju manje važan faktor. Ono što u stvari ima efekt na

nas je ono što smo sami upisali u nekoliko sfera. Tu je pravi razlog zašto planetarne konstelacije imaju utjecaja na čovjekovu prirodu. To je zato jer on u stvari prolazi kroz nekoliko planetarnih sfera. Kada Mjesec stoji u određenom odnosu prema Marsu, i prema nekoj zvijezdi stajaćici, ta konstelacija djeluje kao cjelina. Odnosno, osobine Marsa, Mjeseca i zvijezde stajaćice djeluju na čovjeka u konjukciji i dovode do toga što ovaj je kombinirani utjecaj sposoban postići.

Dakle to je doista moralno naslijeđe koje smo deponirali između smrti i ponovnog rođenja što se ponovno javlja u novom životu kao zvjezdana konstelacija u našoj karmi. To je dublja osnova povezanosti između zvjezdane konstelacije i čovjekove karme. Tako ako proučavamo život čovjeka između smrti i novog rođenja opažamo kako je značajno povezan s cijelim kozmosom.

Element nužnosti ulazi u čovjekov odnos s oblastima koje leže iza sfere Sunca. Razmotrimo posebno sferu Saturna. Ako je tijekom sadašnjeg zemaljskog života čovjek napravio napor da ovlada konceptima znanosti duha, prolaz kroz sferu Saturna ima poseban značaj za njegov slijedeći život. Upravo u ovoj sferi su stvoreni uvjeti koji mu omogućuju preobraziti snage stečene kroz znanje o znanosti duha ili antropozofije u snage koje razrađuju njegovu tjelesnu konstituciju na takav način da u slijedećem životu ima prirodnu sklonost prema duhovnom. Ljudsko biće može danas rasti i biti obrazovan kao materijalist, protestant ili katolik. Znanost duha mu pristupa. On je prema njoj predusretljiv i ne odbija je. Iznutra je prihvaća. Sada prolazi kroz vrata smrti. Ulazi u sferu Saturna. Prolazeći kroz nju, apsorbira snage koje ga u slijedećem životu čine duhovnim čovjekom, pokazuje čak i kao dijete sklonost prema duhovnom.

Funkcija je svake sfere kroz koju prolazimo između smrti i ponovnog rođenja transformirati ono što su naše duše asimilirale tijekom inkarnacije u snage koje mogu postati tjelesne snage i obdariti nas s određenim sposobnostima. Jučer sam u javnom predavanju mogao ići samo toliko daleko kada sam rekao da su pravi kršćanski impulsi već bili u Rafaelu kada se rodio. To ne treba uzeti kao da nagovješćuje da je Rafael donio sa sobom neke određene kršćanske koncepte ili ideje. Rekao sam *impulse*, ne *koncepte*. Ono što je u jednoj inkarnaciji uzeto u konceptualni život ujedinjeno je s ljudskim bićem u sasvim drugačijem obliku. To se javlja kao impulsi ili sile. Snaga koja je omogućila Rafaelu stvoriti one delikatne, čudesne figure kršćanstva u njegovim slikama dolazi iz njegovih ranijih inkarnacija. Opravdano je govoriti o njemu kao „rođenom kršćaninu”. Većina vas zna da je Rafael bio prethodno inkarniran kao Ivan krstitelj, i tada su impulsi koji su se pojavili u egzistenciji Rafaela kao urođeni kršćanski impulsi prodrli u njegovu dušu.

Treba uvijek naglasiti da pretpostavke i usporedbe mogu voditi daleko od traga kada govorimo o uzastopnim inkarnacijama. Očima vidovnjaka predstavljaju se na takav način da se u većini slučajeva ne bi uzeo jedan život kao uzrok slijedećeg. Da bi nešto asimilirano u životu duše moglo u slijedećoj inkarnaciji razviti snage koje rade na tjelesnoj osnovi talenata, moramo proći period između od smrti do ponovnog

rođenja. Na Zemlji i zemaljskim snagama nije moguće ono što su naše duše proživjele u zemaljskom životu transformirati u snage sposobne da rade na samoj tjelesnoj konstituciji. Čovjek u svojoj ukupnosti nije zemaljsko biće, i na osnovu modernih ideja njegov fizički oblik bi bio groteskan kada bi se na njegov fizički razvoj mogle primijeniti samo one snage koje su prisutne na Zemlji.

Kada pojedinac preko rođenja dolazi u egzistenciju mora u sebi nositi snage kozmosa, i te snage moraju nastaviti raditi unutar njega ako će na sebe preuzeti ljudski oblik. Snage koje grade i oblikuju ovakve forme ne mogu se naći u zemaljskoj sferi. To treba imati na umu. Dakle utoliko što je čovjek on nosi u sebi sliku kozmosa, ne samo onu od Zemlje. To je grijeh protiv prave prirode čovjeka pratiti njegov izvor i porijeklo do zemaljskih snaga, i proučavati samo ono što se može izvana promatrati u carstvima Zemlje preko prirodne znanosti. Niti bi trebali ignorirati činjenicu da nad svime što čovjek prima od Zemlje dominira ono što sobom donosi od onih nadzemaljskih sfera kroz koje prolazi između smrti i ponovnog rođenja. Unutar ovih nekoliko sfera on postaje sluga jednih ili drugih viših hijerarhija.

Ono što je zapisano u Akasha kronici između Zemlje i Mjeseca je od posebne važnosti jer su upravo tamo između ostalih stvari zapisane sve nesavršenosti. Treba shvatiti da je upisivanje tih nesavršenosti regulirano stavom da je svaki zapis tamo od značaja za vlastitu evoluciju pojedinca, bilo unaprjeđujući ili unazađujući njegov napredak. Pošto je to upisano tamo u Akasha kronici između Zemlje i Mjeseca, to također postaje značajno za evoluciju Zemlje kao cjeline. Nesavršenosti stvarno velikih ljudi su također zapisane u toj sferi. Primjer od ogromnog interesa za vidovito promatranje je Leonardo da Vinci. On je duh veličine i univerzalnosti ravnopravan s još nekima na Zemlji, ali uspoređujući ono što je namjeravao, njegova stvarna postignuća u vanjskom svijetu u mnogim su aspektima ostala nepotpuna. Ustvari, ni jedan čovjek slične eminencije nije ostavio toliko nepotpunih stvari kao Leonardo da Vinci. Posljedica toga je bila da je kolosalna količina upisana od njega u sferi Mjeseca, zaista toliko da smo često dužni uzviknuti, „Kako je sve što je upisano tamo uopće moglo dosegnuti perfekciju na Zemlji ”!

Sada vam želim reći nešto što mi je izgledalo sasvim značajno kada sam proučavao Leonarda da Vincija. Trebao sam održati predavanje o njemu u Berlinu i određena opservacija načinjena u vezi njega činila se iznimno važna. Ispunjava danas tugom vidjeti na zidu u crkvi Santa Maria delle Grazie u Milanu rapidno iščezavajuće boje koje danas ne prenose više od tihe sjene onog što je slika jednom bila. Ako se sjetimo da je Leonardu trebalo šesnaest godina da naslika tu sliku, i mislite kako ju je crtao, dobijemo nedvosmislenu impresiju. Poznato je da je često odlazio na duže vrijeme. Zatim bi se vratio slici, sjedio ispred nje mnoge sate, napravio par poteza kistom i opet odlazio. Također je poznato da se mnogo puta osjećao nesposoban izraziti na slici ono što je želio i patio od strašnih nastupa depresije na račun toga. Sada se dogodilo da je postavljen novi glavar samostana u vrijeme kad je Leonardo već bio radio na slici mnogo godina. Ovaj glavar je bio pedantan i strog starješina s malo razumijevanja za umjetnost. Pitao je nestrpljivo zašto slikar ne može završiti sliku,

prekorio ga zbog toga a također se žalio i vojvodi Ludovicu. Vojvoda je Leonardu ponovio pritužbu i on je odgovorio, „Ne znam da li ću ikada moći završiti ovu sliku. Imam u životu prototip za sve likove osim za one Jude i Krista. Za njih nemam modele, premda u slučaju Jude, ako se ne pojavi ni jedan model mogu uvijek uzeti glavara. Ali za Krista nemam prototip”. To je, međutim, digresija.

Ono što želim reći je da kada danas pogledamo lik Jude na slici koja je gotovo potpuno izbljedjela, na tom liku se vidi sjena, sjena koja se ne može nikako objasniti, bilo strujanjem svijetla ili nekako drugačije. Okultno istraživanje nalazi da slika nikada nije bila kao što je Leonardo da Vinci stvarno želio da bude. S iznimkom likova Jude i Krista želio je portretirati sve kroz svijetlo i sjenu, ali Juda je trebao biti portretiran na takav način da daje impresiju da likom iznutra dominira tama. To nije trebalo biti prenijeto vanjskim kontrastima svijetla i sjene. Kod figure Krista impresija je trebala biti da svijetlo u Njegovom liku sjaji iznutra, iznutra zrači vani. Ali u tom je trenutku nesklad opsjedao Leonardov unutarnji život, i željeni efekt nikada nije napravljen. Time dobijemo trag kada promatramo mnoge preostale zapise napravljene od Leonarda u sferi Mjeseca. To je primjer nečega što se nije moglo dovesti do kraja u sferi Zemlje.

Kada se istražuje period koji je slijedio onaj od Leonarda da Vincija, nađe se da je Leonardo nastavio raditi kroz više onih koji su živjeli poslije njega. Čak se i izvana mogu naći u Leonardovim spisima stvari koje su kasnije demonstrirane od znanstvenika a također i umjetnika. U stvari, cijeli period koji je slijedio je bio pod njegovim utjecajem. Zatim je otkriveno da su zapisane nesavršenosti radile kao inspiracija u dušama Leonardovih nasljednika, u dušama ljudi koji su živjeli poslije njega.

Nesavršenosti ranije epohe su još uvijek važnije za slijedeću epohu nego njene savršenosti. Savršenosti su tamo da se proučavaju, ali ono što je na Zemlji razrađeno do određenog stupnja savršenosti, takoreći, dosegulo je kraj, u evoluciji je došlo do kraja. Ono što nije usavršeno je sjeme slijedećeg evolucijskog procesa. Ovdje dolazimo do izvanrednog, veličanstvenog paradoksa. Najveći blagoslov za slijedeći u nizu period je plodna nesavršenost, plodna, opravdana nesavršenost ranijeg perioda. Ono što je u ranijoj epohi usavršeno tamo je da se može uživati. Nesavršenosti, međutim, nesavršenosti nastale u velikom čovjeku čiji utjecaji su ostali za potomstvo, pomažu unaprijediti kreativne aktivnosti u slijedećem periodu. Stoga, postoji očito ogromna mudrost u činjenici da nesavršenosti ostaju u susjedstvu Zemlje, upisane u zapise Akasha kronike između Zemlje i Mjeseca.

To nas dovodi do točke gdje počinjemo razumjeti princip da savršenost za razne epohe označava kraj evolucijske struje, a nesavršenost, početak evolucijske struje. Za nesavršenost u ovom smislu čovjek bi u stvari trebao biti zahvalan bogovima.

Koja je svrha proučavanja koja su sadržana u ovom predavanju? Svrha je napraviti čovjekovu vezu s makrokozmosom sve više shvatljivom, pokazati kako ljudi nose

makrokozmos sažet unutar njih i također kako mogu biti povezani s njihovim duhovnim okruženjem. Shvaćanje što ove stvari znače može se transformirati u osjećaj koji čovjeka prožima na takav način da sa tim znanjem udružuje koncept dostojanstva koji ga ne čini arogantnim, već ga ispunjava osjećajem odgovornosti, potiče ga da vjeruje ne da može rasipati svoje snage, već da ih mora koristiti.

Mora, naravno, biti naglašeno da bi bilo uzaludno reći, „Bolje da ostavim nesavršene ove sposobnosti koje posjedujem”. Ništa se ne može postići tim stavom! Ako bi čovjek namjerno ignorirao svoje nesavršenosti, on bi ih, točno je, upisao kako je opisano, ali one ne bi imale svijetla niti bi mogle imati ikakvog efekta. Samo one nesavršenosti koje su upisane jer su bile potrebne a nisu rezultat lijenosti mogu djelovati na način koji je opisan.

PREDAVANJE XIV

Dodatne činjenice o životu između smrti i ponovnog rođenja

Breslau, 5 travnja 1913

Dolazeći na naše zajedničke sastanke možemo o stvarima govoriti točnije nego je to moguće na javnim predavanjima i u pisanim radovima. Danas bih želio predstaviti dodatna razmatranja za dopuniti ono što se može naći u knjigama i ciklusima predavanja.

Možete zamisliti, moji dragi prijatelji, da je život između smrti i novog rođenja bogat i raznovrstan kao i život između rođenja i smrti, i da kad god se opisuje što se događa nakon smrti očito je da se to može samo s određenih aspekata. Danas neću toliko spominjati ono što je već poznato, već skrenuti pažnju na ono što se može dalje rasvijetliti.

Ako se može gledati u duhovne svjetove gdje čovjek boravi između smrti i novog rođenja, tada se posebno u naše vrijeme potvrđuje neophodnost onog što se namjerava s našim duhovno znanstvenim radom, odnosno, potreba pružiti nešto srcima i dušama ljudi putem znanosti duha.

Uzmimo za početak jedan primjer. Čovjek umre. Volio je svoju ženu duboko i bio veoma privržen familiji. Duhovno promatranje je pokazalo da je duboko patio zbog činjenice da kada bi pogledao dolje na Zemlju nije mogao naći duše njegove žene i djece. Sada na način na koji vidovnjak može ući u komunikaciju s osobom nakon smrti, čovjek je informirao vidovnjaka da sa svojim mislima i svim svojim osjećajima može ponovno oživjeti vrijeme kada je bio ujedinjen sa svojim voljenima na Zemlji. Ali je dodao, „Kada sam živio na Zemlji moja žena mi je bila kao sjaj Sunca. Sada se toga moram odreći. Mogu usmjeriti moje misli natrag na ono što sam doživio ali ženu ne mogu naći”.

Zašto je tako? Jer to nije slučaj sa svima koji su prošli vrata smrti. Ako bi se vratili nekoliko tisuća godina natrag, našli bi da su duše ljudi mogle gledati dolje iz duhovnog svijeta i imati udjela u stvarima onih koji su ostali iza na Zemlji. Zašto je to slučaj kod svih duša u drevna vremena prije misterija na Golgoti? U drevna vremena, kao što znate, ljudi su na Zemlji živjeli tako da su još posjedovali izvornu vidovitost. Oni nisu samo vidjeli osjetilni svijet pomoću očiju. Također su zurili u duhovno porijeklo, u arhetipska bića iza osjetilnog svijeta. Mogućnost živjeti s duhovnim svijetom tijekom fizičke egzistencije nosila je sa sobom sposobnost duše za opažati ono što je na Zemlji ostavila nakon smrti. Danas duše više nemaju sposobnost živjeti direktno s duhovnim svijetom jer se evolucija čovječanstva sastojala od čovjekova silaska u fizičku egzistenciju iz duhovnog svijeta. To je rezultiralo sposobnošću prosudbe i tako dalje, ali je čovjeka lišilo sposobnosti živjeti s duhovnim svijetom.

Tijekom perioda neposredno nakon misterija na Golgoti kada su duše bile duboko potaknute Krist impulsom, barem je dio čovječanstva mogao ponovno steći tu

sposobnost do neke mjere. Sada, međutim, ponovno živimo u dobu kada duše koje idu kroz vrata smrti i nisu se zanimale za stvarnosti duha gube tu vezu. Čovječanstvo treba duhovno otkrivenje i s pravom možemo imati uvjerenje da ono treba prožeti ljudske duše. Danas staro religijsko priznanje nije dovoljno. Duše koje žele zuriti duhovno dolje iz drugog svijeta u naš trebaju ono što mogu primiti pomoću duhovno znanstvenog razumijevanja Misterija na Golgoti. Mi prema tome nastojimo da se duhovno svijetlo može razviti u njihovim dušama.

Čovjek o kojem smo govorili nije se ni na koji način zanimao mislima ili osjećajima o duhovnom svijetu. On je prošao kroz vrata smrti ali mu ni jedna misao o duhovnom svijetu nije okupirala um. On je prema tome mogao reći, „Znam po sjećanju da je moja žena dolje. Znam da je dolje, ali je ne vidim, ne mogu je naći”.

Pod kakvim uvjetima bi je on bio sposoban naći? U sadašnje vrijeme mogu se opažati samo one duše u kojima borave duhovne sposobnosti. Ovakve duše mogu se vidjeti iz drugog svijeta, duše u kojima žive misli s razumijevanjem za duh. Kako umrli zuri dolje, osoba koja je ostala iza na Zemlji postaje mu vidljiva jedino kada duhovne misli žive unutar duše te osobe. Umrlo osoba vidi te misli. Inače osoba ostaje nevidljiva i umrli pati znajući da je osoba tamo ali je ne može naći. Čim se uspije takvoj duši prenijeti misli u vezi duhovnog svijeta, međutim, duša onog tko je ostao na Zemlji zasvijetli, da bi postojala za umrle.

Nemojte prigovarati govoreći da to nije pravedno da ljudi koji nemaju ovdje na Zemlji duhovnih misli, a to možda ni nije njihova greška, trebaju za mrtve ostati nevidljivi. Da je svijet drugačije uređen, čovjek nikada ne bi težio savršenstvu. Čovjek treba učiti na onom što prolazi. Ovakvoj duši, kao rezultat boli i usamljenosti koju pati između smrti i ponovnog rođenja, dan je impuls za primanje duhovnih misli. S ovog aspekta vidimo da je znanost duha kao jezik pomoću kojeg se živi i umrli mogu razumjeti, i mogu biti prisutni i primjetni jedni drugima.

Znanost duha ima još jednu misiju u vezi premošćivanja bezdana između živih i umrlih. Kada ljudske duše idu kroz vrata smrti, one ulaze u oblast gdje je veza s životom na Zemlji održavana sjećanjima na to što se tamo dogodilo. Ne ponavljam ono što se može naći u mojim pisanim radovima. Ono što sada govorim ima namjeru biti dodatak. Dugi period nakon smrti čovjek ponovno proživljava ono što se dogodilo na Zemlji i treba se osloboditi težnji za svojim fizičkim tijelom. Tijekom tog vremena uči živjeti kao duševno-duhovno biće. Zamislimo slikovito kako to izgleda za nadosjetilnu percepciju. Za početak, duša ima vezu sama sa sobom. Vidi vlastiti unutarnji život koji ide svojim tijekom u mislima, mentalnim predstavama, itd. Podsjeća se na veze koje je jednom imala s drugovima.

Ako je netko dolje traži, Zemlja nudi poseban aspekt. Netko ima težnju gledati dolje. Težnja za sjećanjem Zemlje prati kroz cijeli život između smrti i ponovnog rođenja. Koliko god je čovjek pozvan da putuje iz života u život ostaje svijest da mu je sudbina vezana uz Zemlju, da se mora ponovno vraćati na Zemlju ako će se pravilno razviti. To vidimo kod mrtvih jer ako bi potpuno izgubili svoje misli koje ih vežu uz

Zemlju, također bi izgubili i misao o vlastitom egu. Tada ne bi više bili svjesni da jesu, i to bi rezultiralo strašnim osjećajem mučnine. Čovjek ne smije izgubiti svoju vezu s Zemljom. Zemlja ne smije pobjeći njegovoj mentalnoj predstavi, takoreći. Općenito, također, Zemlja ne može potpuno nestati iz njega. Samo u našem periodu poplave materijalizma, tijekom kojeg moraju doći duhovna otkrivenja tako da se veza između živih i mrtvih može održati, dušama koje na Zemlji nemaju vezu s ljudima koji imaju duhovne misli i osjećaje teško je gledati natrag.

Važno je za umrle da oni s kojima su na Zemlji bili povezani svake večeri nose misli o duhovnom svijetu sa sobom u san. Što više misli o duhovnom svijetu nosimo sa sobom u san, veću uslugu radimo onima koje smo znali na Zemlji a umrli su prije nas. Teško je govoriti o ovim vezama jer su naše riječi uzete od fizičkog plana. U duhovnom svijetu kojeg nosimo sa sobom u san kao duhovne misli je supstanca pomoću koje, u izvjesnom smislu, umrli mogu živjeti. Onaj tko umre i na Zemlji nema nikog tko duhovne misli s njim nosi u san je izgladnio i može se usporediti s izgnanstvom na pusti otok na Zemlji. Umrlo osoba koja ne može naći dušu u kojoj borave duhovni osjećaji doživljava sebe kao u pustinji u kojoj nema ničeg za održavanje života. Gledajući to, ne može se dovoljno naglasiti ozbiljnost s kojom treba uzeti misli znanosti duha u periodu kakav je naš, kada koncepcija svijeta koja je strana duhu dobiva sve više pristalica.

Bilo je različito u prošlom vremenu kada je izgovarana večernja molitva prije odlaska na spavanje i njeni efekti bi se pridružili čovjeku. Danas je više vjerojatno da osoba zaspi nakon obroka ili nekog drugog oblika uživanja bez misli posvećenih nadosjetilnom. Na taj način otimamo umrlima njihovu duhovnu hranu. Ovakav uvid treba voditi do prakse, dokazano djelotvorne od mnogih naših prijatelja, koju bi želio nazvati, *čitanje umrlima*. Čitati umrlima je od neizrecive važnosti.

Recimo da su dvoje ljudi živjeli ovdje na Zemlji zajedno. Jedno nalazi svoj put do znanosti duha iz dubokog, iskrenog impulsa, drugom je sve više odbojna. U takvom slučaju malo se postiže pokušavajući dovesti osobu do duhovnog koncepta svijeta tijekom života. U stvari, stremljenje jedne osobe u tom smjeru može zaista uzrokovati da je druga sve više mrzi. Kada sada takva osoba umre imamo mogućnost pomoći joj sve više.

Ono što živi u našoj duši je previše kompleksno i područje ograničeno našom sviješću samo je mali dio ukupnog sadržaja našeg duševnog života. Čovjek ne poznaje mnogo od toga što živi u njegovoj duši i često je prisutno nešto što on uzima za suprotno nego je u stvari tamo. Tako se može dogoditi da osoba počinje mrziti znanost duha. Toga postaje svjesna sa svojom sviješću. U dubini njene duše, međutim, to se može pokazati kao sve dublja težnja za znanošću duha. Kada prođemo kroz vrata smrti mi doživljavamo dubine naše duševne egzistencije koje izlaze na površinu. Kada sretnemo umrle koje smo na Zemlji poznavali, često se pokazuju različiti od onog što su bili ovdje na Zemlji. Osoba koja je mrzila znanost duha s njenom uobičajenom sviješću ali težila za njom u dubinama duše bez da je toga

svjesna često će pokazati jaku težnju nakon smrti. Možemo joj pomoći uzimajući knjigu s duhovno-znanstvenim sadržajem, formirajući živopisnu unutarnju sliku onog tko je umro, i čitajući joj kao što bi čitali živoj osobi, ne glasno, već mekano. Umrli to može razumjeti. Naravno, oni koji su imali kontakt s znanošću duha tijekom života sve razumiju spremnije. Ne smijemo propustiti čitati umrlom ili razgovarati s njim mislima. Želio bih skrenuti pažnju na praktičnu stvar, naime, da nekoliko godina nakon smrti, u periodu od nekih tri do pet godina, osoba može razumjeti jezik koji je govorila na Zemlji. To postepeno vene, ali se sačuva razumijevanje za duhovne misli. Tada možemo također čitati umrlima na jeziku koji nisu razumjeli na Zemlji ali kojeg smo mi sami savladali. Na ovaj način možemo umrlima napraviti najveću uslugu.

Posebno se u ovim oblastima ostvaruje pun značaj znanosti duha jer premošćuje jaz između živih i umrlih. Možemo sebi predstaviti da ako uspijemo u širenju znanosti duha na Zemlji u sve širim krugovima, sve će više duša postati svjesno zajedništva s umrlima.

Tako je u periodu nakon smrti čovjek još direktno povezan s Zemljom. Zatim treba narasti i postati građanin duhovnog svijeta. To traži pripremu. Prvo mora posjedovati osjetljivost i razumijevanje za duhovni svijet. Duhovno istraživanje promatra značajnu razliku nakon smrti između duša koje su na Zemlji gajile moralne osjećaje i sklonosti i onih koji su to propustili. Osoba koja nije na Zemlji razvila moralne osjećaje nakon smrti postaje pustinjak. Neće moći naći svoj put ni do drugih ljudskih bića ni do viših hijerarhija. Svijest se onda ne gasi, i što čeka osobu je osjećaj krajnje usamljenosti. Od određenog perioda zvanog period Merkura nadalje čovjek dobije mogućnost zajedničkog života s drugim bićima preko vrlina njegova moralnog života. Možemo prema tome reći da način na koji osoba živi na Zemlji određuje njenu egzistenciju u sferi Merkura, određuje da li doživljava užasnu pustinjačku egzistenciju ili uspostavlja vezu s drugim ljudskim dušama ili bićima viših hijerarhija.

Zatim slijedi još jedan period tijekom kojeg čovjek mora drugačije biti pripremljen ako se ne želi opet osuditi na samoću. Do samoće dolazi ako nije razvio nikakve religijske osjećaje ovdje na Zemlji. Ovaj period se zove period Venere. Tamo osoba koja nije razvila religijske osjećaje doživljava sebe kao slijepog i mrtvog u odnosu na sve što je okružuje.

U slijedećem periodu, tako da ne ostane neosjetljiv prema bićima višeg svijeta, neophodna je priprema potpuno poštovanje svih religija. To je period Sunca. Za njega se pripremamo ovdje na Zemlji razumijevanjem za sve što je ljudsko, i za različite religijske denominacije. U bivšim vremenima u periodu Sunca bilo je dovoljno da jedna osoba pripada Brahma religiji, druga onoj od Lao-Tsea, i tako dalje. Danas, međutim, pošto su se vremena promijenila čovjek stoji nasuprot drugom preko njihovih religijskih vjeroispovijesti pa se prema tome period Sunca ne može ispravno doživjeti. Za to je potrebna duhovna osjetljivost.

U periodu Sunca, kojeg čovjek treba prijeći između smrti i novog rođenja, to je kao da smo ušli u svijet gdje nalazimo određeno mjesto prazno ili popunjeno, zavisno od pripreme. Mjesto ne nalazimo prazno ako razumijemo Misterij na Golgoti. Krist impuls ima mogućnost razumijevanja svakog ljudskog iskustva. Kršćanstvo je općenita religija, važeća za sve ljude. Kršćanstvo nije ograničeno na određeni narod, rasu ili nacionalnost, kao što je slučaj s Hinduizmom ili drugim nacionalnim religijama. Da je narod Srednje Europe sačuvao svoju staru narodnu religiju, još bi danas imali kult Wotana, kult Thora, i tako dalje. Ali europski narodi su prihvatili kršćansko vjerovanje. Netko nije kršćanin u pravom smislu zato što se čvrsto drži ove ili one kršćanske dogme, međutim, već zato što zna da je Krist umro za cijelo čovječanstvo. Tek će postupno ljudi naučiti živjeti zaista kao kršćani.

U naše vrijeme većina Europljana u Indiji plaća samo prazna obećanja za vlastito vjerovanje. Pristup koji bi trebali razvijati je da gdje god sretnemo ljudsko biće na licu Zemlje može se naći Krist impuls. Hindu neće vjerovati da njegov Bog boravi u svakom čovjeku. Kršćani znaju da Krist živi u svakom ljudskom biću. Znanost duha će pokazati da je prava jezgra svih religija sadržana u ispravno shvaćenom kršćanstvu, i da svaka religija, utoliko što postaje svjesna svoje esencijalne jezgre, vodi do Misterija na Golgoti.

U razmatranju drugih posvećenika ili osnivača religija evidentno je da žele objelodaniti određene stvari iz viših svjetova jer su prošli kroz proces inicijacije. Mi ne razumijemo Krista ispravno ako jasno ne vidimo da Krist nije prošao kroz neki oblik inicijacije na Zemlji. On je bio iniciran zahvaljujući činjenici da je bio tamo i ujedinio sve unutar Sebe.

Kada vidovnjak gleda na život Bude i zatim ga slijedi kroz duhovni svijet, jasnije shvaća pravu prirodu Bude. To nije tako s životom Krista. Kristov život je takav da treba najprije uspostaviti vezu s njim na Zemlji da bi ga shvatili u duhovnom svijetu. Ako netko ne uspostavi takvu vezu premda je iniciran, može promatrati mnoge stvari, ali ne može vidjeti Krista ako najprije nije stekao povezanost s Njim na Zemlji.

To je zašto tako malo ljudi razumije Misterij na Golgoti. Krist je biće koje je od jednake važnosti za najprimitivnije ljudsko biće i za najvišeg posvećenika. Najprimitivnija duša može naći vezu s Kristom, a također je mora naći i posvećenik. Kada se uđe u duhovni svijet nauče se mnoge stvari. Samo je jedna stvar koja tamo ne postoji, jedna stvar koja se tamo ne može naučiti i to je smrt. Smrt postoji samo na fizičkom planu. U duhovnom svijetu postoji transformacija ali ne i smrt. Prema tome, sva duhovna bića koja nikada nisu sišla na Zemlju i borave samo u duhovnim oblastima ne prolaze kroz smrt.

Krist je postao prijatelj čovjeka na Zemlji i događaj na Golgoti, ako se razumije kao jedinstvenu smrt Boga, ono je što nas sprječava od suočavanja s prazninom u periodu Sunca. Drugi posvećenici su ljudska bića koja su se kroz više inkarnacija razvila na poseban način. Krist nikada nije bio na Zemlji prije svog dolaska već je boravio u oblasti gdje nema smrti. On je jedini među bogovima koji je spoznao smrt.

Prema tome, da bi se upoznali s Kristom treba razumjeti njegovu smrt, i pošto je to esencijalno Misterij na Golgoti može se razumjeti jedino na Zemlji gdje smrt postoji. Mi ne doživljavamo Krista u višim svjetovima ako nismo stekli odnos s njim na Zemlji. Za vrijeme perioda Sunca nalazimo njegovo mjesto prazno. Ako, međutim, možemo ponijeti Krist impuls sa sobom, tada prijestolje na Suncu nije prazno. Tada svjesno nalazimo Krista.

Tijekom sadašnje faze ljudske evolucije važno je naći Krista u duhovnom svijetu na ovom stupnju i prepoznati Ga. Zašto? U periodu Sunca postupno smo ušli u oblast u kojoj smo zavisni od duhovnog svijetla. Prethodno, prije perioda Sunca, još smo doživljavali naknadne učinke od Zemlje, naknadne učinke onog što smo osobno bili, uključujući naše moralne i religijske osjećaje. Sada trebamo više od toga. Sada trebamo sposobnost vidjeti ono što je u duhovnom svijetu, ali to ne može biti pripremljeno na Zemlji. Moramo putovati kroz oblasti sila o kojima ne možemo ovdje na Zemlji ništa znati.

Kako kroz rođenje ulazi u život, čovjek još nema razvijen mozak. Najprije ga mora oblikovati u skladu s postignućima prethodnih zemaljskih života. Jer ako netko treba određenu sposobnost nije dovoljno to da je stekao. Također treba znati kako treba biti formiran neophodni fizički organ.

Tamo postoji važan ali opasni vođa. Ovdje na Zemlji on ostaje nesvjestan, ali od perioda Sunca dalje on je neophodan. Vođa je Lucifer. Mi bi lutali u tami ako nam Lucifer ne bi pristupio. Međutim, možemo hodati uz njega jedino ako smo vođeni od Krista. Zajedno vode čovjeka nakon perioda Sunca u slijedeći oblik života, odnosno, kroz Mars, Jupiter i Saturn periode. Tijekom vremena koje slijedi periodu Sunca, čovjeku se pridružuju snage koje on treba za slijedeću inkarnaciju. Čista je besmislica vjerovati kao što to radi materijalistička znanost da je fizičko tijelo naslijeđeno. Danas znanost ne vidi svoju grešku ali u budućnosti će biti priznate duhovne istine i pogreške, također, biti će priznate. Jer ništa ne može biti naslijeđeno osim osnovne strukture mozga i leđne moždine, odnosno, sve što je sadržano i omeđeno čvrstom kapom lubanje i kralješcima kičmenog stupa. Sve ostalo je uvjetovano silama makrokozmosa. Da je čovjeku dano samo ono što nasljeđuje bio bi potpuno neljudski grumen, takoreći. Naslijeđeni dio treba preraditi kroz ono što čovjek donosi iz duhovnog svijeta.

Zašto koristim izraze Merkur, Venera, Sunce, Mars, Jupiter i Saturn za periode nakon smrti? Kada čovjek prođe kroz vrata smrti širi se sve više i više. U stvari, život nakon smrti je takav da znamo sebe kako se širimo preko ogromnog prostora. Ovo širenje ide tako daleko da konačno zauzimamo prostor omeđen orbitom Mjeseca. Zatim narastemo do orbite Merkura u okultnom smislu, zatim do orbita Venere, Sunca i Marsa. Rastemo u ogromnom nebeskom prostoru. Ali prostorno zajedništvo mnogih ljudskih bića nije bitno. Kada prožimate cijelu sferu Venere to je također slučaj i kod ostalih, ali to ne znači da ste ih zbog toga svjesni. Čak i ako netko zna da nije sam, još uvijek se može osjećati usamljeno.

Konačno se širimo u univerzum u sferu opisanu krugom orbite Saturna i dalje. Kako na taj način rastemo sakupljamo snage potrebne za izgradnju slijedeće inkarnacije. Onda se vraćamo. Postajemo sve manji dok se ponovno ne ujediniamo sa Zemljom.

Između smrti i ponovnog rođenja čovjek se širi u cijeli kozmos i koliko se god čudno može činiti, kada se vraćamo na Zemlju nosimo s nama u život sve snage solarnog sustava i ujedinjujemo ih s onim što je naslijeđeno od fizičkih supstanci. Pomoću kozmičkih sila mi izgrađujemo naše fizičko tijelo i naš mozak. Ovdje između rođenja i smrti boravimo unutar tijesnih granica našeg fizičkog tijela. Nakon smrti živimo, rašireni, u cijelom solarnom makrokozmosu.

Jedna osoba ima duboki osjećaj za moral, druga dosta manji. Onaj tko na Zemlji ima duboki osjećaj za moral prolazi kroz duhovni svijet na takav način da sve može doživjeti kao socijalno biće. Snaga za to utječe iz zvjezdanih oblasti. Drugi koji nije tako pripremljen ne može ostvariti veze i pošto ne nosi nikakve produhovljene snage sa sobom, također ne može primiti bilo kakve moralne predispozicije. On će kroz razne sfere putovati sam. Ovakvo duhovno znanje baca značajno svjetlo na sve što čovjek je i na njegov odnos sa svijetom.

Kant je izjavio slijedeće, „Postoje svije stvari koje mi ispunjavaju um sa stalno većim i novim osjećajem čuđenja i odanosti: Zvezdana nebesa iznad mene i moralni zakon unutar mene”. Time je izrazio nešto značajno. Znanost duha otkriva da su oboje jedno te isto. Ono što doživljavamo između smrti i ponovnog rođenja nosimo sa sobom kao moralni zakon. Nosimo zvezdana nebesa kroz koja putujemo između smrti i novog rođenja u naš zemaljski život gdje moraju postati moralni zakon.

Tako nam znanost duha donosi uvid u obim ljudske duše i ideju ljudske odgovornosti.

PREDAVANJE XV

Općenje s umrlima

Düsseldorf, 27 travnja 1913

Veza između života i smrti uglavnom se krivo razumije. U teozofskim spisima često se nalazi napomena da čovjekova duša i duhovno biće mogu potpuno nestati. Navodi se, na primjer, da preko određene količine zla s kojim je duša bremenita duša može tijekom evolucije nestati. Dalje se naglašava da će crni mazi koji kuju mnogo zla susresti tu sudbinu.

Oni koji već dijele naše ciljeve dulji period znati će da sam uvijek protiv takvih izjava. Iznad svega, moramo se držati činjenice da ono što nazivamo smrću na fizičkom planu nema značenja u nadosjetilnom svijetu. To je čak slučaj za oblasti nadosjetilnog koje neposredno graniče s našim svijetom. Baviti ću se s ovim s određenog aspekta.

Znanost koja se bavi fizičkim svijetom došla je do brojnih zakona i povezanosti unutar fizičke oblasti. Kada se ti zakoni primjene na vanjske pojave prirode mogu nam samo reći nešto o strukturi vanjske osjetilima opazive stvarnosti. Cvijet, na primjer, istražen pomoću prirodne znanosti, reći će nam izvjesne činjenice o fizičkim i kemijskim zakonima koji djeluju unutar biljke, ali sam život uvijek izvrđava ovakva znanstvena promatranja. Točno je, naravno, da su u nedavnim vremenima nekoliko posebno maštovitih znanstvenika konstruirali hrpu hipoteza da bi objasnili kako se biljni život javlja iz mrtvih supstanci. Ovakvi pokušaji su brzo prepoznati kao pogrešni jer u znanosti ostaje samo ideal uhvatiti stvarnost života. Sve više znanja je akumulirano o kemijskim zakonima i tako dalje, ali ništa o samom životu. Istraživanje života je za prirodno znanstvenu metodu samo ideal jer je to nešto što struji iz nadosjetilne oblasti u fizički svijet i unutar ovog svijeta njeni zakoni ne mogu se dokučiti.

Sada, slično, ono što je točno za život u fizičkom svijetu je da pribavlja smrt u nadosjetilnom svijetu, izuzev kada je u pitanju volja. U nadosjetilnom svijetu čin volje, impuls volje, nikada ne može voditi do onoga što na Zemlji poznajemo kao smrt. Najviše, u nadosjetilnom svijetu može se pojaviti težnja za smrću ali nikada sama smrt. Smrt ne postoji u oblasti iza fizičke. Ta činjenica je posebno poticajna za ljudske duše kad shvaćaju da sva bića hijerarhija ne mogu upoznati smrt. Ona se može iskusiti samo na Zemlji.

Baš kao što je opravdana biblijska izreka koja kaže da anđeli prikrivaju njihov lik od promatranja misterija fizičkog rođenja, također je ispravno reći da skrivaju njihova lica od promatranja misterije smrti. Biće kojeg poznajemo kao Ono Kojе je dalo najmoćniji impuls evoluciji Zemlje, biće Krista, jedino je biće u božanskoj oblasti

Koje je upoznalo smrt. Oni je poznaju jedino kao transformaciju iz jedne forme u drugu.

Da bi upoznao smrt Krist je morao sići na Zemlji. Krist je jedino biće od svih nadosjetilnih bića iznad čovjeka koje je upoznalo smrt kroz vlastito iskustvo. Kao što sam napomenuo, ako netko vidi problem povezan s iskustvom smrti u vezi s Kristom, naći će da je duboko poticajan.

Doslovno je sada točno da čovjek, kada je prošao kroz vrata smrti, živi u tom nadosjetilnom svijetu u kojem nema smrti. Može ući u te oblasti ali ne može sebe uništiti jer je primljen u svjetove gdje ne može biti destrukcije.

U nadosjetilnom svijetu postoji nešto slično prirodi smrti, ali je ipak sasvim različito od smrti kakvu mi poznajemo. U ljudskom jeziku trebali bi to nazvati, usamljenost. U nadosjetilnim svjetovima smrt nikada ne može značiti da se dogodilo uništenje nečeg, ali se javlja usamljenost. Usamljenost u nadosjetilnom svijetu je usporediva sa smrću ovdje. To nije destrukcija ali je daleko intenzivnija od usamljenosti koju poznajemo na Zemlji. Uzima oblik promatranja vlastitog bića. Što to u potpunosti znači znamo tek kada se dogodi, odnosno, ne znati ništa nego o sebi.

Uzmimo za primjer osobu koja je na Zemlji razvila ono što bi mogli nazvati malo simpatija za druge, osobu koja je esencijalno živjela za sebe. Takvo biće se nakon smrti susreće s teškoćama, posebno u upoznavanju drugih ljudskih duša. Takva osoba može u nadosjetilnom svijetu živjeti s ostalima bez da je i najmanje svjesna njihova postojanja. Ispunjena je samo vlastitim duševnim sadržajem. Svjesna je samo onog što živi unutar nje same.

Može se dogoditi da osoba koja je na Zemlji izbjegla bilo koji oblik ljudske ljubavi zbog prenaplašenog osjećaja egoizma može živjeti jedino u sjećanju na njenu zadnju zemaljsku egzistenciju kada je prošla kroz vrata smrti. Ne može steći bilo kakvo novo iskustvo jer ili ne poznaje ili ne može ući u kontakt s bilo kojim bićem. Potpuno je zavisan o samom sebi jer kao ljudska bića na Zemlji mi zaista pripremamo za sebe poseban svijet nakon smrti.

Ovdje na Zemlji čovjek ne poznaje sebe potpuno. Znanost nas uči samo ono što jesmo kada to više nismo jer ona jedino poznaje leš. Mozak misli ali ne može misliti sam. Vidimo dio nas, veći dio kada pogledamo u ogledalo, ali to je samo vanjski aspekt. Na Zemlji čovjek ne živi u sebi. Živi zajedno s okolnim svijetom koji poseže za njegovim osjetilima. Kroz nas same, kroz sve što ovdje doživljavamo, pripremamo se za širenje u makrokozmos, da postanemo makrokozmos, da postanemo sve što vidimo oko nas na Zemlji.

Ovdje vidimo Mjesec. Nakon smrti se širimo na takav način da postajemo Mjesec, baš kao što smo na Zemlji naš mozak. Širimo se u Saturn tako da postajemo Saturn, baš kao što smo sada naša slezena. Čovjek postaje makrokozmičko biće. Kada je duša

otišla od tijela širi se u cjelokupni planetarni sustav tako da sve duše simultano borave unutar istog prostornog područja. One se međusobno prožimaju ali bez da su svjesne toga. Duhovne veze jedine određuju da li znaju jedna za drugu ili ne. Tijekom našeg života na Zemlji napravljena je priprema za širenje u cjelinu univerzuma kojeg ovdje gledamo u njegovoj fizičkoj refleksiji. Ali što je u stvari naš svijet?

Baš kao što smo sada okruženi planinama, rijekama, stablima, životinjama i mineralima, tako je i kada živimo u univerzumu. Univerzum postaje naš organizam. Oni su naši organi i taj svijet smo mi, sami. Promatramo se iz okruženja. Taj proces počinje u eterskom tijelu neposredno nakon smrti. Mi tada promatramo živu sliku našeg života.

Ako to ne bi bilo zbog činjenice da se čovjek povezuje s drugim ljudskim bićima i, što će se događati sve češće preko znanosti duha, s bićima viših hijerarhija, nakon smrti ne bi imao nikakvu okupaciju osim stalnog promatranja sebe. To se ne misli trivijalno jer je zaista potresna činjenica da promatranje samo sebe kroz brojna stoljeća nisu posebno zavidni izgledi. Mi tada postajemo svijet za sebe, ali veze napravljene na Zemlji su ono što nam širi naš pogled nakon smrti. Tamo je zemaljski život tako da razvijamo veze i odnose koji se mogu nastaviti nakon smrti. Sve što nas nakon smrti čini socijalnim bićima treba biti pripremljeno na Zemlji. Agonija koju čovjek doživljava u duhovnom svijetu je strah od usamljenosti. Taj strah nam se stalno događa jer između smrti i ponovnog rođenja prolazimo brojne stupnjeve. Čak i ako doživimo određenu društvenost na jednom stupnju, možemo pasti u usamljenost tijekom sljedećeg.

Početni period nakon smrti je takav da možemo uspostaviti dobru vezu jedino s dušama koje su ostale na Zemlji ili s onima koje su umrle otprilike u isto vrijeme kao i mi sami. Tu najbliskije veze nastavljaju biti aktivne iza smrti. Takozvani živući koji su ostali na Zemlji mogu napraviti mnogo. Zbog toga što netko ima vezu s dušom koja je otišla može je obavijestiti o vlastitom znanju o duhovnom svijetu stečenom na Zemlji. To je iznad svega moguće čitanjem umrlima.

Umrloj osobi možemo izvršiti najveću uslugu formirajući u našoj duši njenu sliku i mekano joj čitajući djelo znanosti duha, podučavajući je takoreći. Onima koji su otišli možemo također prenijeti misli koje su naše vlastite, uvijek živopisno predstavljajući onog tko je prešao kao što to mi radimo. Ne smijemo škrtariti u vezi toga. To nam omogućava premostiti bezdan koji nas odvaja od umrlih. Na ovaj način možemo pomoći umrlom ne samo u ekstremnom slučaju. Ne, to vrijedi u svakom slučaju. To daje osjećaj utjehe koja može ublažiti tugu koju se osjeća kada osoba koju smo voljeli prijeđe dalje.

Što smo dublje ušli u nadosjetilni svijet, određene veze su manje u upotrebi. U astralnom svijetu još nalazimo pojedinačne veze ali što se više uspinjemo, sve više nalazimo da se tkanja između određenih bića više ne nastavljaju. Bića su sada svugdje. Odnosi među njima su duševne prirode. Trebamo ih također da ne bi bili

usamljeni. To je, međutim, misija Zemlje da radimo kontakte od čovjeka do čovjeka jer inače u duhovnom svijetu ostajemo usamljeni.

U prvim fazama nakon smrti naš se svijet sastoji od odnosa; prijateljstava koja smo stekli s prijateljima na Zemlji i koja se sada nastavljaju. Na primjer, ako se stvar ispituje nadosjetilnom percepcijom, duše koje su otišle nalazimo u blizini osoba koje može slijediti na Zemlji. Mnogi ljudi u naše vrijeme žive s onima koji su nedavno umrli ili u nešto ranijem periodu. Također se vidi kako mnogi stižu zajedno s precima s kojima su krvno povezani. Vidovnjak često dolazi do činjenice da se duša koja je otišla povezala s precima koji su umrli stoljećima prije ali to traje samo određeno vrijeme. Osoba će se ponovo osjećati previše usamljeno ako ne postoje druge veze koje, iako daleko, ipak osobu pripremaju da bude socijalizirana u duhovnom svijetu. Unutar našeg pokreta pronašli smo temeljno načelo koje proizlazi iz kozmičkog zadatka koji nam je povjeren. To je da uspostavljamo veze među ljudskim bićima na najrazličitije načine. Antropozofija prema tome nije njegovana samo davanjem predavanja. Unutar Antropozofskog društva mi zbližavamo ljude tako da se mogu formirati i osobne veze. Te veze imaju također svoju vrijednost i za nadosjetilni svijet utoliko što osoba koja pripada određenoj struji u Društvu stvara veze za oblast iza fizičke.

Dolazi vrijeme, međutim, kada su neophodne općenitije veze. Približava se faza kada se duše koje su prošle kroz vrata smrti bez ikakvih moralnih dispozicija duše, bez moralnih koncepata, odnosno, duše koje su odbacile moralnu dispoziciju duše tijekom njihova zemaljskog života, osjećaju usamljeno. Ljudi koji su obdareni moralnom dispozicijom duše jednostavno su ovdje na Zemlji od veće vrijednosti nego ljudi kojima moral nedostaje. Moralno ljudsko biće je vrijednije za cijelo čovječanstvo na isti način na koji je zdrav stomak vrijedniji cijelom čovjeku nego bolesni.

Nije lako pokazati prstom gdje leži vrijednost moralnog ljudskog bića u cijelom čovječanstvu, a gdje šteta stvorena od nemoralne osobe, ali ćete razumjeti što mislim ako to kažem ovako. Osoba lišena moralne dispozicije duše bolesni je član čovječanstva. To znači da se preko nemoralne dispozicije duše sve više otuđuje od drugih ljudi. Biti moralan također znači prihvatiti da se ima odnos sa svim ljudima. Zato je ljubav prema cijelom čovječanstvu očita u svim moralnim ljudima. Nemoralni ljudi u određenoj fazi nakon smrti osjećaju se usamljeno zbog njihova nedostatka morala. Agonija usamljenosti na ovom stupnju može se rastjerati jedino moralnom dispozicijom duše.

Tako ako istražujemo živote ljudskih bića raširene u makrokozmosu nakon smrti, vidimo da su nemoralni pojedinci u stvari usamljeni dok moralni pojedinci nalaze bliskost s drugima sličnih moralnih ideja. Ovdje su na Zemlji ljudi grupirani prema nacionalnosti ili na drugi način. Između smrti i ponovnog rođenja ljudi se također grupiraju, ali prema moralnim konceptima i dispozicijama duše koje imaju zajedničke.

Tome slijedi faza razvoja takva da čak i oni koji su obdareni moralnom dispozicijom duše osjećaju usamljenost ako im nedostaju religijski koncepti. Religijsko usmjerenje uma je priprema za socijalizaciju u određenom stadiju života između smrti i ponovnog rođenja. Tu također otkrivamo da su oni koji ne mogu ući u religijske osjećaje i veze osuđeni na usamljenost. Nalazimo ljude sličnih religijskih vjeroispovijesti grupirane zajedno.

Tome slijedi period kada više nije dovoljno da smo živjeli unutar religijske zajednice. Približava se faza kada se opet može osjećati usamljenost. Ovaj period između smrti i ponovnog rođenja je posebno važan. Ili se osjećamo sami premda osjećamo zajedništvo s onima sličnih religijskih vjeroispovijesti, ili možemo razumjeti svaku ljudsku dušu u njenom esencijalnom karakteru. Za ovo zajedništvo možemo se pripremiti jedino stječući razumijevanje za sve religijske vjeroispovijesti.

Prije misterija na Golgoti to nije bilo potrebno jer su doživljaji u duhovnom svijetu bili tada drugačiji. Sada je to postalo esencijalno, i ispravno razumijevanje kršćanstva je pripremi korak prema tome. U drugim religijskim vjerovanjima ne možemo sresti ono što čini esencijalno biće kršćanstva. Nije ispravno smjestiti kršćanstvo uz druga religijska vjerovanja. Zaista, možda su neke kršćanske konfesije uskogrudne. Ipak, ispravno shvaćeno kršćanstvo nosi u sebi impuls za shvaćanje svih religijskih vjerovanja i tendencija.

Kako je zapadnjak shvatio kršćanstvo? Uzmite u obzir Hinduizam. Samo oni koji pripadaju Hindu rasi mogu mu biti sljedbenici. Da je rasna religija prevladavala u Europi, na primjer, mi bi danas još imali Wotan kult što bi bilo ekvivalentno istočnoj rasnoj religiji. Ali Zapad je prihvatio vjeroispovijest koja se nije javila iz njegove vlastite narodne supstance. Došla je s Istoka. Prihvaćeno je nešto što može raditi samo kroz njegov duhovni sadržaj. Krist impuls se ne može uvući u rasnu ili narodnu religiju. U stvari, narod unutar kojeg se Krist pojavio nije Ga prihvatio. To je izvanredna činjenica o kršćanstvu. Sadrži sjeme koje mu omogućava postati univerzalna religija.

Ne treba zauzeti netolerantan stav prema drugim religijama. Misija kršćanstva se ne sastoji u donošenju ljudima dogme. Naravno da se budist smije na konfesiju koja čak niti ne sadrži ideju o reinkarnaciji. Takva konfesija mora mu se činiti pogrešna. Ispravno shvaćeno kršćanstvo, međutim, pretpostavlja da je svaki čovjek u unutaršnjem biću kršćanin. Ako idete do Hindusa i kažete mu, „Ti s Hindu a ja sam kršćanin”, vidjeti će se da ne razumijete kršćanstvo. Kršćanstvo je ispravno shvaćeno samo ako kažete Hindu, „Iznutra je ovaj Hindu dobar kršćanin kao što sam i ja. On se samo imao priliku upoznati s pripremnom vjeroispovijesti. Moram težiti da mu ukažem gdje se njegova i moja religija podudaraju”. Najbolja bi stvar bila za kršćane da uče Hinduizam Hinduse i zatim pokušaju unaprijediti Hinduizam tako da Hindu može steći točku kontakta s općom strujom evolucije. Razumijemo kršćanstvo samo ako na svakog pojedinca gledamo kao na kršćana u dubini srca. Tek je tada kršćanstvo religija koja nadmašuje rasu, boju i socijalni položaj. To je kršćanstvo.

Ulazimo u novo doba. Kršćanstvo više ne može djelovati kako je to kroz zadnja stoljeća. Zadatak je Antropozofije donijeti novo razumijevanje kršćanstva koje je potrebno. U vezi toga antropozofski pogled na svijet je instrument kršćanstva. Između religija na Zemlji, kršćanstvo se pojavilo zadnje. Nove religije se više ne mogu osnivati. Takva osnivanja pripadaju prošlosti. Ona su slijedila jedno za drugim i donijela kršćanstvo kao posljednji cvijet. Danas je zadatak oblikovati i primijeniti impuls kršćanstva. Zato mi u našem duhovnom pokretu nastojimo razmatrati sve religije svijeta svjesnije nego do sada, i sa udjelom ljubavi. Na ovaj način također pripremamo sebe za period između smrti i ponovnog rođenja kada, ako ne možemo percipirati, osjećamo usamljenost, i nemamo pristup do drugih duša unutar ove oblasti.

Ako na Zemlji pogrešno razumijemo Hinduizam, u svijetu iza možemo samo osjetiti prisutnost Hindusa ali bez da možemo ostvariti kontakt s njim.

Vidite, to je faza tijekom života između smrti i ponovnog rođenja kada smo također proširili naše astralno tijelo toliko da postajemo stanovnici Sunca. Ulazimo u oblast Sunca. Mi se u stvari širimo u cijeli makrokozmos, i dosežemo Biće Sunca kada trebamo sposobnost bratske ljubavi. Susret sa Suncem pokazuje slijedeće. Najprije, gubimo mogućnost razumijevanja za sva ljudska bića ukoliko nismo našli vezu s riječima, „Kada se dvoje sakupe u Moje Ime, tu sam Ja između njih”. Krist nije mislio kada se dva Hindusa ili jedan Hindus i jedan kršćanin sakupe zajedno, tu je On usred njih, već kada se dvoje sakupe koji imaju izvorno razumijevanje za Njegov impuls, tamo je On usred njih.

To Biće je bilo unutar sfere Sunca sve do određenog perioda. Njegovo prijestolje je također bilo tamo. Onda se On ujedinio sa Zemljom. Prema tome mi moramo doživjeti Krist impuls ovdje na Zemlji i također ga nositi gore u duhovni svijet. Jer ako dođemo u sferu Sunca bez Krist impulsa suočavamo se sa nerazumljivim zapisom u Akasha kronici. Od kada je Krist ujedinio Sebe sa Zemljom, moramo na Zemlji steći razumijevanje za Krista. Moramo nositi razumijevanje za Krista sa nama, inače se nakon smrti Krist ne može naći. Kako se približavamo sferi Sunca razumijemo zapis u Akasha kronici ako smo stekli razumijevanje za Krista na Zemlji. Jer je On to ostavio iza u sferi Sunca. To je važan faktor — da razumijevanje za Krista mora biti stimulirano na Zemlji. Tada ono također može biti sačuvano u višim svjetovima. Stvari postaju jasne tek ako ih se može vidjeti u određenoj konfiguraciji.

Neki teozofski krugovi ne mogu shvatiti da Krist impuls stoji kao točka oslonca u centru zemaljske evolucije, točka gdje počinje uzlazna krivulja. Podržavati da se može ponavljati Kristovo pojavljivanje na Zemlji je kao da govorimo da polugu vage treba poduprijeti na dvije točke. Ali s takvom vagom se ne može mjeriti. Uvjerjenja ove vrste su besmislena u odnosu na fizički svijet kao što je i izjava određenog okultista da Krist prolazi kroz ponavljane zemaljske živote. Netko je stekao razumijevanje za Krista samo ako može shvatiti da je Krist jedini bog koji je prošao kroz smrt i stoga je najprije morao sići na Zemlju.

Za onoga tko je stekao razumijevanje Krista ovdje dolje, prijestolje na Suncu neće biti prazno. To mu također omogućava prepoznati prirodu određenog susreta koji se javlja na tom stupnju. Ljudsko biće sreće Lucifera, ne kao onog koji iskušava već kao legitimnu silu s kojom mora ići ruku pod ruku ako će napredovati na svom putovanju. Kvalitete iste prirode u pogrešnoj sferi imaju destruktivan efekt. Djelovanje Lucifera u fizičkom svijetu je zlo, ali nakon smrti, od sfere Sunca nadalje, čovjek treba Lucifera kao kompanjona. Mora sresti Lucifera i Krista. Krist održava njegovu prirodu duše sa svim svojstvima koje je akumulirala u prethodnim inkarnacijama. Zadatak je luciferskih snaga pomoći čovjeku tako da također može naučiti primijeniti sile drugih bića hijerarhija na pravi način za njegovu slijedeću inkarnaciju.

Bez obzira kada se stupanj koji je upravo opisan pojavljuje, čovjek je suočen s potrebom određivanja na kojem će se dijelu kugle i u kojoj zemlji reinkarnirati. To treba biti određeno u srednjoj točki između smrti i ponovnog rođenja. U stvari, prva stvar koja treba biti određena je lokacija i zemlja gdje će se duša reinkarnirati.

Na Zemlji se čovjek priprema za ovaj stupanj utoliko što postiže vezu s nadosjetilnim svijetom, ali treba potporu Lucifera. On sada prima od bića viših hijerarhija snage koje ga vode na određeno mjesto u određeno vrijeme.

Razmotrimo izvanredan primjer. Lutherovo pojavljivanje u specifičnom trenutku moralo je biti pripremano od devetog stoljeća nadalje. Već u to vrijeme sile su trebale biti usmjerene prema odgovarajućem narodu. Lucifer u tu svrhu mora surađivati tako da se može odrediti vrijeme i mjesto našeg utjelovljenja. Kroz činjenicu da pojedinac njeguje Krista u svojoj duši, ono što je s trudom stekao sačuvano je. Ali čovjek još nije dovoljno zreo da zna gdje bi se njegova karma najbolje razriješila i zbog toga, potrebna je Luciferova asistencija.

Protječe daljnji period vremena a zatim velika stvar treba biti odlučena koja uključuje duboko poticajnu aktivnost. Našim svakodnevnim jezikom može se opisati jedino kako slijedi. Pitanje koje sada mora biti riješeno je kako će roditelji duše koja će se utjeloviti u određenom vremenu i mjestu biti obdareni s vlastitim karakteristikama tako da daju rođenje *tom* određenom biću. Sve to treba biti određeno dugo unaprijed. Ali to znači da više hijerarhije, opet s potporom Lucifera, moraju raditi pripremu kroz cijelu genealošku struju dugo prije inkarnacije određenog pojedinca. U slučaju Luthera njegovi preci su morali biti određeni već u desetom i jedanaestom stoljeću tako da bi mogao imati odgovarajuće roditelje.

Znanost vjeruje da osoba uzima karakteristike svojih predaka. U stvari on utječe na karakteristike svojih predaka iz nadosjetilnog svijeta. U određenom smislu mi smo sami odgovorni za to kakvi su bili naši pra-pra-pra-pradjedovi. Očito, ne možemo utjecati na sve njihove karakteristike a ipak, između ostalih, moraju biti prisutne one koje ćemo kasnije mi sami trebati. Ono što netko nasljeđuje od njegovih predaka on najprije to mora u njih usaditi.

Prvo su određeni vrijeme i mjesto rođenja; zatim su izabrani preci. U osnovi, ono što se naziva djetetova ljubav prema roditeljima proizlazi iz jedinstva sa strujom u kojoj je stoljećima radio iz nadosjetilnog svijeta. U trenutku začeca pojedinac prima snage koje surađuju u oblikovanju njegova vlastitog tijela, naime, glave i opće tjelesne forme. Moramo si tako predstaviti ove snage da su one od tada nadalje uglavnom aktivne u dubljoj strukturi glave, manje u rukama i nogama, manje također u torzu, već idući od glave prema torzu. Mi za to polažemo temelj, i nakon rođenja nastavljamo ga oblikovati. Najprije je sve utkano u astralno tijelo. Oblik glave je pred-uobličen astralno. To ide toliko daleko da je u stvari tek na finalnom stupnju lubanja pripojena astralnom prototipu koji se onda sjedinjuje s tjelesnom formacijom. Oblik glave je individualan, a oblik mozga je isklesan tek na zadnjem stupnju. Tada se ono što primamo kroz struju nasljeđivanja može sjediniti s onim što donosimo s nama iz nadosjetilnog svijeta. Predočite si ono što dolazi iz nadosjetilnog svijeta kao kalež. Vodu koja ga ispunjava dala je nasljedna supstanca. Sama struja nasljeđivanja daje samo karakteristike dijela naše tjelesne konstitucije koji je nezavisniji od sustava krvotoka i živaca. Da li imamo velike i jake ili slabe i tanke kosti zavisi više od nasljeđivanja nego od sila koje primamo od pripremnih duhovnih snaga.

Pojedinac koji se treba roditi u određenom vremenu i mjestu da bi razriješio svoju karmu može biti dijete roditelja s jakim kostima ili plavom kosom, i tako dalje. To čini mogućim struja nasljeđivanja. Da su teorije o fizičkom nasljeđivanju bile točne, čovjek bi se pojavio s deformiranim nervnim sustavom i samo naznakom ruku i nogu.

Jedino nadosjetilni uvid može voditi do stvari koje su zaista značajne. Dopustite mi da ispričam stvarni primjer. Susreo sam dijete s hidrocefalusom koje se s obzirom na mnoge stvari razlikovalo od ostatka njegove obitelji. Zašto je on imao hidrocefalus? Jer je savjet viših sila zajedno s Luciferom odredio da se baš taj individualitet treba roditi na određenom mjestu i roditelji su mu bili najbolji dostupni za njega. Ali on nije mogao ispravno raditi u nasljednoj liniji tako da je mogao stvoriti ono što bi rezultiralo odgovarajućom supstancom da bi njegova glava mogla očvrnuti na pravi način. Tek tijekom života on će biti u stanju prilagoditi svoj mozak njegovoj općoj strukturi. Ovakav pojedinac nije našao prave uvjete koji bi mu omogućili da ima utjecaj na svoje pretke tako da bi mu glava mogla očvrnuti na odgovarajući način.

Ove stvari su od velike važnosti i također pokazuju tehniku koju treba usvojiti kako bi izišli u svijet u cjelini. Kada dođe vrijeme u kojem će ovakva pitanja znanost ispravno razumjeti, djelovanje viših svjetova, također, će se osjećati.

Ako nastavimo naše putovanje s Luciferom i Kristom stječemo pravi odnos s progresivnom strujom u evoluciji.

Zaključimo, tijekom života nakon smrti najprije treba prevladati opasnosti od usamljenosti pomoću odnosa s drugim ljudskim bićima, pomoću morala i religijskih veza. Zatim oblikujemo novog čovjeka koji će se inkarnirati u budućnosti. Sada

imamo zadatak koji uključuje suočavanje sa samim sobom umjesto suočavanja sa svijetom.

Ako ljudsko biće prolazi kroz stupnjeve tijekom kojih je moglo biti socijalizirano ali je bilo osuđeno na samoću, u njemu se nakon smrti javlja težnja. Teži za stanjem nesvjesnosti. Ali svjesnost nije izgubljena; samo postaje usamljeno. U višim svjetovima materija više ne postoji. Tamo je sve pitanje svjesnosti. To je istina duša kojima nedostaje veza s drugim dušama. U svijetu iza smrt ne postoji.

Kao što ovdje živimo ritmički između budnosti i spavanja, tako se i na drugom svijetu život izmjenjuje između povlačenja u sebe i socijalnog druženja s drugim dušama. Kao što sam gore opisao, naš život u višim svjetovima zavisi od toga kako smo se pripremili ovdje na Zemlji.

* * * * *

Dr. Steiner je dao slijedeći odgovor na pitanje da li se također može čitati djeci koja su umrla pri rođenju ili u ranom djetinjstvu.

Netko je dijete samo ovdje na Zemlji. Nadosjetilna vizija često otkriva da je osoba koja je umrla u ranoj dobi manje kao dijete u duhovnom svijetu od mnogih koji su prošli kroz vrata smrti u osamdesetoj. Isti kriterij se prema tome ne može primijeniti.

U prethodnoj prigodi sam govorio o tome kako bi trebali okultno shvatiti sliku poznatu kao "Atenska škola". Nedavno sam upoznao osobu koja je umrla ranom smrću. Moja veza s njim omogućila mi je da postanem svjestan Rafaelove originalne namjere u odnosu na tu sliku. To je biće objasnilo da je lijevo blizu grupe u prvom planu dio bio crtan preko. To je točka u kojoj je nešto napisano. Danas tamo nalazimo matematičku formulu. Izvorno je bio pasus iz evanđelja. Dakle vidite da „dijete“ može biti visoko razvijeni pojedinac sposoban voditi do stvari koje se jako teško mogu otkriti.

Ja bi prema tome rekao da se može također prakticirati čitati djeci koja su umrla mlada.

PREDAVANJE XVI

Život nakon smrti

Strasbourg, 13 svibnja 1913

Srećemo se sa punim značenjem i zadatkom znanosti duha kada razmatramo period između smrti i novog rođenja. Postoje mnogi ljudi, posebno u našem materijalističkom dobu, koji pitaju zašto bi se trebali brinuti oko života između smrti i ponovnog rođenja ili, ako je ideja ponavljanja zemaljskih života odbačena, oko egzistencije nakon smrti, pošto zasigurno mogu čekati i vidjeti što će se dogoditi nakon smrti kada dođe vrijeme! To je danas kazano od ljudi koji nisu sasvim izgubili osjećaj za duhovni svijet ali koji još nisu snabdjeveni dovoljnim duševnim snagama da bi stekli koncepte i osjećaje o nadosjetilnom. Dodaju da ako izvršavaju svoje dužnosti ovdje na Zemlji, na primjeren način će doživjeti ono što ih čeka nakon smrti.

Izvorna veza s životom između smrti i ponovnog rođenja sada jasno pokazuje zabludu takvog stava i koliko je važno tijekom zemaljske egzistencije formirati ideju o uvjetima života nakon smrti.

Iznimno je teško govoriti o životu nakon smrti riječima posuđenim iz svakodnevnog govora pošto je jezik koji poznajemo prilagođen životu između rođenja i smrti i odnosi se na stvari ovoga svijeta. Prema tome, obično možemo samo naznačiti što se događa između smrti i novog rođenja, što je tako radikalno različite prirode od svega što možemo ovdje doživjeti. Moramo si predočiti da sve što percipiramo ovdje u fizičkom svijetu kojem pripadamo nakon smrti ne može biti naš svijet jer nam nedostaju fizički osjetilni organi. Intelekt, koji je vezan s mozgom, također prekida funkcioniranje nakon smrti. Možemo samo privremeno težiti dati sliku života koji je tako potpuno različit od naše egzistencije ovdje na Zemlji. U izvjesnom smislu, svakodnevni život se može koristiti samo kao analogija. Znanost duha, međutim, također nas uči da imamo odnos prema duhovnoj stvarnosti i preko riječi prenosi razumijevanje nadosjetilnog svijeta.

Što doživljavamo u fizičkom svijetu, sa fizičkim u čovjeku mislimo na ono što je zatvoreno unutar njegove kože, ostalo znamo kao njegovo okruženje, zavisi od funkcioniranja naših osjetilnih organa ali također i srca, pluća i tako dalje. Sve to nestaje tijekom našeg putovanja između smrti i novog rođenja. Tijekom zemaljske egzistencije naše duševno-duhovno biće je ugrađeno u naše fizičko tijelo, i živi na aktivnosti naših organa. Nakon smrti dio koji napušta fizičko i etersko tijelo raste sve više, i dođe vrijeme kada se ono što je inače sadržano unutar granica kože toliko raširi da ispunjava cijeli obimni prostor određen orbitom Mjeseca. Duša-duh postepeno raste sve do sfera Merkura i Venere, i dalje do sfera Marsa, Jupitera i Saturna, i čak i iza u univerzum. Poslije se ponovno sažima i sjedinjuje kao sćušni duhovni zametak sa nasljednom strujom koja priprema njegovo fizičko tijelo preko oca i majke. Ovaj se opis slaže s onim što je napisano u Teozofiji. Zemlja Duha počinje u sferi Marsa.

Iz navedenog se može zaključiti da se prolaskom kroz vrata smrti svi mi nađemo unutar istog kozmičkog prostora. Nakon smrti mi u izvjesnom smislu penetriramo jedni u druge, ipak svi umrli nisu zajedno jer zajedništvo nakon smrti zavisi od nečeg sasvim drugog nego što je ono od čega zavisi na Zemlji. U duhovnom svijetu možemo biti prostorno ujedinjeni ali biti zaista zajedno s drugim pojedincem možemo jedino ako s njim imamo duhovnu vezu.

Uzmimo ekstreman slučaj osobe koja je, dok je bila na Zemlji, krajnje negirala duh i u mislima i u osjećajima. Postoje mnogi teoretski materijalisti koji poriču duh a koji su ipak na neki način preko osjećaja povezani s duhovnim svijetom. Ustvari teško da postoje ljudi koji potpuno poriču duhovni svijet tako da strašne okolnosti koje ću opisati nikada sasvim ne dođu do izražaja. Recimo da su umrle dvije takve osobe koje su se dobro poznavale na Zemlji. Nakon smrti boraviti će unutar istog prostora ali će biti potpuno nesvjesne jedna druge jer nakon smrti osjećaj za duh odgovara, recimo, onom što su ovdje naše oči. Bez očiju, nema svijetla; bez osjećaja za duhovno, nema percepcije nadosjetilnog svijeta.

No čak i više nego strašna sudbina, ne moći percipirati duhovni svijet čuva se za takve ljude. Pošto su duše koje prolaze kroz vrata smrti duhovne prirode, materijalističke duše ne mogu ih čak ni opaziti. Zjapeći ponor se otvara oko ovakvih duša. U stvari, možemo pitati, „Što ovakva duša opaža nakon smrti ”? Čak ni sebe kakva je nakon smrti jer joj nedostaje jasna svijest o sebi. Slijedeće će nam pokazati što joj preostaje.

Ovdje na Zemlji smo smješteni u točki na zemljinoj površini. Naši organi su unutar nas, dok su zvjezdana nebesa vani. Nakon smrti je obrnuto. Tada čovjek raste do kozmičkih dimenzija. Kada se proširio do sfere Mjeseca, duhovno što pripada Mjesecu postaje organ unutar njega. Nakon smrti mu postaje ono što je za nas na Zemlji kao fizičkim bićima mozak. Svako planetarno tijelo postaje nam nakon smrti organ ukoliko smo se raširili do njegove orbite. Sunce postaje za nas srce. Kao što ovdje u našem tijelu nosimo fizičko srce, tako tamo unutar nas nosimo duhovni dio Sunca. Postoji samo jedna razlika. Mi smo savršena ljudska bića kada su, nakon evolucije embrija, formirani svi organi; Oni su simultano prisutni. Nakon smrti organe stječemo malo po malo, jedan za drugim. Mi smo u tom smislu, razmatrano izvana, sasvim slični biljkolikom biću koje također formira svoje organe jedan za drugim. Možemo, na primjer, usporediti organ koji primamo na Marsu s plućima i grlom.

Nakon smrti rastemo u ono što je odbacilo fizički dio, i duhovni dio kozmičkog organa je sada unutar nas. Što je onda naš vanjski svijet? Ono što je sada naš unutarnji svijet, ono što smo doživjeli pomoću naših organa koji su nas napravili fizičkim, zemaljskim bićima, i ono što smo napravili pomoću tih organa.

Uzmimo opet ekstreman slučaj osobe koja nije napravila nikakvu vezu s duhovnim svijetom. Nakon smrti njen vanjski svijet se sastoji od onog što je mogla

doživjeti putem fizičkih organa. Za takvog radikalnog ateista svijet nakon smrti je potpuno prazan od ljudskih duša i on je prisiljen gledati natrag na njegov zemaljski život, na ono što je bilo *njegov* svijet, na ono što je zaokružio svojim djelima i iskustvima. To je njegov vanjski svijet. On se ne sastoji ni od čega osim od sjećanja koja su ostala na njegov život između rođenja i smrti, i to nije dovoljno za ono što čovjek treba za svoj život između smrti i ponovnog rođenja. U stvari, kada čovjek boravi izvan svoje kože, njegova zemaljska egzistencija izgleda sasvim različito.

Na primjer, na Zemlji smo povezani s osobom prema kojoj osjećamo antipatiju, kojom smo se svađali i koju smo uvrijedili i nanijeli joj bol. Mi s njom imamo emocionalni odnos i ne bi se ponašali na takav način ukoliko nam to u izvjesnom smislu ne bi bilo prijatno. Netko je možda ispunjen kajanjem, a zatim to opet zaboravlja.

Nakon smrti ponovno srećemo tu osobu ali sada osjećamo suprotno od prethodno doživljenog zadovoljstva. Osjećamo da u slučaju da nismo postupali na ovaj način, bili bi savršenije ljudsko biće; naša duša ima nedostatak u tom pogledu. Taj nedostatak sada ostaje u duši dok se postupak ne regulira. Ne promatramo djelo toliko kao nedostatak naše duše, koji mora biti uklonjen. Mi to doživljavamo kao unutarnju silu koja nas vodi da nađemo mogućnost poništiti djelo.

U slučaju ne-duhovne duše još nešto treba dodati, jer on osjeća da je odvojen od duše prema kojoj se ponio nepravedno, i mora čekati dok je ponovno ne susretne da bi uklonio mrlju. Osjećaj za nužnost karme je rezultat gledanja na prethodni zemaljski život. Tableau druge duše u Akasha kronici stoji ispred nas prijekorno. Tada boravimo samo između slika u Akasha kronici.

Ovakvi ekstremni slučajevi u stvari ne postoje. Posvećenik koji dolazi u kontakt s dušom umrle osobe može imati slijedeće iskustvo. Nalazi dušu s kojom se poznao i koja je iz muškog tijela prošla kroz vrata smrti ostavljajući iz sebe ženu i djecu. ta mu duša kaže, „Ostavio sam iza sebe ženu i djecu s kojima sam živio. Sada imam samo sliku onog što smo zajedno proživjeli. Moja obitelj je na Zemlji, ali ja ih ne mogu vidjeti. Osjećam odvojenost od njih. Možda je netko od njih već umro, ali ni toga ne mogu naći”. To je glas očaja onog koji je živio u okruženju u kojem nije njegovan duh. Prema tome, ovakve duše ostaju u tami u odnosu na duhovni svijet i čak ih se ne može ni vidjeti iz duhovnog svijeta.

S druge strane, kada posvećenik nađe dušu koja je druge ostavila iza u fizičkom svijetu, i koja je njegovala duhovni život kao što je znanost duha, tada nalazi da umrli može percipirati duše nakon smrti i komunicirati s njima.

Takozvani umrli trebaju živuće, jer će inače moći promatrati jedino sebe na Zemlji, odnosno, njihov vlastiti život koji ide svojim tijekom. To objašnjava čin ljubavi kojeg možemo izvršiti za umrlog duhovno mu čitajući, ne glasno, već u mislima, zamišljajući u mislima da je umrli tu s nama. Na ovaj način možemo čitati brojnim

mrtvima u isto vrijeme, sa ili bez knjige, i time za njih izvršiti značajno djelo ljubavi. Misli moraju biti u odnosu na duhovni sadržaj, inače za umrlog nemaju značenje. Takve misli za umrlog stvaraju vanjski svijet koji on može opažati. Misliti o kemijskim zakonima i tako dalje nema smisla jer su ti zakoni u duhovnom svijetu besmisleni.

Također je nemoguće, što je lako pretpostaviti, nakon smrti naučiti još nešto od znanosti duha jer znanost duha napokon ipak sadrži duhovne ideje. Dušama koje su već čule nešto od znanosti duha možemo napraviti veliku uslugu čitajući im cikluse predavanja. Premda su takve duše sposobne percipirati u duhovnom svijetu, one ipak nisu u mogućnosti formirati koncepte i ideje koje se mogu steći jedino ovdje na Zemlji.

Uzmimo primjer. Postoje bića poznata kao Bodhisattve, uzvišena ljudska bića koja su veoma napredna i koja se na Zemlji uzastopno inkarniraju dok se ne uzdignu na rang Bude. Toliko dugo koliko Bodhisattva boravi unutar fizičkog tijela, on živi među ljudima, kao duhovni dobrotvor čovječanstva. Čak i ovdje na Zemlji on ima poseban zadatak, podučavati ne samo živuće već i umrle i čak i bića viših hijerarhija. To je zbog činjenice da se sadržaj zemaljske teozofije može steći jedino na Zemlji unutar fizičkog tijela. Kasnije se može koristiti u duhovnom svijetu ali to mora biti stečeno unutar fizičkog tijela.

Nakon njihove smrti, Bodhisattve mogu jedino u iznimnim slučajevima asistirati u napretku drugih bića, bića u duhovnom svijetu koja su već primila iskru duha ovdje na Zemlji. Teozofija se ne može pojaviti kroz duhovne svjetove kao takva. Javlja se samo na Zemlji i čovjek je može ponijeti gore u duhovni svijet.

To se može razumjeti ako uzmemo u obzir da životinje, na primjer, vide na Zemlji sve kao i čovjek, ali ne mogu razumjeti što su one. Nadosjetilna bića mogu samo promatrati nadosjetilni svijet ali ga ne mogu razumjeti. Koncepti i ideje o duhovnom svijetu mogu se pojaviti jedino na Zemlji, i zrače naprijed kao svjetlo u duhovnom svijetu. To nam omogućava ispravno razumjeti značenje Zemlje. Zemlja nije samo prijelazni stupanj, niti dolina suza, već postoji da bi se na njoj moglo razviti duhovno stanje koje se onda može ponijeti gore u duhovne svjetove.